

ผลกระทบของตลาดน้ำตลิ่งชันต่อชุมชนริมน้ำคลองชักพระ
แขวงคลองชักพระ เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร

นาย ศรัณยพงศ์ โชติวรรณ

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม (สหสาขาวิชา)

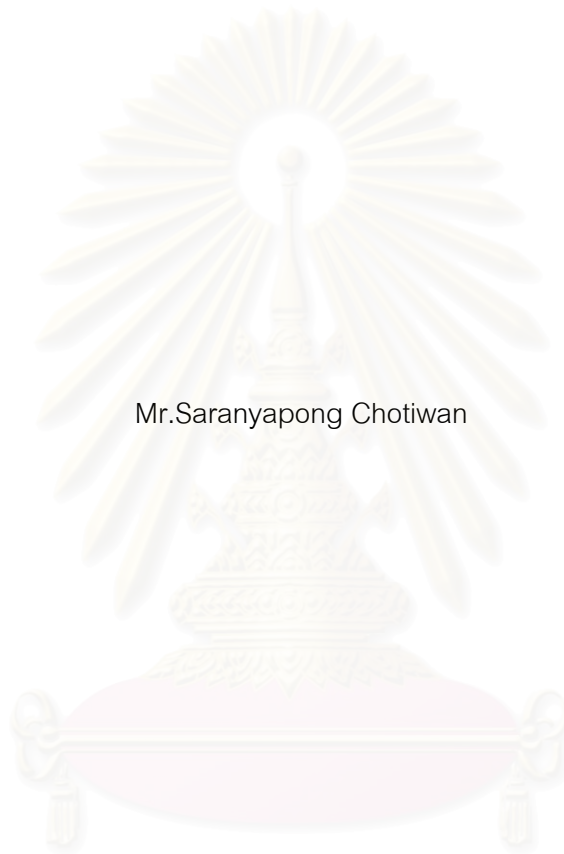
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2549

ISBN 974-14-3189-9

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

IMPACT OF TALINGCHAN FLOATING MARKET ON KHLONG CHAKPHRA
COMMUNITY, KHLONG CHAKPHRA SUB-DISTRICT,
TALINGCHAN DISTRICT, BANGKOK

Mr.Saranyapong Chotiwan

สถาบันวิทยบริการ

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Human and Social Development

(Inter-Department)

Graduate School

Chulalongkorn University

Academic Year 2006

ISBN 974-14-3189-9

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ผลกระทบของตลาดน้ำตลิ่งชันต่อชุมชนริมน้ำคลองชักพระ
แขวงคลองชักพระ เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร

โดย

นายศรัณยพงศ์ โชติวรรณ

สาขาวิชา

พัฒนามนุษย์และสังคม

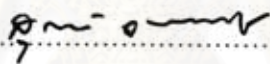
อาจารย์ที่ปรึกษา

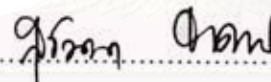
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒนา ธาดานิติ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาปริญญาโทมหาบัณฑิต

.... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ม.ร.ว. กัลยา ดิงสภักดิ์)

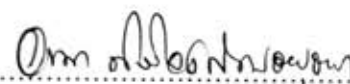
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.สุภางค์ จันทวานิช)

.... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒนา ธาดานิติ)

.... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.วิไล วงศ์สีบชาติ)

.... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัฒนาวดี ชูโต)

.... กรรมการ
(นางสาว อภา ศิริวงศ์ ณ อยู่ธยา)

ศรัณยพงศ์ โชติวรรณ : ผลกระทบของตลาดน้ำคั้งชันต่อชุมชนริมน้ำคลองชักพระ แขวงคลองชักพระ เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร. (IMPACT OF TALINGCHAN FLOATING MARKET ON KHLONG CHAKPHRA COMMUNITY, KHLONG CHAKPHRA SUB-DISTRICT, TALINGCHAN DISTRICT, BANGKOK) อ.ที่ปรึกษา:ผศ.ดร. สุวัฒนา ธาคนิติ 184 หน้า. ISBN 974-14-3189-9

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาของตลาดน้ำคั้งชันและชุมชนริมน้ำคลองชักพระเพื่อรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงและปัจจัยการเปลี่ยนแปลงของตลาดน้ำคั้งชันในช่วงจัดตั้ง พ.ศ.2530และช่วงปรับปรุง พ.ศ.2541รวมถึงศึกษาผลกระทบของตลาดน้ำคั้งชันต่อชุมชนริมน้ำคลองชักพระ วิธีการศึกษาเป็นการศึกษาทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณโดยใช้การวิจัยเชิงเอกสารและใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สัมภาษณ์ประชาชนริมน้ำจากกลุ่มตัวอย่าง100รายและผู้ค้าจำนวน70ราย และการสัมภาษณ์เชิงลึกประกอบด้วยประธานประชาคมตลาดน้ำคั้งชัน ผู้ประกอบการค้า ผู้นำชุมชน นักท่องเที่ยว และเจ้าหน้าที่สำนักงานเขต ผลการศึกษามีดังนี้

จากการศึกษาพบว่า ตลาดน้ำคั้งชันมีมานานแล้วตั้งแต่มีการตั้งถิ่นฐานชาวสวนย่านคั้งชัน จึงเป็นตลาดน้ำแบบธรรมชาติ โดยแท้จริง ค่อมมาเกิดน้ำท่วม มีการคัดถนนเพื่อขยายตัวของเมือง ทำให้ตลาดเล็กไป ค่อมมาในปี2530 เขตตลิ่งชันได้จัดตั้งตลาดน้ำขึ้นมาใหม่เป็นรูปแบบตลาดนัดสินค้าการเกษตรและมินักท่องเที่ยวเริ่มเข้ามาเที่ยวคลองชักพระมากขึ้น ในช่วงปี2534-2535 เมื่อเกิดปัญหาทางด้านเศรษฐกิจเนื่องจากภาวะสงครามอ่าวเปอร์เซีย และเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ และนโยบายของผู้บริหารเขตที่ไม่มียุทธศาสตร์ปรับปรุงตลาดน้ำทำให้มินักท่องเที่ยวมาเที่ยวน้อยลงส่งผลให้ตลาดน้ำทรุดโทรมลง ค่อมมาในปี2541มีการปรับปรุง ตลาดน้ำขึ้นมาใหม่และมีการจัดตั้งกลุ่มประชาคมเกิดขึ้น โดยเป็นการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นได้มาค้าขายที่ตลาดน้ำ มีกิจกรรมคั้งชันทัวร์ จึงทำให้ตลาดน้ำได้รับการพัฒนาไปอย่างรวดเร็วจนถึงปัจจุบัน

ผลกระทบของตลาดน้ำคั้งชันต่อชุมชนริมน้ำคลองชักพระ จากการศึกษาพบว่ามีทั้งผลกระทบทางบวกและทางลบ โดยแบ่งเป็นสามด้านคือ ด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ด้านกายภาพพบว่าผลทางบวกหรือผลดีคือทำให้ประชาชนได้รับการฟื้นฟูฐานจากรัฐที่สำคัญได้แก่ การปรับปรุงถนนที่เข้ามาตลาดน้ำคือถนนฉิมพลี และถนนชักพระ ด้านเศรษฐกิจพบว่าเป็นการสร้างรายได้ให้กับคนในท้องถิ่น และมีสินค้าให้เลือกหลากหลาย ด้านสังคมและวัฒนธรรมพบว่าส่งเสริมให้มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ส่งเสริมด้านศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่น เช่น ประเพณีชักพระช่วงเดือนพฤศจิกายน เทศกาลกระท้อนห่อที่จัดขึ้นประมาณเดือนมิถุนายน-กรกฎาคม เป็นต้น ส่วนผลทางลบหรือผลเสีย ด้านกายภาพพบว่าเสียงของเรือท่องเที่ยวที่วิ่งเร็วทำให้รบกวนชาวบ้านจนเกิดความรำคาญ และพฤติกรรมของผู้ประกอบการค้าและนักท่องเที่ยวบางคนที่ยังขาดมารยาทในบริเวณตลาดน้ำคั้งชันรวมถึงในคลองชักพระด้วย ทำให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม ในเรื่องสินค้ามีราคาแพงขึ้น มีการเอาเปรียบนักท่องเที่ยว การขายสินค้า ความเสื่อมของวัฒนธรรม ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาสุขภาพ พบว่าเกิดขึ้นน้อยมากกับชุมชนริมน้ำคลองชักพระ

แนวทางการลดผลกระทบทางลบในเรื่องเสียงเรือยนต์ควรถูกให้ทางกรมเจ้าท่าเข้ามาดูแลอย่างคอบเนื่องและจริงจังเพื่อให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย ส่วนเรื่องคุณภาพน้ำ แม้จะได้รับการระบุจากชุมชนว่ามีผลกระทบเล็กน้อยแต่ก็ควรมีการป้องกันตั้งแต่ต้น ควรมีการวางจิตสำนึกให้กับทุกคนในการช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมรวมถึงมีมาตรการในการลงโทษผู้ที่ทิ้งขยะลงในคลองชักพระ ส่วนแนวทางการส่งเสริมผลกระทบด้านบวกให้มีความยั่งยืนต่อไปคือเรื่องของการสร้างรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่น ควรที่จะให้ประชาชนในท้องถิ่นได้รับสิทธิประโยชน์เพื่อให้ทุกคนรอบครัวได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในการค้าขายในตลาดน้ำแห่งนี้โดยเท่าเทียมกัน โดยกำหนดให้ประชาชนมาค้าขายเพียงครอบครัวละหนึ่งคนเท่านั้น

สาขาวิชา พัฒนามนุษย์และสังคม
ปีการศึกษา 2549

ลายมือชื่อนิติ.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

4689162420 : MAJOR HUMAN AND SOCIAL DEVELOPMENT

KEY WORD: IMPACT/ TALINGCHAN FLOATING MARKET/ KHLONG CHAKPHRA COMMUNITY

SARANYAPONG CHOTIWAN: IMPACT OF TALINGCHAN FLOATING MARKET ON KHLONG CHAKPHRA COMMUNITY, KHLONG CHAKPHRA SUB-DISTRICT, TALINGCHAN DISTRICT, BANGKOK.
 THESIS ADVISOR : ASSIST.PROF.SUWATTANA THADANITI, Ph.D. 184 pp. ISBN 974-14-3189-9

The objective of this research was to study the background of the Talingchan Floating Market and Khlong Chakphra Community, its changes and changing factors of the Market since its establishment in 1987 and the improvement in 1998. They also included the impact of Talingchan Floating Market on Khlong Chakphra Community. The used methods were qualitative and quantitative with documentary research and questionnaire interview. The samples were 100 residents of Khlong Chakphra Community, and 70 merchants at Talingchan Floating Market. In-depth interviews were conducted and the target groups are Chairman of the Talingchan Floating Market civic group, Community Chairman, merchants, tourists and Talingchan District officers.

The study found that the Talingchan Floating Market was a part of the orchard settlements in the Talingchan District, functioned as a natural floating market. Later flood and railroad put an end to the floating market. In 1987, New Talingchan Floating Market was set up again by the Talingchan District. It was a natural farmer market. During 1991-1992 economic crisis because of the Gulf War and the political turmoil in May 1992 caused the decline of tourism. In 1998 the Talingchan Floating Market was rejuvenated and organized by Talingchan Floating Market civic group, to make tourism, creating marketing opportunity for local people popular as today.

The impact of the Talingchan Floating Market on Khlong Chakphra Community were both positive and negative, considered in three aspects: physically, socio-economic and culture. In terms of physically positive impact, people received better basic services from government from building the Chimpree and Chakphra roads to the Talingchan Floating Market. For economic aspect, new jobs were created and income increased for local people and many consuming goods available. For social and cultural aspect tourism management by Community was encouraged. On the negative impact, noises from boat tours were annoying for the people. Moreover, goods so expensive, in migration, narcotics, and crimes were found at a little impact or non-impact for the people.

The recommendations were to reduce the negative impact from boat tours and to increase the monitoring of the Harbour Department. For water quality problems, people should raise consciousness on environmental protection and to punish who threw away the garbage down to canal. To promote positive sustainable impact, in terms of local income it was recommended that those every family had equal opportunity to participate in selling at the Floating Market by permitting only one person for family.

Field of study Human and Social Development
 Academic year 2006

Student's signature.....

Advisor's signature.....

Saranyapong Chotiwat
Suwattana Thadaniti

กิตติกรรมประกาศ

นับจากวันแรกที่ได้ก้าวเข้ามาศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สิ่งหนึ่งที่คิดอยู่เสมอ นั่นก็คือ การทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งถือเป็นหัวใจหลักของการเรียนในระดับบัณฑิตศึกษา จากจุดเริ่มต้นของหนังสือรวบรวมแหล่งท่องเที่ยวของกรุงเทพมหานคร นับเป็นครั้งแรกที่จุดประกายความคิดในการทำวิทยานิพนธ์ เมื่อได้เปิดหนังสือเอกสารที่ท่องเที่ยวแห่งหนึ่ง นั่นก็คือ ตลาดน้ำตลิ่งชัน จากความคิดเล็กๆ ที่เกิดขึ้นในครั้งแรก จนมาถึงวันนี้ตลาดน้ำตลิ่งชัน ได้กลายมาเป็นวิทยานิพนธ์ที่เสร็จสมบูรณ์แล้ว ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาในการทำวิทยานิพนธ์นั้น ทำให้ได้เรียนรู้ถึงการทำงานวิจัยในทุกขั้นตอน รวมถึงปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่มีเข้ามาในการทำงาน ความสำเร็จของการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ไม่ได้มาจากตัวผู้ศึกษาแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังมีบุคคลอีกมากมายที่มีส่วนช่วยให้การทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณ ผศ.ดร.สุวัฒนา ธาตานิติ เป็นอย่างสูงสำหรับคำแนะนำที่ดีในการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ตั้งแต่เป็นโครงร่างวิทยานิพนธ์จนกลายมาเป็นวิทยานิพนธ์ที่เสร็จสมบูรณ์ ด้วยภาระหน้าที่การงานของอาจารย์ที่มีมากมายแต่อาจารย์ก็ได้กรุณาสละเวลาของอาจารย์รับเป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แม้ในบางครั้งที่อาจารย์แทบจะไม่มีเวลาว่างแต่อาจารย์ก็ได้สละเวลาตรวจงานที่ส่งไปในแต่ละครั้ง ขอขอบพระคุณ ศ.ดร.สุถงก์ จันทวานิช ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ขอขอบพระคุณ รศ.ดร.วิไล วงศ์สืบชาติ ผศ.ดร.พัฒน์ชาติ ชูโต และอาจารย์อากาศ ศิริวงศ์ ณ อยุธยา กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์อันเป็นประโยชน์ด้วยเช่นเดียวกัน

ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ขอขอบคุณ คุณป๊อ ประธานประชาคมเขตตลิ่งชัน คุณหนูๆ ประธานประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชัน และกลุ่มสมาชิกประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันทุกท่าน ในการให้ข้อมูลทั้งหมดในส่วนของตลาดน้ำตลิ่งชัน ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนาชุมชน และฝ่ายปกครอง สำนักงานเขตตลิ่งชัน ในการเอื้อเฟื้อข้อมูลด้านเอกสาร ขอขอบคุณพี่หญิง ประธานชุมชนวัดช่างเหล็ก-วัดเรไร คุณกฤษดา ประธานชุมชนวัดปากน้ำฝิ่งเหนือ คุณเฮ้าส์ ประธานชุมชนริมคลองชักพระในการให้ข้อมูลในส่วนของชุมชนริมน้ำคลองชักพระ และขอขอบคุณชาวชุมชนวัดช่างเหล็ก-เรไรทุกท่าน ชาวชุมชนวัดปากน้ำฝิ่งเหนือทุกท่าน และชาวชุมชนริมคลองชักพระทุกท่าน ในการให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับตลาดน้ำตลิ่งชัน

ขอขอบพระคุณคุณพ่อสำหรับทุนทรัพย์ในการศึกษาเล่าเรียน ตั้งแต่ชั้นอนุบาลจนถึงระดับปริญญาโท รวมถึงความรักและกำลังใจที่ดีที่ได้อุปถัมภ์มาโดยตลอด ขอขอบพระคุณ คุณยาย คุณแม่ คุณน้า สำหรับการอบรมเลี้ยงดูและการมอบความรัก ความห่วงใย และความปรารถนาดีมาตลอดตั้งแต่เล็กจนโต ขอขอบคุณสำหรับกำลังใจสำคัญจากคนพิเศษ คุณปรีณารที่ได้อุปถัมภ์ช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลภาคสนามรวมถึงการทำแผนที่ชุมชน และคอยเป็นกำลังใจที่ดีในช่วงเวลาที่ท้อแท้กับปัญหาและอุปสรรคต่างๆ

และในท้ายที่สุดขอขอบคุณ “จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” สถานศึกษาสง่าพระนามแห่งนี้ที่ได้ให้โอกาสเข้ามาศึกษาต่อในระดับปริญญาโท และทำให้ได้เรียนรู้ในหลายสิ่งหลายอย่างจากที่นี่รวมถึงความรัก ความผูกพัน และความรู้สึกที่ดีที่มีให้กับสถาบันแห่งนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	5
สมมติฐานการศึกษา.....	5
ขอบเขตของการศึกษา.....	5
ข้อจำกัดของการศึกษา.....	6
คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
วิธีดำเนินการศึกษา.....	8
2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว.....	13
แนวความคิดเกี่ยวกับตลาดน้ำ.....	32
แนวความคิดเกี่ยวกับชุมชน.....	34
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	42
3 ลักษณะทั่วไป ความเป็นมาของชุมชนริมน้ำคลองซักพระ แขวงคลองซักพระ เขตตลิ่งชัน	
ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับเขตตลิ่งชัน.....	46
ข้อมูลทั่วไปของชุมชนริมน้ำคลองซักพระ แขวงคลองซักพระ.....	53
ลักษณะทางกายภาพของชุมชนริมน้ำคลองซักพระ.....	62
ลักษณะทางเศรษฐกิจของชุมชนริมน้ำคลองซักพระ.....	66
ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนริมน้ำคลองซักพระ.....	67

บทที่	หน้า
4	ความเป็นมาและการเปลี่ยนแปลงของตลาดน้ำตลิ่งชัน
	ตลาดน้ำตลิ่งชันในอดีต (ก่อน พ.ศ.2530)..... 73
	ตลาดน้ำตลิ่งชันในช่วงก่อตั้ง พ.ศ.2530 – พ.ศ.2540..... 75
	ตลาดน้ำตลิ่งชันในช่วงที่เริ่มมีการฟื้นฟูปรับปรุง ตั้งแต่ปีพ.ศ.2541-ปัจจุบัน....84
	การจัดตั้งกลุ่มประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชัน..... 90
	กิจกรรมการท่องเที่ยวตลาดน้ำตลิ่งชันในช่วงที่เริ่มมีการฟื้นฟูปรับปรุง
	ปี พ.ศ.2541จนถึงปัจจุบัน..... 107
	โครงการพัฒนาและปรับปรุงตลาดน้ำตลิ่งชัน..... 120
	ตลาดน้ำตลิ่งชันกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ..... 122
	ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงของตลาดน้ำตลิ่งชัน..... 123
5	ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชัน
	ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง..... 127
	ความคิดเห็นในเรื่องผลกระทบของตลาดน้ำตลิ่งชันต่อชุมชนริมน้ำคลองชักพระ
	ของกลุ่มตัวอย่าง..... 134
	ผลกระทบต่อชุมชนริมน้ำคลองชักพระด้านกายภาพ..... 144
	ผลกระทบต่อชุมชนริมน้ำคลองชักพระด้านเศรษฐกิจ..... 148
	ผลกระทบต่อชุมชนริมน้ำคลองชักพระด้านสังคมและวัฒนธรรม..... 152
	ปัญหาที่เกิดขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันตามความคิดเห็น
	ที่สอดคล้องกันของกลุ่มตัวอย่าง..... 157
	ข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่างในเรื่องการแก้ไขและลดผลกระทบทางลบ
	และข้อเสนอแนะในด้านการบริการของตลาดน้ำตลิ่งชัน..... 157
6	สรุป และข้อเสนอแนะ
	สรุปผลการศึกษา..... 160
	ข้อเสนอแนะจากการศึกษา..... 166
	รายการอ้างอิง..... 170
	ภาคผนวก..... 174
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์..... 184

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1	ข้อมูลพื้นที่การปกครองของเขตตลิ่งชัน..... 48
2	ข้อมูลทั่วไปของชุมชนริมน้ำคลองชักพระ แขวงคลองชักพระ..... 56
3	การกระจายอัตราร้อยละลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างประชาชน ที่อยู่ริมน้ำคลองชักพระ..... 128
4	การกระจายอัตราร้อยละลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการค้า บริเวณตลาดน้ำตลิ่งชัน..... 131
5	การกระจายอัตราร้อยละและค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างประชาชน ที่อยู่ริมน้ำคลองชักพระที่มีต่อตลาดน้ำตลิ่งชัน..... 136
6	การกระจายอัตราร้อยละและค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ผู้ประกอบการค้าที่มีต่อตลาดน้ำตลิ่งชัน..... 139
7	ค่าเฉลี่ยผลกระทบของตลาดน้ำตลิ่งชันต่อชุมชนริมน้ำคลองชักพระที่มาจากความคิดเห็น ของกลุ่มตัวอย่างประชาชนและกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการค้าโดยแยกเป็นผลกระทบ ด้านบวกและผลกระทบด้านลบ..... 142
8	ลำดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่อยู่ริมน้ำคลองชักพระ และกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการค้าในเรื่องสิ่งดึงดูดใจที่ทำให้ นักท่องเที่ยว เดินทางมาเที่ยวที่ตลาดน้ำตลิ่งชัน..... 143

สารบัญภาพ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แผนภูมิวิธีการศึกษา.....	12
2 องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	20
3 อิทธิพลของการท่องเที่ยว.....	29
4 แนวคิดเชิงซ้อนทางนิเวศวิทยา.....	36
5 กรอบแนวคิดการศึกษา.....	41
6 แผนที่เขตดลิ่งชั้น.....	47
7 สภาพบ้านเรือนริมน้ำคลองชักพระ.....	54
8 แผนที่ชุมชนในเขตดลิ่งชั้น.....	58
9 แผนที่ชุมชนริมคลองชักพระ.....	59
10 แผนที่ชุมชนวัดช่างเหล็ก-เรไร.....	60
11 แผนที่ชุมชนวัดปากน้ำฝิ่งเหนือ.....	61
12 สภาพคลองชักพระในปัจจุบัน.....	62
13 ชุมชนวัดปากน้ำฝิ่งเหนือ แขวงคลองชักพระ.....	63
14 ชุมชนริมคลองชักพระ แขวงคลองชักพระ.....	64
15 ชุมชนวัดช่างเหล็ก-เรไร แขวงคลองชักพระ.....	65
16 สวนไม้ดอกไม้ประดับในปัจจุบัน.....	66
17 สภาพวิถีชีวิตริมคลองชักพระในปัจจุบัน.....	68
18 สภาพวิถีชีวิตริมคลองชักพระในปัจจุบัน.....	69
19 สวนอนุรักษ์ไม้ผลเฉลิมพระเกียรติ.....	89
20 ทางเข้ามตลาคน้ำตลิ่งชั้นถนนนิมพิลและถนนชักพระ.....	90
21 ห้องน้ำบริการนักท่องเที่ยว.....	100
22 ลานจอดรถบริเวณสำนักงานเขตดลิ่งชั้นและริมทางรถไฟ.....	101
23 บริเวณที่ทำความสะอาดงานชมและบ่อคักไขมัน.....	101
24 ดลิ่งชั้นทั่วรั.....	102
25 บรรยากาศภายในตลาคน้ำตลิ่งชั้น.....	107
26 ร้านค้าขายต้นไม้ ไม้ดอกไม้ประดับ.....	108

สารบัญภาพ

ภาพประกอบ	หน้า
27 ร้านค้าขายขนมหวานไทยๆ.....	109
28 ร้านค้าขาย น้ำพริก เครื่องเทศชนิดต่างๆ และร้านค้าขายปลาอย่าง.....	109
29 บริเวณที่นั่งรับประทานอาหารในสวนอนุรักษ์ไม้ผลเฉลิมพระเกียรติ และร้านค้าขายส้มตำและร้านค้าขายผักผลไม้.....	110
30 บรรยากาศการรับประทานอาหารในโป๊ะแพ.....	111
31 แม่ค้าที่จ้อดเรือขายอาหารเทียบ โป๊ะแพ.....	111
32 บรรยากาศของประชาชนใน โป๊ะแพ.....	111
33 บริเวณศาลาไทยริมน้ำและศูนย์ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว.....	112
34 ร้านค้าขายเสื้อผ้า เครื่องประดับของที่ระลึก และสมุนไพรไทย.....	113
35 การแสดงบนเวทีประชาม.....	114
36 สวนต้นไม้ ไม้ดอก ไม้ประดับ.....	116
37 สถานที่จำหน่ายตัวตลกชั้นทัวร์ และท่าลงเรือตลกชั้นทัวร์.....	117
38 นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับกิจกรรมตลกชั้นทัวร์.....	118
39 ตลาดน้ำตลกชั้น.....	120
40 คลองซึกพระที่ยังใสสะอาด.....	145
41 รถเมล์สาย 79 วิ่งเข้ามาที่ตลาดน้ำตลกชั้น.....	148
42 ผู้ประกอบการค้าร้านต้นไม้และร้านอาหารนานาชาติที่ตลาดน้ำตลกชั้น.....	150

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวถือได้ว่ามีบทบาทสำคัญมากในการสร้างรายได้ให้กับประเทศชาติเป็นจำนวนมหาศาลและรายได้ส่วนใหญ่ก็จะมาจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่ได้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยซึ่งจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศในแต่ละปีนั้นมีเป็นจำนวนมากแต่ถึงอย่างไรก็ตามในอดีตนับแต่การมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นต้นมา แนวคิดที่นำมาสู่การวางแผนพัฒนาที่เป็นกระแสหลัก คือ การพัฒนาประเทศตามแนวทางการยึดเป้าหมายความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นเป้าหมายสุดท้าย ทำให้การท่องเที่ยวที่ผ่านมามีแนวโน้มเน้นการแข่งขันการลงทุนก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ถนน ที่พัก โรงแรม ภัตตาคาร สถานเริงรมย์ มีการนำทรัพยากรธรรมชาติและ ทรัพยากรมนุษย์มาใช้เป็นเครื่องมือของการพัฒนาอย่างเต็มที่ ซึ่งก่อให้เกิดการสูญเสียทรัพยากรและแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติและส่งผลกระทบต่อสังคมและขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ แนวทางดังกล่าวนี้นำมาใช้ ตลอดระยะเวลากว่า 30 ปี จนกระทั่งเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจในปี พ.ศ.2540 การพัฒนาจึงเปลี่ยนเป้าหมายสุดท้ายจากความเจริญทางเศรษฐกิจไปที่ตัวคนโดยถือว่าเศรษฐกิจและเทคโนโลยีเป็นเพียงเครื่องมือ(instrumental goal) การพัฒนาประเทศจึงเน้นเป้าหมายด้านคน เช่น ตัวคน สภาพแวดล้อมของคน ตลอดจนเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่นมากขึ้น มีเป้าหมายให้ทุกภาคส่วนในสังคมโดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมกำหนดแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการและร่วมติดตามประเมินผล เพื่อให้เกิดความสมดุล อันนำมาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ในขณะที่เดียวกันก็มีกระแสสากลที่เน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืน(sustainable development) เข้ามามีบทบาทผสมผสานด้วยจึงส่งผลให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือลักษณะอื่นๆที่อยู่ในแนวเดียวกันเช่น การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงการศึกษา และ การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2541: 1-3 - 1-4)

จากสถานการณ์ของการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในช่วงวิกฤตทางเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 ทำให้นโยบายของการท่องเที่ยวถูกปรับเปลี่ยนขึ้นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 พ.ศ.2540-2544 (สร้อยยา วรากุลวิทย์ , 2546:327-328)ซึ่งมีสาระสำคัญคือ “ ส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรการท่องเที่ยวควบคู่กับสิ่งแวดล้อม

รวมทั้งการรักษาคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวให้คงไว้ซึ่งความมีเอกลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ ความเป็นธรรมชาติ ความสะอาดและความปลอดภัย ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนรวมทั้งประชาชนในท้องถิ่นและให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากรท่องเที่ยวและได้ประโยชน์จากกิจกรรมบริการและกิจกรรมที่ต่อเนื่อง สนับสนุนการพัฒนาปัจจัยการให้บริการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของประชาชนและส่งผลดีต่อการพัฒนา ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวภายในประเทศ รวมถึงการสร้างค่านิยมให้คนไทยเพิ่มการเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศให้มากขึ้น” นอกจากกลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 แล้ว ยังมีอีกหนึ่งนโยบายที่เกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ.2542-2543 นั่นคือนโยบายอะเมซซิ่งไทยแลนด์ 1998-1999(การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2541:2-6-2-8) นโยบายนี้ออกมาหลังจากมีการประกาศนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 สาเหตุจากการถดถอยทางเศรษฐกิจอันสืบเนื่องมาจากวิกฤตทางเศรษฐกิจปี พ.ศ.2540 ทำให้รัฐบาลต้องออกนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว อะเมซซิ่งไทยแลนด์ 1998-1999 ทำให้มีการรณรงค์ผลักดันการท่องเที่ยวมากขึ้น ดังนั้น โอกาสการเน้นการท่องเที่ยวแนวใหม่ คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงต้องชะลอตัวลง นโยบาย อะเมซซิ่งไทยแลนด์ 1998-1999 เป็นนโยบายที่มีการรณรงค์ให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยกันมากขึ้นหลังจากที่การท่องเที่ยวชบเซาไปในช่วงวิกฤตทางเศรษฐกิจในปีพ.ศ.2540 โดยแนวทางการดำเนินงานจะเน้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวควบคู่กับการพัฒนาสินค้าและบริการทั้งนี้จะมีการให้ความสำคัญกับการดูแลรักษาและควบคุมการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม และให้มีการส่งเสริมกิจกรรมงานประเพณีและกิจกรรมพิเศษ โดยจะพัฒนากิจกรรมและงานประเพณีของท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จัก มีความน่าสนใจและสะดวกแก่การมาเยี่ยมชมตลอดทั้งปี ซึ่งนโยบายนี้จะส่งผลตอบแทนทางด้านเศรษฐกิจสังคมต่อท้องถิ่นและผู้ประกอบการทุกฝ่าย เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและรักษาอัตราการเติบโตของการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนตลอดไป

“ตลาดน้ำ” นับได้ว่าเป็นสถานที่ท่องเที่ยวอีกประเภทหนึ่งที่ได้รับการฟื้นฟูตามนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและนโยบาย อะเมซซิ่งไทยแลนด์ 1998-1999 เพราะตลาดน้ำนั้นแสดงถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยในอดีตซึ่งมีมากมายหลายแห่ง โดยเฉพาะในบริเวณภาคกลาง เนื่องจากภูมิประเทศอุดมด้วยแม่น้ำลำคลองหลายสาย ทั้งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ และที่ขุดขึ้นเพื่อใช้เป็นเส้นทางคมนาคมขนส่งและขยายพื้นที่เพาะปลูก นอกจากนั้นชุมชนจำนวนมากยังอาศัยอยู่ริมน้ำ แต่ในปัจจุบัน ตลาดน้ำลดความคึกคักจางลงไป เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม และการคมนาคมทางบกที่สะดวกและรวดเร็วกว่า จึงทำให้เกิดการถดถอยเพื่อสร้างถนน เป็นผลให้วิถีชีวิตการทำมาหากินของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปด้วย อย่างไรก็ตาม การค้าขายในรูปแบบของตลาดน้ำยังคงได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานระดับท้องถิ่นตามนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐบาล เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ราษฎรที่มีบ้านเรือนและเรือสวน

ไร่นาตามริมแม่น้ำลำคลอง ได้นำผลิตผลทางการเกษตร ตลอดจนงานหัตถกรรมพื้นบ้าน ออกมาจำหน่ายเป็นการช่วยเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ราษฎรอีกทางหนึ่ง

ตลาดน้ำตลิ่งชันก่อตั้งขึ้นในสมัยพลตรีจำลอง ศรีเมืองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในขณะนั้นโดยพลตรีจำลอง ศรีเมืองได้มีนโยบายให้สำนักงานเขตตลิ่งชันจัดสร้างตลาดน้ำตลิ่งชันขึ้นโดยมีนายประชุม เจริญลาภผู้อำนวยการเขตตลิ่งชันในขณะนั้นเป็นผู้รับนโยบายและทำโครงการพัฒนาตลาดน้ำหน้าสำนักงานเขตตลิ่งชันขึ้นเมื่อปลายปีพ.ศ.2530เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำในเขตกรุงเทพมหานคร และเป็นการเฉลิมฉลองในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระชนมพรรษาครบ 5 รอบ นอกจากนี้ยังเป็นการต้อนรับปีทองของการท่องเที่ยวในปีพ.ศ.2530 อีกด้วย ซึ่งสำนักงานเขตตลิ่งชันได้กำหนดแนวทางพิจารณาให้เกิดเป็นตลาดน้ำขึ้นใหม่โดยทำการประยุกต์ให้เข้ากับสภาพความเป็นจริงและสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน ซึ่งจะทำให้พัฒนาตลาดบกให้เป็นตลาดน้ำโดยปรับปรุงพื้นที่บริเวณถนนและสวนเฉลิมพระเกียรติหน้าสำนักงานเขตเป็นศูนย์ตลาดนัดเพื่อการเกษตรและจัดให้มีการประกวดพืชพันธุ์ไม้ต่าง ๆ นิทรรศการและการบรรยายทางวิชาการด้านการเกษตร ตลอดจนสินค้าอุปโภคบริโภค นอกจากนี้ยังจัดให้มีการท่องเที่ยวทางน้ำเพื่อชมสภาพชีวิตริมคลองและชื่นชมสวนไม้ดอกไม้ประดับของชาวบ้านในพื้นที่ เพื่อเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เข้ามาซื้อหาผลิตผลทางการเกษตรและรู้จักท้องที่เขตตลิ่งชันเป็นอย่างดี ส่วนบริเวณริมคลองชักพระหน้าสำนักงานเขตจัดทำโป๊ะแพเลียบคลองชักพระถึงทางรถไฟเพื่อเป็นสถานีลงเรือท่องเที่ยวทางน้ำและเป็นศูนย์อาหารทางน้ำ โดยผู้ค้าต้องใช้เรือเป็นร้านค้า เพื่อให้มีสภาพเป็นตลาดน้ำเหมือนในอดีต(รุ่งโรจน์ เกศพานิช, 2547:2)

ต่อมาในปีพ.ศ.2541สภาพของตลาดน้ำตลิ่งชันได้เกิดความซบเซาทรุดโทรมมากจึงไม่เป็นที่นิยมของบรรดานักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการ ดังนั้น เรืออากาศโท อีราวัสส์ ปัทมะสุคนธ์ ผู้อำนวยการเขตตลิ่งชันในขณะนั้น จึงได้ดำเนินการพัฒนาปรับปรุงตลาดน้ำขึ้นใหม่เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของกรุงเทพมหานคร พร้อมทั้งอนุรักษ์ให้เป็นของดีของเขตตลิ่งชัน เพราะตลาดน้ำจะมีแต่ที่ต่างจังหวัดเท่านั้น ซึ่งต้องใช้เวลาในการเดินทาง แต่สำหรับตลาดน้ำตลิ่งชันเป็นข้อได้เปรียบคือ อยู่ห่างจากสนามหลวงซึ่งเป็นใจกลางของกรุงเทพมหานครเพียง 5 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางเพียง 10 นาที และเพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวตามนโยบาย อะเมซซิ่งไทยแลนด์ 1998-1999 และดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติให้เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยอีกด้วย อีกทั้งยังเป็นการเสริมสร้างศักยภาพและเป็นการสร้างโอกาสให้กับคนในพื้นที่โดยเฉพาะชุมชนที่อยู่บริเวณริมคลองชักพระที่เป็นที่ตั้งของตลาดน้ำตลิ่งชันเพราะจะทำให้ประชาชนในพื้นที่ได้มีที่ทำมาหากินและมีรายได้เลี้ยงครอบครัวหรือมีรายได้เสริมให้กับบางครอบครัว

รูปแบบของตลาดน้ำตลิ่งชันนั้นมีความแตกต่างจากตลาดน้ำที่เคยมีมาในอดีต ซึ่งตลาดน้ำในอดีตนั้นลักษณะของตลาดน้ำจะเป็นสถานที่ที่มีพ่อค้าแม่ค้าที่อาศัยอยู่ในชุมชนบริเวณนั้นๆ พายเรือมาขายของเป็นลักษณะเหมือนตลาดนัดที่อยู่ในน้ำแล้วมีคนมาจับจ่ายซื้อของกันมากมาย แต่ตลาดน้ำตลิ่งชันนั้นเป็นตลาดน้ำที่ได้รับการพัฒนาปรับปรุงขึ้นมาใหม่ตามนโยบายของเขตตลิ่งชันเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ควรได้รับการอนุรักษ์เอาไว้ ดังนั้นรูปแบบของตลาดน้ำตลิ่งชันจึงมีลักษณะของโป๊ะแพที่อยู่ในน้ำซึ่งในปัจจุบันมีจำนวน 9 โป๊ะซึ่งในโป๊ะแพก็จะมีพ่อค้าแม่ค้ามาตั้งร้านขายของเป็นจำนวนมากซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถที่จะลงไปนั่งทานอาหารในแพได้ และก็จะ มีพ่อค้าแม่ค้าที่พายเรือมาขายของข้างๆ แพอีกด้วย การพัฒนาการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันมีการกระทำอย่างต่อเนื่องทั้งการปรับปรุงเส้นทางรถเข้ามาสู่ตลาดน้ำ มีการกำหนดกิจกรรมต่างๆอย่างต่อเนื่องในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น เทศกาลวันลอยกระทง วันสงกรานต์ การประกวดผลผลิตทางการเกษตร เพิ่มส่วนขยายตอนบน เพื่อให้ประชาชนได้มีสถานที่ทำมาหากินเพิ่มขึ้น โดยการจัดล๊อคให้จำหน่ายสินค้าต่างๆ และสินค้าเกษตรกรรม จัดระเบียบผู้ค้าบนบกและในเรือให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยรวมทั้งควบคุมดูแลในเรื่องความสะอาดการใช้ภาชนะและราคาอาหาร มีการจัดแสดงดนตรีไทยเพื่อเป็นการอนุรักษ์ดนตรีไทยให้กับเยาวชนรุ่นใหม่ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งได้มีการจัดตั้งกลุ่มประชาคมตลาดน้ำขึ้นในปีพ.ศ.2542 เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันเพิ่มมากขึ้นและในการจัดตั้งกลุ่มประชาคมตลาดน้ำนั้นจะเป็นการรวมตัวของผู้ค้าทั้งหมดและให้มีการเลือกกรรมการและประธานประชาคม เพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการบริหารตลาดน้ำโดยประชาคมจะรับผิดชอบในการบริหาร ดูแลผู้ค้าตลาดน้ำ รวมทั้งการเงินของตลาดน้ำ สามารถเลี้ยงดูตนเองได้และสามารถจัดตั้งเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ได้ต่อไปในอนาคต ส่วนสำนักงานเขตตลิ่งชันก็จะเป็นเสมือนที่ปรึกษาให้กับกลุ่มประชาคมตลาดน้ำในการจัดการการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชัน นอกจากนี้ยังมีการจัดการท่องเที่ยวทางเรือซึ่งจะมีการพานักท่องเที่ยวชมบรรยากาศธรรมชาติ วิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบไทยๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักพื้นที่ของเขตตลิ่งชันเพิ่มขึ้นเนื่องจากปัจจุบันสภาพของบ้านเรือนริมฝั่งคลองในพื้นที่เขตตลิ่งชันยังมีบรรยากาศที่เป็นธรรมชาติ คลองสวยน้ำใส และบ้านเรือนริมฝั่งคลองก็ยังมีสภาพดั้งเดิมหลงเหลือให้ชมอยู่ และส่วนหนึ่งก็เป็น การส่งเสริมเศรษฐกิจในพื้นที่ โดยการเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรตามสวนต่างๆที่นำนักท่องเที่ยวไปชมและซื้อผลผลิตอีกด้วย(www.talingchan.net)

อย่างไรก็ตามจากการขยายตัวของการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันในปัจจุบันที่กำลังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเป็นจำนวนมากส่งผลให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเที่ยวยังตลาดน้ำตลิ่งชันเพิ่มสูงขึ้น และการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวนั้นจะทำให้กิจกรรมการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันมีรูปแบบที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันนั้นอาจจะส่งผลกระทบต่อชุมชนริมน้ำคลองชักพระทั้งด้านบวกและด้านลบ ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นนั้นจะมีทั้งผลกระทบทางกายภาพ ผลกระทบทางเศรษฐกิจ และผลกระทบ

ทางสังคมและวัฒนธรรม ด้วยเหตุนี้จึงมีความน่าสนใจที่จะศึกษาถึงผลกระทบของตลาดน้ำตลิ่งชันต่อชุมชนริมน้ำคลองชักพระทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เพื่อจะศึกษาว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นในแต่ละด้านนั้นเป็นอย่างไรบ้าง เพื่อเสนอแนะแนวทางในการลดผลกระทบทางลบที่เกิดขึ้น และส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาและสภาพเดิมของตลาดน้ำตลิ่งชันและชุมชนริมน้ำคลองชักพระ แขวงคลองชักพระ เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงและปัจจัยการเปลี่ยนแปลงของตลาดน้ำตลิ่งชันในช่วงเริ่มจัดตั้งปีพ.ศ.2530และช่วงที่ได้รับการฟื้นฟูปรับปรุงปีพ.ศ.2541
3. เพื่อศึกษาผลกระทบของตลาดน้ำตลิ่งชันต่อชุมชนริมน้ำคลองชักพระ แขวงคลองชักพระ เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร

สมมติฐานการศึกษา

ตลาดน้ำตลิ่งชันมีความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยวและส่งผลกระทบในด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมต่อชุมชนริมน้ำคลองชักพระทั้งด้านบวกและด้านลบ

ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตเชิงพื้นที่

การศึกษาในครั้งนี้จะทำการศึกษาในบริเวณตลาดน้ำตลิ่งชัน ซึ่งตั้งอยู่บริเวณริมคลองชักพระ หน้าสำนักงานเขตตลิ่งชัน กทม. และบริเวณชุมชนในแขวงคลองชักพระซึ่งมีทั้งหมด 5 ชุมชนแต่มีชุมชนตั้งอยู่ตลอดริมฝั่งของคลองชักพระและพื้นที่ของชุมชนมีบ้านเรือนอยู่ติดริมคลองชักพระซึ่งประกอบด้วย 3 ชุมชนต่อไปนี้

- ชุมชนริมคลองชักพระ
- ชุมชนวัดช่างเหล็ก-เรไร
- ชุมชนวัดปากน้ำฝั่งเหนือ

2. ขอบเขตเชิงเนื้อหา

ขอบเขตเชิงเนื้อหาแบ่งเป็น 3 ส่วนดังนี้

2.1 ศึกษาลักษณะข้อมูลทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ของชุมชนริมน้ำคลองชักพระทั้งในช่วงก่อนมีตลาดน้ำตลิ่งชันและช่วงหลังจากที่มีตลาดน้ำตลิ่งชัน ซึ่งประกอบไปด้วย

- ข้อมูลทางด้านกายภาพ และสิ่งแวดล้อม
- ข้อมูลทางด้านประชากร เศรษฐกิจ และการประกอบอาชีพ
- ข้อมูลทางด้านสังคมและวัฒนธรรมรวมถึงทัศนคติ ค่านิยม

วิถีชีวิตและความสัมพันธ์ของคนในบริเวณชุมชนริมน้ำคลองชักพระ

2.2 ศึกษาถึงความเป็นมาและการเปลี่ยนแปลงของตลาดน้ำตลิ่งชันตั้งแต่ช่วงการก่อตั้ง ในปีพ.ศ.2530 และช่วงที่เริ่มมีการฟื้นฟูปรับปรุงตั้งแต่ปีพ.ศ.2541จนถึงปัจจุบัน

2.3 ศึกษาถึงผลกระทบของตลาดน้ำตลิ่งชันต่อชุมชนริมน้ำคลองชักพระ ทั้งทางด้าน กายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และหาข้อเสนอแนะแนวทางในการลดผลกระทบทางลบที่เกิดขึ้นและเป็นการส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของชุมชนต่อไป

ข้อจำกัดของการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการเก็บข้อมูลเพียงรอบเดียว ทำให้ข้อมูลในอดีตของตลาดน้ำตลิ่งชันและของชุมชนริมน้ำคลองชักพระต้องอาศัยการเก็บข้อมูลจากเอกสารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และจากความทรงจำและคำบอกเล่าของประชาชนในท้องถิ่น

คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา

ตลาดน้ำตลิ่งชัน หมายถึง สถานที่ที่ถูกกำหนดขึ้นมาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะจากความร่วมมือของสำนักงานเขตตลิ่งชันร่วมกับกรุงเทพมหานครตามนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวและเพื่อเป็นการอนุรักษ์ให้เป็นของดีของเขตตลิ่งชันเป็นรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีทั้งการค้าขายและการท่องเที่ยวทางเรือรวมถึงกิจกรรมการแสดงเช่นดนตรีไทย เป็นต้น

ผลกระทบ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านบวกและด้านลบที่มีต่อด้าน กายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของพื้นที่ชุมชนที่ทำการศึกษา

การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางเพื่อความบันเทิง รื่นเริงใจ เยี่ยมญาติหรือการไปร่วมประชุม แต่มิใช่เพื่อประกอบอาชีพเป็นหลักเป็นฐานหรือไปพำนักอยู่เป็นการถาวร(องค์การสหประชาชาติ อ้างถึงใน ยุพดี เสตพรรณ , 2543:287)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกจากการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน(การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544: 2)

การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวโดยมีเหตุจูงใจเพื่อศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ในแง่มานุษยวิทยาและสังคมวิทยา เพื่อชมโบราณสถานที่เกี่ยวกับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ เพื่อติดตามความเจริญทางด้านวัตถุและเทคโนโลยีปัจจุบัน เพื่อนำมาศึกษาที่สำคัญๆ เพื่อร่วมปฏิบัติในงานมหรหรรรมและงานฉลอง เพื่อชมการแสดงศิลปะครั้งสำคัญๆ เช่น คนตรี ละคร(ตุ๋ย ชุมสาย, 2527: 1)

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยว รวมทั้งการจัดสิ่งบริการอื่นๆ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยต้องดำเนินการภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติ ชุมชนชนบทรรมนิยม ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนท้องถิ่นในการจัดการเรื่องการท่องเที่ยวและให้ประชาชนทุกส่วนได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันและต้องชี้้นำภายใต้ความปรารถนาของประชาชนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยวนั้นๆ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2537: 2-10)

นักท่องเที่ยว หมายถึง ประชาชนที่เดินทางไปเที่ยวในบริเวณตลาดน้ำตลิ่งชัน

ชุมชนริมน้ำคลองชักพระ หมายถึง ชุมชนที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นตามแนวทางการบริหารท้องถิ่นของกรุงเทพมหานคร อยู่ในแขวงคลองชักพระ เขตตลิ่งชัน และมีพื้นที่ของบ้านเรือนอยู่ติดริมน้ำ ประกอบไปด้วย ชุมชนริมคลองชักพระ ชุมชนวัดช่างเหล็ก-เรไร และชุมชนวัดปากน้ำฝั่งเหนือ เป็นชุมชนที่มีการตั้งถิ่นฐานริมน้ำมานานจนปัจจุบันชุมชนดังกล่าวกำลังเกิดการเปลี่ยนแปลงจากการขยายตัวของเมืองและมีการอพยพของคนในพื้นที่อื่นเพื่อเข้ามาอยู่อาศัยแต่สภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบเดิมที่เป็นชุมชนริมน้ำและความสัมพันธ์อันดีของคนในชุมชนก็ยังคงมีอยู่บ้าง เนื่องจากในชุมชนก็ยังคงมีคนดั้งเดิมอาศัยอยู่ ดังนั้นชุมชนดังกล่าวจึงมีความคล้ายคลึงกัน แต่ก็มีความแตกต่างกันอยู่บ้างในส่วนของคุณลักษณะพื้นฐานทางประชากร เช่น ครัวเรือน จำนวนประชากรชาย-หญิง อายุ อาชีพ การศึกษา รายได้ เป็นต้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จะได้นำแนวทางในการลดผลกระทบทางลบที่เกิดขึ้นไปปรับปรุงและส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของชุมชนต่อไป และเป็นแนวทางให้กับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ในการที่จะมีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยจะได้นำแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชัน ไปใช้

วิธีดำเนินการศึกษา

การดำเนินการศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาในเชิงคุณภาพโดยศึกษาจากเอกสารการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกต ส่วนเชิงปริมาณใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับประชาชนและผู้ประกอบการค้าโดยแสดงผลในรูปของการแจกแจงความถี่ และการกระจายอัตราร้อยละ การศึกษาครั้งนี้เป็นการสำรวจเพียงรอบเดียว และอาศัยความคิดเห็นของคนเป็นหลัก ดังมีรายละเอียด ดังนี้

1. ประชากรที่จะศึกษา

- ประชากรที่อาศัยอยู่ในบริเวณชุมชนริมน้ำคลองชักพระซึ่งประกอบไปด้วย ชุมชนริมคลองชักพระ ชุมชนวัดช่างเหล็ก-เรไร และชุมชนวัดปากน้ำฝั่งเหนือ และผู้ประกอบการค้าบริเวณตลาดน้ำตลิ่งชัน

- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งประกอบไปด้วยประธานประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชัน เจ้าหน้าที่สำนักงานเขตตลิ่งชัน นักท่องเที่ยว และผู้นำชุมชนแต่ละชุมชนที่ตั้งอยู่ริมคลองชักพระ

2. การสุ่มตัวอย่าง

- ประชากรที่อาศัยอยู่ในบริเวณชุมชนริมน้ำคลองชักพระ จะทำการสัมภาษณ์ตัวแทนครัวเรือนหนึ่งคนต่อหนึ่งครัวเรือนซึ่งอาจจะเป็นหัวหน้าครอบครัว คู่สมรส บุตร หรือสมาชิกในครัวเรือนคนใดคนหนึ่งที่สามารถจะให้สัมภาษณ์ได้ และเนื่องจากในแต่ละชุมชนที่ตั้งอยู่บริเวณริมน้ำคลองชักพระมีปริมาณของครัวเรือนเป็นจำนวนมากดังนั้นจึงต้องมีการสุ่มตัวอย่างครัวเรือนประมาณร้อยละ 20 ของแต่ละชุมชนซึ่งการสุ่มตัวอย่างนั้นจะทำการสุ่มอย่างมีระบบ โดยในแต่ละชุมชนจะมีการทำแผนที่ชุมชนเพื่อให้เห็นภาพรวมของครัวเรือนทั้งหมดในชุมชน จากนั้นจึงทำการสุ่มตัวอย่างอย่างมีระบบโดยใช้สูตร ดังนี้

$$I = N/n$$

I = ช่วงที่ใช้ในการสุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนครัวเรือนทั้งหมดในแต่ละชุมชน

n = จำนวนครัวเรือนที่ต้องการในแต่ละชุมชน

(สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2544: 122)

- เมื่อได้ช่วงในการสุ่มเลือกและจำนวนครัวเรือนที่ต้องการแล้วจึงทำการสุ่มเลือกครัวเรือน โดยทำการเลือกครัวเรือนที่อยู่ติดริมน้ำก่อนแล้วไล่ขึ้นมาเรื่อยๆ จนครบจำนวนครัวเรือนที่ต้องการซึ่งจำนวนครัวเรือนที่ต้องการในแต่ละชุมชน มีดังนี้

1. ชุมชนริมคลองซังพระ 50 ครัวเรือน สุ่มเลือกมา 10 ครัวเรือน
 2. ชุมชนวัดช่างเหล็ก-เรไร 350 ครัวเรือน สุ่มเลือกมา 70 ครัวเรือน
 3. ชุมชนวัดปากน้ำฝั่งเหนือ 100 ครัวเรือน สุ่มเลือกมา 20 ครัวเรือน
- รวมตัวอย่างผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 100 คน

- ผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 100 คนนี้จะทำการแยกเป็น 2 กลุ่มคือกลุ่มประชาชนที่ไม่ได้เป็นผู้ประกอบการค้าและกลุ่มประชาชนที่เป็นผู้ประกอบการค้าบริเวณตลาดน้ำตลิ่งชัน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ข้อ 6 เป็นตัวแยกกลุ่มประชากร (ดูแบบสัมภาษณ์ที่ภาคผนวก)

- สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการค้าบริเวณตลาดน้ำตลิ่งชันรวมทั้งสิ้น 70 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบไปด้วย

3.1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มีทั้งคำถามแบบปลายเปิดและคำถามแบบปลายปิดเพื่อให้เห็นความคิดเห็นได้ ซึ่งผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาใช้ในการสร้างเครื่องมือ แบบสัมภาษณ์จะสัมภาษณ์ประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณชุมชนริมน้ำคลองซังพระ และผู้ประกอบการค้าบริเวณตลาดน้ำตลิ่งชัน

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแบ่งออกเป็นส่วนต่างๆ ได้ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ภูมิลำเนา ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ที่ได้จากการขายสินค้าบริเวณตลาดน้ำตลิ่งชันต่อเดือน ประเภทของสินค้าที่ขาย ระยะเวลาที่ประกอบกิจการ

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นด้านการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันที่มีผลกระทบต่อชุมชนริมน้ำคลองซังพระ โดยคำถามมีลักษณะเลือกตอบตามมาตราช่วง (rating scale) ซึ่งจัดเป็นแบบสัมภาษณ์แบบประเมินค่ากำหนดให้แต่ละข้อมีการประเมินค่าแบบ 4 ช่วง คือ มีผลกระทบมากที่สุด ผลกระทบมาก ผลกระทบน้อย และผลกระทบน้อยที่สุด

การใช้การประเมินค่าเพียงแค่ 4 ช่วงเนื่องจากทำให้สามารถวัดผลกระทบได้เลว่มากหรือน้อยแค่ไหน ถ้ามีระดับช่วงปานกลางจะทำให้ไม่สามารถวัดผลกระทบได้ชัดเจน

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นบริเวณสถานที่ท่องเที่ยวตลาดน้ำตลิ่งชัน ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชัน

3.2 แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล ซึ่งผู้ศึกษาได้กำหนดแนวคำถามจากปัญหา ขอบเขต วัตถุประสงค์และสมมติฐานของการศึกษา ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด คำถามจะมีความยืดหยุ่น ใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายในการสัมภาษณ์ และมีการใช้เครื่องบันทึกเสียงด้วย ซึ่งจะทำให้การสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบไปด้วย ประธานประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชัน เจ้าหน้าที่สำนักงานเขตตลิ่งชัน นักท่องเที่ยว และผู้นำของชุมชนที่อยู่ริมน้ำคลองชักพระ

3.3 การสังเกตภาคสนาม จะใช้แบบบันทึกภาคสนาม (field notes)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร โดยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากตำรา วิทยานิพนธ์ เอกสารทางวิชาการ ฐานข้อมูลของหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลพื้นฐานของชุมชนที่เป็นข้อมูลด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมและข้อมูลด้านการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อที่ต้องการศึกษา เพื่อนำมาเป็นข้อมูลและแนวทางในการศึกษาต่อไป

4.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีแนวคำถาม เป็นกรอบนำการสัมภาษณ์ซึ่งการสัมภาษณ์จะกำหนดตัวผู้ตอบเป็นการเฉพาะเจาะจงเพราะผู้ตอบนั้นมีข้อมูลที่ดีและลึกซึ้งกว้างขวางเป็นพิเศษหรือที่เรียกว่า “ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ” ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญในครั้งนี้คือ ประธานประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชัน เจ้าหน้าที่สำนักงานเขตตลิ่งชัน นักท่องเที่ยว และผู้นำชุมชนแต่ละชุมชนที่อยู่บริเวณริมน้ำคลองชักพระ

4.3 การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการสัมภาษณ์ประชาชนที่เป็นตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในบริเวณชุมชนริมน้ำคลองชักพระ และผู้ประกอบการค้าบริเวณตลาดน้ำ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างในการสัมภาษณ์ คำถามต่างๆ ถูกกำหนดเป็นแบบสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า การสัมภาษณ์จึงมีคำถามและข้อกำหนดที่ตายตัว สำหรับการตั้งคำถามมีทั้งคำถามที่ต้องการคำตอบเฉพาะเจาะจงและคำถามที่ให้ตอบได้ตามความต้องการ

4.4 การสังเกตแบบมีส่วนร่วมหรือการสังเกตภาคสนามโดยการเป็นนักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวตลาดน้ำตลิ่งชันเพื่อสังเกตถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ ที่เกิดขึ้นของตลาดน้ำตลิ่งชันรวมถึงสภาพแวดล้อมบริเวณตลาดน้ำตลิ่งชัน และสภาพแวดล้อมของคลองชักพระ

5. การประเมินผลกระทบ

การประเมินผลกระทบของตลาดน้ำตลิ่งชันต่อชุมชนริมน้ำคลองชักพระ ในด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม มีขั้นตอนดังนี้

1. หาค่าเฉลี่ยของผลกระทบที่แสดงออกมาทางความคิดเห็น โดยคำถามมี ลักษณะเลือกตอบตามมาตราช่วง (rating scale) ซึ่งจัดเป็นแบบสัมภาษณ์แบบประเมินค่ากำหนดให้ แต่ละข้อมีการประเมินค่าแบบ 4 ช่วง คือ มีผลกระทบมากที่สุด ผลกระทบมาก ผลกระทบน้อย และ ผลกระทบน้อยที่สุด วิธีหาค่าเฉลี่ย โดยใช้สูตร ดังนี้

$$\bar{X} = fX/N$$

X = ค่าเฉลี่ยของผลกระทบ

N = จำนวนคำตอบทั้งหมด

f = จำนวนความถี่ของแต่ละคำตอบ

X = ค่านำหนักในแต่ละข้อ

เมื่อหาค่าเฉลี่ยแล้ว จึงนำมาจำแนกระดับคะแนนค่าเฉลี่ย ดังนี้

คะแนนค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.75 ผลกระทบน้อยที่สุด

คะแนนค่าเฉลี่ย 1.76 – 2.50 ผลกระทบน้อย

คะแนนค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.25 ผลกระทบมาก

คะแนนค่าเฉลี่ย 3.26 – 4.00 ผลกระทบมากที่สุด

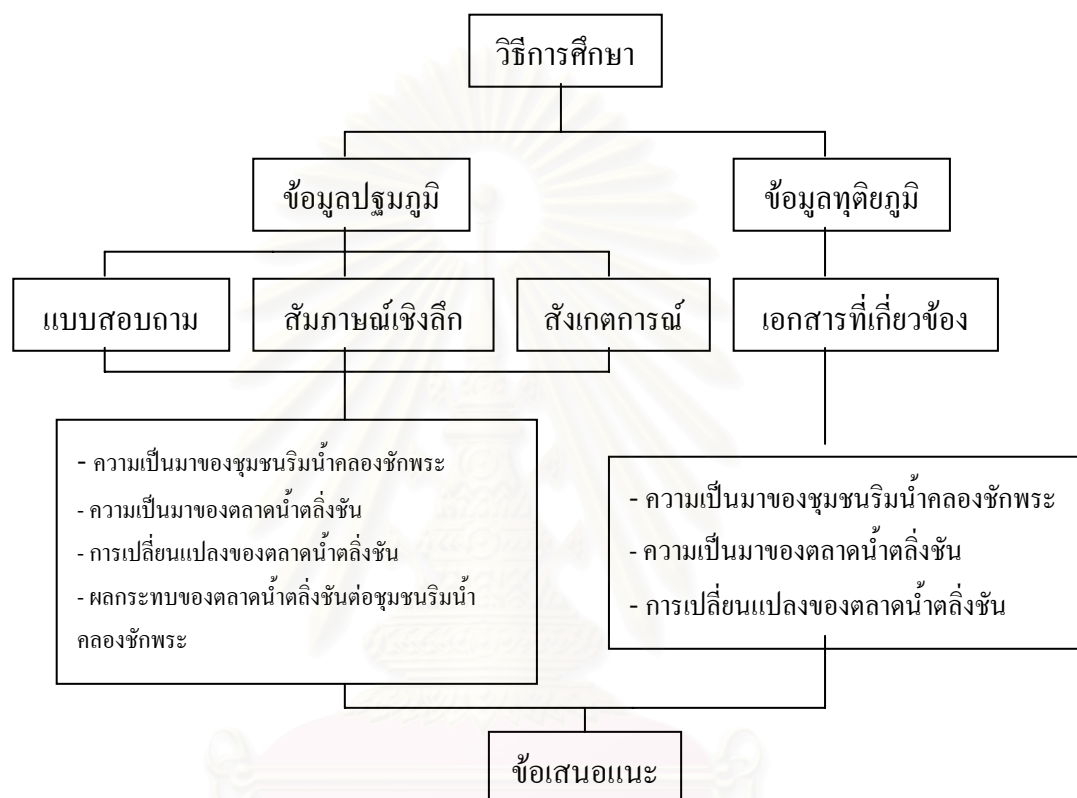
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่มาจากการตอบแบบสัมภาษณ์แบบมี โครงสร้างของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนริมน้ำคลองชักพระและกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการค้า จะวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการบรรยายประกอบตาราง โดยใช้การแจกแจงความถี่ และการกระจายอัตราร้อยละ

6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่มาจากการสังเกตและการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลสำคัญจะวิเคราะห์ข้อมูลโดยการอ่านทำความเข้าใจข้อมูลที่ได้มาและกำหนดประเด็นหลัก จัดหมวดหมู่ของเรื่อง ตีความ หาความเชื่อมโยงของข้อมูล ตรวจสอบความหมาย และ ตรวจสอบข้อมูลของแต่ละคน แต่ละด้านว่ามีความสมบูรณ์และมีความละเอียดเพียงพอสำหรับการ

วิเคราะห์หรือไม่ หากข้อมูลยังไม่ชัดเจนก็จะทำการสัมภาษณ์ใหม่ เพื่อให้ข้อมูลที่ได้มาสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และนำไปสู่การเรียบเรียงเนื้อหาเพื่อหาข้อสรุปต่อไป

วิธีการศึกษา

ภาพที่ 1: แผนภูมิวิธีการศึกษา

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การนำเสนอ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเรื่อง “ผลกระทบของตลาดน้ำตลิ่งชันต่อชุมชนริมน้ำคลองชักพระ แขวงคลองชักพระ เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร” ก็เพื่อให้เกิดความเข้าใจและเป็นพื้นฐานในการศึกษาวิเคราะห์ต่อไป ซึ่ง แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่สำคัญมีดังนี้

- 1) แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
 - การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 - การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
 - การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
 - ผลกระทบจากการท่องเที่ยว
- 2) แนวความคิดเกี่ยวกับตลาดน้ำ
- 3) แนวความคิดเกี่ยวกับชุมชน
- 4) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

1. ขอบเขตและคำนิยามของการท่องเที่ยว

Burkart and Medlik (1985:41 อ้างถึงใน สุภาพร มากแจ้ง, 2534:1) องค์กรสหประชาชาติ (อ้างถึงใน ยุพดี เสตพรรณ, 2543:287) และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2529อ้างถึงใน ยุพดี เสตพรรณ, 2543:287) ได้ให้ความหมายที่คล้ายคลึงกันของการท่องเที่ยวไว้ดังนี้

การท่องเที่ยว คือ ผลรวมของปรากฏการณ์และความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากการเดินทางและพำนักเป็นการชั่วคราวในสถานที่ซึ่งมิใช่ถิ่นที่อยู่ปกติ เป็นการเดินทางโดยสมัครใจ และเป็นการเดินทางที่ไม่ใช่ไปประกอบอาชีพหรือหารายได้ แต่เป็นการเดินทางเพื่อความบันเทิง รื่นเริงใจ เพื่อการกีฬา เยี่ยมญาติหรือการไปร่วมประชุม

นอกจากนี้ Coltman (1989:3 อ้างถึงใน ชุติทธิ์ ชูชาติ, 2546:2) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยว หมายถึง ความสัมพันธ์ซึ่งเกิดขึ้นจากความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกันระหว่างนักท่องเที่ยว ผู้จัดบริการด้านการท่องเที่ยว หน่วยงานของรัฐบาลในท้องถิ่น และประชาชนในแหล่งท่องเที่ยว

ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ขององค์ประกอบทั้ง 4 ประการดังกล่าวแล้ว ต้องกระทำอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ

นอกจากนิยามของการท่องเที่ยวแล้ว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(2533: 19-20 อ้างถึงใน ศรีธัญญา วรากุลวิทย์, 2546:5) ยังได้กำหนดว่าการท่องเที่ยวต้องมีนักท่องเที่ยวรวมอยู่ด้วย ซึ่งแบ่งออกเป็น นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ และ นักท่องเที่ยวภายในประเทศของประเทศไทย โดยกำหนดลักษณะของนักท่องเที่ยวไว้ดังนี้

(1) นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ หมายถึง ชาวต่างประเทศที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยและพำนักอยู่ในการเดินทางครั้งหนึ่งๆไม่น้อยกว่าคืน หรือ 24 ชั่วโมง และไม่มากไปกว่า 60 วัน โดยมีวัตถุประสงค์ในการเดินทางนั้นๆเพื่อการท่องเที่ยว การพักผ่อน การรักษาสุขภาพ การเยี่ยมญาติมิตร การศึกษา การดูงาน การร่วมประชุมสัมมนา การติดต่อธุรกิจแต่ไม่ใช่เพื่อหารายได้

(2) นักท่องเที่ยวภายในประเทศ หมายถึง ชาวไทยหรือชาวต่างประเทศที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย เดินทางจากที่อยู่ในจังหวัดของตนไปยังจังหวัดอื่นหรืออาจจะเดินทางภายในจังหวัดของตนก็ได้ โดยมีวัตถุประสงค์ในการเดินทางใดๆก็ตามที่ไม่ใช่การหารายได้ในสถานที่ที่ไปเยือน และระยะเวลาที่พำนักไม่เกิน 60 วัน

จากขอบเขตและค่านิยมของการท่องเที่ยวตามที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การท่องเที่ยว คือ การเดินทางไปพักผ่อนชั่วครู่ไปโดยสมัครใจ ไม่ใช่การไปประกอบอาชีพหรือหารายได้แต่ไปเพื่อการพักผ่อน เพื่อความบันเทิง เพื่อหาความรู้ และการท่องเที่ยวยังรวมถึงความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นของนักท่องเที่ยว ผู้จัดบริการการท่องเที่ยว หน่วยงานรัฐในท้องถิ่น และประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวด้วย

2. วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว

Davidson (1993:2-4 อ้างถึงใน ชูสิทธิ์ ชูชาติ, 2546:4) ได้อธิบายวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวไว้ 3 ประการ คือ

1) การท่องเที่ยวในเวลาว่างหรือวันหยุด(Leisure Tourism) ประกอบไปด้วยการเดินทางไปพักผ่อนในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ การเล่นกีฬา การท่องเที่ยวเพื่อชมศิลปวัฒนธรรม และการเยี่ยมญาติมิตร

2) การท่องเที่ยวทางธุรกิจ(Business Tourism ประกอบไปด้วย การเดินทางเพื่อไปเยี่ยมชมสินค้าหรือซื้อสินค้า หรือการประชุมทางด้านธุรกิจ

3) การท่องเที่ยวเพื่อวัตถุประสงค์อื่นๆประกอบไปด้วย การศึกษาเล่าเรียนในระยะเวลาสั้นๆประมาณไม่เกิน2เดือน การท่องเที่ยวเพื่อรักษาสุขภาพ เช่น การอาบน้ำแร่ การท่องเที่ยวเพื่อศาสนา เช่น การไปทำบุญที่วัด เป็นต้น

3. องค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยว

คำนิยาม(2533:54-55) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยวมี 3 ประการคือ

1. สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) หมายถึง สิ่งที่สามารถดึงดูดโน้มน้าวให้เกิดความสนใจ ประารถนาที่จะไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวจึงเป็นจุดสำคัญจุดหนึ่งของแหล่งท่องเที่ยว สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวมีทั้งที่ธรรมชาติให้มา เช่น หาดทรายชายทะเล สภาพป่าไม้และสัตว์ป่า นอกจากนี้ยังมีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น วัด วัง เมืองโบราณ ตลาดน้ำที่แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนที่อยู่ริมน้ำ ประเพณี วัฒนธรรมต่างๆ งานเทศกาล เช่น เทศกาลอาหาร เป็นต้น

2. สิ่งอำนวยความสะดวก (Facility) หมายถึง สิ่งที่รองรับในการเดินทางท่องเที่ยว เพื่อให้การเดินทางท่องเที่ยวไปได้อย่างความสะดวก สิ่งอำนวยความสะดวกที่สำคัญ เช่น ที่พัก อาหารการกิน ข่าวสารข้อมูลเพื่อการเดินทางที่มีไว้บริการนักท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวก บริการนำเที่ยวก็เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้อยากเดินทางท่องเที่ยว

3. การเข้าถึงได้ (Accessibility) หมายถึง การไปถึงแหล่งท่องเที่ยวนั้นได้คือ จะต้องมีรถคนขนส่งนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวก การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวมีด้วยกัน 3 ทาง คือ ทางบก ทางน้ำ และ ทางอากาศ ถ้าแหล่งท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงได้ทั้ง 3 ทาง แหล่งท่องเที่ยวจะสามารถพัฒนาได้ดี เมื่อมีทางคมนาคมขนส่งก็จะต้องมีพาหนะขนส่ง รถ เรือ เครื่องบิน ที่จะขนส่งนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวสิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องของการเข้าถึง

ในการท่องเที่ยวจะต้องมีทั้ง 3 สิ่งนี้ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว และการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ อาจกล่าวได้ว่าทั้งสามสิ่งนี้เป็น “หัวใจของการท่องเที่ยว”

4. ประเภทของทรัพยากรการท่องเที่ยว

วรรณา วงษ์วานิช (2539: 58) สุภาพร มากแจ้ง (2534:13) และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2533 อ้างถึงใน วนิตา วิชยประเสริฐกุล, 2541: 15-16) กล่าวโดยรวมว่า

ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง สถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งรวมถึงสถานที่ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและสิ่งทีมนุุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น ที่มีลักษณะเด่น ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว เช่น ประเพณีสงกรานต์ หรือแข่งเรือ เป็นต้น

ดังนั้น ทรัพยากรการท่องเที่ยวสามารถจำแนกเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้ 2 ประเภท คือ

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวตามธรรมชาติ (Natural Tourism Resource) คือ แหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ได้แก่ ภูมิอากาศ ภูมิประเทศ เช่น ภูเขา หุบเขา แม่น้ำ ลำธาร ทะเล ทะเลสาบ น้ำตก ป่า น้ำพุร้อน ฯลฯ ตลอดจนปรากฏการณ์ธรรมชาติต่างๆ เช่น ฤดูกาลอพยพของสัตว์บางชนิด หรือแหล่งอาศัยของสัตว์ ตลอดจนแหล่งพฤษชาติต่างๆ นอกจากนี้ยังรวมถึงบริเวณที่มนุษย์เราได้เข้าไปปรับปรุงตกแต่งเพิ่มเติมในบางส่วนให้ความงามของธรรมชาติเด่นชัดยิ่งขึ้น ได้แก่ อ่างเก็บน้ำ เขื่อน และสถานที่ตากอากาศอื่นๆ

2. ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น (Man-made Tourism Resource) แบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

2.1 แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุสถานและศาสนา หมายถึง สิ่งต่างๆที่มนุษย์เราได้สร้างสรรค์ขึ้นตามวัตถุประสงค์และเพื่อประโยชน์ของมนุษย์เอง ทั้งที่เป็นมรดกของอดีตและได้สร้างเสริมขึ้นในสมัยปัจจุบัน แต่มีผลดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ได้แก่ พระราชวัง ศาสนสถาน โบราณวัตถุสถาน อนุสรณ์สถาน และพิพิธภัณฑสถาน เป็นต้น

2.2 แหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรม หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม และการประพฤติปฏิบัติที่ยึดถือและสืบทอดต่อกันมาตลอดจนกิจกรรมต่างๆ ที่มีผลต่อการดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ได้แก่ สภาพชีวิตไทยริมคลอง ตลาดน้ำ เรือนแพ หมู่บ้านประมง งานเทศกาลประเพณี ศูนย์แสดงวัฒนธรรมประเพณี เป็นต้น

2.3 แหล่งท่องเที่ยวประเภทความเจริญก้าวหน้าและความทันสมัย ได้แก่ ศูนย์การค้า สวนสนุก ศูนย์วิทยาศาสตร์ โรงงานอุตสาหกรรม สถาบันการศึกษา สนามกีฬา ศูนย์สุขภาพ เป็นต้น

แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ(Ecotourism) เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวในปัจจุบันที่นานาประเทศให้ความสำคัญเพื่อการมุ่งไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศและนานาชาติ ตามหลักปรัชญาสากลว่าด้วยการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน(Environmentally Sustainable Development) โดยให้ความสำคัญแก่การให้การศึกษาหรือการเรียนรู้ หรือมุ่งเน้นให้เกิดการอนุรักษ์มากกว่าการจัดการลดหรือปราศจากผลกระทบและนักท่องเที่ยวพึงพอใจเท่านั้น แต่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ มีการจัดการรักษาสิ่งแวดล้อม และให้การศึกษาแก่นักท่องเที่ยว(สถาบันดำรงราชานุภาพ, 2543: 23-24)

1. ความเป็นมาและความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สตีล สร่าง โสรก และคณะ(2546: 5-6)กล่าวว่า การท่องเที่ยวในอดีตที่ผ่านมาเป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวให้มากที่สุด ก่อให้เกิดธุรกิจปลูกสร้างอาคารสถานที่และเครื่องอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว อันเป็นประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจเพียงด้านเดียวเพื่อนำมาซึ่งรายได้จากการท่องเที่ยว แต่ท่ามกลางความเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวแบบนี้กลับทำให้สภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม และก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมและขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ อย่างไรก็ตามจากกระแสการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับโลกก็มีผลผลักดันให้รัฐบาลไทยพิจารณาถึงทางเลือกของการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยวกระแสหลัก โดยเฉพาะจากการประชุม “Earth Summit” ที่กรุงริโอ เดอจาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2535 ได้ก่อให้เกิดกระแสที่สำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว 3 ด้าน คือ

- 1) กระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งหมายรวมถึงการอนุรักษ์ระบบนิเวศเพื่อคงความหลากหลายทางชีวภาพ
- 2) กระแสของตลาดการท่องเที่ยว ซึ่งหมายถึง ปริมาณของนักท่องเที่ยวแบบมีคุณภาพเพิ่มขึ้น ที่ต้องการศึกษาเรียนรู้หรือมีประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม
- 3) กระแสการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ที่หมายถึง การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมจากประชาชนระดับรากหญ้า เพื่อบรรลุซึ่งแนวทางการพัฒนาแบบยั่งยืน

จากกระแสหลักทั้งสามกระแสดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดความตื่นตัวในการพัฒนาการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ขึ้น เพื่อทดแทนหรือแข่งขันกับการท่องเที่ยวกระแสหลัก ความคิดดังกล่าวได้มีการเรียกชื่อต่างๆกันไปเช่น Sustainable Tourism, Ecotourism, Green Tourism, Bio Tourism แต่ที่ใช้แพร่หลายที่สุดคือ Ecotourism โดยที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้บัญญัติเป็น

ภาษาไทยว่า“การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” ได้มีนักวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นิยามความหมายของ“การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” ไว้ดังนี้

จากนิยามคำว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” ของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2537: 2-11-2-12) Widerness Group (2537 อ้างถึงใน กุสวัตดี สุขเลียง, 2545: 15) สมชาย เดชะพรหมพันธุ์ (2545: 3) และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2539: 60-61) กล่าวโดยสรุปว่า

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มาจาก Ecology รวมกับ Tourism มีความหมายในลักษณะเดียวกัน โดยมีความหมายอย่างง่าย ๆ คือ การท่องเที่ยวโดยเข้าไปสัมผัสกับธรรมชาติ ซึ่งต้องมีการให้ความรู้ทางนิเวศวิทยาจากผู้ที่มีความรู้ในเรื่องนั้นๆอย่างแท้จริง เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่เข้าไปมีความรู้เพิ่มขึ้น ปัจจุบันความหมายนี้ยังได้รวมไปถึงสภาพทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของประชากรในท้องถิ่นด้วย ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Endemic) ที่ต้องรักษาไว้โดยที่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่ใช่เป็นเพียงการท่องเที่ยวเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่มุ่งเสนอขายสินค้าหรือบริการทางการท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างเดียว หากยังมุ่งประสานผลประโยชน์ทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมอีกด้วย และเป็นการท่องเที่ยวที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจ ความประทับใจ ควบคู่กับการได้รับความรู้ในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติระบบนิเวศ และสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวโดยมีการบริหารและการจัดการที่มุ่งเน้นให้เกิดความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวและให้ความสำคัญต่อบทบาทของประชาชนชุมชนท้องถิ่นโดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

จึงนับได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้การท่องเที่ยวพัฒนาไปอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว สามารถสร้างรายได้เข้าสู่ประเทศ และสร้างความพอใจให้แก่ประชาชนเจ้าของท้องถิ่น ในขณะที่เดียวกันก็รักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมทางการท่องเที่ยวให้คงอยู่คู่สังคมมนุษย์นานเท่าที่จะนานได้ แต่ความสำเร็จของการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งฝ่ายรัฐบาล เอกชน และนักท่องเที่ยว เพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศยังประโยชน์สูงสุดแก่ทุกฝ่ายทั้งในปัจจุบันและอนาคตอันจะนำไปสู่การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนโดยก่อให้เกิดผลทางเศรษฐกิจมีการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การท่องเที่ยวมีความมั่นคงยั่งยืนอยู่คู่สังคมมนุษย์ และก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในที่สุด

นอกจากนี้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศยังมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันหลายองค์ประกอบ ซึ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544: 2-3) ได้แบ่งไว้ดังนี้

2. องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมี 4 ประการ คือ

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่

เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Identity or Authentic or Endemic or Unique) ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (Eco-System) ในพื้นที่นั้นๆ ดังนั้น องค์ประกอบด้านพื้นที่จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ (Nature-based tourism)

2. องค์ประกอบด้านการจัดการ

เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ (Responsible travel) โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน (Sustainably managed tourism)

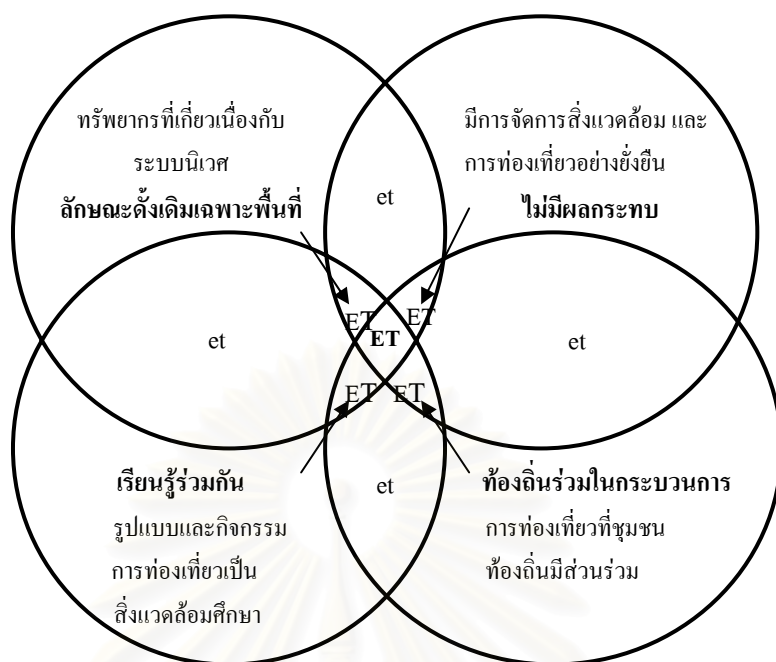
3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ

เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental education –based tourism)

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม

เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่น (Involvement of local community or People participation) ที่มีส่วนร่วมในการคิด วางแผน ปฏิบัติตามแผน ได้รับประโยชน์ ติดตามตรวจสอบ ตลอดจนร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ในท้องถิ่น ทั้งการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่2: องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

หมายเหตุ : 1. ดัดแปลงจาก Ralf Buckley, 1994

2. ET, ET, et แสดงความเข้มข้นของการท่องเที่ยวแบบ Ecotourism

ที่มา : สถาบันดำรงราชานุภาพ, 2543: 25

หากการท่องเที่ยวใดมีองค์ประกอบทั้งสี่สมบูรณ์ ก็จัดว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สมบูรณ์ หากขาดหรือปราศจากความสมบูรณ์ขององค์ประกอบในข้อใด การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแหล่งนั้นๆก็จะลดความสมบูรณ์ลงเป็นลำดับด้วย

ด้วยเหตุนี้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงถือว่าเป็นแนวทางหรือวิถีทางหนึ่งที่ยพยายามจะก้าวไปสู่เป้าหมายสำคัญ คือ การพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงประกอบไปด้วยหลักสำคัญคือ การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นและการกระจายรายได้

เมื่อมีการดำเนินงานตามองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแล้วสิ่งที่จะได้มาคือ ประโยชน์ที่ชุมชนนั้นๆจะได้รับรวมถึงผลกระทบทางลบที่จะเกิดขึ้นด้วย

3. ความสัมพันธ์ของชุมชนท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย(2540: 3-50-3-54) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของชุมชนท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งมี 2 ลักษณะ คือ

1. ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับ ซึ่งมีอยู่ 2 ทาง คือ

1.1 ทางเศรษฐกิจ ได้แก่

- เกิดการสร้างงานเกิดขึ้นใหม่สืบเนื่องจากการท่องเที่ยว
- เกิดการพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการให้บริการเพิ่มขึ้น
- เกิดระบบตลาดเพื่อการจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภคที่เป็นปัจจัยต่อการ

ท่องเที่ยว

- เกิดระบบการผลิตวัตถุดิบท้องถิ่นเพื่อป้อนระบบตลาดที่เกิดขึ้น
- มีรายได้จากแหล่งรายได้ใหม่
- ครอบครัวในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม

1.2 ทางสังคม ได้แก่

- การพัฒนาด้านการสร้างสรรค์
- การติดต่อทางสังคมที่มีรูปแบบมากขึ้น
- เกิดสัญญาทางสังคมอันเนื่องมาจากการตกลงในสิทธิหน้าที่

และความรับผิดชอบร่วมกันของสมาชิกในสังคม

- การพัฒนาระบบสาธารณูปโภค
- การกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาตนเอง
- การพัฒนาด้านสาธารณสุข
- ความเอาใจใส่ต่อบริการทางสังคมของชุมชนดีขึ้น

2. ผลกระทบทางลบที่เกิดขึ้นกับชุมชน

- เกิดการขยายตัวของชุมชน และการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการบริหาร

หากไม่มีการจัดการที่ดี

- วัฒนธรรมและวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน ถูกกลืนหรือเปลี่ยนไปตาม

อิทธิพลของวัฒนธรรมภายนอกที่เข้ามาสู่ชุมชน

ดังนั้นการสร้างโอกาสและประโยชน์ในการปรับตัวต่อการพัฒนาที่เข้าสู่ชุมชนท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง จะช่วยลดผลกระทบในทางลบที่เกิดขึ้นกับชุมชนได้บ้าง ด้วยเหตุนี้การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นจึงเป็นเป้าหมายสำคัญของกระบวนการท่องเที่ยวแนวใหม่ อันเป็นพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืนในองค์รวมของระบบ ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นอย่างมากอยู่แล้ว เพราะชุมชนสามารถเป็นศูนย์กลางที่เชื่อมโยงกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องได้อย่างดี กล่าวคือ

- เชื่อมโยงกับหน่วยงานภาครัฐ ในฐานะผู้รับทราบนโยบายในเบื้องต้นและมีส่วนผลักดันในระยะยาวในฐานะผู้ใช้ และดำเนินงานตามแผนงานและแผนปฏิบัติการต่างๆ

- เชื่อมโยงกับหน่วยงานภาคเอกชนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของฐานรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่จัดขึ้นโดยเอกชน เช่นร่วมพัฒนาที่พักแรม ร้านค้า การนำเสนอศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น

การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ต้องตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีกิจกรรมในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์โดยไม่เบียดบังทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เริ่มตั้งแต่การให้ข้อมูลท้องถิ่น การเตรียมการจัดการ การวางแผน การควบคุมดูแลการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ การมีส่วนร่วมในบริการ และการได้รับประโยชน์จากการบริการ

แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

McIntosh and Goeldner (1986 อ้างถึงใน เนตรชนก นันท์, 2544: 14) และ ม.ล. ต้อย ชุมสาย (2527: 1) กล่าวโดยสรุปว่า

การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมคือการเดินทางท่องเที่ยวโดยมีวัตถุประสงค์ก็เพื่อที่จะศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ในแ่งมานุษยวิทยาและสังคมวิทยา ศิลปวัฒนธรรม รวมถึงการติดตามความเจริญก้าวหน้าทางด้านวัตถุและเทคโนโลยีในปัจจุบัน และมีการสร้างความคุ้นเคยกับประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ หรือประเทศนั้นๆ รวมถึงความเข้าใจและซาบซึ้งต่อวัฒนธรรมของประชาชนเหล่านั้นด้วย ดังนั้นการท่องเที่ยวจึงเป็นการก่อให้เกิดความรู้ และการติดต่อสื่อสาร ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างความเข้าใจของคนทั้งโลกเข้าด้วยกัน อันจะนำไปสู่สันติสุขในการอยู่ร่วมกันทั้งปัจจุบันและอนาคต

ในขณะที่ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ(2540:8-10) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเพิ่มเติมว่า เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการพัฒนาด้านภูมิปัญญา สร้างสรรค์ เคารพต่อสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ศักดิ์ศรี และวิถีชีวิตผู้คน หรือสามารถกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมคือ การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ผู้อื่นและย้อนกลับมามองตนเอง อย่างเข้าใจความเกี่ยวพันของสิ่งต่างๆ ในโลกที่มีความเกี่ยวโยงพึ่งพา ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ และยังได้กล่าวต่อไปอีกว่าการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการดังต่อไปนี้

ประการแรก ต้องเปลี่ยนการท่องเที่ยว(Tourism) เป็นการเดินทาง (Travel) ให้คนกลุ่มเล็กสร้างภูมิปัญญาของกลุ่ม ไปศึกษาไปคู่ตามความสนใจของตนเอง เป็นการเดินทางไปรู้จัก การเดินทางต้องเป็นโลกส่วนตัว ไปอย่างเกรงใจ ไปอย่างเคารพต่อสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของท้องถิ่นและชุมชน มีความสุขจากการเดินทางเป็นเป้าหมาย ไม่ใช่การไปบุกรุกพิธีกรรมความเชื่อของชาวบ้าน ไปซื้อทุกอย่างที่วางหน้า

ประการที่สอง ต้องให้การศึกษา โดยเฉพาะกับเด็กๆ ให้เรียนรู้และเข้าใจการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเพราะในโลกปัจจุบันนี้เราไม่มีทางเลือกหนีนักท่องเที่ยวไปได้ เพราะโลกมันเล็กและเปิดกว้างมากขึ้น การเดินทางสะดวกและผู้คนนิยมเดินทางกันมาก โดยเฉพาะในประเทศไทยนักท่องเที่ยวจะเป็นคนในเอเชียด้วยกันมากขึ้น เราจึงควรให้การศึกษาแก่เด็กๆ และเยาวชนว่าเขาจะเผชิญกับสถานการณ์เช่นนี้อย่างไร จะได้ประโยชน์ และเกิดการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกันได้อย่างไร หลักสูตรการเรียนการสอนวิชาการท่องเที่ยว ควรมีหลักสูตรที่สร้างภูมิคุ้มกัน ไม่ให้มีการเสพยาขายที่ไม่เคารพผู้อื่น และต้องเร่งสร้างบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ รู้เรื่องวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ไม่ใช่รู้ภาษาอย่างเดียว มักุเทศก์ต้องเป็นผู้มีความรู้เป็นวิทยากร ไม่ใช่คนรับใช้ของนักท่องเที่ยวที่ต้องบริการทุกอย่าง

ประการที่สาม เราต้องเรียนรู้ที่จะเคารพวัฒนธรรมของเพื่อนบ้าน ของชุมชนอื่น รวมทั้งเคารพในวัฒนธรรม ศักดิ์ศรี และผู้คนของเราเองด้วยเราต้องมีพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้มาเยือนจะละเมิดมิได้ เพราะหากเราไม่เคารพวัฒนธรรมของเรา นักท่องเที่ยวชาติอื่นก็ไม่เคารพเช่นกัน

ส่วน บริษัท มรดกโลก จำกัด(2537: คำนำ) ได้สรุปไว้ในรายงานโครงการศึกษาความเหมาะสมและออกแบบรายละเอียดการให้แสงสว่างโบราณสถานในตัวเมืองเชียงใหม่ว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม(Culture Tourism) เป็นกลไกที่แยก “นักท่องเที่ยว” ออกจาก “นักท่องเที่ยว” ได้อย่างชัดเจน ตั้งแต่อาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจ โลกทัศน์ รสนิยม และความสนใจที่ออกไปทางการศึกษา ทำให้อายากรู้สึกเห็นความแตกต่าง และความหลากหลายทางวัฒนธรรมของสถานที่ที่ไปพบเห็น เพื่อเปรียบเทียบกับบ้านเมืองของตน สะท้อนถึงความเป็นนักคิด นักจัดการที่แสวงหาประสบการณ์เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตมากกว่าจะสนุกอย่างเดียว เหมือนกับนักท่องเที่ยวทั้งหลายที่เอาความพึงพอใจของตนเองเป็นที่ตั้งโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบอย่างหนึ่งอย่างใดต่อชุมชนหรือประเทศที่ตนไปเที่ยว

ขณะที่ มนัส สุวรรณ และคณะ(2544: 42) ได้ให้ความหมายของแหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวหรือทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางศิลปะและขนบธรรมเนียมประเพณีที่บรรพบุรุษได้สร้างสม และถ่ายทอดเป็นมรดกสืบทอดกันมา ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทนี้ประกอบด้วย งานประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน การแสดงศิลปวัฒนธรรม สินค้าพื้นเมือง การแต่งกาย ภาษา ชนเผ่า สวนสนุก สวนสัตว์ ซึ่งแบ่งย่อยได้ 3 ประเภท คือ

1) แหล่งความเป็นอยู่และวิถีชีวิต ผู้เยี่ยมชมสามารถสังเกตความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของชุมชนนั้น โดยตนเองมิได้เข้าไปมีส่วนร่วม คุณค่าต่อผู้เยี่ยมชมอยู่ที่การได้รับความรู้ วิสัยทัศน์ความเข้าใจอันดีระหว่างกลุ่มชนเผ่าต่างๆ และภูมิปัญญาของชนเผ่า

2) แหล่งวัฒนธรรมประเพณี และหัตถกรรมพื้นเมือง ผู้เยี่ยมชมสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณี และซื้อสินค้าที่ระลึกจากผู้ประกอบการหัตถกรรม คุณค่าต่อส่วนรวมอยู่ที่การรักษามรดก ความหลากหลายของวัฒนธรรม คุณค่าผู้เยี่ยมชมอยู่ที่ความพอใจจากการเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรม ประเพณี และการได้ซื้อของที่ระลึกที่พอใจ

3) แหล่งกิจกรรม ประกอบอาชีพ ศูนย์วิจัย และสถานีทดลอง ผู้เยี่ยมชมได้รับความรู้ใหม่ๆ และผ่อนคลายในสิ่งที่ตนเองไม่คุ้นเคยเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ กิจกรรมความก้าวหน้าทางวิชาการ คุณค่าที่ควรรู้ ความสนุกสนานเพลิดเพลิน และความท้าทายที่ผู้เยี่ยมชมได้รับ

จากการศึกษาแนวคิดและความหมายของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของบุคคลต่างๆ สามารถสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หมายถึง การเดินทางโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการท่องเที่ยว แสวงหาประสบการณ์ใหม่ๆ เพื่อการเรียนรู้ การสัมผัสชื่นชมกับเอกลักษณ์ความงดงามทางวัฒนธรรม คุณค่าทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มชนอื่น นอกจากนี้ในการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมต้องเคารพวัฒนธรรมของกันและกัน อันนำมาซึ่งมิตรภาพ ความรู้ความเข้าใจ ความซาบซึ้งใจในวัฒนธรรมของชุมชนนั้น วัฒนธรรมเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สำคัญที่สามารถดึงดูดให้กลุ่มคนต่างถิ่นเดินทางมาเยือนเพื่อสัมผัสและชื่นชมกับสิ่งที่ไม่มีในท้องถิ่นของตน จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมของท้องถิ่นกับการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์และเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน การท่องเที่ยวได้ใช้วัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นทรัพยากรในการดำเนินกิจการ ในขณะเดียวกันชุมชนท้องถิ่นผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมก็ได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวในการสร้างรายได้ การจ้างงาน นำมาซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

จากแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เน้นการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้สภาพวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ของคนในท้องถิ่นนั้นๆ ควบคู่ไปกับการสร้างจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อม การเคารพขนบธรรมเนียมประเพณี แนวทางการดำเนินชีวิต และความเชื่อ พิธีกรรมของคนในท้องถิ่นที่เราไปเยือน ไม่ไปทำลายความสงบสุขของคนในท้องถิ่นนั้น แนวทางดังกล่าวถ้านำไปปฏิบัติให้เกิดผลก็จะนำมาซึ่งเป้าหมายหลักของการพัฒนานั้นคือการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังจะได้กล่าวต่อไป

1. ความหมายของการพัฒนาแบบยั่งยืน (Sustainable Development)

สุวัฒนา ธาตานิติ (2546:9) กล่าวว่า การพัฒนาแบบยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่จะส่งผลกระทบต่อมนุษย์และมวลมนุษยชาติได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนนาน จะต้องไม่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมแก่คุณภาพสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งมีการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรม เพราะมนุษย์จะยังต้องอาศัยปัจจัยในการดำรงชีวิตจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในโลกนี้เท่านั้น และการดำรงชีวิตของมนุษย์ด้วยกัน การดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิตอื่นๆ และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น จะต้องเกื้อกูลซึ่งกันและกัน นอกจากนี้การพัฒนาคุณภาพประชากรและการใช้ทรัพยากรจะเพิ่มขึ้นได้ในปริมาณที่จำกัดเท่านั้น

นอกจากนี้ Becky J. Brown และคณะ (อ้างถึงใน สุวัฒนา ธาตานิติ, 2546:10) ได้เสนอลักษณะของการพัฒนาแบบยั่งยืนว่า ต้องมีความต่อเนื่องของเผ่าพันธุ์มนุษย์บนโลก โดยมีการให้กำเนิดชีวิตใหม่ และผู้ที่เกิดใหม่สามารถอยู่รอดเติบโตและมีลูกหลานต่อเนื่องไปในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย สามารถรักษาปริมาณสำรอง (Stock) ของทรัพยากรทางชีวภาพและสามารถให้ผลผลิตทางการเกษตรได้อย่างต่อเนื่องยาวนาน โดยที่จำนวนประชากรมนุษย์ต้องคงที่ และต้องสามารถจำกัดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจได้ และเน้นการพัฒนาในรูปแบบที่พึ่งตนเองได้ สามารถรักษาระบบนิเวศน์และคุณภาพของสิ่งแวดล้อมได้อย่างต่อเนื่อง

2. แนวความคิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism)

ภูสวัสดิ์ สุขเลี้ยง (2545: 20) และ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (อ้างถึงใน ยุพดี เสตพรรณ, 2543:427-428) กล่าวถึงการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนว่า

จากการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อม และการพัฒนา (The United Nations Conference on Environment and Development) หรือการประชุม EARTH SUMMIT ที่กรุงริโอเดอจาเนโร ประเทศบราซิล ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) ว่าเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะจุดหมายปลายทางจะเป็นที่ใดจะเป็นกลุ่มใหญ่ (Mass tourism) หรือกลุ่มขนาดเล็กทั้งในเมืองและชนบท นอกจากนี้ยังเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สนองความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบันให้ยืนยาวไปจนถึงคนรุ่นลูก รุ่นหลานที่จะเกิดขึ้นในอนาคตด้วย ทั้งนี้ต้องไม่เป็นการไปเพิ่มภาระหรือสร้างเงื่อนไขที่ยากลำบากให้แก่คนในยุคต่อไปต้องขบคิดหาทางแก้ไขปัญหา โดยการท่องเที่ยวนั้นจะต้องให้มีนักท่องเที่ยวในปริมาณที่พอสมควร ไม่มุ่งรายได้ สร้างความหลากหลายทางการท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ หรือเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ ให้ความสำคัญกับคนมากกว่ารายได้ มองคนเป็นเป้าหมายหลัก ในการจัดการท่องเที่ยว คนในที่นี่ประกอบด้วย ผู้ให้บริการ เช่น มัคคุเทศก์ เป็นต้น นักท่องเที่ยว ควรได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยว ได้รับความสนุกสนาน ได้รับความปลอดภัย ได้รับความรู้เพิ่มขึ้น

คนท้องถิ่นควรได้รับประโยชน์จากรายได้จากการท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวไม่ไปทำลายระบบนิเวศน์ตลอดจนวัฒนธรรมของท้องถิ่น

ในขณะที่ เนตรชนก นันท์ (2544: 35-36) กล่าวว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องมีแนวคิด 3 ประการ ดังนี้

1. ความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ (Economic Sustainability)

การเติบโตของการท่องเที่ยวต้องอยู่ในอัตราที่บริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากโตเร็วไปอาจทำให้สิ่งรองรับนักท่องเที่ยวด้านต่างๆ ไม่พร้อมไม่เพียงพอ เช่น โครงสร้างพื้นฐาน คุณภาพของแรงงาน และการให้บริการอาจมีผลทำให้นักท่องเที่ยวหงุดหงิดไม่พอใจขาดความนิยมไม่เดินทางมาท่องเที่ยว ทำให้เศรษฐกิจตกต่ำในระยะยาว นอกจากนี้การเติบโตของการท่องเที่ยวที่เร็วเกินไปอาจทำให้คนหันมาประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวหมดเกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจในภาคอื่นๆ เช่น การเกษตร การกสิกรรม การอุตสาหกรรม และการเติบโตของการท่องเที่ยวที่ต้องอาศัยวัสดุอุปกรณ์ แรงงาน และผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศก็จะเป็นผลทำให้เงินตราต่างประเทศรั่วไหลออกไปนอกประเทศได้ด้วย

2. ความยั่งยืนทางด้านสังคม (Social Sustainability)

การหลั่งไหลของนักท่องเที่ยวต่างประเทศเข้ามาเกินไปและรวดเร็วเกินไปมีผลกระทบรุนแรงต่อชุมชนที่มีความเป็นเอกลักษณ์ในท้องถิ่น เกิดพฤติกรรมการเลียนแบบเกิดขึ้นเช่นการใช้จ่ายเงินอย่างง่ายขายของนักท่องเที่ยว ซึ่งมีกำลังซื้อสูงกว่าคนในท้องถิ่น การใช้ชีวิตที่หรูหรา หรืออย่างอิสระเสรี ซึ่งทะลักเข้าสู่ชุมชนหนึ่งๆ อาจกลายเป็นแม่เหล็กดึงดูดให้คนหนุ่มสาวในท้องถิ่นหลงใหลมัวเมาต่อเงินทองหรือความสำราญที่หาได้ง่ายๆ ทำให้เกิดปัญหาสังคมติดตามมามากมาย

3. ความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Sustainability)

การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ขาดการควบคุมอาจกลายเป็นสิ่งที่ทำลายสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นตัวต้นกำเนิดของกิจกรรมการท่องเที่ยวอื่นๆ เสียเอง เช่น จำนวนนักท่องเที่ยวที่ล้นหลาม ความแออัดยัดเยียด ความสกปรกรุงรัง รวมถึงกิจกรรมของนักท่องเที่ยวจำนวนมากก็ทำให้เกิดปริมาณของเสียอย่างมหาศาล เช่น ของเสีย อาหารเหลือ ขยะ เป็นต้น ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมได้อย่างมากมายและในบางครั้งก็มีนักท่องเที่ยวจำนวนหนึ่งที่เก็บเอาของจากธรรมชาตินำกลับไป เช่น การเก็บเอาพันธุ์ไม้ไปจากพื้นที่ซึ่งอาจทำลายระบบนิเวศวิทยาที่เปราะบางของพื้นที่บางแห่งไปได้ นอกจากนี้การเร่งรัดพัฒนาโดยใช้เทคนิคก่อสร้างที่ไม่เหมาะสมทำให้เกิดการพังทลายอย่างรวดเร็วของหน้าดิน หาดทราย ชายทะเล การสูญเสียสภาพภูมิทัศน์ เป็นต้น

ดังนั้นแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืนและให้เกิดความพอใจต่อนักท่องเที่ยว รวมถึงเกิดผลกระทบน้อยที่สุดต่อประชาชนในท้องถิ่นทั้งในด้าน สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ตามแนวทางของ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย(2537: 2-10 – 2-11) และศรีพร สมบุญธรรม (2536: 26) ได้กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องมีหลักการ ดังนี้

- มีการใช้ทรัพยากรให้ยั่งยืน (Using Resource Sustainable) ต้องมีการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดีทั้งที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญและเป็นแนวทางการทำธุรกิจในระยะยาว

- การลดการบริโภคที่มากเกินไปจนเกินความจำเป็นและลดของเสีย (Reducing Over-Consumption and Waste) ซึ่งจะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการทำนุบำรุงสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายในระยะยาวและเป็นการเพิ่มคุณภาพของการท่องเที่ยวด้วย

- การรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ (Maintaining Diversity) คือ การรักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวในระยะยาว และช่วยขยายฐานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

- มีการบูรณาการการท่องเที่ยวในการวางแผน (Integrating Tourism into Planning) คือต้องมีการประสานการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้ากับกรอบแผนกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติการพัฒนาท้องถิ่นและการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม จะช่วยขยายศักยภาพการท่องเที่ยวในระยะยาว และควรมีการพิจารณาอย่างรอบคอบถึงขอบเขตที่เหมาะสมของการพัฒนา โดยให้ความสำคัญกับขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว (Carrying Capacity) ทั้งนี้ควรพยายามผลักดันให้การท่องเที่ยวได้รวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจของพื้นที่นั้นๆ

- มีการสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่น (Supporting Local Economics) คือการท่องเที่ยวที่รองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น โดยพิจารณาด้านราคา และคุณค่าของสิ่งแวดล้อมไว้ไม่เพียงแต่ทำให้เกิดการประหยัด แต่ยังป้องกันสิ่งแวดล้อมไม่ให้ถูกทำลายอีกด้วย นอกจากนี้ควรสนับสนุนให้มีการใช้วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่นเพื่อการก่อสร้าง ตลอดจนการใช้ประโยชน์จากผลผลิตต่างๆของคนในท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยลดดุลการค้ากับต่างประเทศได้ทางหนึ่ง และเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับคนในท้องถิ่นนั้นๆด้วย ตลอดจนควรมุ่งส่งเสริมรูปแบบของงานที่มีความน่าสนใจและได้รับผลตอบแทนสูงให้กับคนในท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ระยะยาวของชุมชน

- การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น (Involving Local Communities) การมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ของท้องถิ่นในสาขาการท่องเที่ยวไม่เพียงแต่สร้างผลตอบแทนแก่ประชากรและสิ่งแวดล้อมโดยรวม แต่ยังช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวอีกด้วย

- มีการปรึกษาหารือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Consulting Stakeholders and the Public) การปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอ ระหว่างผู้ประกอบการ ประชาชนท้องถิ่น องค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้อง มีความจำเป็นในการที่จะร่วมกันไปทิศทางเดียวกัน รวมทั้งร่วมแก้ปัญหาและลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน ให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในโครงการต่างๆที่จะมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนส่วนใหญ่

- มีการฝึกอบรมบุคลากร (Training Staff) การฝึกอบรมบุคลากร โดยสอดคล้องแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาแบบยั่งยืนต่อบุคลากรท้องถิ่นทุกระดับ จะช่วยยกระดับการบริการการท่องเที่ยว

- ทำการตลาดการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ (Marketing Tourism Responsibly) การตลาดที่จัดเตรียมข่าวสารอย่างพร้อมมูล จะทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจและเคารพในสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว และจะช่วยยกระดับความพอใจของนักท่องเที่ยวด้วย

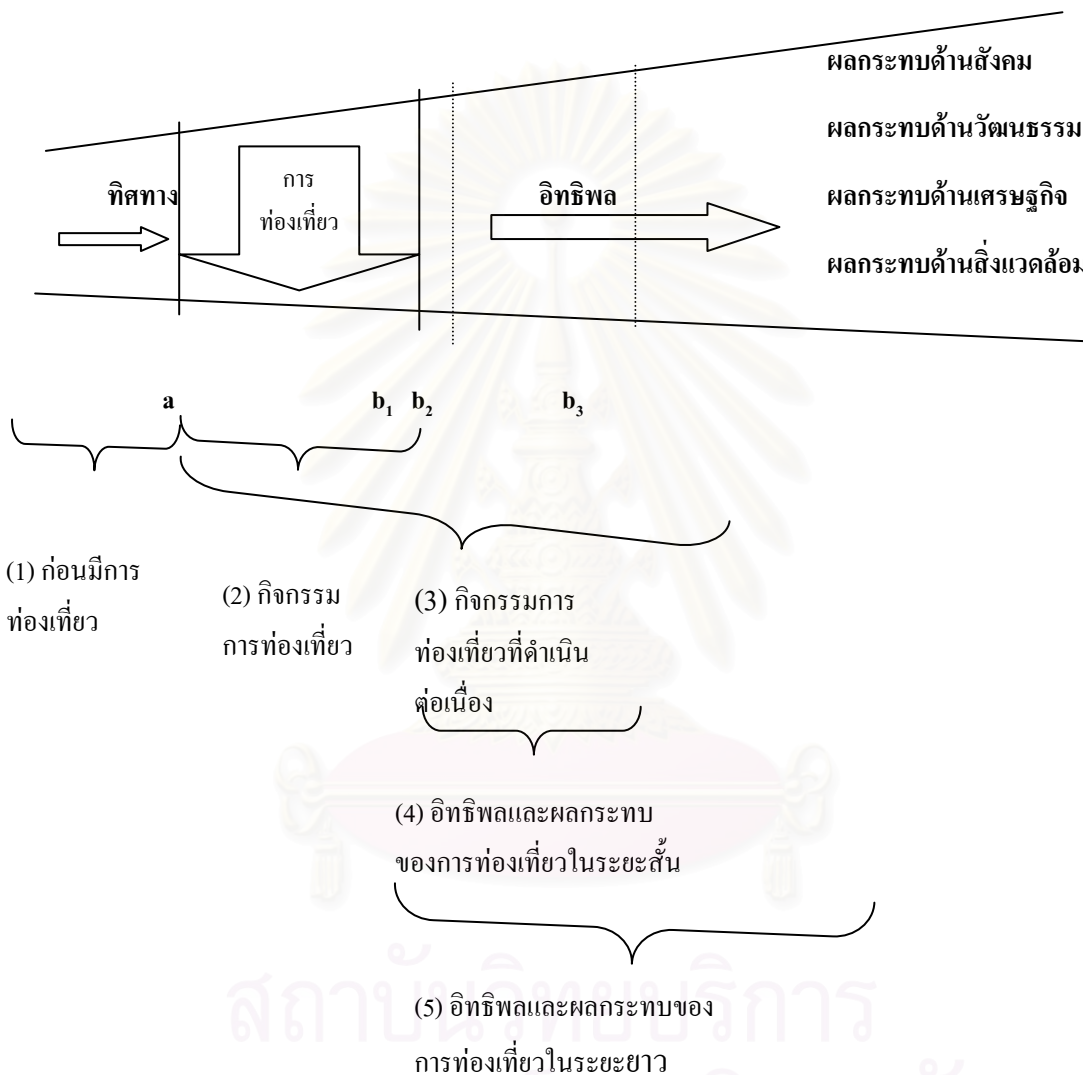
- มีการดำเนินการวิจัย (Undertaking Research) การวิจัยและการติดตามตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต่อการช่วยแก้ปัญหา และเพิ่มผลประโยชน์ต่อแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว และนักลงทุน

จากแนวคิดและหลักการข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะต้องอาศัยกระบวนการวางแผน และมีการดำเนินงานเป็นขั้นตอน โดยจำเป็นจะต้องเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวและการพัฒนาสิ่งแวดล้อมควบคู่กัน ไปมีการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้องเหมาะสม เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมและมีรายได้เข้าสู่ชุมชน แต่ยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีไว้ได้ มีการศึกษาและวางแผนเพื่อส่งเสริมและสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมอย่างคุ้มค่าและยาวนานที่สุด ในขณะที่เดียวกันต้องอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้คงอยู่หรือเสื่อมสภาพน้อยที่สุด

แนวความคิดเกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยว

มหาวิทยาลัยมหิดล (2529 : 12-14) ได้ทำการวิจัยเพื่อเสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เรื่อง “ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรม กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่” ได้กล่าวถึงเรื่องผลกระทบไว้ว่า การหาผลกระทบทางด้านสังคมและวัฒนธรรมจากการท่องเที่ยว มีแนวคิด คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวหรือการพัฒนาการท่องเที่ยว และที่สำคัญคือการเดินทางของนักท่องเที่ยวมาสู่พื้นที่แหล่งท่องเที่ยว จะส่งผลกระทบต่อประชากรที่อาศัยอยู่ใน

แหล่งท่องเที่ยว ผลกระทบดังกล่าวจะแสดงออกมาในรูปการเปลี่ยนแปลงในกิจกรรมการดำเนินชีวิตของประชาชนทั้งทางด้านสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ นั้นสามารถจะวัดหรือแสดงให้เห็นว่าเป็นผลจากอิทธิพลของกิจกรรมการท่องเที่ยว ดังแสดงแผนภาพต่อไปนี้

หมายเหตุ :

a คือ จุดเริ่มต้นที่มีการท่องเที่ยว

b₁ คือ จุดสิ้นสุดกิจกรรมการท่องเที่ยว ระยะที่ 1

b₂ และ b₃ คือ จุดที่สิ้นสุดของการท่องเที่ยวระยะที่ 2 และ 3ตามลำดับ

ภาพที่3: อิทธิพลของการท่องเที่ยว

ที่มา: มหาวิทยาลัยมหิดล, 2529: 12-14

แผนภูมิแสดงวิวัฒนาการของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวจากสถานะที่ไม่มีกิจกรรมการท่องเที่ยว มาสู่การมีกิจกรรมการท่องเที่ยว(a \rightarrow b₁, b₂, b₃) และอิทธิพลของการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพสังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ ศรีัญญา วรากุลวิทย์ (2546 :21-36) กล่าวว่า ผลกระทบจากการท่องเที่ยวจะก่อให้เกิดผลดีแก่เศรษฐกิจของประเทศและท้องถิ่นทำให้มีการฟื้นฟูและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของประเทศ ประชาชนมีมาตรฐานการดำเนินชีวิตสูงขึ้น สาธารณูปโภคได้รับการพัฒนาสร้างความเจริญให้แก่พื้นที่ ที่เป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวเป็นอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวก็สามารถสร้างผลกระทบทางด้านลบทำให้เกิดปัญหาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมได้เช่นกันซึ่งผลกระทบจากการท่องเที่ยวสามารถแบ่งออกเป็นด้านต่างๆได้ดังนี้

ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ

มีผลต่อการเพิ่มรายได้ประชาชาติ เกิดเสถียรภาพของดุลการชำระเงิน ก่อให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้และการประกอบอาชีพต่างๆแก่ประชาชน และทำให้เกิดการกระจายรายได้ การท่องเที่ยวยังมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของท้องถิ่นเพราะท้องถิ่นแต่ละแห่งมีสิ่งดึงดูดใจกิจกรรมประเพณีต่างๆที่สามารถจูงใจให้เกิดการเดินทาง ก่อให้เกิดรายได้จากนักท่องเที่ยว ซึ่งเกิดจากการซื้อบริการและสินค้าต่างๆ เช่น การคมนาคม สถานที่พักผ่อน ภัตตาคาร และร้านค้าประเภทต่างๆ รายได้เหล่านี้กระจายไปยังประชากรทุกคนชั้นอย่างทั่วถึง รวมทั้งเกษตรกรซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่ของประเทศสามารถผลิตผลผลิตทางการเกษตรนำส่งสถานประกอบการต่างๆ และผลิตหัตถกรรมพื้นบ้านเป็นของที่ระลึกประจำท้องถิ่นในยามว่างงานประจำ นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังกระตุ้นให้เกิดการลงทุนในการผลิตสาขาต่างๆ เพื่อผลิตสินค้าและบริการ รองรับและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น สถานที่พักผ่อน การขนส่ง การนำเที่ยว อาหารและเครื่องดื่ม และการผลิตสินค้าประเภทต่างๆ สิ่งเหล่านี้นำมาซึ่งการจ้างงานให้กับคนในท้องถิ่นนั้นๆ อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวอาจส่งผลกระทบทางลบด้านเศรษฐกิจนั่นคือ ค่าครองชีพสูงขึ้น เงินตราต่างประเทศที่นักท่องเที่ยวนำมาใช้จ่ายในการซื้อสินค้าและบริการ มีมูลค่าสูงกว่าเงินตราท้องถิ่นทำให้นักท่องเที่ยวมีอำนาจในการซื้อสูงส่งผลให้ราคาสินค้าและบริการจึงสูงขึ้นกว่าท้องถิ่นอื่นทำให้ประชาชนในท้องถิ่นต้องซื้อสินค้าในราคาสูงด้วย

ผลกระทบทางด้านสังคม

การท่องเที่ยวส่งผลให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่น ประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวนั้นนำเงินรายได้ที่เพิ่มขึ้นในการทำงานของธุรกิจการท่องเที่ยวมาพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนให้ดีขึ้นและยังมีผลต่อการลดอัตราการเคลื่อนย้ายที่อยู่อาศัยของประชากรไปยังถิ่นอื่นให้น้อยลงเพราะประชากรที่อยู่อาศัยในชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวย่อมมีโอกาสในการประกอบอาชีพต่างๆ เช่น อาชีพมัคคุเทศก์ บริการรถ เรือรับจ้าง ขายสินค้า และหัตถกรรมพื้นบ้านเป็นสินค้าที่ระลึก เป็นต้น

นอกจากผลด้านบวกแล้วก็อาจจะมีผลด้านลบคือปริมาณของอาชญากรรมอาจเพิ่มขึ้นเพราะแหล่งท่องเที่ยวเป็นที่รวมของบุคคลมากมายหลายประเภทอาจทำให้เกิดปัญหานี้ขึ้นได้ ทำให้สภาพสังคมมีความแออัดเกิดขึ้นทำให้ประชาชนในท้องถิ่นที่เคยดำเนินชีวิตค่อนข้างสบาย เมื่อมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวและก่อให้เกิดความแออัดเพิ่มขึ้นส่งผลให้เจตคติและวิถีชีวิตของประชาชนเปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้การเกิดขึ้นของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ทำให้มีประชาชนจากพื้นที่อื่นต้องละทิ้งถิ่นฐานเดิมอพยพไปประกอบอาชีพในแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก บางกลุ่มไปอยู่อาศัยถาวร บางกลุ่มอยู่อาศัยชั่วคราว

ผลกระทบทางด้านวัฒนธรรม

ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวก็เป็นสื่อในการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างเจ้าบ้านคือผู้คนในท้องถิ่น และผู้มาเยือน คือ นักท่องเที่ยว ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างกันและยังกระตุ้นให้ประชาชนในท้องถิ่นมีการฝึกหัดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศอย่างกว้างขวาง เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนความคิด ทำความเข้าใจวัฒนธรรมระหว่างกัน ก่อให้เกิดความรู้สึที่ดีต่อกันนอกจากนี้ยังส่งผลให้มีการฟื้นฟูหัตถกรรมพื้นบ้าน เพราะหัตถกรรมพื้นบ้านเป็นผลิตภัณฑ์ที่แสดงถึงวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นนั้นๆ ในแต่ละท้องถิ่นต่างมีผลิตภัณฑ์หัตถกรรมที่แตกต่างกันไปและมีลักษณะเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น เช่น เครื่องจักสาน การผลิตมีดอรัญญิก การทอผ้า เป็นต้น ผลงานเหล่านี้เป็นที่นิยมในหมู่นักท่องเที่ยว ซึ่งนิยมซื้อเป็นของที่ระลึก ส่วนผลด้านลบที่เกิดขึ้นคือการเปลี่ยนแปลงค่านิยม การท่องเที่ยวทำให้เกิดการลอกเลียนแบบระหว่างนักท่องเที่ยวและประชาชนในแหล่งท่องเที่ยว ทำให้บุคลิกภาพของคนในท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไป เช่น การแต่งกาย กิริยาท่าทาง ความรู้สึกนึกคิด และค่านิยม เป็นต้น

ผลกระทบทางด้านกายภาพ

ทำให้มีการสร้างโครงสร้างพื้นฐาน เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เช่น ถนน เป็นโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวได้ เป็นต้น สิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้นอกจากรองรับนักท่องเที่ยวแล้วประชาชนในท้องถิ่นยังได้รับความสะดวกสบายจากโครงสร้างพื้นฐานเหล่านี้ด้วยนอกจากนี้การท่องเที่ยวทำให้เกิดการพัฒนาสภาพแวดล้อม การรักษาสภาพแวดล้อมให้สะอาดสวยงามของแหล่งท่องเที่ยวรวมถึงการสร้างสวนสาธารณะให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งดึงดูดใจอย่างหนึ่งที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวกันมากขึ้น ส่วนผลด้านลบนั้นอาจมีผลต่อความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม เพราะการไม่ควบคุมความสะอาดในแม่น้ำลำคลอง ปล่อยให้มีก้างขยะหรือสิ่งปฏิกูลลงในแม่น้ำลำคลองส่งผลให้น้ำเน่าเสียได้และยังก่อให้เกิดมลภาวะเพิ่มขึ้นทั้งมลภาวะทางน้ำ และทางเสียง เช่น การท่องเที่ยวที่ต้องอาศัยแม่น้ำลำคลอง ที่ต้องมีการทัวร์ทางเรือ อาจมีผลต่อคุณภาพของน้ำรวมถึงเสียงดังที่มาจากเครื่องยนต์เรือ เป็นต้น

จากแนวคิดในเรื่องผลกระทบจากการท่องเที่ยวสามารถกล่าวได้ว่าเมื่อมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเกิดขึ้นโดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวผลกระทบต่างๆย่อมเกิดขึ้นกับพื้นที่นั้นๆ โดยมีทั้งผลกระทบทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และมีทั้งผลกระทบด้านบวกและผลกระทบด้านลบ ด้านกายภาพ เกิดระบบสาธารณูปโภคจากรัฐขณะเดียวกันก็อาจทำให้สภาพแม่น้ำ ลำคลองเสื่อมโทรมลง เกิดมลพิษทางเสียง ทางอากาศ ด้านเศรษฐกิจเกิดการสร้างงานให้กับคนในท้องถิ่นขณะเดียวกันก็อาจทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้นจากการท่องเที่ยวรวมถึงการเอาเปรียบนักท่องเที่ยวจากการขายสินค้า ด้านสังคมและวัฒนธรรมทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการมีงานทำขณะเดียวกันอาจเกิดปัญหาสุขภาพเสพติด อาชญากรรมตามมา และปัญหาการเลียนแบบทางวัฒนธรรมเกิดขึ้น

แนวความคิดเกี่ยวกับตลาดน้ำ

1. ความหมายของตลาดน้ำ

อภิญา พัดพาดี(2543 : 17) กล่าวว่า ตลาดน้ำเป็นกิจกรรมทางน้ำอันมีวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นที่น่าสนใจ แสดงออกถึงวิถีชีวิตของการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะช่วยดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเลือกที่จะไปท่องเที่ยว และศึกษาประเพณี วัฒนธรรมต่างๆของท้องถิ่น ทำให้สร้างรายได้ให้กับชุมชนในท้องถิ่นนั้นและบริเวณใกล้เคียงในฐานะเป็นแหล่งท่องเที่ยว

เกียรติ จิวะกุล (2525 :6) กล่าวว่า ตลาดน้ำเป็นตลาดสดที่ปรากฏทั่วไปตามแม่น้ำลำคลอง และเป็นตลาดสดที่มีความสำคัญมาตั้งแต่สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ตลาดน้ำมีลักษณะคล้ายตลาดหาบเร่บนบกเพียงแต่ตลาดน้ำจะใช้เรือเป็นยานพาหนะนำสินค้าต่างๆทั้งอาหารสด อาหารแห้ง เครื่องจักสาน ไปยังแหล่งรับซื้อหรือจุดนัดพบ แต่ในระหว่างทางอาจหยุดและขายตามรายทางไปด้วย

นวล สารสอน(2533 :51) กล่าวว่า “ตลาด” ไม่ว่าจะเป็ตลาดน้ำหรือตลาดบกสามารถกล่าวได้ว่ามีบทบาทในฐานะเป็นศูนย์กลางของชุมชนในสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพราะว่าจะเป็นที่ที่ประชาชนทุกเหล่าอาชีพไปแลกเปลี่ยนหรือเลือกซื้อสินค้าที่ตนไม่มี และผู้ที่นำสินค้าไปขายก็จะไปในที่ซึ่งง่ายต่อการติดต่อกับคนหมู่มากในชุมชนนั้นๆ ฉะนั้น ขนาดของตลาดจึงขึ้นอยู่กับขนาดของชุมชนด้วย นอกจากตลาดที่เป็นตลาดนัดในบางโอกาส ซึ่งมักจะจัดกันตามที่เป็นเส้นทางผ่านของหลายชุมชน ตลาดนัดทางน้ำในสมัยก่อนจะเป็นที่นัดหมายสำหรับคนที่มผลผลิตที่เกี่ยวกับการเกษตร การประมง และการหาของป่าซึ่งบุคคลในแต่ละถิ่นจะนำวัตถุดิบของที่

คนมีอยู่หรือหามาได้ไปแลกกับสิ่งที่ตนต้องการเพื่อการดำรงชีวิตเท่านั้น มิได้กระทำเพื่อผลกำไรทางการค้าเช่นในปัจจุบันนี้

2. ปัจจัยที่ทำให้เกิดตลาดน้ำ

ปัจจัยที่เห็นว่ามีสำคัญต่อการค้าทางน้ำหรือตลาดน้ำนั้น นวล สารสอน (2533: 51) ได้กล่าวไว้มี 4 ปัจจัย คือ

1. สภาพแวดล้อม ลักษณะภูมิศาสตร์ ลักษณะภูมิประเทศที่เป็นที่ลุ่มมีแม่น้ำ ลำคลองทั้งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ และการขุดโดยแรงของมนุษย์ทำให้มีน้ำไหลเวียนตลอดทั้งปี ก็จะเป็นสิ่งที่มีส่วนกำหนดรูปแบบการเป็นอยู่ของประชาชนที่ตั้งบ้านเรือนในบริเวณนั้นมาก

2. ที่ตั้งชุมชน มีชุมชนที่ตั้งอยู่ในบริเวณเดียวกันมากพอสมควรต่อการแลกเปลี่ยนสินค้ากัน หรือถ้าตั้งอยู่ในจุดผ่านของชุมชนอื่นๆ ก็จะมีส่วนต่อการขยายตัวของตลาดน้ำนั้นได้มากขึ้นฉะนั้นจะเห็นว่าขนาดของตลาดน้ำจะมีความแตกต่างกันออกไปตามขนาดของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับตลาดน้ำนั้นๆ

3. เส้นทางคมนาคม ตลาดน้ำจะเกิดขึ้นได้ก็หมายความว่าที่นั้นมีการเดินทางไปมาของประชาชนโดยอาศัยทางน้ำเป็นหลัก หรือที่เป็นวิถีชีวิตแบบชาวบ้านที่กิจกรรมของสมาชิกในสังคมต้องพึ่งพาน้ำตามแม่น้ำลำคลองต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ทางด้านการเดินทางก็จะมีเรือชนิดต่างๆเป็นพาหนะช่วยให้ได้รับความสะดวกสบายต่อการเป็นอยู่และการประกอบอาชีพ

4. ลักษณะของอาชีพ เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่ง เนื่องจากถ้ามีการประกอบอาชีพที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวเกษตรกรที่มีการเพาะปลูกพืชที่เป็นสิ่งจำเป็นต่อการเป็นอยู่จะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนสินค้ากันขึ้นเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนเองไม่มีหรือไม่สามารถผลิตได้ในท้องถิ่น

จากแนวคิดของตลาดน้ำสรุปได้ว่า ตลาดน้ำ คือ สถานที่ที่มีการแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้ากัน โดยจะมีเรือที่แม่ค้าพายเรือมาขายและมารวมตัวกัน ณ บริเวณหนึ่งจึงเกิดเป็นตลาดน้ำขึ้นมาซึ่งแสดงให้เห็นถึงสภาพวิถีชีวิตของชุมชนริมน้ำในอดีตที่อาศัยแม่น้ำลำคลองเป็นส่วนหนึ่งที่ใช้ในการดำเนินชีวิตรวมถึงการเป็นเส้นทางคมนาคมหลักและเป็นเสมือนศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้ากันของชุมชนและสินค้าส่วนใหญ่จะมีลักษณะที่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจในท้องถิ่น เช่น การทำเกษตรกรรม ปลูกผัก ผลไม้ ไม้ดอกไม้ประดับ เป็นต้น แต่ในปัจจุบันจากการที่บ้านเมืองมีการพัฒนาขึ้นเส้นทางคมนาคมทางบกเข้ามาแทนการคมนาคมทางน้ำทำให้ประชาชนนิยมไปซื้อสินค้ากันที่ตลาดบกกันมากขึ้นด้วยเหตุนี้จึงทำให้ตลาดน้ำต้องเล็กลงไป

แนวความคิดเกี่ยวกับชุมชน

1. ความหมายของชุมชน

อุทัย หิรัญโต(2526: 47-48) กล่าวในสารานุกรมศัพท์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา โดยได้อธิบายความหมายของชุมชนไว้ว่า ชุมชนจะต้องประกอบไปด้วย ประชาชนหรือคน(people) อาศัยอยู่ในบริเวณหรือพื้นที่แห่งใดแห่งหนึ่ง(area) ผู้คนที่อาศัยอยู่那儿มีความสนใจร่วมกัน (common interest) มีการปฏิสัมพันธ์ต่อกัน(interaction) และมีความสัมพันธ์ต่อกัน(relationship) เพราะฉะนั้นมนุษย์ย่อมอาศัยอยู่ในชุมชนใดชุมชนหนึ่งเสมอ และชุมชนอันเป็นสถานที่อยู่อาศัยของมนุษย์นั้นอาจแบ่งออกได้เป็นสามประเภทคือ ชุมชนแบบชนบท(rural community) ชุมชนแบบเมือง(urban community) และชุมชนแบบนครหลวง(metropolis)

Baker Brownell (1950 อ้างถึงใน ประหยัด ตะคอนรัมย์, 2544:33) ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนกลุ่มหนึ่งซึ่งรู้จักกันดี และอาศัยอยู่ในท้องถิ่นหนึ่ง ซึ่งหมายรวมไปถึงละแวกบ้านหนึ่ง หมู่บ้านหนึ่งหรือบางทีก็จะหาขอบเขตไม่ได้เลยและเป็นกลุ่มที่ร่วมมือกันทำกิจกรรมที่สำคัญ ภายในชุมชน มีความรู้สึกว่ามีความเป็นเจ้าของชุมชน

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2525 : 6) ให้ความหมายว่า ชุมชน หมายถึง องค์การทางสังคมอย่างหนึ่งที่มีอาณาเขตครอบคลุมท้องถิ่นหนึ่ง และปวงสมาชิกสามารถบรรลุถึงความต้องการพื้นฐานส่วนใหญ่ได้ และสามารถแก้ไขปัญหาละเอียดใหญ่ในชุมชนของตนเองได้

กาญจนา แก้วเทพ (2538 : 14) กล่าวถึงชุมชนว่า ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในอาณาเขตบริเวณเดียวกัน มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด มีฐานะและอาชีพที่คล้ายคลึงกัน มีลักษณะของการใช้ชีวิตร่วมกัน ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ตั้งแต่ระดับครอบครัว ไปสู่ระดับเครือญาติ จนถึงระดับหมู่บ้านและระดับเกินหมู่บ้าน และผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนมีความรู้สึกว่าเป็นคนชุมชนเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีการดำรงรักษาคุณค่าและมรดกทางวัฒนธรรมและศาสนาถ่ายทอดไปยังลูกหลานอีกด้วย

ชยันต์ วรรธนะภูติ (2544 :76-77) กล่าวว่า ชุมชน หมายถึง การรวมกันอยู่ของกลุ่มคนจำนวนหนึ่งในพื้นที่แห่งหนึ่ง เพื่ออาศัยทรัพยากรธรรมชาติในบริเวณนั้นในการดำรงชีวิต โดยเหตุที่คนดังกล่าวอาศัยอยู่ร่วมกัน ใช้ทรัพยากรร่วมกันเพื่อการผลิต จึงมีการกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ ซึ่งกันและกันขึ้น มีองค์กรหรือสถาบันของชุมชนและกฎเกณฑ์ต่างๆหรือชุมชนอาจจะใช้ในความหมายที่กว้าง เช่น หมายถึง ชุมชนในเมือง ชุมชนแออัดหรือชุมชนในชนบท สำหรับความหมายที่แคบลงมา ชุมชน คือ สังคมขนาดเล็กในชนบทที่ยังไม่พัฒนาไปในลักษณะที่เป็นเมือง หรือนัยหนึ่งหมายถึง สังคมหมู่บ้านที่สมาชิกของสังคมยังมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ

มีความใกล้ชิดติดต่อกันอย่างไม่เป็นทางการ สมาชิกส่วนใหญ่มีอาชีพในด้านการเกษตร มีค่านิยมที่เน้นการช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกัน

สรุปได้ว่าชุมชนหมายถึง กลุ่มคนที่มาอยู่รวมกันในอาณาเขตหรือบริเวณหนึ่ง ซึ่งกลุ่มคนนั้นได้รู้จักกันเป็นอย่างดี ช่วยเหลือเกื้อกูลกันเสมือนเป็นญาติของเรา มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกัน มีลักษณะของการประกอบอาชีพที่คล้ายคลึงกันเป็นส่วนใหญ่ ยึดรูปแบบวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีมายาวนาน โดยมีการสืบทอดไปยังรุ่นลูกหลาน ร่วมคิดร่วมแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยกัน และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชน

2. ลักษณะชุมชนริมน้ำในแถบที่ราบลุ่มภาคกลาง

ไพฑูรย์ เกรือแก้ว ณ ลำพูน(2518: 159) ชุมชนริมน้ำ หมายถึง ชุมชนที่มีอาคารบ้านเรือนสิ่งปลูกสร้างเรียงรายตามริมน้ำ และเป็นชุมชนที่มีความเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับแม่น้ำลำคลอง มีลักษณะคล้ายกับชุมชนชนบท มีการประกอบอาชีพแบบสังคมเกษตรกรรม มีความผูกพันกับครอบครัวและสืบสานวัฒนธรรม ยึดมั่นในวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีแบบท้องถิ่น

ศ. พลายน้อย (2534 อ้างถึงใน ประหยัด ตะคอนรัมย์,2544:37) กล่าวถึง พื้นฐานของการดำเนินชีวิตและโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่มีความผูกพันกับการเกษตรกรรมทำให้ชีวิตของคนไทยมีความสัมพันธ์กับแม่น้ำลำคลองอย่างมากตัวอย่างที่เห็นได้ชัดก็คือ ชีวิตไทยในคลองบริเวณที่ราบลุ่มภาคกลาง ซึ่งมีลักษณะเป็นชุมชนชาวสวน อาศัยคลองเป็นปัจจัยผลิตพืชผล และเป็นแหล่งขายผลผลิต โดยใช้เส้นทางน้ำ มีผู้คนตั้งบ้านเรือนริมน้ำ มีการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าและกิจกรรมตามแนวลำคลอง ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ประชากรมีความคล้ายคลึงกัน การบริการทางด้านปัจจัยสี่เป็นหลัก การติดต่อสื่อสารเป็นแบบปากต่อปาก

พรณทิพย์ เปี่ยมพุกทากุล (2537: บทคัดย่อ) กล่าวถึง ชุมชนริมน้ำดำเนินสะดวก ว่า มีลักษณะเป็นชุมชน ชาวสวนพึ่งพาแหล่งน้ำในทุกๆด้าน ตั้งแต่การตั้งถิ่นฐาน การเพาะปลูก การอุปโภคและบริโภค การคมนาคมขนส่งและการประกอบกิจกรรมต่างๆ ทางน้ำ โดยมีย่านการค้าริมน้ำและตลาดน้ำเป็นศูนย์กลางหลักของชุมชน

สุนทร ชูดินทรานนท์ (2540 อ้างถึงใน เดิมศักดิ์ ภาณุวรรณ , 2543:14) กล่าวถึงชุมชนริมน้ำอยุธยาว่า วิถีชีวิตของผู้คนมีความผูกพันแนบแน่นกับสายน้ำ การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนจะตั้งอยู่ริมน้ำ หลังบ้านมักจะเป็นสวนถัดออกไปจะเป็นทุ่งนา ถัดจากทุ่งนาเป็นป่าละเมาะ จาก

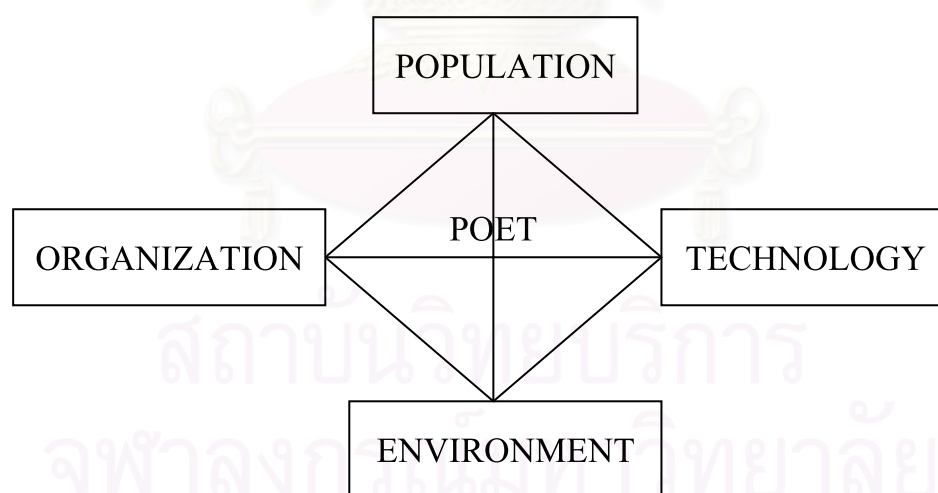
รินน้ำถึงพื้นที่เพาะปลูกเชื่อมด้วยคลองเล็กๆ ซึ่งมาจากแม่น้ำ การปลูกสร้างเรือนที่อยู่อาศัยจะสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตที่กลมกลืนกับธรรมชาติ การเลือกใช้วัสดุจะผสมความเชื่อทางศาสนา

สรุปได้ว่า ชุมชนรินน้ำคือชุมชนที่มีบ้านเรือนอยู่ริมแม่น้ำลำคลอง และประชาชนที่อาศัยอยู่นั้นก็ได้อาศัยแม่น้ำลำคลองในการดำรงชีวิตมาโดยตลอดทั้งเรื่องการอุปโภคบริโภค การใช้แม่น้ำลำคลองเป็นเส้นทางคมนาคม รวมถึงการประกอบอาชีพโดยอาศัยแม่น้ำลำคลองเช่น ตลาดน้ำ เป็นต้น จึงทำให้ชีวิตของชาวชุมชนรินน้ำนั้นมีความสัมพันธ์กับแม่น้ำลำคลองประหนึ่งเป็นเส้นเลือดเส้นหนึ่งที่หล่อเลี้ยงชีวิตของพวกเขามาโดยตลอด

3. แนวคิดเชิงซ้อนทางนิเวศวิทยา

Duncan (อ้างถึงใน รักชนก กษานูบาล, 2546) กล่าวว่าแนวคิดเชิงซ้อนทางนิเวศวิทยา (The Ecological complex) มีองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

- 1) ประชากร(Population)
- 2) การจัดระเบียบ(Organization)
- 3) สิ่งแวดล้อม(Environment)
- 4) เทคโนโลยี(Technology)

ภาพที่4: แนวคิดเชิงซ้อนทางนิเวศวิทยา

จากแผนภาพสามารถกล่าวได้ว่า มนุษย์มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม โดยมีเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้อง มนุษย์อาจต้องเผชิญกับปัญหาสิ่งแวดล้อม และอาจเป็นปัญหาที่มนุษย์สร้างขึ้นเอง หรืออาจเป็นสิ่งมีชีวิตอื่นสร้างปัญหานั้นๆ ขึ้นมา เช่น ภาวะโลกร้อน เป็นต้น

โดยทั่วไปมนุษย์ต้องมีวัฒนธรรม แต่นักมานุษยวิทยามองว่าวัฒนธรรมของมนุษย์มองได้เป็นสองด้านคือ เทคโนโลยี และการจัดระเบียบ ดังนั้นการทำให้ ประชากร สิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยีมีความสมดุลต้องมีการจัดระเบียบเพื่อจะควบคุมให้เกิดความสมดุล เพราะมนุษย์อยู่ตามลำพังกับสิ่งแวดล้อมไม่ได้ แต่อยู่ได้ด้วยการจัดระเบียบ และปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม การจัดระเบียบนั้นแบ่งออกได้เป็น ดังนี้

- ด้านวิศวกรรม : วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่น การมีระบบบำบัดน้ำเสีย การใช้พลังงานแสงอาทิตย์ เป็นต้น

- สัญลักษณ์ : ความเชื่อ วัฒนธรรม และวิถีชีวิต เช่น ความสำคัญของคนที่จะไม่ทิ้งขยะลงในแม่น้ำลำคลอง หรือพิธีบวชป่าที่เป็นความเชื่อทางวัฒนธรรม เป็นต้น

- กฎระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ : นโยบาย และการควบคุมทางสังคม เช่น การออกพระราชบัญญัติส่งเสริมสิ่งแวดล้อม หรือกฎหมายอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองและรักษาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

- การกระจายเขตพื้นที่ต่างๆให้สมดุล: การเคลื่อนย้ายประชากรและทรัพยากรธรรมชาติ

จากแนวคิดดังกล่าวถ้ามีการปฏิบัติได้จริงก็จะก่อให้เกิดผลดีทั้งต่อตัวมนุษย์เอง และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วย อย่างไรก็ตามสิ่งที่สำคัญที่สุดในการจัดระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติก็คือ ตัวของมนุษย์เองที่จะต้องชี้แนวทางในเรื่องความเชื่อทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต การมีจิตสำนึกเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นของตนเองอันจะนำมาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนที่สุด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุป

แนวคิดทั้งหมดในเรื่องของการท่องเที่ยวที่ได้กล่าวมาทำให้ทราบว่า การท่องเที่ยว นับว่าเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างรายได้ให้กับประเทศชาติ รวมถึงเป็นการกระจายรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่น และยังเป็นการแลกเปลี่ยนแนวคิด ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมของ คนต่างถิ่น ให้มีความเข้าใจอันดีต่อกัน และการท่องเที่ยวก็จะนำมาซึ่งระบบสาธารณสุข ปลอดภัย เช่น การตัดถนน ระบบไฟฟ้า ประปา เป็นต้น ทำให้คนในท้องถิ่นก็จะได้รับความ สะดวกสบายไปด้วย ซึ่งสิ่งที่ทำให้การท่องเที่ยวประสบผลสำเร็จนั้นมีองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ ความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวที่ทำให้นักท่องเที่ยวอยากจะมาเที่ยวชม เช่น แหล่งท่องเที่ยวที่ แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนริมน้ำ เช่น ตลาดน้ำ เป็นต้น ความสะดวกสบายของแหล่งท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่พัก อาหารการกิน ห้องสุขา บริการทัวร์นำเที่ยว หรือข้อมูลข่าวสารเพื่อการ เดินทางที่จะอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือน ประการสุดท้ายคือเรื่องการเข้าถึงได้ ของแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวนั้นได้อย่างสะดวก เช่น การมีถนนตัดผ่านเข้าไปถึงยังแหล่งท่องเที่ยว จึงกล่าวได้ว่าองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านนี้ถือเป็นสิ่ง สำคัญของการท่องเที่ยว

อย่างไรก็ตามเมื่อมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเกิดขึ้นสิ่งที่จะตามมาคือเรื่องของ ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อพื้นที่หรือชุมชนที่อยู่ในบริเวณนั้นที่ใกล้กับสถานที่ท่องเที่ยวทั้ง ผลกระทบที่เป็นด้านบวกและผลกระทบที่เป็นด้านลบ ซึ่งผลกระทบนั้นก็จะมีทั้งด้านเศรษฐกิจที่ สร้างรายได้ให้กับประเทศชาติรวมถึงประชาชนในท้องถิ่นด้วย ด้านสังคมก็จะทำให้คุณภาพชีวิต ของประชาชนในท้องถิ่นดีขึ้นจากการมีรายได้จากการท่องเที่ยวแต่ก็อาจมีผลด้านลบในเรื่องของ การเพิ่มขึ้นของอาชญากรรม ส่วนด้านวัฒนธรรมก็จะนำมาซึ่งการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมอันดีต่อกัน ระหว่างคนในท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยวที่มาเยือนรวมถึงการส่งเสริมหัตถกรรมพื้นบ้านให้กลายมา เป็นสินค้าที่จำหน่ายเป็นสินค้าที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยวแต่ก็อาจจะมีผลด้านลบในเรื่องค่านิยมที่ เปลี่ยนไปของคนในท้องถิ่นที่เกิดจากการเลียนแบบวัฒนธรรมต่างชาติที่มาจากนักท่องเที่ยว สำหรับผลกระทบด้านกายภาพนั้นการท่องเที่ยวทำให้เกิดระบบสาธารณสุขปลอดภัยต่างๆ เช่น ถนน หรือ มีการปรับปรุงทัศนียภาพของพื้นที่ในบริเวณนั้นให้สวยงามขึ้น เช่น การมีสวนหย่อม เป็นต้น สำหรับผล ด้านลบอาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น คุณภาพน้ำในคลองที่เปลี่ยนไปอันเนื่องมาจากกิจกรรมของ การท่องเที่ยว โดยเฉพาะการท่องเที่ยวที่อาศัยแม่น้ำลำคลอง อาจมีการทิ้งขยะหรือสิ่งปฏิกูลลงไปใน แม่น้ำลำคลอง ซึ่งจะทำให้น้ำในแม่น้ำลำคลองเน่าเสียได้

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวในส่วนที่เป็นผลกระทบด้านลบเป็นสิ่งที่ควรให้ ความสำคัญอย่างยิ่งเพราะจะมีผลกระทบในหลายๆด้านทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและ

วัฒนธรรม เนื่องจากการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ผ่านมามีผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับคนและสิ่งแวดล้อมแต่ให้ความสำคัญกับการสร้างกำไร สร้างรายได้เข้าประเทศ ดังนั้นการพัฒนาที่เน้นคนเป็นศูนย์กลางจึงต้องไม่ควรมองข้ามผลกระทบทางลบที่จะเกิดขึ้น จากกระแสของการพัฒนาที่ยั่งยืนทำให้แนวคิดและรูปแบบของการท่องเที่ยวเปลี่ยนไปโดยเน้นเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากขึ้นซึ่งเป็นการท่องเที่ยวในเชิงการศึกษา สภาพวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรมในชุมชนหรือพื้นที่นั้นๆ โดยจะมีการสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนทุกฝ่ายร่วมมือกันในการรักษาสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไปด้วยและการท่องเที่ยวนั้นก็จะไม่ไปทำลายสภาพวิถีชีวิต และความสงบสุขของคนในท้องถิ่นนั้น เช่น ปัญหาขยะพาดพิง ปัญหาอาชญากรรม เป็นต้น

สิ่งหนึ่งที่จะเป็นการจัดการกับปัญหานี้ได้ก็คือการเน้นให้คนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยเฉพาะการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้คนได้เรียนรู้การจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว เพราะเมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นสิ่งที่จะตามมาคือผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งผลกระทบอาจจะมากหรือน้อยตามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ดังนั้นหลักการหนึ่งที่น่ามาใช้ในการจัดการกับผลกระทบที่เกิดขึ้นนั้นก็คือนโยบายเชิงซ้อนทางนิเวศวิทยาจากแนวคิดนี้ตามที่กล่าวมาทำให้เห็นภาพได้ว่าคนกับสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่ต้องมีความสัมพันธ์ต่อกันดังนั้นเมื่อมีการท่องเที่ยวก็จะเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชนและมีผลต่อไปสู่คนที่อยู่ในชุมชนด้วยเพราะฉะนั้นจึงต้องมีมาตรการจัดการกับสิ่งที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นการจัดการโดยการใช้เทคโนโลยี การสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชน การใช้กฎข้อบังคับต่างๆ สิ่งเหล่านี้จะนำมาซึ่งการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้เพื่อสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม แนวคิดนี้เป็นสิ่งที่สอดคล้องกับลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพราะว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องให้ความสำคัญกับการรักษาสิ่งแวดล้อมรวมถึงการสร้างจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ไว้เพื่อคนรุ่นต่อไป ซึ่งเป้าหมายสูงสุดเพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่จะต้องมีทั้งความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมแล้ว ยังต้องมีความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจมีการกระจายรายได้โดยเท่าเทียมกัน ความยั่งยืนด้านสังคมวัฒนธรรมคือการท่องเที่ยวไม่ไปทำลายความสงบสุขของคนในชุมชนหรือท้องถิ่นนั้นๆ ไม่มีปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด ในขณะที่เดียวกันก็ต้องคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนให้คงอยู่สืบไป

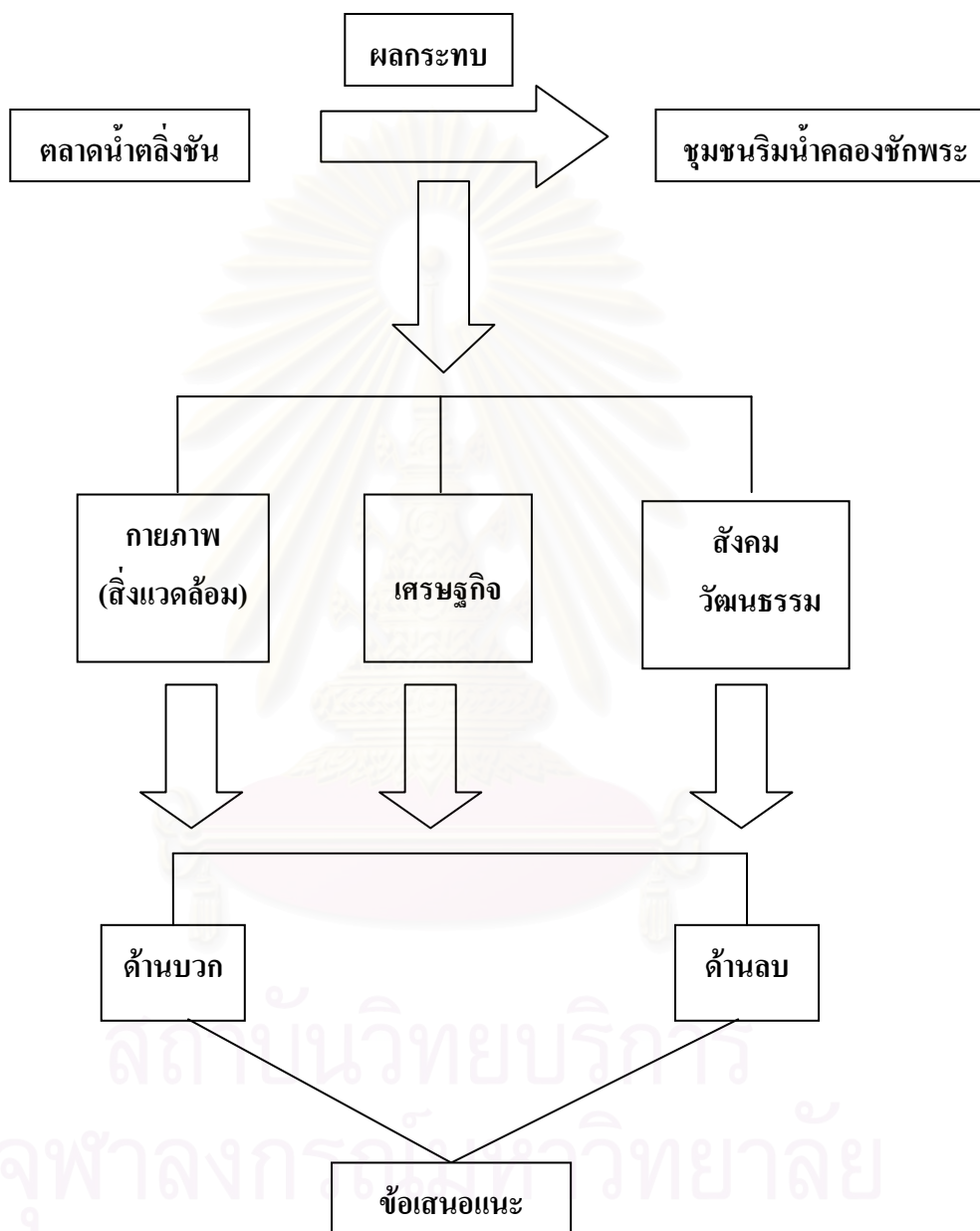
ด้วยเหตุนี้การดำเนินการศึกษาในเรื่อง “ผลกระทบของตลาดน้ำตลิ่งชันต่อชุมชนริมน้ำคลองชักพระ แขวงคลองชักพระ เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร” จึงต้องมีการศึกษาถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นทั้งด้านบวกและด้านลบเพื่อจะได้หาแนวทางในการลดผลกระทบด้านลบที่เกิดขึ้นและจะได้เป็นการส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของชุมชนต่อไป ซึ่งการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนั้นจะเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นในด้าน

จัดการการท่องเที่ยวและประชาชนต้องได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวโดยเท่าเทียมกันและเกิดการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง นอกจากนี้จะต้องมีนักท่องเที่ยวมาเยือนอย่างสม่ำเสมอ ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงรักษาความดึงดูดใจไว้ได้ไม่เสื่อมคลาย แม้ต้องการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการให้บริการอยู่เสมอ ผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม จะต้องไม่มีหรือน้อยที่สุด แต่ถ้ามีผลกระทบด้านลบเกิดขึ้นแนวคิดเชิงซ้อนทางนิเวศวิทยาคือแนวคิดที่จะนำมาใช้ในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น โดยการเข้ามามีส่วนร่วมของคนในชุมชนอาจจะเป็นการใช้เทคโนโลยีเข้าช่วย การสร้างจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อม การใช้กฎระเบียบข้อบังคับต่างๆ เป็นต้น แนวทางการจัดการดังกล่าวก็จะนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในที่สุด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากแนวคิดในการศึกษาที่กล่าวมาทั้งหมดสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดที่จะนำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ

ภาพที่ 5: กรอบแนวคิดการศึกษา

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปรีชา อุปโยธิน และ สุริยา วีรวงศ์ (2521: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาในเรื่องผลกระทบของการท่องเที่ยวทางด้านสังคมและวัฒนธรรมในประเทศไทย ผลการศึกษาโดยรวมพบว่าการท่องเที่ยวมีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านต่างๆ ในพื้นที่ โดยเฉพาะในด้านสังคม นั้นการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการจ้างงานและการกระจายรายได้ในท้องถิ่น หากแต่รายได้ยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำและเป็นแรงงานที่มีระดับความรู้ความชำนาญต่ำเสียเป็นส่วนใหญ่ ส่วนการเจริญเติบโตของชุมชนรอบแหล่งท่องเที่ยวขึ้นเป็นไปอย่างรวดเร็วอย่างเห็นได้ชัดในรูปของการค้าและการบริการ อีกทั้งมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ที่ดิน กล่าวคือ ที่ดินที่มีคุณภาพเหมาะกับการเกษตรเปลี่ยนไปสู่พาณิชย์กรรมทำให้มีการกว้านซื้อที่ดินเพื่อการเก็งกำไรซึ่งส่งผลให้ต้นทุนการผลิตทั้งทางด้านเกษตรกรรมและพาณิชย์กรรมสูงขึ้นได้ในอนาคต ตลอดจนการนำไปสู่การเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรมและการบริการ และการบุกรุกที่ดินในเขตป่าสงวนในที่สุด ส่วนทางด้านวัฒนธรรม ค่านิยมในท้องถิ่นเริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่ยึดมั่นในความผูกพันที่มีต่อครอบครัวและระเบียบวินัยทางสังคมมาเห็นความสำคัญของเงินตรามากกว่า อีกทั้งมีการรับเอาอิทธิพลด้านการบริโภคมาใช้และปฏิบัติ ไม่ว่าจะในเรื่องเครื่องมือเครื่องใช้ การแต่งกาย ภาษาพูด หรือพฤติกรรมจากคนต่างถิ่น สำหรับปัญหาสังคมอันสืบเนื่องมาจากกิจกรรมท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเรื่องโสเภณีหรืออาชญากรรม พบว่าไม่ได้มีต้นเหตุโดยตรงมาจากการท่องเที่ยว หากแต่การท่องเที่ยวอาจเป็นปัจจัยสนับสนุนให้ปัญหาต่างๆ เหล่านี้คงอยู่ ดังนั้นการแก้ไขปัญหาจึงมิใช่อยู่ที่การหยุดสนับสนุนกิจกรรมท่องเที่ยว ความร่วมมือของทุกๆ ฝ่ายในการช่วยกันจัดปัญหาเป็นสิ่งที่จำเป็น

ปิยนุช คงวิทยากุล (2540 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดินและสภาพแวดล้อมของเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า วิถีชีวิตของประชาชนในด้านสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากรายได้ที่ได้รับจากการขยายตัวของการท่องเที่ยวสามารถยกระดับความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นให้สูงขึ้น พฤติกรรมทางสังคมที่เกิดขึ้นเป็นการเลียนแบบลักษณะของสังคมเมือง ยึดวัตถุและเห็นความสำคัญของเงิน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ตามแบบสังคมชนบท และความสัมพันธ์ที่ค่อนข้างแน่นแฟ้น แบบระบบเครือญาติที่มีมาแต่เดิมลดน้อยลง นอกจากนี้ยังเกิดปัญหาสังคม เช่น ปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด เป็นต้น

วนิดา วิชยประเสริฐกุล (2541 : บทคัดย่อ) ผลจากการศึกษาเรื่อง ผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพแวดล้อมเมืองพัทยา พบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวทำให้เมืองพัทยาเติบโต เกิดการขยายตัวของเมืองไปตามแนวชายฝั่งทะเลจากด้านเหนือลงไปด้านใต้ การพัฒนาก่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจในด้านรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มสูงขึ้นและส่งผลกระทบต่อด้านบวกต่อสภาพแวดล้อมเมืองพัทยา ได้แก่การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาที่ดิน การสร้างงานสร้างอาชีพ และการเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว แต่ในขณะเดียวกัน การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เป็นไปอย่างรวดเร็วและขาดการจัดการที่เหมาะสม ก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบใน 3 ลักษณะคือ ผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพ โดยมีระดับความรุนแรงของผลกระทบมาก ได้แก่ การขยายตัวของสิ่งปลูกสร้างโดยขาดการควบคุม การขัดแย้งการใช้ประโยชน์ที่ดิน ระดับความรุนแรงของผลกระทบปานกลาง ได้แก่ น้ำเสีย ปัญหายุยะ การจราจรคับคั่งและติดขัด ระดับความรุนแรงน้อย ได้แก่ การพังทลายของชายหาด การขาดแคลนน้ำประปา การรุกรานพื้นที่สาธารณะ ผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ ปรากฏในระดับความรุนแรงของผลกระทบปานกลาง ได้แก่ การกว้านซื้อที่ดิน ค่าครองชีพสูงขึ้นและผลกระทบที่มีต่อสภาพแวดล้อมทางสังคม ระดับความรุนแรงของผลกระทบมาก ได้แก่ สถิติคดีอาชญากรรมเพิ่มสูงขึ้น

มหาวิทยาลัยมหิดล (2529 : บทคัดย่อ) ซึ่งศึกษาเรื่อง ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรม กรณีศึกษาเมืองเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า อิทธิพลของการท่องเที่ยวที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมแบ่งได้เป็น 3 ระดับ คือ อิทธิพลของการท่องเที่ยวที่มีผลโดยตรงต่อสังคมและวัฒนธรรมในด้านการสร้างงาน การสร้างอาชีพ รายได้และราคาสินค้าและการเปลี่ยนแปลงทางประเพณี อิทธิพลของการท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมในฐานะเป็นปัจจัยร่วมกับอิทธิพลอื่นๆ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวคือ ความสัมพันธ์ทางสังคม มลภาวะ การย้ายถิ่น โสเภณี อาชญากรรม การใช้ภาษาพื้นเมือง กิจกรรมทางศาสนา การแต่งกาย การรับประทานอาหาร ดนตรีและค่านิยม ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมดังกล่าวนี้ยังสามารถวัดได้ อีกว่าอิทธิพลการท่องเที่ยวที่เป็นตัวเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วหรือเพิ่มมากขึ้น เช่น การมีโสเภณี อาชญากรรม ศิลปะ การใช้ภาษาและค่านิยม

วิสูตร วิเศษจินดา และอรรวรรณ สุขเกษม (2538: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “Socio-economic Impact of the Development of Tourism in Cha-Am and Hua-Hin” โดยแบ่งพื้นที่ศึกษาออกเป็น 3 บริเวณ คือ บริเวณที่ได้รับการพัฒนาการท่องเที่ยวและได้รับผลกระทบโดยตรง บริเวณที่เป็นพื้นที่โดยรอบของบริเวณแรกซึ่งเป็นบริเวณที่รองรับการขยายตัวของบริเวณแรก และ

บริเวณที่อาจไม่ได้รับอรรถประโยชน์จากการท่องเที่ยวจากเขตแรกและเขตที่สองในอนาคตอันใกล้ ปัญหาและผลกระทบการท่องเที่ยวต่อด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งทัศนคติของประชาชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวมีค่อนข้างน้อย ความรู้สึกของประชาชนในท้องถิ่นต่อปัญหาที่เกิดขึ้นไม่รุนแรง ปัญหาที่ประชาชนคิดว่าควรแก้ไขคือเรื่องมลพิษทางน้ำและปัญหาเรื่องน้ำ ส่วนผลกระทบด้านบวกที่เกิดขึ้นคือ มีหมู่บ้านที่ได้รับการพัฒนามากขึ้น มีการคมนาคมขนส่งและสาธารณูปโภคสาธารณูปการที่ดีขึ้น มีครัวเรือนมากขึ้น และมีรถยนต์และพาหนะมากขึ้น ประชาชนมีมาตรฐานชีวิตที่สูงขึ้น มีสวัสดิการสังคมที่ดีขึ้น มีการศึกษาสูงขึ้น มีบริการสาธารณสุขที่ดีขึ้น มีชีวิตที่ทันสมัยมากขึ้น ส่วนผลกระทบทางด้านลบต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวคือ การเกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคมน้อยลง อาจะสืบเนื่องมาจากการสื่อสารระหว่างประชาชนเองน้อยลง และร่วมมือกันน้อยลง พฤติกรรมทางคุณธรรมจริยธรรมเสื่อมลง มีโสเภณีมากขึ้น ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินน้อยลง สังคมเสื่อมทรามนำไปสู่ครอบครัวแตกแยก ประชาชนไม่ได้รับการสนับสนุนให้การศึกษาในระดับที่สูงขึ้นเนื่องจากแรงดึงของความต้องการแรงงานสู่ภาคบริการ จำนวนผู้มีที่ดินทำกินน้อยลง มีนักลงทุนซื้อที่ดินจากเกษตรกร เนื่องจากเกษตรกรมีหนี้สินมากจึงขายที่ดินให้นักลงทุน

ธรรมวงศ์ อุทัยรังสี(2529:บทคัดย่อ)ได้ทำการศึกษาวิจัยในเรื่อง ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อการตั้งถิ่นฐานและการใช้ที่ดินในบริเวณเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาพบว่า ภายหลังจากที่กิจกรรมท่องเที่ยวเข้าไปมีบทบาท การตั้งถิ่นฐานของชุมชนจะถอยร่นเข้าไปยังตอนในของเกาะ ซึ่งเป็นสวนมะพร้าวและที่สูง นอกนั้นมีมีการกระจายอยู่สองฟากของเส้นทางคมนาคมที่ก่อสร้างขึ้นใหม่ บริเวณชายฝั่งทะเลเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยมีการขยายตัวของการใช้ที่ดินทางด้านการท่องเที่ยว พื้นที่เกษตรกรรมเปลี่ยนแปลงเป็นพื้นที่พาณิชยกรรมและบริการต่างๆ ชาวเกาะสมุยส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวเพราะการท่องเที่ยวช่วยสร้างงานสร้างอาชีพทำให้ที่ดินมีราคาสูง แต่ในทางกลับกันการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิต พร้อมทั้งนำไปสู่การกว้านซื้อที่ดินเพื่อเก็งกำไร ส่งผลกระทบต่อต้นทุนการผลิตทั้งภาคเกษตรกรรม พาณิชยกรรมและอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในอนาคต ตลอดจนปัญหาการสูญเสียกรรมสิทธิ์ที่ดินและการย้ายถิ่น

จากเอกสารงานวิจัยตามที่ได้กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่าการท่องเที่ยวช่วยย่นนำผลกระทบมาสู่ชุมชนหรือพื้นที่นั้นๆ ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นนั้นประกอบไปด้วย

ผลกระทบด้านกายภาพ พบว่าทำให้มีการบุกรุกที่ดินในการสร้างที่พักอาศัยเพื่อการท่องเที่ยว ราคาที่ดินสูงขึ้น ที่ดินเพื่อการเกษตรเปลี่ยนมาเป็นที่ดินเพื่อการพาณิชยกรรมมากขึ้น นอกจากนี้จากการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวยังนำมาสู่ปัญหาภาวะเป็น

พิษทั้งทางอากาศ ทางเสียง และทางน้ำ น้ำเน่าเสียจากกิจกรรมการท่องเที่ยว ส่วนด้านดินนั้นพบว่าการท่องเที่ยวนำมาซึ่งระบบสาธารณสุขปโภคและสาธารณสุขปการที่ดี การสาธารณสุขดีขึ้น ระบบน้ำประปา ระบบไฟฟ้าดีขึ้น มีการสร้างถนนที่สะดวกสบายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ พบว่าเป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่น และนำรายได้เข้าสู่ท้องถิ่นด้วย ในขณะที่เดียวกันอาชีพที่เกิดขึ้นใหม่จะเป็นอาชีพด้านงานบริการเป็นส่วนใหญ่ อาชีพดั้งเดิมของคนในท้องถิ่นเช่น เกษตรกรรม กลับพบว่ามีความโน้มถ่วงลงซึ่งมีสาเหตุจากการเกิดการท่องเที่ยวในพื้นที่ทำให้ชาวบ้านขายที่ดินให้กับนักลงทุนเพื่อการท่องเที่ยว ดังนั้นจึงเกิดการเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพมาทำงานเชิงพาณิชย์มากขึ้น และยังพบว่าในการประกอบการค้าบางที่ผู้ประกอบการค้าได้มีการเอาเปรียบนักท่องเที่ยวโดยมีการขึ้นราคาสินค้า ซึ่งจะเปรียบกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเป็นส่วนใหญ่

ผลกระทบด้านสังคมและวัฒนธรรม พบว่า การท่องเที่ยวนอกจากจะนำความเจริญมาสู่ชุมชนในท้องถิ่นแล้ว การท่องเที่ยวยังอาจทำให้เกิดผลเสียคือความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเปลี่ยนไป วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นเปลี่ยนไป ต่างคนต่างอยู่มีการแข่งขันในการประกอบการค้ากันเกิดขึ้น มีค่านิยมเกี่ยวกับเรื่องเงินตรา วัตถุนิยมมากขึ้น มีการเลียนแบบวัฒนธรรมต่างชาติ จนทำให้วัฒนธรรมเดิมของท้องถิ่นต้องสูญหายไป นอกจากนี้ยังทำให้เกิดปัญหาเสพติด อาชญากรรม และปัญหาโสเภณี ตามมาได้เช่นกัน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

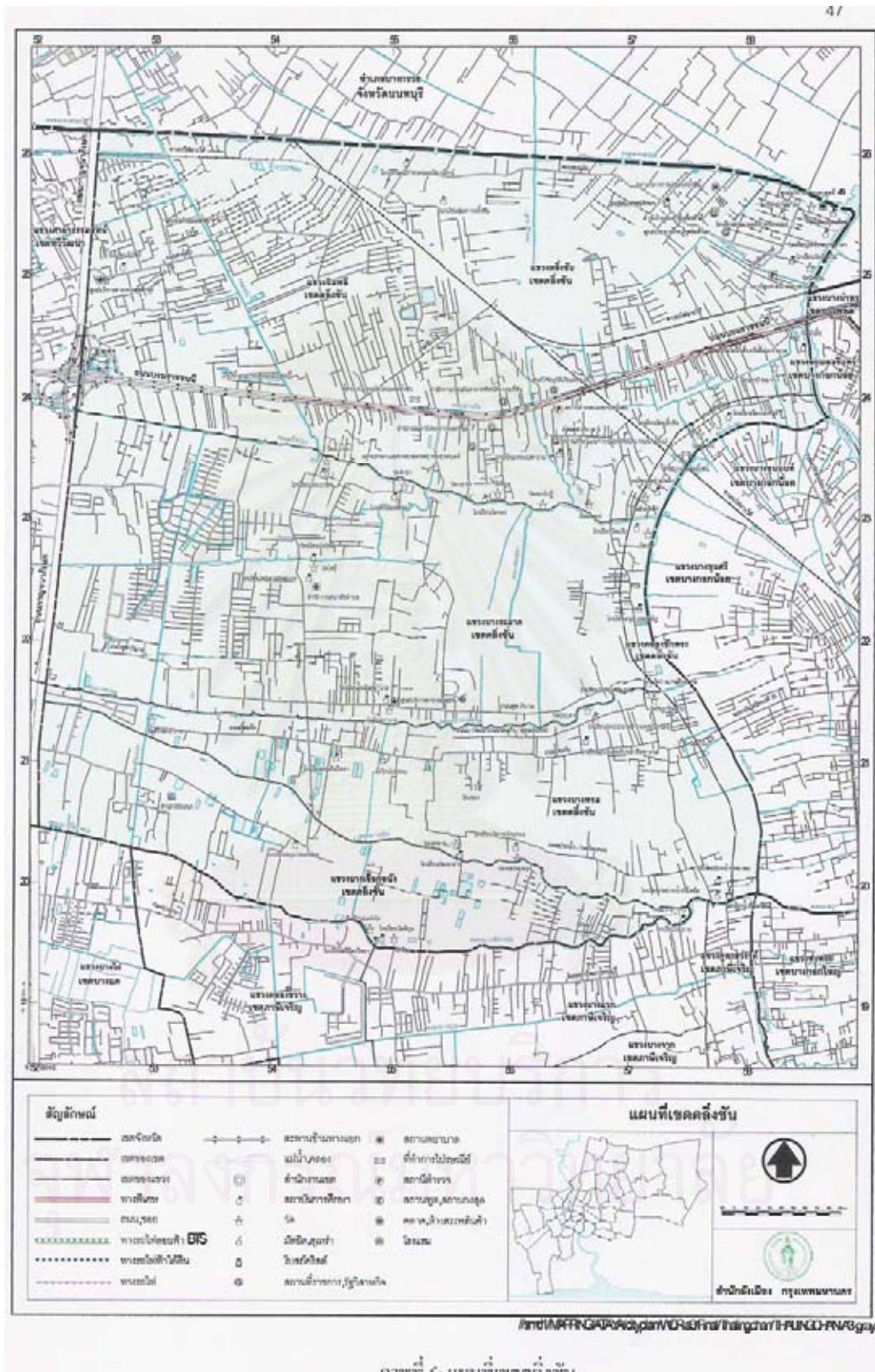
ลักษณะทั่วไปและความเป็นมาของชุมชนริมน้ำคลองชักพระ แขวงคลองชักพระ เขตตลิ่งชัน

ชุมชนริมน้ำคลองชักพระ มีพื้นที่อยู่ในแขวงคลองชักพระ เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร และแขวงคลองชักพระยังเป็นที่ตั้งของตลาดน้ำตลิ่งชัน ที่อยู่หน้าสำนักงานเขตตลิ่งชันด้วย ดังนั้นในการศึกษาผลกระทบของตลาดน้ำตลิ่งชันต่อชุมชนริมน้ำคลองชักพระ แขวงคลองชักพระ เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร จึงได้ทำการศึกษาชุมชนดังกล่าวด้วย รวมถึงลักษณะทั่วไปของเขตตลิ่งชัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับเขตตลิ่งชัน

1) ประวัติความเป็นมา

แต่เดิมมาเขตตลิ่งชันเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดธนบุรีตั้งอยู่บริเวณคลองบางกอกน้อย ตำบลบางบำหรุ ท้องที่อำเภอบางกอกน้อย ต่อมาได้ย้ายไปตั้งที่ปากคลองวัดไก่อี๋ยงริมคลองบางกอกน้อย อำเภอตลิ่งชัน และในราวปี พ.ศ. 2457 ได้ย้ายที่ว่าการอำเภอมาตั้งอยู่ที่ริมทางรถไฟสายใต้ ตำบลคลองชักพระ เมื่อมีการปฏิรูปการปกครองในเขตนครหลวง โดยการรวมเอาจังหวัดพระนครกับจังหวัดธนบุรี ซึ่งเป็นส่วนราชการบริหารส่วนภูมิภาค เป็น “จังหวัดนครหลวงกรุงเทพธนบุรี” และรวมเอาองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดธนบุรีซึ่งเป็นราชการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นเป็น “องค์การบริหารนครหลวงกรุงเทพธนบุรี” ตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 24 พ.ศ. 2514 นอกจากนั้นยังรวมเอาเทศบาลนครกรุงเทพกับเทศบาลนครธนบุรีซึ่งเป็นราชการส่วนท้องถิ่นเป็นเทศบาลนครหลวง ต่อมาในปี พ.ศ. 2528 ได้ตราพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานครใหม่ โดยกำหนดให้กรุงเทพมหานครเป็นทบวงการเมือง มีฐานะเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่นนครหลวงเพียงองค์กรเดียว อำเภอตลิ่งชันจึงเป็นอำเภอหนึ่งของกรุงเทพมหานคร และต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงเป็น เขต จนถึงปัจจุบัน

ภาพที่ 6: แผนที่เขตตลิ่งชัน

2) ที่ตั้งของเขตคลังชั้น

เขตคลังชั้นจัดเป็นเขตชั้นนอกของกรุงเทพมหานครมีเนื้อที่ประมาณ 32.85 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 2.09 ของพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยมีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี
 ทิศใต้ ติดต่อกับ เขตภาษีเจริญ
 ทิศตะวันออก ติดต่อกับ เขตบางกอกน้อย และเขตบางพลัด
 ทิศตะวันตก ติดต่อกับ เขตทวีวัฒนา

3) การแบ่งเขตการปกครอง

ตารางที่ 1: ข้อมูลพื้นที่การปกครองของเขตคลังชั้น

ลำดับที่	แขวง	พื้นที่(ตร.กม.)	จำนวนหมู่บ้าน	จำนวนประชากร	จำนวนครอบครัว
1.	คลองชักพระ	1.251	-	11,287	4,156
2.	คลังชั้น	5.381	15	28,279	9,035
3.	ฉิมพลี	8.730	11	24,649	7,696
4.	บางพรหม	5.875	15	14,174	3,862
5.	บางระมาด	9.337	23	17,026	5,839
6.	บางเชือกหนัง	5.350	12	9,862	2,900
	รวม	32.85	73	105,277	33,038

ที่มา : สำนักงานเขตคลังชั้น 2548

4) ลักษณะทางกายภาพ

เขตคลังชั้น เป็นเขตชั้นนอกของกรุงเทพมหานคร แต่เดิมมีสภาพพื้นที่ที่คล้ายเกาะ คือ มีคลองล้อมรอบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ คลองมหาสวัสดิ์ คลองบางเชือกหนัง คลองทวีวัฒนา คลองชักพระ และคลองบางกอกน้อย นอกจากคลองใหญ่ทั้ง 4 ที่เป็นคลองหลักแล้ว พื้นที่ภายในยังประกอบด้วยคลองเล็กคลองน้อยอีกมากมาย ทั้งที่เป็นคูคลองตามธรรมชาติและคูคลองที่ขุดขึ้นมาเพื่อการชลประทาน เพื่อการเกษตรกรรม และเพื่อการคมนาคม แต่ต่อมาในปีพ.ศ.2541เมื่อมีการแบ่งเขตปกครอง โดยตัดพื้นที่ออกไป 2 แขวง คือ แขวงทวีวัฒนาและแขวงสาทรธรรมสวน์ ทำให้

เขตดลิ่งชันไม่มีสภาพคล้ายเกาะเหมือนในอดีต แต่ยังคงมีน้ำล้อมรอบ 3 ด้าน ได้แก่ ทิศเหนือ ติดกับคลองมหาสวัสดิ์ ทิศใต้ติดกับคลองบางเชือกหนัง ทิศตะวันออกติดกับคลองชักพระและคลองบางกอกน้อย ทิศตะวันตกติดกับเขตทวีวัฒนา ทำให้เขตดลิ่งชันมีเส้นทางคมนาคมสะดวกสบาย ทั้งทางบกและทางน้ำ บ้านเรือนของประชาชนตลอดจนวัดต่างๆ ก็จะตั้งอยู่ริมน้ำ เพราะสะดวกแก่การเดินทาง อีกทั้งใช้พื้นที่การเกษตร ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ริมคลอง ฉะนั้น ริมคลองต่างๆ จึงเต็มไปด้วยสวนนานาชนิด ทั้งสวนไม้ยืนต้น สวนกล้วยไม้ สวนพืชผัก

ในปัจจุบันเขตดลิ่งชันกำลังพัฒนา และมีการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีการตัดถนนบรมราชชนนี ถนนคู่ขนานลอยฟ้าบรมราชชนนี ถนนกาญจนาภิเษก ถนนพุทธมณฑลสาย 1 และถนนราชพฤกษ์ ซึ่งเป็นถนนสายสำคัญที่ทำให้พื้นที่เขตดลิ่งชันมีการพัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ถนนบรมราชชนนียังประกอบด้วยถนนสายหลัก ได้แก่ ถนนชักพระ ถนนสวนผัก ถนนชัยพฤกษ์ และถนนทุ่งมั่งกร

จากสภาพการเปลี่ยนแปลงด้านการคมนาคม จึงทำให้บรรดาเจ้าของสวนและเจ้าของที่ริมถนนต่างๆ ต่างก็หันมาขายที่ดินแทนการลงทุนทำสวน เพราะที่ดินราคาสูงมากซึ่งให้ผลคุ้มค่ากว่าจึงทำให้เกิดชุมชนใหม่ๆ ขึ้น บริเวณที่ถนนตัดผ่านโดยเฉพาะพื้นที่บางส่วนถูกจำกัดให้เป็นพื้นที่สีเขียว ได้แก่ แขวงบางระมาด แขวงบางพรหม แขวงบางเชือกหนัง และแขวงฉิมพลี จึงทำให้มีหมู่บ้านจัดสรรเกิดขึ้นมากมายมีผู้นิยมเข้ามาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เนื่องจากบริเวณพื้นที่สีเขียวปลอดจากมลพิษของโรงงานอุตสาหกรรม

นอกจากมีการขยายตัวของหมู่บ้านจัดสรรแล้ว ยังมีกิจการร้านอาหาร สวนอาหารเกิดขึ้นมากมาย ทั้งริมถนนบรมราชชนนี และถนนสายต่างๆ เป็นที่นิยมของผู้ชอบแสวงหาอาหารอร่อยบรรยากาศดี ซึ่งก็เป็นส่วนหนึ่งของการขยายตัวด้านเศรษฐกิจในพื้นที่เขตดลิ่งชัน

5) ลักษณะทางเศรษฐกิจ

กลุ่มคนที่ทำนาทำสวนจำนวนหนึ่งเปลี่ยนอาชีพมาค้าขายและทำงานบริการมากขึ้น ซึ่งมาจากการขยายตัวของสถานประกอบการขนาดใหญ่ ร้านค้า ภัตตาคาร กิจการค้าส่ง ศูนย์สรรพสินค้า การขยายตัวทางด้านพาณิชยกรรมส่วนใหญ่เป็นผลมาจากการขยายตัวของบ้านจัดสรร นอกจากนี้ก็ยังมีกิจการร้านอาหาร และสวนอาหารเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากเพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชน

อย่างไรก็ตามเนื่องจากพื้นที่ของเขตดลิ่งชันด้านในยังคงเป็นพื้นที่เกษตรกรรมซึ่งเป็นอาชีพเก่าแก่ จึงทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร ได้แก่ การทำสวนผัก

สวนไม้ดอกต่างๆ อาชีพรองลงมา ได้แก่ ค้าขาย รับจ้าง และอาชีพอื่นๆ ส่วนใหญ่จะเป็นชุมชนที่เข้ามาอยู่ใหม่

ในเรื่องการใช้ที่ดิน เพื่อการเกษตรกรรมนั้น เนื่องจากเขตดงชั้นมีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มล้อมรอบด้วยคลองทั้ง 3 ด้าน เมื่อถึงฤดูน้ำมีน้ำท่วมขังในพื้นที่ ซึ่งน้ำจะพัดพาเอาตะกอนปุ๋ยต่างๆ มาทิ้งไว้ในพื้นที่จึงทำให้พื้นที่เขตดงชั้นอุดมไปด้วยปุ๋ยต่างๆ เหมาะกับการปลูกพืชผล เขตดงชั้นจึงเป็นแหล่งผลผลิตการเกษตรแหล่งใหญ่ที่ส่งผลผลิตออกสู่ตลาดในกรุงเทพมหานคร โดยแบ่งเป็น

การทำสวนผัก เกษตรกรในเขตดงชั้น ปัจจุบันมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจากการทำสวนผักเพิ่มขึ้น โดยวิธีการตอนและเพาะชำ เพราะทำให้ผลคุ้มค่ากว่า พื้นที่ส่วนใหญ่ในเขตดงชั้นจะมีการปลูกพืชผัก โดยเฉพาะผักจีน เช่น คะน้า กุยช่าย เป็นต้น ส่วนพืชผักสวนครัว จำพวก ตะไคร้ โหระพา จิง ข่า มะกรูด ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจก็สามารถทำรายได้ไม่น้อย แต่เนื่องจากปัจจุบันหมู่บ้านจัดสรรเข้ามาในพื้นที่เขตดงชั้นเป็นจำนวนมากทำให้ราคาที่ดินในเขตดงชั้นมีราคาสูง เกษตรกรบางรายจึงหันมาขายที่ดินและยกเลิกการทำสวน จึงทำให้เขตดงชั้นมีพื้นที่การทำสวนผักลดน้อยลง

สวนผลไม้และไม้ยืนต้น แต่เดิมเกษตรกรเขตดงชั้นประกอบอาชีพทำสวนไม้ยืนต้นเป็นส่วนใหญ่ แต่ปัจจุบันลดระดับลงเนื่องจากประสบกับภาวะน้ำท่วมอย่างหนัก ปี 2518 และปี 2526 ทำให้การเปลี่ยนแปลงใช้ที่ดินจากการปลูกพืชเพื่อหวังผล เป็นการขยายพันธุ์ไม้ โดยวิธีการตอนและเพาะชำอันได้แก่ มะม่วง กระท้อน กลัวย มะพร้าว เป็นต้น เพราะให้ผลรวดเร็ว คุ้มค่ากว่า อย่างไรก็ตามพื้นที่ปลูกไม้ผลก็ยังมีเหลืออยู่บ้างรองลงมาจากการทำสวนผัก

ไม้ดอกไม้ประดับ มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจากการทำนา การทำสวนไม้ยืนต้นมาเป็นการปลูกไม้ดอกไม้ประดับ และขยายพันธุ์ไม้ ได้แก่ ดวงเงิน ชวนชม เตย กลัวยไม้ เนื่องจากประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้ที่ดินคุ้มค่ากว่าการทำนา

สรุปได้ว่า เศรษฐกิจของเขตดงชั้นขึ้นอยู่กับการทำเกษตรกรรม และพาณิชยกรรมเป็นหลัก ซึ่งโดยภาพรวมแล้วการเกษตรกรรมมีแนวโน้มลดลงในขณะที่การพาณิชยกรรมมีแนวโน้มที่จะขยายตัวมากขึ้นอย่างต่อเนื่องอันเป็นผลมาจากการขยายตัวของที่พักอาศัย โดยเฉพาะบริเวณที่มีถนนตัดผ่าน การพัฒนาเส้นทางคมนาคมทำให้มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน มีชุมชนใหม่ๆ โดยเฉพาะหมู่บ้านจัดสรรเกิดขึ้น นอกจากนี้ยังมีกิจการร้านค้า ร้านอาหาร และสวนอาหารเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก

6) ลักษณะทางสังคม

ลักษณะทางสังคมในเขตตลิ่งชันยังไม่ค่อยมีความซับซ้อนเท่าไร เนื่องจากยังมีการพัฒนาความเป็นเมืองในพื้นที่ไม่สูงนัก ประชาชนมีชีวิตค่อนข้างเรียบง่าย พิจารณาได้จากการที่ประชากรส่วนใหญ่ยังมีอาชีพเกี่ยวกับเกษตรกรรม มีวัด ซึ่งเป็นจุดศูนย์กลางของการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และในการพบปะกันของชาวบ้านยังคงมีความสนิทสนมคุ้นเคยกันดี มีความสามัคคีกัน เวลาที่มีกิจกรรมต่างๆ เช่น เทศกาลสงกรานต์ ลอยกระทง ขึ้นปีใหม่ หรือเทศกาลวันสำคัญทางศาสนา ประชาชนชาวตลิ่งชันก็จะมาร่วมกิจกรรมกันโดยพร้อมเพรียง ประชาชนส่วนใหญ่ตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณริมน้ำ ชุมชนส่วนใหญ่ในเขตตลิ่งชันเป็นชุมชนริมน้ำดั้งเดิม ซึ่งอาศัยการคมนาคมทางน้ำเป็นหลัก ปัจจุบันนี้ชาวชุมชนริมน้ำส่วนใหญ่ก็ยังคงมีวิถีชีวิตผูกพันกับสายน้ำดังเช่นในอดีต จากภาพของชาวบ้านที่อาบน้ำในคลอง เด็กๆ ที่เล่นน้ำในคลองกันอย่างสนุกสนานมีทั้งการกระโดดน้ำ การดำน้ำ เป็นภาพที่แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนไทยที่ยังคงมีความผูกพันกับสายน้ำอย่างแยกจากกันไม่ได้ถึงแม้ว่าเวลาได้ล่วงเลยผ่านพันมานานแล้วก็ตามภาพเหล่านี้ก็ยังสามารถพบเห็นได้ตามชุมชนริมน้ำในเขตตลิ่งชัน นอกจากนี้ชาวชุมชนริมน้ำก็ยังได้อาศัยการคมนาคมทางน้ำโดยเฉพาะการขนส่งสินค้าเกษตรโดยใช้คลองต่างๆออกสู่ม่น้ำเจ้าพระยาไปยังตลาดสดปากคลองตลาดอีกด้วย

นอกจากนี้ลักษณะทางสังคมของเขตตลิ่งชันยังสามารถแบ่งได้อีก ดังนี้

การคมนาคม

การเดินทางเข้าถึงเขตตลิ่งชันสามารถเดินทางได้ 3 รูปแบบ

- 1) ทางรถยนต์ โดยถนนลาดยาง 4 สาย ได้แก่ ถนนชัยพฤกษ์ ถนนสวนผัก ถนนบรมราชชนนี และถนนซีกพระ
- 2) ทางรถไฟสายใต้ จากสถานีรถไฟธนบุรีถึงสถานีรถไฟชุมทางตลิ่งชัน และจากสถานีรถไฟชุมทางบางซื่อ
- 3) ทางน้ำ จากท่าพระจันทร์เดินทางโดยเรือหางยาว นอกจากนี้เส้นทางน้ำยังใช้ในการขนส่งผลผลิตไปยังปากคลองตลาดอีกด้วย

ระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ

ในเขตตลิ่งชันมีการจัดสาธารณูปโภคไว้บริการแก่ประชาชนดังต่อไปนี้ ระบบน้ำประปามีอยู่ตามท้องที่ที่ติดถนนและบริเวณชุมชนหนาแน่น แต่ก็ยังเข้าไม่ถึงโดยเฉพาะหมู่ 12 และ 13 เนื่องจากเขตตลิ่งชันมีลำคลองสายต่างๆ ไหลผ่านเชื่อมโยงหลายสาย ประชาชนส่วนใหญ่จึงใช้น้ำจากลำคลองเพื่อการอุปโภคบริโภค

ระบบไฟฟ้าในปัจจุบันมีไฟฟ้าใช้ครบทุกหมู่บ้าน ส่วนระบบโทรศัพท์สาธารณะมีใช้บริเวณที่อยู่ใกล้ชุมชนหรือใกล้เมือง แต่ยังมีไม่ทั่วถึง และไปรษณีย์ แต่เดิมการสื่อสารทางไปรษณีย์จะใช้ทางน้ำเป็นส่วนใหญ่ แต่ปัจจุบันมีที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขตลิ่งชันเป็นของตนเอง ตั้งอยู่ริมทางหลวงพิเศษหมายเลข 338 บางกอกน้อย- นครชัยศรี ตอนที่ 1 แขวงฉิมพลี

การรักษาความปลอดภัย

เขตตลิ่งชันมีสถานีตำรวจทั้งสิ้น 2 สถานี คือ สถานีตำรวจนครบาลตลิ่งชัน ตั้งอยู่ริมทางหลวงพิเศษหมายเลข 338 บางกอกน้อย-นครชัยศรี ตอนที่ 1 แขวงฉิมพลี รับผิดชอบแขวงตลิ่งชัน แขวงฉิมพลี แขวงบางระมาด แขวงคลองซึกพระ และสถานีตำรวจนครบาลบางเสาธง รับผิดชอบแขวงบางพรหม แขวงบางเชือกหนัง และแขวงคลองซึกพระบางส่วน

การรักษาความปลอดภัยของชุมชนมีทั้งทางบกและทางน้ำ ทางบกมีสายตรวจทั้งกลางวันและกลางคืน ส่วนทางน้ำมีสายตรวจในเวลากลางวันเป็นครั้งคราว กลางคืนมีสายตรวจประจำ อุบัติเหตุที่เกิดขึ้นส่วนมากเป็นทางเรือ คดีที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เป็นคดีธรรมดา เช่น ลักเล็กขโมยน้อย

การบริการเก็บขยะมูลฝอย

มีพื้นที่ประมาณ 32.85 ตารางกิโลเมตร มีรถเก็บขยะมูลฝอยจำนวน 28 คัน ประกอบด้วย

- รถเก็บขยะมูลฝอยชนิดอัด จำนวน 15 คัน
- รถเก็บขยะมูลฝอยชนิดเปิดข้าง จำนวน 1 คัน
- รถเก็บขยะมูลฝอยชนิดคอนเทนเนอร์ จำนวน 2 คัน
- รถเก็บขยะมูลฝอยชนิดเปิดข้างเล็ก จำนวน 10 คัน

ปริมาณขยะที่เก็บได้มีวันละ 100-200 ตันต่อวัน ซึ่งในการจัดระบบการทำงานได้แบ่งช่วงเวลาในการเก็บขยะวันละ 2-3 เที่ยวต่อวัน นอกจากนี้ยังมีการให้บริการเก็บขยะมูลฝอยทางน้ำโดยเรือ มีจำนวนเรือเก็บขยะมูลฝอยทั้งสิ้น 6 ลำ เรือเก็บขยะมีถังขยะ 12-14 ใบต่อเรือหนึ่งลำ มีพนักงานเก็บ 3 คนต่อเรือหนึ่งลำ เวลาที่เก็บโดยเรือเก็บวันละ 2 เที่ยวต่อวัน มีจุดที่เก็บ 7 จุด คือ คลองซึกพระ คลองตลิ่งชัน คลองบางระมาด คลองบ้านไทร คลองบางน้อย คลองบางพรหม คลองบางเชือกหนัง ปริมาณขยะโดยประมาณ 2,000-3,800 ลิตร/ลำ/วัน จำนวนขยะทั้งหมดจะถูกนำไปกำจัดที่โรงกำจัดขยะหนองแขม

สถานศึกษา

เขตตลิ่งชันมีโรงเรียนรวมทั้งสิ้น 37 โรงเรียน กระจายอยู่ตามแขวงต่างๆ ทุกแขวง ได้แก่ โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา 7 โรงเรียน โรงเรียนสังกัดสำนักการประถมศึกษาแห่งชาติ 2 โรงเรียน โรงเรียนราษฎร์ 7 โรงเรียน และโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร 21 โรงเรียน

ศาสนสถาน

ประชาชนส่วนในเขตตลิ่งชันนับถือศาสนาพุทธ วัดยังคงเป็นจุดศูนย์รวมสำคัญ เพื่อใช้ประกอบพิธีทำบุญทางศาสนา เช่น ทำบุญตักบาตรในวันพระ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา การทอดผ้าป่า ทอดกฐิน เป็นต้น ส่วนใหญ่แล้ววัดต่างๆ จะตั้งอยู่บริเวณริมน้ำ ซึ่งเป็นชุมชนดั้งเดิม เพราะอาศัยการคมนาคมทางน้ำเป็นหลัก และเนื่องจากชาวตลิ่งชันส่วนใหญ่จะนับถือศาสนาพุทธ จึงนิยมที่จะสร้างวัดขึ้นตามศรัทธา เขตตลิ่งชันมีวัดอยู่เป็นจำนวนมากถึง 32 วัด มีโบสถ์คริสต์ศาสนา 1 แห่ง และศาลเจ้า 1 แห่ง วัดที่สำคัญในเขตตลิ่งชันที่เป็นพระอารามหลวงมี 3 วัดคือ วัดชัยพฤกษ์มาลา วัดกาญจนสิงหาสน์ (วัดทอง) และวัดรัษฎาธิษฐาน (วัดเงิน)

การสาธารณสุข

ประชาชนส่วนใหญ่เมื่อเกิดการเจ็บป่วยจะไปโรงพยาบาลและซื้อยาตามร้านขายยารับประทานเอง หรือรับบริการตามศูนย์สาธารณสุข คลินิก ใ้ยากกลางบ้านหรือใช้บริการโรงพยาบาลที่อยู่ในเขตใกล้เคียง เช่น เขตบางกอกน้อย เนื่องจากในเขตตลิ่งชันมีแต่ศูนย์บริการสาธารณสุข จำนวน 11 แห่งเท่านั้น

สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

เนื่องจากเขตตลิ่งชันมีสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นสวนอยู่แล้ว โดยบริเวณที่มีสวนอยู่หนาแน่นได้แก่ แขวงคลองชักพระ สวนสาธารณะจึงไม่ค่อยมีความจำเป็น แต่ทางสำนักงานเขตตลิ่งชันได้จัดบริเวณหน้าสำนักงานเขตที่ติดทางรถไฟให้เป็นสวนสาธารณะสำหรับประชาชนนั่งเล่นพักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งในเวลาเย็นจะมีประชาชนมาออกกำลังกายเป็นจำนวนมาก

(สำนักงานเขตตลิ่งชัน, 2548:1-6)

ข้อมูลทั่วไปของชุมชนริมน้ำคลองชักพระ แขวงคลองชักพระ

การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนของชุมชนในแขวงคลองชักพระตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้มีการตั้งบ้านเรือนกันอยู่ตามริมน้ำในบริเวณริมคลองชักพระกันมาเป็นเวลาช้านานแล้ว คลองชักพระนั้นเป็นคลองที่มีความยาว 8 กิโลเมตรไหลต่อจากคลองบางกอกน้อยบริเวณวัดสุวรรณคีรีไปเชื่อมกับคลองบางกอกใหญ่ บริเวณปากคลองบางกอกใหญ่ และคลองภาษีเจริญ สำหรับที่มาของชื่อ “คลองชักพระ” นั้น จากการสัมภาษณ์ประธานชุมชนริมคลองชักพระได้บอกไว้ว่า

“ในสมัยโบราณพอวันแรม 2 ค่ำ เดือน 12 จะมีประเพณีชักพระ โดยมีเรือที่มีพระพุทธรูปประดิษฐานอยู่จะถูกชักลากจากวัดนารี ปากคลองภาษีเจริญไปตามลำคลองสู่แม่น้ำเจ้าพระยาปากคลองบางกอกน้อย อ้อมมาตามแม่น้ำเจ้าพระยาเข้าคลองบางกอกใหญ่ไปที่วัดนางชี ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่มาของชื่อคลองชักพระ”

(เข้า กนกจรรักษ์, สัมภาษณ์, 9 ตุลาคม 2548)

ชุมชนริมน้ำคลองชักพระ แขวงคลองชักพระประกอบไปด้วย 5 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนริมคลองชักพระ ชุมชนวัดช่างเหล็ก-เรไร ชุมชนวัดรัชฎาธิษฐาน ชุมชนหลังวัดกาญจนสิงห์hausen และชุมชนวัดปากน้ำฝิ่งเหนือ แต่ในการศึกษาเรื่อง “ผลกระทบของตลาดน้ำตลิ่งชันต่อชุมชนริมน้ำคลองชักพระ แขวงคลองชักพระ เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร” ได้ทำการเลือกพื้นที่ศึกษาเป็นชุมชนที่มีพื้นที่ที่อยู่ริมน้ำคลองชักพระและต้องมีพื้นที่ของครัวเรือนอยู่ติดริมน้ำคลองชักพระด้วย โดยทำการเลือกชุมชนที่จะศึกษามา 3 ชุมชน ซึ่งประกอบไปด้วย

1. ชุมชนริมคลองชักพระ
2. ชุมชนวัดช่างเหล็ก-เรไร
3. ชุมชนวัดปากน้ำฝิ่งเหนือ

ส่วน ชุมชนวัดรัชฎาธิษฐาน และชุมชนหลังวัดกาญจนสิงห์hausen มีพื้นที่ที่อยู่ริมน้ำคลองชักพระแต่พื้นที่ที่อยู่ริมน้ำเป็นพื้นที่รกร้างมีต้นไม้ขึ้นเต็มไปหมดจึงไม่ได้เลือกมาเป็นพื้นที่ศึกษาในครั้งนี้

ภาพที่ 7 : สภาพบ้านเรือนริมน้ำคลองชักพระ

เนื่องจากในอดีตชุมชนเหล่านี้จัดอยู่ในพื้นที่เดียวกันนั่นคือพื้นที่เขตตลิ่งชันซึ่งในขณะนั้นยังไม่ได้มีการประกาศจัดตั้งเป็นชุมชน ดังนั้นชุมชนเหล่านี้จึงมีประวัติศาสตร์ความเป็นมา รวมถึงลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมร่วมกัน จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา จึงได้มีการประกาศจากทางกรุงเทพมหานครให้มีการจัดตั้งชุมชนขึ้นในเขตตลิ่งชัน พื้นที่ทั้งหมดในเขตตลิ่งชันจึงถูกแบ่งออกเป็นชุมชนต่างๆ ซึ่งในปัจจุบันมีชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในเขตตลิ่งชันรวมทั้งสิ้น 36 ชุมชน ซึ่งในแต่ละชุมชนได้มีสภาพแวดล้อม วิถีการดำเนินชีวิต สภาพ เศรษฐกิจ สังคม ประเพณีวัฒนธรรมที่ไม่แตกต่างกันมากนัก ปัจจุบันชุมชนดังกล่าวกำลังเกิดการเปลี่ยนแปลงจากการขยายตัวของเมืองและมีการอพยพของคนนอกพื้นที่เข้ามาอยู่อาศัยด้วย อย่างไรก็ตาม สภาพ วิถีชีวิตริมคลองของคนในชุมชนก็ยังคงมีอยู่เนื่องจากในชุมชนยังคงมีคนท้องถิ่นเดิมอาศัยอยู่ สภาพความแตกต่างของชุมชนทั้ง 3 ชุมชนที่ทำการศึกษาก็จะมีความแตกต่างกันอยู่บ้างเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ในเรื่องของลักษณะพื้นฐานทางประชากร เช่น จำนวนประชากร จำนวนครัวเรือน อายุ การศึกษา การประกอบอาชีพ รายได้ เป็นต้น

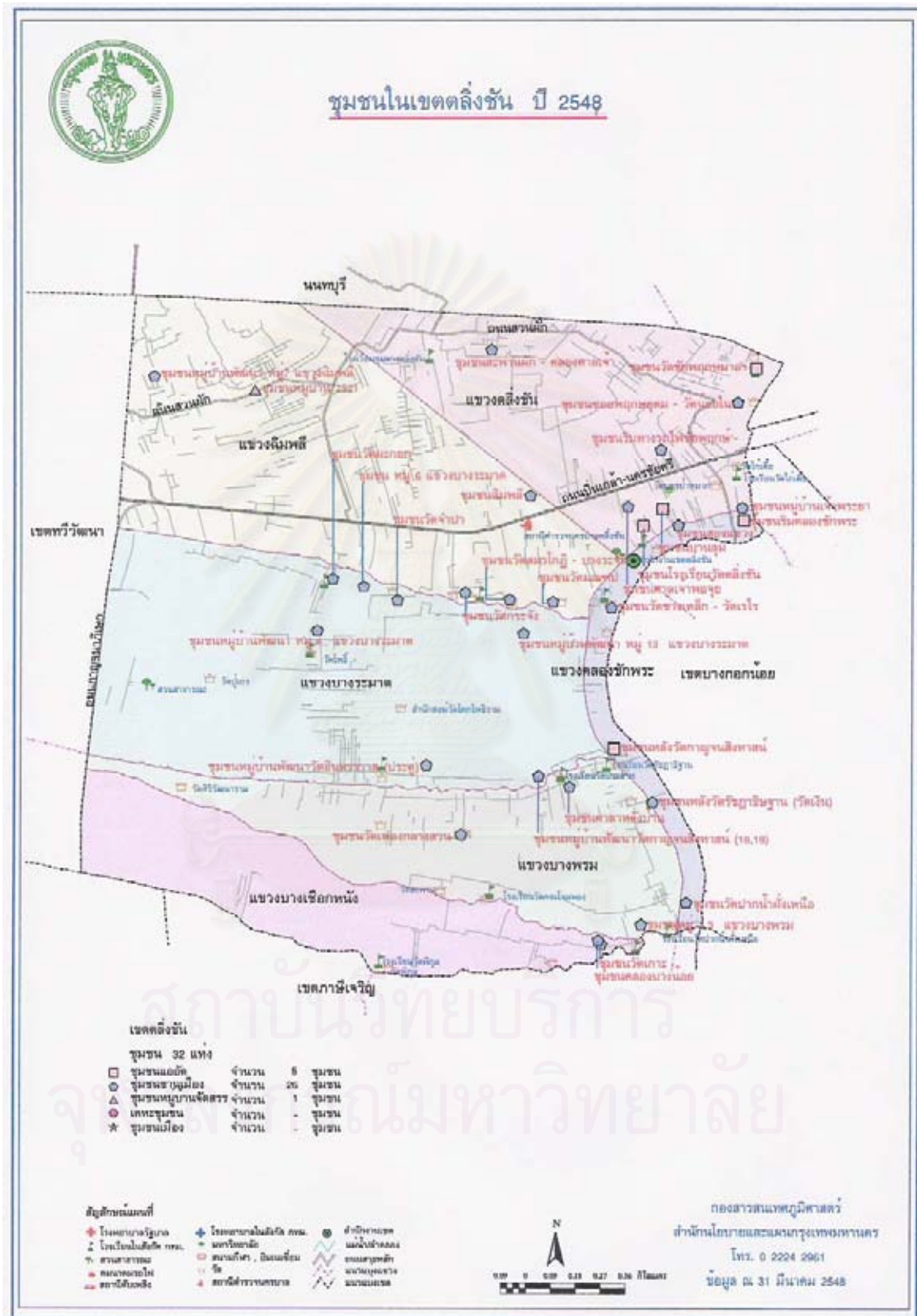
สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2: ข้อมูลทั่วไปของชุมชนริมน้ำคลองซึกพระ แขวงคลองซึกพระ

ข้อมูลทั่วไป	ชุมชนริมคลองซึกพระ	ชุมชนวัดช่างเหล็ก วัดเรไร	ชุมชนวัดปากน้ำฝั่งเหนือ
-ประกาศเป็นชุมชน	4 พ.ค. 2535	4 พ.ค. 2535	4 พ.ค. 2535
-ที่ตั้งชุมชน	แขวงคลองซึกพระ	แขวงคลองซึกพระ	แขวงคลองซึกพระ
<u>ข้อมูลประชากร</u>			
-จำนวนครัวเรือน	50 ครัวเรือน	350 ครัวเรือน	100 ครัวเรือน
-จำนวนประชากร	229 คน	1,945 คน	497 คน
-ชาย	106 คน	914 คน	213 คน
-หญิง	123 คน	1,031 คน	284 คน
<u>สถานภาพการทำงาน</u>			
-รับราชการ	12 คน	90 คน	28 คน
-รัฐวิสาหกิจ	11 คน	129 คน	17 คน
-ค้าขาย	36 คน	45 คน	35 คน
-รับจ้างทั่วไป	54 คน	900 คน	120 คน
-ผู้ใช้แรงงาน	8 คน	340 คน	137 คน
-กิจการส่วนตัว	1 คน	57 คน	12 คน
-นักเรียน/นักศึกษา	46 คน	184 คน	80 คน
-แม่บ้าน	4 คน	80 คน	28 คน
-อื่นๆ	57 คน	120 คน	40 คน
<u>อายุ</u>			
แรกเกิด – 6 ปี	13 คน	100 คน	35 คน
7 – 14 ปี	17 คน	150 คน	77 คน
15 – 25 ปี	39 คน	350 คน	137 คน
26 – 45 ปี	82 คน	780 คน	128 คน
46 – 59 ปี	38 คน	475 คน	90 คน
60 ปีขึ้นไป	40 คน	90 คน	30 คน
<u>ระดับการศึกษา</u>			
-ไม่ได้เรียน	24 คน	60 คน	36 คน
-ประถมศึกษา	67 คน	323 คน	157 คน
-มัธยมศึกษา	41 คน	890 คน	122 คน
-อาชีวศึกษา	23 คน	225 คน	45 คน
-ปริญญาตรี	27 คน	167 คน	16 คน

ข้อมูลทั่วไป	ชุมชนริมคลองชักพระ	ชุมชนวัดช่างเหล็ก วัดเรไร	ชุมชนวัดปากน้ำฝั่งเหนือ
<u>ระดับการศึกษา</u>			
-สูงกว่าปริญญาตรี	-	10 คน	5 คน
-กำลังศึกษา	47 คน	270 คน	116 คน
<u>สถานภาพสมรส</u>			
-โสด	113 คน	1,420 คน	238 คน
-แต่งงาน	64 คน	455 คน	197 คน
-หม้าย	14 คน	35 คน	25 คน
-หย่า	5 คน	20 คน	17 คน
-แยกกันอยู่	-	15 คน	20 คน
<u>ศาสนา</u>			
-พุทธ	229 คน	1,945 คน	496 คน
-คริสต์	-	-	-
-อิสลาม	-	-	1 คน
<u>ระยะเวลาที่อาศัยใน</u>			
<u>ชุมชน</u>			
น้อยกว่า 1 ปี	-	-	2 ครัวเรือน
1 - 2 ปี	2 ครัวเรือน	-	5 ครัวเรือน
2 - 5 ปี	4 ครัวเรือน	3 ครัวเรือน	10 ครัวเรือน
5 - 10 ปี	8 ครัวเรือน	5 ครัวเรือน	34 ครัวเรือน
10 ปีขึ้นไป	36 ครัวเรือน	342 ครัวเรือน	49 ครัวเรือน
<u>รายได้ของครัวเรือน</u>			
<u>(บาท/เดือน)</u>			
5,000 บาทลงมา	10 ครัวเรือน	225 ครัวเรือน	51 ครัวเรือน
5,001 - 10,000 บาท	14 ครัวเรือน	85 ครัวเรือน	35 ครัวเรือน
10,001 - 15,000 บาท	6 ครัวเรือน	30 ครัวเรือน	9 ครัวเรือน
15,001 - 20,000 บาท	11 ครัวเรือน	10 ครัวเรือน	5 ครัวเรือน
มากกว่า 20,000 บาท	9 ครัวเรือน	-	-

ที่มา : สำนักงานเขตคลองสาน 2548

ภาพที่ 8: แผนที่ชุมชนในเขตดิ่งชัน
ภาพที่ 8: แผนที่ชุมชนในเขตดิ่งชัน

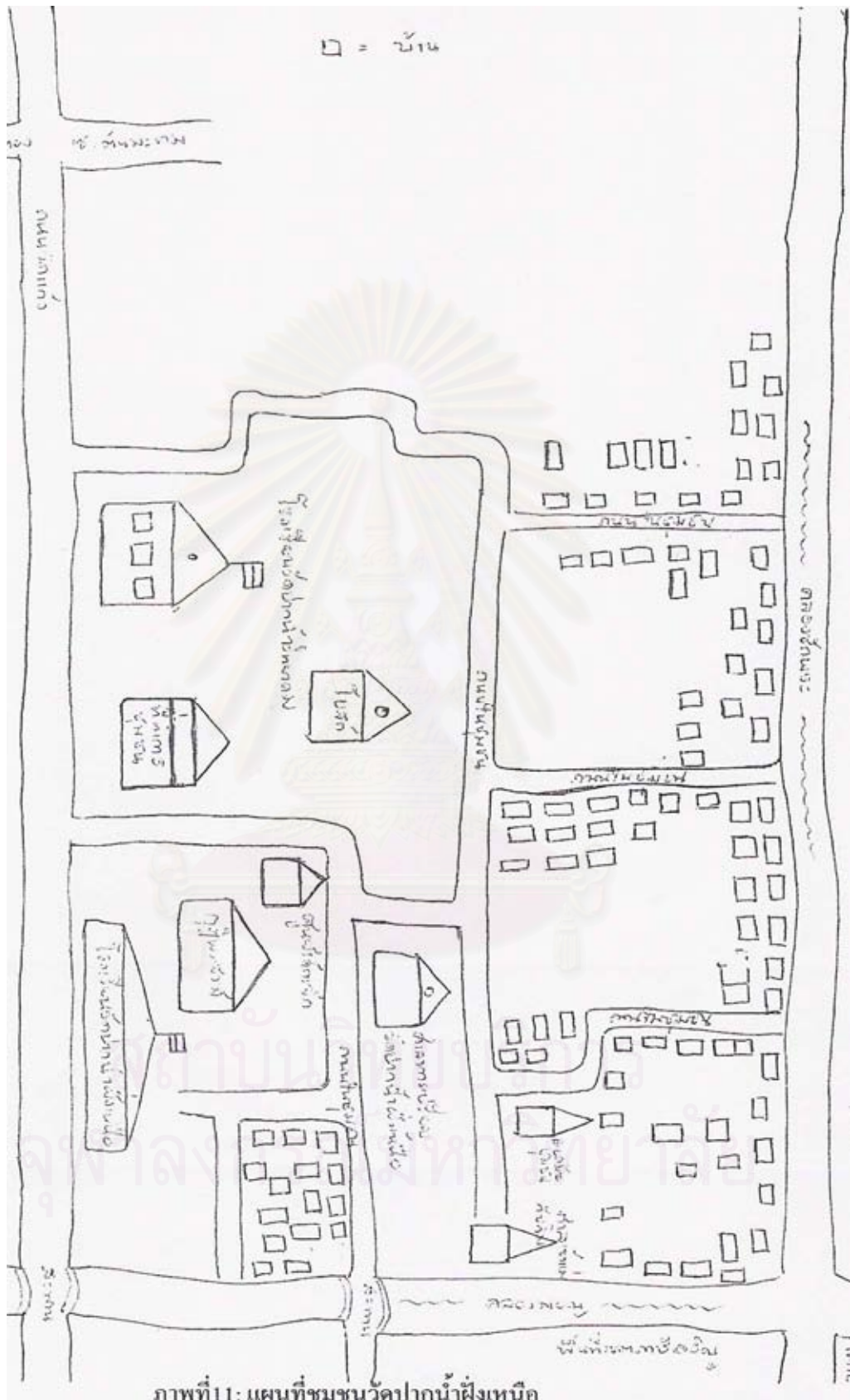

ภาพที่ 9: แผนที่ชุมชนริมคลองชักพระ

ภาพที่ 9: แผนที่ชุมชนริมคลองชักพระ

ภาพที่10: แผนที่ชุมชนวัดช่างเหล็ก-เรไร

ภาพที่ 11: แผนที่ชุมชนวัดปากน้ำฝิ่งเหนือ

ภาพที่ 11: แผนที่ชุมชนวัดปากน้ำฝิ่งเหนือ

ลักษณะทางกายภาพของชุมชนริมน้ำคลองชักพระ

จากการสัมภาษณ์ประชาชนชุมชนริมน้ำคลองชักพระทั้ง 3 ชุมชนเมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2548 นำมาสรุปได้ว่า

พื้นที่บริเวณนี้ประกอบไปด้วยคลองเล็กคลองน้อย ทั้งที่เป็นคูคลองโดยธรรมชาติ และคูคลองที่ขุดขึ้นมาเพื่อการชลประทานการเกษตรกรรมการอุปโภคบริโภคและเพื่อการคมนาคม ดังนั้นในอดีตการตั้งถิ่นฐานของประชาชนจึงยึดเอาการตั้งใกล้ริมน้ำทั้งนี้เห็นได้จากบ้านเรือนของประชาชนและวัดต่างๆก็จะตั้งอยู่ตามริมน้ำ เพราะสะดวกแก่การเดินทางทำให้ชุมชนริมน้ำคลองชักพระ แขวงคลองชักพระในอดีตมีเส้นทางคมนาคมทางน้ำหนาแน่น ซึ่งการคมนาคมส่วนใหญ่ใช้เส้นทางน้ำเป็นเส้นทางหลักโดยมีเรือเป็นพาหนะในการสัญจรไปมาลักษณะการใช้ที่ดินในสมัยก่อนส่วนใหญ่จะเป็นการใช้ที่ดินเพื่อการทำเกษตรกรรมเป็นหลักประกอบไปด้วยการทำนา จากสภาพพื้นฐานทางธรรมชาติของพื้นที่และสมรรถนะของดินทำให้พื้นที่บริเวณนี้เหมาะสำหรับการทำนาอย่างยิ่ง การทำนาจึงเป็นอาชีพหลักของเกษตรกรซึ่งอาศัยในบริเวณนี้มาตั้งแต่อดีต การทำนามีทั้ง นาปี และนาปรัง นอกจากนี้ยังมีการทำไร่ สวนผัก โดยส่วนใหญ่พื้นที่การเกษตรจะใช้ทำไร่ปลูกผัก และทำกันทั่วไปในทุกแขวงรวมทั้งแขวงคลองชักพระด้วย ส่วนผลผลิตที่ได้รับนั้นเกษตรกรจะส่งขายที่ปากคลองตลาดทั้งที่ส่งขายเอง และที่มีพ่อค้าหรือแม่ค้ามารับซื้อจากไร่สวนผัก มีการทำสวนไม้ผลไม้ยืนต้น การปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ตลอดจนขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับด้วย

ภาพที่ 12 : สภาพคลองชักพระในปัจจุบัน

คุณภาพน้ำในคลองชักพระ ในอดีตสภาพของคลองชักพระเป็นคลองที่มีน้ำใสสะอาด เหมาะอย่างยิ่งในการที่ชาวบ้านริมคลองจะนำน้ำในคลองมาอุปโภคบริโภค โดยการอาบน้ำในคลอง ชักผ้า หรือนำมาใช้ในกิจกรรมประจำวันอย่างอื่น รวมถึงการใช้น้ำในการทำเกษตรกรรมของชาวสวนชาวไร่ ความใสสะอาดของแม่น้ำทำให้สามารถเห็นตัวปลาที่กำลังแหวกว่ายอยู่ในลำคลองเป็นจำนวนหลายสิบตัว สิ่งแวดล้อมบริเวณลำคลองมีบรรยากาศของความเป็นชนบทบ้านสวนได้ดีทีเดียว มีอากาศที่สดชื่นในช่วงยามเช้าและตอนเย็น นอกจากคลองชักพระที่เป็นคลองสายใหญ่แล้วยังมีคลองสายเล็กๆ อีกเป็นจำนวนมากที่แบ่งแยกออกเป็นคลองนับสิบคลองภายในพื้นที่บริเวณคลองชักพระ ซึ่งคลองสายเล็กๆ นั้นก็มีความสะอาดไม่แพ้คลองชักพระเลยทีเดียว

ภาพที่ 13 : ชุมชนวัดปากน้ำฝั่งเหนือ แขวงคลองชักพระ

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน เมื่อได้มีการก่อสร้างถนนทางหลวงสายสำคัญเข้ามายังเขตตลิ่งชัน เพื่อเชื่อมพื้นที่เมืองชั้นในและเชื่อมเส้นทางจากกรุงเทพฯ สู่จังหวัดทางภาคตะวันตกและจังหวัดทางภาคใต้ ทั้งถนนปิ่นเกล้า-นครชัยศรี ถนนวงแหวนรอบนอก ถนนพุทธมณฑลสาย 2 และถนนพระรามที่ 5 ฯลฯ ทำให้การเข้าถึงพื้นที่สะดวกมากขึ้นส่งผลให้มีการขยายตัวของการตั้งถิ่นฐานของประชากรเมืองมากยิ่งขึ้นตามไปด้วย ดังนั้นจึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพของเขตตลิ่งชันซึ่งก็มีผลกระทบมายังชุมชนที่อยู่ริมน้ำคลองชักพระ แขวงคลองชักพระด้วย

ภาพที่ 14 : ชุมชนริมคลองชักพระ แขวงคลองชักพระ

ลักษณะการใช้ที่ดินในพื้นที่ค่อยๆเปลี่ยนไปจากชุมชนเกษตรกรรมมีแนวโน้มในการเข้าสู่ชุมชนอุตสาหกรรม จากการเป็นพื้นที่ทำนาทำสวนปลูกผักผลไม้เปลี่ยนมาเป็นการใช้ประโยชน์จากที่ดินในรูปแบบพาณิชยกรรม เพื่อการอยู่อาศัยแบบหมู่บ้านจัดสรร อพาร์ทเมนต์ อาคารพาณิชย์ สถานประกอบการค้าต่างๆมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ซึ่งจะให้ผลคุ้มค่ากว่าการเกษตรกรรมแบบเดิม การเกิดขึ้นของที่ดินในเชิงพาณิชยกรรมนั้นเนื่องมาจากพื้นที่แขวงคลองชักพระมีถนนฉิมพลี และถนนชักพระ เป็นเส้นทางที่สะดวกในการเข้าถึงและเชื่อมต่อมาจากถนนสายหลัก ทำให้สะดวกในการเดินทาง และบริเวณนี้ก็เป็นแหล่งชุมชน มีระบบสาธารณูปโภคที่ดี อย่างไรก็ตามการเพิ่มขึ้นของที่ดินในเชิงพาณิชยกรรมของแขวงคลองชักพระยังมีไม่มากเมื่อเทียบกับพื้นที่ในแขวงบางระมาด แขวงบางพรหม แขวงบางเข็อกหนัง และแขวงฉิมพลีที่มีการเพิ่มขึ้นของหมู่บ้านจัดสรรเกิดขึ้นมากมายและมีผู้นิยมเข้ามาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากเนื่องจากพื้นที่ในบริเวณนั้นเป็นพื้นที่ที่มีถนนสายหลักตัดผ่านจากการขยายตัวของเมืองชั้นใน แต่พื้นที่ของแขวงคลองชักพระจะอยู่เลียบบคลองชักพระตลอดแนวและเป็นพื้นที่ที่อยู่ด้านในของเขตคลังชั้นการสร้างถนนสายหลักจึงไม่ได้ตัดผ่านพื้นที่ในบริเวณนี้จึงทำให้แขวงคลองชักพระมีการเพิ่มของที่ดินในเชิงพาณิชยกรรมไม่สูงนัก แต่อย่างไรก็ตามจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวก็ได้ทำให้พื้นที่เกษตรกรรมลดลงผลผลิตทางการเกษตรลดลงส่งผลให้เกษตรกรได้ผลตอบแทนน้อยลง การเปลี่ยนแปลงอาชีพและการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ทำกินจึงเกิดขึ้นได้ง่าย

ภาพที่ 15 : ชุมชนวัดช่างเหล็ก-เรไร แขวงคลองชักพระ

คุณภาพน้ำในคลองชักพระ ปัจจุบันยังมีคุณภาพน้ำที่ดีอยู่แต่ช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา จากการที่ชุมชนริมน้ำคลองชักพระชักมีแนวโน้มการขยายตัวของพื้นที่พักอาศัยที่เพิ่มขึ้นทำให้ปริมาณน้ำเสียที่ระบายน้ำลงสู่คลองต่างๆ จึงเพิ่มมากขึ้น ซึ่งอาจส่งผลให้คุณภาพน้ำในคลองต่ำลงจนไม่สามารถใช้ในการอุปโภคบริโภคและใช้ทำการเกษตรได้ หากไม่มีการจัดการและควบคุมการปล่อยน้ำเสีย อย่างไรก็ตามเนื่องจากบริเวณคลองชักพระเป็นที่ตั้งของตลาดน้ำตลิ่งชันและเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและมีชื่อเสียงของเขตตลิ่งชัน ดังนั้นทางประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันจึงได้ประสานงานโดยผ่านทางสำนักงานเขตตลิ่งชันไปยังกองจัดการคุณภาพน้ำ สำนักการระบายน้ำ กรุงเทพมหานคร เข้ามาทำการตรวจวัดคุณภาพน้ำในคลองชักพระอย่างต่อเนื่องทุกๆ 6 เดือนเพื่อหาค่า BOD (ค่า BOD หรือ Biochemical Oxygen Demand หมายถึง ค่าประมาณของปริมาณออกซิเจนที่ถูกใช้ไปในการย่อยสลายสารอินทรีย์ในน้ำเสียโดยจุลินทรีย์ในสภาวะที่มีอาหาร มีค่าต่ำประมาณ 4.2 และ 0.6 มิลลิกรัมต่อลิตร แสดงว่าน้ำยังมีคุณภาพ เหมาะแก่การท่องเที่ยวและการเกษตร หากค่า BOD ต่ำไม่เกิน 10 มิลลิกรัมต่อลิตรแสดงว่าน้ำยังมีความสะอาดอยู่) ผลการตรวจวัดพบว่าคลองชักพระมีค่า BOD = 4.2 ในปี พ.ศ. 2542 และค่า BOD ลดลงอย่างต่อเนื่องจนเหลือ 0.6 ในปี พ.ศ. 2548 จากสภาพความสะอาดของคลองชักพระ ทำให้มีปลาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก และในปีพ.ศ. 2542 ผอ.เขตตลิ่งชันในขณะนั้นได้ทำเรื่องไปยังกรุงเทพมหานคร เรื่องการกำหนดเขตรักษาพันธุ์สัตว์น้ำบริเวณคลองชักพระ เพื่อสงวนพื้นที่ไว้สำหรับเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและแพร่ขยายพันธุ์ของสัตว์น้ำรวมทั้งเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำในบริเวณดังกล่าว ซึ่งทางกรุงเทพมหานครได้มีหนังสือตอบกลับมา ประกาศให้คลองชักพระ บริเวณ หน้าวัดเรไร หน้าวัดช่างเหล็ก หน้าสำนักงาน

เขตดงลิงชัน และหน้าวัดปากน้ำฝั่งใต้ แขวงคลองชักพระ เขตดงลิงชัน กำหนดให้เป็นเขตรักษาพันธุ์ สัตว์น้ำ เนื่องจากบริเวณดังกล่าวมีสัตว์น้ำมาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ห้ามมิให้บุคคลใดทำการจับ สัตว์น้ำ หรือเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในบริเวณดังกล่าว

“ แต่ก่อนชุมชนของเราเป็นชาวสวน โดยตรงชาวบ้านเค้ามีสวนมีไร่ตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายายเดี๋ยวนี้ เรียกวสวนไร่นาลดน้อยลงไปเยอะวิถีชีวิตเปลี่ยนไปชาวบ้านขายที่ดินให้กับนายทุนสร้างบ้านจัดสรร เค้าบอกว่ามันได้กำไรดีกว่า”

(จิตติพร อนุพันธ์, สัมภาษณ์, 9 ตุลาคม 2548)

ลักษณะทางเศรษฐกิจของชุมชนริมน้ำคลองชักพระ

จากการ สัมภาษณ์ ประธานชุมชนริมน้ำคลองชักพระ ทั้ง 3 ชุมชน เมื่อ วันที่ 9 ตุลาคม 2548 นำมาสรุปได้ว่า

จากสภาพพื้นที่บริเวณชุมชนริมน้ำคลองชักพระแขวงคลองชักพระที่มีลักษณะ เป็นพื้นที่ทางเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ดังนั้นในอดีตชุมชนริมน้ำคลองชักพระจึงมีสภาพวิถีชีวิต ของชาวสวนชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร ทำนา ทำสวนผัก สวนไม้ดอกไม้ประดับโดย ส่วนใหญ่พื้นที่การเกษตรจะใช้ทำไร่ปลูกผักสวนผลผลิตที่ได้รับนั้นเกษตรกรจะส่งขายที่ ปากคลองตลาดทั้งที่ส่งขายเอง และที่มีพ่อค้าหรือแม่ค้ามารับซื้อจากรสวนผักสวนไม้ผลไม้ยืนต้น เกษตรกรนอกจากทำสวนไม้ผลไม้ยืนต้นแล้วยังมีอาชีพสำคัญในการขายพันธุ์ไม้ผลไม้ยืนต้นด้วย

ภาพที่ 16 : สวนไม้ดอกไม้ประดับในปัจจุบัน

แต่ในปัจจุบันชุมชนริมน้ำคลองชักพระ แขวงคลองชักพระ ก็มีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนจากชุมชนเกษตรกรรมเป็นชุมชนอุตสาหกรรมเนื่องจากการขยายตัวของบ้านจัดสรรอพาร์ทเมนท์ ประชาชนในชุมชนริมน้ำคลองชักพระจากที่เคยประกอบอาชีพ ทำนา ทำสวนปลูกผักผลไม้ ก็ได้ขายที่ดินของตนไปให้กับนักลงทุนในการสร้างหมู่บ้านจัดสรร เนื่องจากพอมีกการตัดถนนผ่าน มายังเขตตลิ่งชัน ทำให้ที่ดินมีราคาสูงขึ้น กอปรกับนักลงทุนกำลังต้องการที่ดินในการสร้างหมู่บ้านจัดสรรดังนั้นผลกระทบก็เกิดกับชุมชนริมน้ำคลองชักพระ แขวงคลองชักพระด้วย ทำให้ประชาชนที่เป็นเจ้าของเรือสวนไร่นาจึงได้ขายที่ดินเหล่านี้เพราะจะทำให้มีรายได้สูง และได้เปลี่ยนอาชีพกันมากขึ้นบางคนก็มาประกอบอาชีพค้าขาย ธุรกิจส่วนตัว เป็นต้น

“สมัยก่อนชาวบ้านจะทำไร่ ทำสวนกันเป็นส่วนใหญ่มีทั้งปลูกผัก ผลไม้ ไม้ดอก ไม้ประดับพอมีกถนนตัดผ่านอะไรอะไรมันก็เปลี่ยนไปมีนายทุนเข้ามาซื้อที่ดินเยอะสวนต่างๆก็หมดไปชาวบ้านที่ขายที่ดินก็ไปรับจ้าง ค้าขายกันมากขึ้น”

(เฮ้า กนกจากรักษ์, สัมภาษณ์, 9 ตุลาคม 2548)

ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนริมน้ำคลองชักพระ

จากการสัมภาษณ์ประชาชนชุมชนริมน้ำคลองชักพระ ทั้ง 3 ชุมชน เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2548 นำมาสรุปได้ว่า

ในอดีตสภาพสังคมของชุมชนริมน้ำคลองชักพระ แขวงคลองชักพระ ชาวบ้านมีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่ายมีลักษณะเป็นครอบครัวใหญ่ การประกอบอาชีพส่วนใหญ่ทำการเกษตร ทำนา ปลูกพืช ผัก ผลไม้ ไม้ดอก ไม้ประดับ บ้านเรือนที่อยู่ตามริมคลองก็จะใช้น้ำในคลองเพื่อการอุปโภคบริโภค เช่น อาบน้ำ ซักผ้า และนำมาใช้เพื่อการเกษตรกรรม ส่วนเด็กๆ ก็ชอบที่จะลงเล่นน้ำในคลอง ซึ่งเป็นภาพที่เห็นเป็นประจำสำหรับบ้านที่อยู่ริมน้ำ พื้นที่ชุมชนริมน้ำคลองชักพระ แขวงคลองชักพระในอดีตถือว่ามีสภาพเป็นลักษณะของความเป็นชนบท บ้านสวนริมคลอง มีบรรยากาศที่ดี ในตอนเช้าจะเห็นภาพที่พระสงฆ์มาบิณฑบาตทางเรือ โดยมีชาวบ้านมานั่งรอใส่บาตรอยู่ตามบันไดบ้านที่อยู่ริมน้ำ การคมนาคมชาวบ้านก็จะใช้เส้นทางน้ำเป็นหลักทั้งการเดินทาง และการขนส่งสินค้าไปยังปากคลองตลาด ความสัมพันธ์ของคนที่อยู่ภายในชุมชนริมน้ำคลองชักพระ แขวงคลองชักพระ ชาวบ้านจะรักใคร่สามัคคีกันดี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่ว่าจะไปจะมาที่บ้านของคนที่มักจะเรียกทานข้าว หรือถามว่า “ทานข้าวหรือยัง ทานข้าวด้วยกันมั๊ย” เวลาที่มีกิจกรรมอะไรชาวบ้านก็จะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เช่น การทำนาในอดีตจะมีการทำนาทำการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ เพราะฉะนั้นเวลาที่มีการทำนา เกี่ยวข้าว ชาวบ้านที่เป็นเกษตรกรก็จะมาช่วยเกี่ยวข้าวหรือที่เรียกกันว่า “การลงแขกเกี่ยวข้าว” ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสามัคคีของชาวบ้าน

ที่มาช่วยกันเกี่ยวข้าว แต่ในปัจจุบันการลงแขกเกี่ยวข้าวไม่มีแล้วเพราะพื้นที่เกษตรกรรมเปลี่ยนมาเป็นบ้านจัดสรรกันมากขึ้นทำให้คนในชุมชนเปลี่ยนอาชีพมาประกอบอาชีพรับจ้างกันมากขึ้นแทนการทำงาน

ภาพที่ 17 : สภาพวิถีชีวิตริมคลองซึกพระในปัจจุบัน

จากการที่ชุมชนริมน้ำคลองซึกพระ แขวงคลองซึกพระ อยู่ใกล้กับวัดและในบริเวณนี้ก็มีวัดเป็นจำนวนมากซึ่งวัดที่สำคัญที่เป็นพระอารามหลวงมี 3 วัดคือ วัดชัยพฤกษ์มาลา วัดกาญจนสิงหาสน์ (วัดทอง) และวัดรัชฎาธิษฐาน (วัดเงิน) ซึ่งในวันสำคัญทางศาสนา ชาวบ้านก็จะไปรวมตัวกันที่วัดเพื่อประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เช่น การทำบุญ การเวียนเทียน การฟังเทศน์ เป็นต้น การไปวัดนั้นชาวบ้านจะเตรียมอาหารไปจากบ้านของแต่ละคนพอไปถึงวัดก็จะนำไปถวายพระ พอหลังจากที่พระฉันท์อาหารเสร็จเรียบร้อยแล้ว ชาวบ้านที่ไปร่วมทำบุญกันก็จะมานั่งรับประทานอาหารร่วมกัน และพูดคุยกันอย่างเป็นกันเอง พอมีการเรียกรับเงินทำบุญหรือการบริจาควัตถุสิ่งของต่างๆ ให้กับทางวัดชาวบ้านก็จะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นเป็นประจำทุกวันพระและวันสำคัญทางศาสนา ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ของชุมชนกับวัดนั้นยังคงมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมา โดยตลอดและพระพุทธศาสนายังคงเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจสำหรับพุทธศาสนิกชนมาโดยตลอด เพราะชาวบ้านก็ได้อาศัยวัดเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจไม่ว่าจะเป็นปัญหาส่วนตัว ปัญหาส่วนรวม และรวมถึงเรื่องของความเชื่อ โศกลางของขลังต่างๆ ด้วย

ภาพที่18 : สภาพวิถีชีวิตริมคลองชักพระในปัจจุบัน

นอกจากนี้กิจกรรมที่ยังเกิดขึ้นภายในวัดก็คือ เทศกาลงานวัด ซึ่งงานวัดที่เกิดขึ้นบรรยากาศภายในงานก็จะมีคารอกร้านขายของต่างๆ ซึ่งผู้ที่มาขายของก็คือชาวบ้านในละแวกนั้นๆ ของที่ขายก็จะมีทั้ง อาหาร ของใช้ต่างๆ เช่น ก๋วยเตี๋ยว หมูสะเต๊ะ ขนมไทยต่างๆ เช่น ข้าวเกรียบวาว ทองหยิบ ทองหยอด ข้าวเกรียบปากหม้อ สาเกใส่หมู ถั่วลิสงต้ม และรวมถึงของทานเล่นอื่นๆ อีกเป็นจำนวนมาก ผู้ที่มาเที่ยวงานวัดส่วนใหญ่ก็จะเป็นชาวบ้านที่อยู่ในชุมชนริมน้ำคลองชักพระและชุมชนใกล้เคียง มีทั้งหนุ่มสาวที่จะนัดมากันเป็นคู่ๆ เด็กเล็กที่พ่อแม่ผู้ปกครองจะพามา นอกจากมีร้านขายของแล้วภายในงานก็ยังมีเกมให้เล่นเป็นจำนวนมาก เช่น ชิงช้าสวรรค์ ม้าหมุน เกมปาเป้า เกมสาวน้อยตกน้ำ ซึ่งเด็กๆ ส่วนมากมักจะชอบ ชิงช้าสวรรค์ และม้าหมุน มีการจุดพลุดะไล ไฟพะเนียงด้วย

ประเพณีสงกรานต์ ชาวบ้านก็จะมีการสงฆ์พระพุทธรูป มีการรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ มีการเล่นสาดน้ำกันในหมู่หนุ่มสาว เป็นที่สนุกสนานของชาวบ้าน ประเพณีรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ก็เพื่อเป็นการให้ลูกหลานได้ไปรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ที่ตนเคารพนับถือ เช่น พ่อ แม่ ลุง ป้า น้า อา ปู่ ย่า ตา ยาย เพื่อเป็นการขอพรจากท่านเพื่อเป็นสิริมงคลกับตนเองและครอบครัว นอกจากนี้งานเทศกาลสงกรานต์ในอดีตจะมีแข่งขันการก่อพระเจดีย์ทรายซึ่งถือเป็นกิจกรรมหลักของงานวันสงกรานต์เลยทีเดียว ซึ่งในปัจจุบันการก่อพระเจดีย์ทรายไม่ค่อยได้รับความนิยมเท่าไรมากจากชาวบ้านในยุคปัจจุบัน

ประเพณีที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ ประเพณีชักพระซึ่งถือได้ว่าเป็นประเพณีเก่าแก่ที่มีมานานและเป็นประเพณีที่สำคัญไม่เฉพาะแต่ชาวชุมชนริมน้ำคลองชักพระแต่เป็นประเพณีของชาวฝั่งธนบุรีทั้งหมด ซึ่งจัดขึ้นที่วัดนางชี โดยทั่วไปเรามักเข้าใจกันว่าประเพณีชักพระนิยมจัดกัน

เฉพาะในภาคใต้ เช่น ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช เป็นต้น ซึ่งอันที่จริงแล้วที่วัดนางชี ก็มีประเพณีชักพระด้วยเหมือนกันและอาจกล่าวได้ว่าเป็นงานชักพระแห่งเดียวในภาคกลาง ที่สำคัญคือเป็นการอันเชิญพระบรมสารีริกธาตุและพระธาตุสาวก มิได้อันเชิญพระพุทธรูป เช่นที่ปฏิบัติกันในงานชักพระทางภาคใต้

ประเพณีชักพระที่วัดนางชีจัดกันเป็นเวลา 3 วัน เริ่มตั้งแต่แรม 1 ค่ำจนถึงแรม 3 ค่ำ เดือน 12 ในวันแรกคณะกรรมการวัดจะอันเชิญองค์พระบรมสารีริกธาตุและพระธาตุสาวกออกมา นับจากนั้นจะอันเชิญมาประดิษฐานที่หน้าโบสถ์ เพื่อให้ประชาชนสงฆ์และสักการบูชา ส่วนตอนกลางคืนจัดให้มีภาพยนตร์ ดนตรีในงาน

พอถึงวันแรม 2 ค่ำ เดือน 12 อันเป็นวันสำคัญของงาน ในตอนเช้าคณะกรรมการวัดจะทำการนำองค์พระธาตุอีกรูป จากนั้นจึงอันเชิญพระบรมสารีริกธาตุและพระธาตุสาวกลงเรือ ซึ่งเป็นเรือที่ตั้งใช้ในพระราชพิธีของกองทัพเรือ เมื่อฤกษ์ยามยามดี เรือพระธาตุและเรือขบวนของชาวบ้านรวมกว่า 10 ลำ ก็เคลื่อนขบวนออกจากศาลาท่าน้ำหน้าวัด จากคลองด่านไปเข้าคลองบางกอกใหญ่ คลองชักพระ คลองบางกอกน้อย ระหว่างทางผู้เข้าร่วมขบวนจะร้องรำทำเพลงเป็นที่สนุกสนานครึกครื้น ไปตลอดทางถ้าเจอสะพานขวางอยู่ข้างหน้าก็ต้องหยุดขบวนแล้วอันเชิญพระธาตุขึ้นบก ข้ามสะพานมาลงเรือพิธีอีกฟากหนึ่ง เพราะถือว่าพระธาตุเป็นของสูงจะลอดสะพานหรือสิ่งอื่นใดมิได้ ขบวนมาถึงวัดไถ่เตี้ยที่ตลิ่งชันก็เพลพอดิ ที่วัดไถ่เตี้ยมีประชาชนมารอนมัสการพระธาตุค้ำคั่งไม่แพ้วัดนางชี ทั้งที่มีการแสดงพื้นบ้านต่างๆ ให้ได้เลือกชม อาทิ ฟันดาบ รำมวย หัวล้านชนกัน ขากลับแห่ไปทางปากคลองบางกอกน้อยเข้าแม่น้ำเจ้าพระยาแล้ววกเข้าคลองบางกอกใหญ่ที่หน้าวัดกัลยาณมิตร มุ่งหน้ากลับวัดนางชีที่ริมคลองด่าน ดูจากเส้นทางจะเห็นว่าเป็นการแห่รอบเมืองธนบุรี บางท่านวิเคราะห์ว่าเป็นการทักขิณาวรรตเพื่อเป็นสิริมงคลแก่เมืองด้วย เมื่อกลับถึงวัด คณะกรรมการจะอันเชิญพระบรมสารีริกธาตุและพระธาตุสาวกประดิษฐานในพระอุโบสถให้ชาวบ้านมาสักการบูชาจนถึงวันรุ่งขึ้นแล้วจึงอันเชิญกลับที่เดิม เป็นอันสิ้นสุดงาน

ในอดีตประเพณีชักพระวัดนางชีถือเป็นงานบุญใหญ่ของชาวฝั่งธนบุรี งานจะจัดอย่างยิ่งใหญ่และคึกคักมากกว่านี้ เรือพิธีไม่ใช่เรือดั่งของทหารเรือแต่เป็นเรือใหญ่ของชาวบ้านอย่างเรือมาดหรือเรือกระแซงในเรือนอกจากมีองค์พระธาตุที่ประดิษฐานในบุษบกแล้ว ยังมีพระสงฆ์ชาวบ้าน และวงปี่พาทย์บรรเลงด้วย เรือพิธีนี้ไม่ต้องแจวแต่จะมีเรือชาวบ้านคอยชักไปจึงได้เรียกงานบุญนี้ว่า “งานชักพระ” ขบวนเรื่อนั้นมีมากกว่าปัจจุบัน แถมขากลับมีแข่งเรือกันหน้าวัดนางชีด้วย ส่วนชาวบ้านที่อยู่สองฝั่งคลอง เมื่อถึงวันงานจะออกมารอนมัสการพระธาตุที่ท่าหน้าบ้านกันเนืองแน่น แต่ละบ้านจะตั้งโต๊ะหมู่บูชา จุดธูปเทียนหอมฟุ้งไปทั้งคลอง แต่ปัจจุบันคนมาร่วมงานน้อยลงจนต้องป่าวประกาศเชิญชวน ขบวนเรือมีน้อยลำ และการแข่งเรือก็เลิกไปเมื่อราว 20 กว่าปีมานี้ เพราะคลองแคบและตื้นเขิน ทั้งเต็มไปด้วยเรือหางยาวและเรือทัวร์ของนักท่องเที่ยว

อย่างไรก็ตามประเพณีชักพระที่ยังคงมีอยู่ในปัจจุบันถึงแม้ว่าขบวนเรือจะน้อยลงหรือการแข่งขันเรือจะหมดไป แต่เมื่อใดที่ขบวนชักพระยังคงแห่ไปตามคลองต่างๆ ก็แสดงว่าคนชนบรีกับสายน้ำยังมีได้แยกขาดจากกัน แม้จะไม่ผูกพันเท่าครั้งอดีตก็ตาม

จากสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปของชุมชนริมน้ำคลองชักพระ แขวงคลองชักพระ ที่มาจากการขยายตัวของเมือง ทำให้สภาพวิถีชีวิตของคนในชุมชนเปลี่ยนไป มีคนต่างพื้นที่เข้ามาอยู่ใหม่ แต่คนที่อยู่มากเดิมก็ยังคงมีอยู่มาก ดังนั้นวิถีชีวิต ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนก็ยังคงมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันเหมือนที่เคยมีมา ประชาชนบางส่วนยังใช้เส้นทางน้ำในการเดินทาง และขนส่งสินค้าอยู่บ้าง ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนยังคงมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ชาวบ้านยังคงไปประกอบพิธีกรรมในวันสำคัญทางศาสนา ไปทำบุญไปฟังเทศน์ ที่วัดเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง แสดงให้เห็นว่าพระพุทธศาสนายังคงเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของพุทธศาสนิกชนไม่ว่าวันเวลาจะผ่านพ้นไปนานเท่าไรก็ตาม แต่ในยุคปัจจุบันเยาวชนที่อยู่ในวัยเรียน รวมถึงวัยหนุ่มสาว ได้ไปทำบุญเข้าวัดกันน้อยลงเมื่อเทียบกับสมัยก่อน แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมตะวันตกที่เข้ามาจนทำให้วัยรุ่นในยุคนี้หลงอยู่กับวัตถุสิ่งของจนลืมนึกถึงการขัดเกลาทางจิตใจ ส่วนประเพณีต่างๆ เช่นประเพณีสงกรานต์ ประเพณีชักพระก็ยังคงมีอยู่ในปัจจุบันนี้ถึงแม้ว่าอาจจะไม่คึกคักเหมือนสมัยก่อนเนื่องจากยุคสมัยที่เปลี่ยนไป

“ปัจจุบันชาวบ้านในชุมชนยังมีความสามัคคีกันดีพอเวลาที่ชุมชนจัดกิจกรรมต่างๆเค้าก็จะมาร่วมด้วยทุกครั้งกิจกรรมที่เราจัดก็มีงานวัด งานวันเด็ก งานพัฒนาชุมชน งานศาลเจ้า งานบุญ งานขึ้นปีใหม่ งานประเพณีชักพระ อย่างงานชักพระนี้ชุมชนที่อยู่ริมคลองก็จะไปร่วมงานทุกปีชาวบ้านในชุมชนก็ไปกัน3-4 ลำเรือในขบวนมีสิงโต กลองยาวด้วยเป็นที่สนุกสนานของชาวบ้าน”

(กฤษดา นัยนภาเลิศ, สัมภาษณ์, 9ตุลาคม2548)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุป

ในปัจจุบันจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปของเขตตลิ่งชันนับจากการขยายเส้นทางการคมนาคมซึ่งก็ส่งผลกระทบมายังชุมชนริมน้ำคลองชักพระ แขวงคลองชักพระด้วย การขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม การค้า การบริการต่างๆ ทำให้มีการย้ายถิ่นของประชากรเกิดขึ้นเนื่องจากการสร้างงานเพิ่มมากขึ้น ทำให้มีประชาชนบางส่วนเดินทางมาทำงานในพื้นที่เขตตลิ่งชันและมาพักอยู่ที่นี่ในรูปแบบของบ้านเช่า อพาร์ทเมนต์ ทำให้คนในพื้นที่เขตตลิ่งชันมีทั้งคนดั้งเดิมและคนต่างถิ่น ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา เช่น ปัญหาน้ำในลำคลอง ปัญหาขยะมูลฝอย เป็นต้น รูปแบบการเดินทางของประชาชนได้เปลี่ยนไป แต่เดิมเส้นทางคมนาคมทางน้ำนับเป็นเส้นทางคมนาคมดั้งเดิมของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตตลิ่งชัน แต่พอมีการขยายตัวของเส้นทางคมนาคมมากขึ้นการคมนาคมทางบกเริ่มเข้ามามีบทบาทมากขึ้นทั้งด้านการเดินทางและการขนส่งสินค้า ประกอบไปด้วย รถสองแถวที่วิ่งระยะทางใกล้ๆ รถประจำทาง ขสมก. รถตู้ประจำทาง และมอเตอร์ไซด์รับจ้าง อย่างไรก็ตามผลกระทบจากการขยายตัวของเมืองที่มีต่อชุมชนริมน้ำคลองชักพระ แขวงคลองชักพระยังมีไม่มากนักเนื่องจากการเพิ่มขึ้นของบ้านจัดสรรในพื้นที่แขวงคลองชักพระยังมีน้อยเพราะไม่ใช่บริเวณที่ถนนสายหลักตัดผ่านจึงทำให้ปัญหาต่างๆมีไม่มากนักเมื่อเทียบกับพื้นที่อื่นๆ ในเขตตลิ่งชันที่เป็นพื้นที่ที่ถนนสายหลักตัดผ่าน

จากลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ของชุมชนริมน้ำคลองชักพระ แขวงคลองชักพระตามที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของชุมชนริมน้ำคลองชักพระ แขวงคลองชักพระมาจากสาเหตุหลักคือ การขยายตัวของเมืองจากเมืองชั้นในมาสู่เมืองชั้นนอกโดยการตัดถนนผ่านเขตตลิ่งชันเพื่อเชื่อมต่อกับจังหวัดทางภาคตะวันตกและไปสู่จังหวัดทางภาคใต้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 เป็นต้นมา พอมีการจัดตั้งตลาดน้ำตลิ่งชันขึ้นมาใหม่ในปี พ.ศ. 2530 สภาพพื้นที่ของชุมชนริมน้ำคลองชักพระก็ยังคงมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องซึ่งสาเหตุก็มาจากการตัดถนนผ่านเขตตลิ่งชัน ไม่ได้มาจากการจัดตั้งตลาดน้ำตลิ่งชัน ในทางกลับกันด้วยลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของพื้นที่ในเขตตลิ่งชันรวมถึงพื้นที่ชุมชนริมน้ำคลองชักพระ แขวงคลองชักพระที่ยังเหลือความเป็นชุมชนเกษตรกรรมอยู่ ดังนั้นการมีตลาดน้ำจึงเป็นการช่วยอนุรักษ์ความเป็นชุมชนดั้งเดิมเอาไว้เพราะในอดีตเขตตลิ่งชันเคยมีตลาดน้ำในรูปแบบธรรมชาติที่บริเวณคลองชักพระมีชาวบ้านพายเรือมาขายของจากสวนของตนเองแต่ต่อมาก็ต้องเลิกไปเพราะน้ำท่วมสวนผักผลไม้ และมีการตัดถนนจากการขยายตัวของเมืองชั้นในสภาพของชุมชนริมน้ำคลองชักพระทั้งในด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม หลังจากมีการจัดตั้งตลาดน้ำตลิ่งชันแล้วจะเป็นอย่างไร จะได้กล่าวต่อไปในบทที่ 5 เรื่อง ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชัน

บทที่ 4

ความเป็นมาและการเปลี่ยนแปลงของตลาดน้ำตลิ่งชัน

ในบทที่ 4 นี้จะกล่าวถึงความเป็นมาและการเปลี่ยนแปลงของตลาดน้ำตลิ่งชัน โดยผู้ศึกษาได้จัดแบ่งช่วงเวลาการเปลี่ยนแปลงของตลาดน้ำตลิ่งชัน โดยแบ่งเป็น 3 ช่วงเวลาได้แก่ ตลาดน้ำตลิ่งชันในอดีต (ก่อนพ.ศ.2530) ตลาดน้ำตลิ่งชันในช่วงก่อตั้ง (พ.ศ.2530 – พ.ศ.2540) และ ตลาดน้ำตลิ่งชันในช่วงที่เริ่มมีการฟื้นฟูปรับปรุง (พ.ศ.2541-ปัจจุบัน)

ตลาดน้ำตลิ่งชันในอดีต (ก่อน พ.ศ.2530)

จากการสัมภาษณ์คุณป้าสมรผู้ประกอบการค้าตลาดน้ำตลิ่งชันเมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2548 นำมาสรุปได้ว่า

ในอดีตชุมชนตลิ่งชันมีสภาพวิถีชีวิตของชาวสวน ชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร ทำสวนผลไม้ บ้านเรือนเรียกสวนไร่นาจะตั้งอยู่ริมคลองเสียด้านใหญ่ เพราะพื้นที่โดยรอบของตลิ่งชันจะมีคลองล้อมรอบ 3 ด้าน ทำให้มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะกับการทำการเกษตร จากสภาพดังกล่าวทำให้การคมนาคมในอดีตนั้นมักจะใช้เส้นทางน้ำเป็นหลัก เพราะเข้าถึงสวนง่ายซึ่งในปัจจุบันบางบ้านก็ยังไม่มีถนนตัดผ่าน ต้องอาศัยเรือโดยสารเข้าไป ชีวิตผู้คนก็มีความผูกพันกับแม่น้ำลำคลอง

นอกจากเป็นเส้นทางคมนาคมหลักแล้ว คลองยังทำหน้าที่เป็นเส้นทางลำเลียงพืชผลจากสวนของชาวบ้านไปขายด้วย โดยตลาดน้ำที่ใหญ่ที่สุดในบางกอกน้อย นั่นก็คือ ตลาดปากคลองบางบำหรุ ซึ่งชาวบ้านจะนำเอาพืชผลบรรทุกใส่เรือไปขายที่ตลาดปากคลองบางบำหรุ โดยใช้เส้นทางจากคลองชักพระ เลี้ยวขวาเข้าคลองบางกอกน้อยตรงบริเวณ “หั่วรถไฟ” ระหว่างทางนั้นชาวบ้านจะจอดเรือขายสินค้าพืชผลตามแหล่งชุมชนไปเรื่อยๆ โดยเฉพาะบริเวณหน้าวัดจะเป็นแหล่งที่ชุมนุมของชาวบ้าน ชาวสวนจะออกจากบ้านแต่เช้าประมาณตีห้า (05.00น.) ก็พายเรือออกไป ในเขตตลิ่งชันจะมีวัดอยู่หลายแห่ง ตลาดน้ำในเขตตลิ่งชันในอดีตก็มีหลายจุดแต่ไม่ใหญ่ ตลาดน้ำสำคัญอยู่ในคลองชักพระ จุดแรกคือ ตลาดน้ำปากงำวัดชีเหล็ก พอเลี้ยวเข้าไปในคลองชักพระถึงหน้าวัดตลิ่งชันจะมีการติดตลาดน้ำกันอีกจุดหนึ่งคือ ตลาดน้ำหน้าวัดตลิ่งชัน ถัดจากตลาดแห่งนี้เข้าไปถึงวัดช่างเหล็กฝั่งเดียวกับวัดตลิ่งชัน ก็มีคลองแยกจากคลองชักพระคลองนี้คือคลองบางระมาดตรงปากคลองนี้ก็จะติดตลาดกันอีกจุดหนึ่ง ชาวบ้านเรียกกันว่า ตลาดปากคลองบางระมาด หรือตลาดหน้าวัดช่างเหล็ก

สินค้าส่วนใหญ่ที่แม่ค้านำมาขายที่ตลาดน้ำคือ พืชผักผลไม้ตามฤดูกาล เช่น ทุเรียน มะม่วง หนาม มะพร้าว กล้วยน้ำว่า กล้วยไข่ กล้วยหอม ส้มโอ ที่เรียกว่า ส้มโอบางขุนนนท์ ทุเรียนบางขุนนนท์ นอกจากนี้ยังมี มะไฟ มะปราง ละมุด มังคุด ลางสาด แต่ที่ขาดไม่ได้คือ หนาม และพลู ชาวบ้านจะจับพลูมาเป็นกำใส่กระจาดเรียงเป็นชั้น ชั้นละ 10 หรือ 12 ใบเอาเรียงใส่กระจาด หรือตะกร้าที่รองด้วยใบตองสดซ้อนกันเป็นวง ของที่ขายส่วนใหญ่ นอกจากของที่มีตามฤดูกาลแล้วยังมีของที่ขายได้ตลอดปีสับเปลี่ยนกันไป เรือที่ใช้เป็นพาหนะมาขายของถ้าเป็นของจีปาดะ พวกผักกำเล็กๆ ก็จะเป็นเรือสำปั้นขนาดเล็ก แต่ถ้าเป็นพืชผลพวกมะพร้าว กล้วย หนาม สับปะรด ทุเรียน อ้อย ก็จะเอาเรือสำปั้นขนาดกลางมาขาย ส่วนพวกเรือลูกค้าก็จะมีทั้งเรือพายเรือแจว แต่ถ้าพวกพ่อค้าแม่ค้าที่มาไกลๆ จากพวกบางช้าง (ชาวสวนสมุทรสงคราม) ก็จะเอาเรือสำปั้นขนาดใหญ่มา เขาจะเอาพวก พริกแห้ง มะพร้าว หอม กระเทียม มาขาย พ่อขายของตัวเองหมดก็จะซื้อของแถบนี้ไปขายต่อแต่ถ้ามาไกลมากๆ อย่างพวกมหาชัย (สมุทรสาคร) เขาก็เอาเรือฉลอมมา

ตลาดน้ำในคลองบางกอกน้อย ปากคลองบางบำหรุ จะมีเรือมาค้าขายติดตลาดกันทุกวัน แต่วันพระคนจะน้อยเพราะไปทำบุญกัน เวลาขายก็ประมาณตีห้า (05.00 น) พวกลูกค้าพอซื้อของครบก็จะรีบไปจัดของที่จะขายที่ตลาดท่าเตียน บางลำพู พอช่วงสายๆ ตลาดน้ำก็จะวาย แต่ช่วงตอนกลางวันก็ยังพอจะมีเรือขายของกินอยู่ เช่น เรือขายก้วยเดียว เรือกาแฟ เรือขายไอศกรีม เรือที่ขายของก็มีหลายอย่าง เรือขายน้ำอ้อย เรือขายข้าวสาร เรือถ่าน เรือพินแสม เรือปลาแห้ง เรือขายอาหาร เรือขนม

ต่อมาช่วงปี พ.ศ. 2484 มีพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการจราจรทางน้ำ ทางราชการให้คนที่อาศัยอยู่บนแพยกแพขึ้นบก ทำให้เรือค้าขายที่เคยมาติดตลาดย่านนี้หายไปด้วย ตรงที่เคยเป็นตลาดน้ำปากคลองบางกอกน้อยก็มีตลาดบกมาแทน เรียกว่า ตลาดศาลาน้ำร้อนในบริเวณสถานีรถไฟบางกอกน้อย

ในช่วงปี พ.ศ. 2500 สภาพสวนในเขตดลิ่งชันเปลี่ยนแปลงไป เนื่องมาจากเหตุการณ์น้ำท่วมใหญ่เมื่อปี พ.ศ.2485 ทำให้สวนส่วนใหญ่ล่ม พืชผลสวนใหญ่ที่ชาวสวนเขตดลิ่งชันปลูกล้มตายไปมาก การที่น้ำท่วมใหญ่ทำให้สภาพดินและน้ำเปลี่ยนไป พืชที่ปลูกก็ไม่ได้ผลเหมือนแต่ก่อน เช่น ทุเรียน มังคุด ลิ้นจี่ พอสวนล่มชาวสวนก็ไม่มีพืชผลออกมาขายเหมือนแต่ก่อน ทำให้ตลาดน้ำเริ่มซบเซาลงไป เหลือแต่พ่อค้าที่ขายพวกพืชผักล้มลุกที่พอจะปลูกได้ เช่น พืชผักสวนครัว พริก กระเพรา โหระพา ผักบุ้ง ผักกระเฉด แต่พวกไม้ผลยืนต้นจะไม่ค่อยมี พวกลูกค้าที่มาจากท่าเตียน บางลำพู ก็หาตลาดใหม่เพราะของที่มาขายมีน้อยไม่พอกับที่จะนำไปขาย

นอกจากสาเหตุที่มาจากน้ำท่วมใหญ่แล้ว สาเหตุหนึ่งก็มาจากการตัดถนนผ่านตั้งแต่ถนนจรัลสนิทวงศ์ ถนนสายบางขุนนนท์-ดลิ่งชัน ซึ่งถนนหลายๆสายตัดผ่านเรียกสวนไร่นา และยังมีกรรมดินลึงคูคลองสายเล็กๆ ทำให้ระบบการระบายน้ำไม่ดี เกิดน้ำเน่าเสีย ชาวสวนปลูก

พืชผลไม่ได้ก็พากันละทิ้งไม่ทำสวนกัน บางรายก็ขายสวนมาสร้างเป็นหมู่บ้านจัดสรร ดึงแถวเส้นทางการคมนาคมทางน้ำซึ่งเป็นเส้นทางสายหลักก็ไม่ค่อยมีใครใช้เพราะน้ำเน่าเสียและคลองข่อยถูกปิด การเดินทางโดยรถยนต์มีความสะดวกกว่า ตลาดน้ำที่เคยมีก็เลยต้องยกมาอยู่บนบกตามไปด้วย ทำให้สภาพของตลาดน้ำตลิ่งชันหายไป จะเหลืออยู่ที่เพียงพ่อค้า 2-3 ราย พวกพ่อค้าขายกล้วยเดี่ยว ขายกาแฟ ขายไอศกรีม และเรือขายถ่าน

“แต่ก่อนที่บ้านทำสวนผลไม้ มีทั้งกล้วย ส้มโอ มะพร้าว ตอนเช้ามีคประมาณตีห้าแม่ของป้าต้องพายเรือเอาผลไม้ที่สวนไปขายที่ตลาดหน้าวัดช่างเหล็กพอไปถึงก็มีแม่ค้าคนอื่นมากันเยอะแยะพอสายหน่อยตลาดก็วายแล้ว พอน้ำท่วมปี 2485 สวนผลไม้เสียหายหมดก็เลยต้องเลิกขายแล้วพอดีต่อมาก็มีการสร้างถนนด้วยคนเค้าก็เลยไปซื้อของที่ตลาดบกมากขึ้นเพราะมันสะดวกกว่า”

(ป้าสมร, สัมภาษณ์, 25 ตุลาคม 2548)

ตลาดน้ำตลิ่งชันในช่วงก่อตั้ง พ.ศ. 2530 – พ.ศ. 2540

จากการสัมภาษณ์ประธานประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2548 นำมาสรุปได้ว่า

ในปี พ.ศ. 2530 นับว่าเป็นช่วงของการฟื้นฟูตลาดน้ำตลิ่งชัน หลังจากที่ได้ตลาดน้ำได้ซบเซาไปโดยนายประทุม เจริญลาภ ซึ่งย้ายมาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการเขตตลิ่งชันในขณะนั้นได้เป็นผู้ริเริ่มในการฟื้นฟูตลาดน้ำตลิ่งชันขึ้นมาเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวของกรุงเทพมหานคร และเพื่อสร้างรายได้ให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น

ในขณะนั้นกรุงเทพมหานคร โดยมี พลตรีจำลอง ศรีเมือง เป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ได้มีนโยบาย จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้กรุงเทพมหานครเป็นเมืองท่องเที่ยวตามนโยบายส่งเสริมปีการท่องเที่ยวไทย และเพื่อเป็นการเฉลิมฉลองเนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระชนมพรรษาครบ 5 รอบด้วย จึงได้มีการวางแผนให้สำนักงานเขตต่างๆ ในกรุงเทพมหานครเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวของเขตตัวเอง ซึ่งเมื่อ ผอ.เขตตลิ่งชันในขณะนั้น รับนโยบายมาก็มาประชุมกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ เพื่อหาข้อสรุปว่าทางเขตจะจัดกิจกรรมอะไรเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งจากการประชุมแล้วมีมติว่าจะจัดให้มีการฟื้นฟูตลาดน้ำขึ้นมาใหม่ เพราะในอดีตเขตตลิ่งชันมีเอกลักษณ์อย่างหนึ่งคือเป็นถิ่นกำเนิดของตลาดน้ำแท้ๆ คือ การค้าขายและแลกเปลี่ยนสินค้ากันทางน้ำมาก่อน จากนั้นผอ.เขตตลิ่งชัน จึงนำเรื่องเสนอไปยังกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอนุมัติให้จัดสร้างตลาดน้ำตลิ่งชันขึ้นมาใหม่ เมื่อ

วันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ.2530 บริเวณหน้าสำนักงานเขตตลิ่งชัน โดยมีผอ.เขตตลิ่งชัน เป็นแกนนำ พ่อค้า ประชาชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มาช่วยกันจัดสร้างตลาดน้ำขึ้นมา

“ตลาดน้ำตลิ่งชันตอนที่ก่อตั้งใหม่ๆ ผอ. ประชุมเป็นแกนนำชักชวนพ่อค้า ประชาชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มาแชร์ค่าใช้จ่ายกัน อย่างการสร้างโป๊ะแพ สร้างด้วยไม้ไผ่ อุปกรณ์ต่างๆเราไม่ได้ใช้งบประมาณจากทางราชการ เป็นงบส่วนตัวที่เราเรียกรับบริจาคกันมาทำโป๊ะแพเป็นไม้ไผ่ที่แข็งแรง และปลอดภัยระดับหนึ่ง”

(นพดล มาเสริมสิน , สัมภาษณ์, 1 พฤศจิกายน 2548)

โดยในขั้นแรกทางสำนักงานเขตตลิ่งชัน ได้จัดทำโครงการพัฒนาตลาดเป็นรูปแบบ ของตลาดนัดสินค้าการเกษตรขึ้นก่อน โดยทางสำนักงานเขตตลิ่งชันได้มองหาพื้นที่ในการจัดกิจกรรม โดยสำรวจจากพื้นที่โดยรอบเขตแล้ว พบว่ามีพื้นที่บริเวณวัดช่างเหล็ก วัดตลิ่งชัน หน้าโรงเรียนตลิ่งชัน และหน้าสำนักงานเขตตลิ่งชันที่เหมาะสม แต่ข้อจำกัดของพื้นที่บริเวณวัดช่างเหล็ก วัดตลิ่งชัน และหน้าโรงเรียนตลิ่งชัน คือ มีที่จอดรถไม่พอและจะแออัดไม่สามารถขยายพื้นที่ได้ในอนาคต แต่ถ้าจัดกิจกรรมที่หน้าสำนักงานเขตก็จะสามารถขยายพื้นที่ออกไปได้ เพราะมีพื้นที่จอดรถของทางสำนักงานเขต และด้วยทัศนียภาพที่สวยงาม คือ มีสวนสาธารณะ และตั้งอยู่ริมคลองสามารถสร้างแพริมน้ำไว้เป็นสถานที่นั่งพักผ่อนได้

ต่อมาจึงได้มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบข่าวสารของทางสำนักงานเขตตลิ่งชัน ซึ่งภายหลังจากที่ทางสำนักงานเขตตลิ่งชันได้กำหนดพื้นที่ในการจัดกิจกรรมได้เรียบร้อยแล้วผอ.เขตตลิ่งชัน ก็เรียกประชุมผู้นำชุมชน เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ผู้นำชุมชนรับรู้และเข้าใจว่าทางสำนักงานเขตตลิ่งชันจะจัดกิจกรรมตลาดนัดสินค้าการเกษตร ให้ผู้นำชุมชนต่างๆไปประชาสัมพันธ์กับสมาชิกในชุมชนทราบและให้เสนอรายชื่อว่าแต่ละชุมชนมีใครประสงค์มาขายสินค้าอะไรบ้าง ทางสำนักงานเขตตลิ่งชันจัดบริการและสถานที่ให้

ในการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวทราบนั้น ทางสำนักงานเขตตลิ่งชันได้ขอความช่วยเหลือจากทางศูนย์การท่องเที่ยวกรุงเทพมหานครให้ช่วยประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวทราบโดยมีการประกาศทางสถานีวิทยุ และป้ายโฆษณาประชาสัมพันธ์ โดยนักท่องเที่ยวกลุ่มแรกของตลาดนัดสินค้าการเกษตรตลิ่งชันก็จะเป็นพวกชาวบ้านในเขตตลิ่งชันและพื้นที่ใกล้เคียง เช่น ชาวบ้านบางขุนนนท์ บางกอกน้อย โดยกิจกรรมที่จัดขึ้นจะมีเฉพาะช่วงวันเสาร์-อาทิตย์ เพราะต้องใช้หน้าสำนักงานเขตเป็นที่จอดรถ

ในช่วงแรกหลังจากมีการประชาสัมพันธ์ออกไปแล้ว ก็มีชาวบ้านในชุมชนตลิ่งชันติดต่อขอเข้ามาขายของเป็นจำนวนมาก ซึ่งทางสำนักงานเขตได้จัดสถานที่ให้ขายสินค้าบริเวณที่

จอครดหน้าสำนักงานเขตตลิ่งชัน โดยสร้างเป็นซุ้มจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรและพันธุ์ไม้ อาทิเช่น กล้วยไม้ ไม้ดอก ไม้ประดับ พืชผักสวนครัว เป็นต้น ซึ่งซุ้มที่สร้างจะอยู่บนถนนบริเวณหน้าสำนักงานเขตตลิ่งชันซึ่งมีประมาณ 20-24 ซุ้มเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีแผงจำหน่ายสินค้าทางการเกษตรและของพื้นบ้านอีกด้วย

เวลาต่อมาเมื่อมีผู้ค้าเพิ่มขึ้น ผอ.เขตตลิ่งชัน จึงเริ่มขยายพื้นที่ตลาดนัดลงมาสู่บริเวณริมคลองชักพระ โดยได้ชักชวนข้าราชการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ค้า และประชาชนในพื้นที่เขตตลิ่งชัน มาร่วมกันก่อสร้างตลาดน้ำ โดยมีได้ฟังทางงบประมาณของทางราชการเลย คณะผู้จัดทำเหล่านี้ได้ระดมทุนทรัพย์ส่วนตัวและช่วยกันสร้างโป๊ะแพไม้ไผ่ขนาด 4 x 8.5 เมตร จำนวน 13 หลัง ในบริเวณริมคลองชักพระ หน้าสำนักงานเขตตลิ่งชันเป็นแนวยาวตลอดไปจนถึงรางรถไฟ รวมทั้งสร้างซุ้มจำหน่ายสินค้าบนบกเพิ่มเติมด้วย ตลาดน้ำตลิ่งชันที่จัดสร้างขึ้นมานี้ใหม่นั้น มีลักษณะแตกต่างไปจากตลาดน้ำแบบดั้งเดิมที่เป็นการพายเรือมารวมกันเพื่อซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าซึ่งเป็นรูปแบบของตลาดน้ำแท้ๆที่เคยมีมาในอดีต แต่ในปัจจุบันเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดขึ้นถนนหนทางเริ่มมีมากขึ้น การพายเรือมาขายของก็ทำได้ลำบาก ซึ่งทางตลาดน้ำตลิ่งชันได้มีการสร้างโป๊ะแพขึ้นเพื่อให้ผู้ค้าพายเรือนำสินค้ามาจอดเทียบจำหน่ายที่โป๊ะแพเพื่อให้ลูกค้าเดินไปซื้อของได้สะดวก ซึ่งเป็นการประยุกต์ตลาดน้ำให้เข้ากับสภาพสังคมในปัจจุบัน

“สมัยก่อนตลาดน้ำตลิ่งชันเค้าก็พายเรือขายของกัน เป็นรูปแบบตลาดน้ำแท้ๆแต่ปัจจุบันพอมีถนนหนทางเข้ามาการพายเรือมาขายของก็ลำบากขึ้นเราก็เลยทำโป๊ะแพขึ้นมา ในลักษณะที่พ่อค้าแม่ค้าสะดวกที่จะพายเรือมาขายของได้ส่วนรายไหนที่ลำบากก็ให้จอดเทียบที่โป๊ะแพให้ลูกค้าเดินไปซื้อของได้สะดวก ปรับเปลี่ยนให้รูปแบบใหม่เพื่ออำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวขึ้น”

(นพดล มาเสริมสิน ,สัมภาษณ์, 1 พฤศจิกายน 2548)

พ่อค้าแม่ค้าที่ขายของบนบกต้องจ่ายค่าเช่าพื้นที่ให้สำนักงานเขตในอัตราที่ต่างจากพ่อค้าแม่ค้าที่พายเรือมาขายของที่โป๊ะแพ นอกจากนั้นทางเขตยังจัดพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวได้นั่งรับประทานอาหารได้บริเวณสวนสาธารณะหน้าเขต

ในช่วงแรกการท่องเที่ยวที่ตลาดน้ำตลิ่งชันนี้ค่อนข้างคึกคัก นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่มาก็จะมาซื้อของจำพวกต้นไม้ ดอกไม้ ของท้องถิ่น อาหาร พวกต้นไม้ก็จะไปพวกกิ่งพันธุ์ มะม่วง ขนุน ทูเรียน ส่วนดอกไม้ที่ขายก็จะไปกล้วยไม้ ต้นไม้หอมต่างๆ ส่วนอาหารก็จะไปพวกผลไม้ตามฤดูกาล ขนมไทยพวกทองหยิบทองหยอด หรือถ้าเป็นพวกกล้วยเดี๋ยงก็จะซื้อจากแม่ค้าที่ขายในเรือตกใส่ชามแล้วเอามาตั้งกินบนบกหน้าเขต พอกินเสร็จเจ้าหน้าที่เขตก็จะเก็บจานชามไปคืนให้แม่ค้าหรือว่าลูกค้าจะนั่งกินบนโป๊ะแพก็ได้แต่ทางเขตไม่ได้จัดที่นั่งให้จึงไม่สะดวก

นอกจากจะมีนักท่องเที่ยวที่มาตลาดน้ำตลิ่งชันทางบกแล้วก็ยังมีนักท่องเที่ยวที่นั่งเรือมาจากท่าพระจันทร์ ซึ่งนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ พอเห็นสภาพความเป็นอยู่ของคนไทยริมน้ำก็ชอบ ส่วนใหญ่พอนั่งเรือผ่านมาก็จะให้คนขับเรือจอดซื้ออาหารกินกันสนุกสนาน พออ้อมก้นเรือต่อไปเที่ยวที่อื่น

ตลาดน้ำตลิ่งชันในช่วงแรกจะเน้นไปที่สินค้าการเกษตรเป็นจุดขายหลัก เนื่องจากชาวสวนตลิ่งชันมีชื่อเสียงด้านการเพาะกิ่งพันธุ์ต้นไม้ขาย ซึ่งถ้าเทียบกับราคาของที่ขายในตลาดกับที่ขายที่สวนจะราคาไม่ต่างกันมาก คนก็เลยนิยมมาเที่ยวเพราะเห็นว่าสินค้านั้นราคาไม่แพง แล้วก็มานั่งพักผ่อนหย่อนใจได้

ตลาดจะเริ่มตั้งแต่ 8.00 น. และก็จะเก็บร้านเวลา 16.00 น. ซึ่งก็จะต่างไปจากตลาดน้ำที่แท้จริงในอดีตที่เริ่มขายกันตั้งแต่เช้ามืด แล้วก็ตลาดวายตอนสายๆ แต่ในปัจจุบันพ่อค้าแม่ค้าจะเตรียมของมาขายตั้งแต่เย็นวันศุกร์ พอเช้าวันเสาร์ก็รีบออกมาตั้งร้านตั้งแต่ 7.00 น. ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวจะเข้ามามากในช่วง 11.00-12.00 น. เพื่อมาซื้ออาหารไปรับประทาน พอช่วงบ่ายๆก็จะซาไป นักท่องเที่ยวพอกลับไปก็จะหิ้วผลไม้ ขนมัดไม้มัดมือไปด้วย

หลังจากที่ชาวบ้านนำสินค้ามาขายที่ตลาดน้ำได้ไม่นาน ทางกรมเจ้าท่าได้มีหนังสือแจ้งมาว่าทางเขตตลิ่งชันทำผิดพระราชบัญญัติการจราจรทางน้ำที่ห้ามสร้างสิ่งก่อสร้างรุกล้ำแม่น้ำ เมื่อทางสำนักงานเขตตลิ่งชันได้รับการแจ้งเตือน ผอ.เขตตลิ่งชัน ก็เรียกประชุมเจ้าหน้าที่และผู้ค้าเพื่อแจ้งให้ทราบและลงมติว่าจะยกเลิกการค้าขายใน โป๊ะแพและเตรียมที่จะรื้อถอน โป๊ะแพไม้ไผ่จำนวน 13 หลังออกไป ซึ่งการตัดสินใจในครั้งนั้นมีกลุ่มผู้ค้าที่ไม่เห็นด้วย เพราะทำให้คนต้องสูญเสียผลประโยชน์เพราะไม่สามารถจะขึ้นมาขายของบนบกได้ เพราะพื้นที่บนบกเต็มแล้ว จึงได้รวมตัวกันร้องขอต่อกรุงเทพมหานครให้ช่วยผ่อนผัน ทางกรุงเทพมหานครจึงได้มีหนังสือขอทบทวนไปยังรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม ซึ่งกระทรวงคมนาคมได้พิจารณาแล้วเห็นว่าคลองชักพระไม่ใช่คลองใหญ่ที่มีเรือสัญจรไปมามากมาย หากจะสร้างสิ่งปลูกสร้างรุกล้ำในคลองออกมาบ้างก็อาจจะไม่ส่งผลกระทบต่อผู้ที่สัญจรทางเรือมากนัก และคงจะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อนักท่องเที่ยวจึงอนุญาตให้มีการค้าขายใน โป๊ะแพได้ตามปกติ

ในช่วงแรกที่มีตลาดน้ำตลิ่งชันนั้นยังมีผู้ค้าจำนวนไม่มาก ดังนั้นจึงยังไม่มีกำหนดที่ประจำของผู้ค้าแต่ละราย การตั้งวางสินค้าจำหน่ายทำได้โดยอิสระ นอกจากนี้ผู้ค้าแต่ละรายยังไม่มีมารวมกลุ่มกันชัดเจนดังเช่นในปัจจุบัน โดยจะอยู่ในรูปแบบต่างคนต่างขายแต่ก็พอจะรู้จักกันบ้าง โดยจะพูดคุยกันเฉพาะเรื่องการค้าขายเท่านั้น ผู้ค้าส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในพื้นที่เขตตลิ่งชัน เมื่อทราบข่าวที่ทางสำนักงานเขตตลิ่งชันประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านมาขายสินค้าก็จะชักชวนคนที่ตนรู้จักญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านให้มาค้าขายสินค้าที่ตลาดน้ำด้วยกัน เมื่อมาจองพื้นที่ขายก็จะเลือกตั้งร้านใกล้ๆกัน

การบริหารจัดการตลาดน้ำตลิ่งชันในขณะนั้น ทางสำนักงานเขตตลิ่งชันมีหน้าที่ในการรับผิดชอบดูแลตลาดน้ำทั้งหมด โดยผู้ที่ต้องการจะมาขายสินค้าในตลาดน้ำจะต้องไปแจ้งความจำนงต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายอำนวยการ ทางเจ้าหน้าที่ก็จะพาไปเลือกพื้นที่ขาย โดยมีเจ้าหน้าที่เทศกิจทำหน้าที่เก็บเงินจากผู้ค้าแต่ละรายที่นำสินค้ามาขายในตลาดน้ำตลิ่งชัน โดยเงินที่เก็บมาจากผู้ค้าจะแบ่งเป็นเงินค่าธรรมเนียมและเงินภาษี รวมทั้งเป็นค่าใช้จ่ายในการทำความสะอาดและค่าเก็บขยะของตลาดน้ำด้วย

ในกรณีที่มีปัญหาความขัดแย้งหรือความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยเกิดขึ้นภายในตลาดน้ำตลิ่งชัน เช่น มีการตั้งวางสินค้าในที่รูกลิ้ว หรือตั้งวางสินค้านำขึ้นออกไปในทางเท้า ก็จะมีเจ้าหน้าที่เทศกิจของสำนักงานเขตตลิ่งชันมาว่ากล่าวตักเตือนผู้ค้าเป็นรายๆ ไป มีผู้ค้าที่ทำผิดเพียงไม่กี่รายเท่านั้น ซึ่งหากผู้ค้ารายใดไม่เชื่อฟังและปฏิบัติตามก็ต้องเสียค่าปรับให้กับเจ้าหน้าที่เทศกิจ เนื่องจากเป็นระเบียบข้อบังคับของกรุงเทพมหานคร ว่าด้วยเรื่องการจัดวางสินค้าจำหน่ายในพื้นที่สาธารณะ

นักท่องเที่ยวที่มาตลาดน้ำตลิ่งชันในช่วงแรกจะเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย โดยมาเพื่อซื้อต้นไม้ดอกไม้ และผลไม้จากชาวสวน นอกจากมาซื้อของแล้ว บางรายก็มาเพื่อชมบรรยากาศของตลาดน้ำในช่วงวันหยุดพักผ่อน นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะทราบข่าวจากคำบอกเล่าของผู้ที่เคยมาเที่ยวตลาดน้ำตลิ่งชันมาก่อน หรืออาจจะเห็นข่าวจากทางโทรทัศน์และวิทยุซึ่งพอเขตตลิ่งชันได้ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อหลายๆรายการ นอกจากโทรทัศน์วิทยุแล้วยังมีการลงสัมภาษณ์ในนิตยสารการท่องเที่ยว และนิตยสารเพื่อการเกษตรอีกหลายฉบับ ซึ่งประชาสัมพันธ์ข่าวสารของตลาดน้ำตลิ่งชันนี้ทางสำนักงานเขตได้จัดงบประมาณส่วนหนึ่งออกมาเพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจการของตลาดน้ำและการประชาสัมพันธ์ตามสื่อต่างๆด้วย ซึ่งผลที่ได้รับก็เป็นที่น่าพอใจ เพราะในเวลานั้นตลาดน้ำตลิ่งชันก็เริ่มเป็นที่รู้จักและได้รับความนิยมจากประชาชนไปอย่างแพร่หลาย ทำให้มีผู้สนใจเดินทางมาเที่ยวที่ตลาดน้ำตลิ่งชันกันอย่างคึกคัก

กิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในตลาดน้ำตลิ่งชันในช่วง ปี พ.ศ. 2530-2534

จากการสัมภาษณ์ประธานประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2548 นำมาสรุปได้ว่า

ในช่วงนี้กิจกรรมของตลาดน้ำตลิ่งชันเน้นที่การทำตลาดสินค้าการเกษตร สินค้าที่นำมาขายในตลาดน้ำส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าทางการเกษตร เนื่องจากว่าพ่อค้าแม่ค้าที่นำสินค้ามาขายจะเป็นเกษตรกรซึ่งนำสินค้ามาขายตามตลาด เช่น ปากคลองตลาด ตลาดน้ำตลิ่งชัน การนำสินค้าทางการเกษตรเช่น ดอกไม้ ผลไม้ มาขายโดยนำขึ้นรถกระบะ พ่อค้าแม่ค้าจะมาขายตั้งแต่เย็นวันศุกร์

โดยนำสินค้ามาคงไว้ตามจุดที่กำหนด คือ แผงขายของแต่ละคน เมื่อนำสินค้าลงไว้แล้วก็จะขายในวันเสาร์และอาทิตย์ วันอาทิตย์จะเป็นวันสุดท้ายของการขายของ แม้ว่าจะขายสินค้าหมดหรือไม่ก็ตาม พ่อค้าแม่ค้าจะเก็บสินค้าที่นำมาขายกลับบ้าน โดยสินค้าที่นำมาขายจะแบ่งเป็นประเภทดังนี้

สินค้าประเภทต้นไม้

- ต้นไม้ กิ่งพันธุ์ไม้และอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการเกษตรเช่นปุ๋ย ดินกระถางเป็นต้น
- ไม้ดอกไม้ประดับ โดยเฉพาะกล้วยไม้ ซึ่งมีด้วยกันหลากหลายพันธุ์ เช่น กัทริยา หวาย รองเท้านารี และพันธุ์ผสม

- ไม้ดอกไม้ประดับประเภทอื่นๆ เช่น เครบหัวใจ เครบกระเป่า หัวใจร้อยดวง พิททูเนีย เบญจมาศ กุหลาบ มะลิ ไม้หอม เป็นต้น

- ต้นไม้ในวรรณคดี เช่น โมก ปีบ พุดซ้อน เป็นต้น
- ไม้ผล ตลิ่งชันมีชื่อเสียงมากในด้านการเพาะกิ่งพันธุ์ต้นไม้มะม่วง ขนุน และมะนาว ขนุน เป็นต้น

ซึ่งบริเวณที่ขายไม้ดอกไม้ประดับจะอยู่บริเวณทางเข้าตลาดน้ำตลิ่งชันทางด้านซ้ายและด้านขวาของถนนต้นไม้ส่วนใหญ่จะเป็นกิ่งพันธุ์ไม้ผล เช่น มะม่วง ขนุน และไม้ดอกไม้ประดับ เช่น กล้วยไม้ เป็นต้น

สินค้าประเภทผลไม้

จากสภาพพื้นที่ที่เหมาะสมกับการทำการเกษตร ชาวตลิ่งชันส่วนใหญ่จึงมีการปลูกต้นไม้หลายชนิด สภาพสวนส่วนใหญ่ในเขตนี้จะเป็นลักษณะของสวนผสม มีทั้งไม้ยืนต้นและไม้ล้มลุก โดยเฉพาะไม้ผล เช่น ทุเรียน มังคุด ลิ้นจี่ ซึ่งปัจจุบันนี้จะไม่ค่อยมีแล้วเพราะสวนล้มไปเมื่อคราวน้ำท่วมใหญ่ไม้ผลที่มีมากจึงเหลือเพียงมะม่วง ขนุน มะไฟ ชมพู่ กระท้อน ซึ่งที่ตลิ่งชันจะมีชื่อเสียงมากเรื่องความอร่อยของกระท้อน ลักษณะของกระท้อนมีเนื้อนุ่ม หวานนุ่ม ผิวเหลืองสายนวล กระท้อนห่อของตลาดน้ำตลิ่งชันมีหลายพันธุ์ เช่น พันธุ์ทับทิม พันธุ์ปุยฝ้าย นอกจากนี้ยังมีผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปจากกระท้อน เช่น กระท้อนลอยแก้ว กระท้อนทรงเครื่อง ซึ่งทุกปีจะมีการจัดประกวดกระท้อนผู้คนจะหลั่งไหลเข้ามาชมการประกวดกันอย่างเนืองแน่น นอกจากนี้ยังมีสินค้าประเภทผักพื้นบ้าน ผักพื้นบ้านที่นำมาจำหน่ายในตลาดน้ำตลิ่งชันนอกจาก ตำลึง ผักบุ้ง ผักกระถินแล้วพ่อค้าแม่ค้ายังนำผักปลอดสารพิษของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเขตตลิ่งชันมาขายด้วย เช่น ผักคะน้า ผักไฮโดรโปนิก เป็นต้น

นอกจากนี้ทางสำนักงานเขตดลิ่งชันยังจัดให้มีนิทรรศการและการบรรยายทางวิชาการด้านการเกษตร จัดให้มีการประกวดกล้วยไม้ ไม้ดอก ไม้ประดับ พืชผักสวนครัว ผลไม้ เทศกาลอาหาร ซึ่งการประกวดนั้นก็เพื่อให้ผู้ค้าจัดประกวดกันเองและทางสำนักงานเขตจะมีรางวัลให้เป็นใบประกาศและเงินรางวัล ตลอดจนได้จัดให้มีการขายเครื่องอุปโภค บริโภคและสิ่งของที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน เพื่อประโยชน์สำหรับประชาชนในท้องถิ่นเขตดลิ่งชันและใกล้เคียงได้มาหาซื้อเป็นประจำ

กิจกรรมการท่องเที่ยวอีกอย่างหนึ่งคือการทัวร์คลองตามสวนเพื่อชมสภาพชีวิตสองฝั่งคลองและชื่นชมสวนกล้วยไม้ ไม้ดอก ไม้ประดับ เพื่อเป็นการดึงดูดชาวกรุงเทพมหานครได้เข้ามาซื้อหาผลิตผลทางการเกษตรและรู้จักท้องที่เขตดลิ่งชันเป็นอย่างดี ลักษณะของทัวร์ชาวบ้านก็จัดกันเอง ทางเขตดลิ่งชันไม่ค่อยได้ช่วยเท่าไร จัดได้ประมาณปีกว่าๆ ทัวร์ก็ต้องเลิกไปเพราะชาวบ้านทำกันไม่ไหว

“กิจกรรมในช่วงนี้จะเป็นสินค้าการเกษตรเป็นหลัก มีทั้งไม้ดอก ไม้ประดับ ผลไม้ชนิดต่างๆอย่างกระถ่อนนี้ก็จะเป็ผลไม้มที่มีชื่อเสียงของเขตดลิ่งชันมีหลายพันธุ์ เช่น พันธุ์ทับทิม พันธุ์บุยฝ้าย เราจัดให้มีการประกวดกระถ่อนด้วย นอกจากนี้ก็มีการทำทัวร์คลองตามสวนต่างๆชาวบ้านทำกันเองเขตไม่ช่วยหรือกในที่สุดก็ต้องเลิกไปเพราะทำไม่ไหว”

(นพดล มาเสริมสิน , สัมภาษณ์, 1 พฤศจิกายน 2548)

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวตลาดน้ำดลิ่งชันในช่วง ปี พ. ศ. 2530-2534

จากการสัมภาษณ์ประธานประชาคมตลาดน้ำดลิ่งชันเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2548 นำมาสรุปได้ว่า

ภายหลังจากที่ทางเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตดลิ่งชันและชาวบ้านได้ร่วมกันก่อตั้งตลาดน้ำขึ้นมา สำนักงานเขตดลิ่งชันจะมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการตลาดน้ำในทุกๆด้านทั้งด้านการวางแผนดำเนินงาน การลงทุนในสิ่งก่อสร้างและสาธารณูปโภค และการปฏิบัติงานอำนวยความสะดวกต่างๆแก่ผู้ค้า ตลอดจนประเมินผลและหาวิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในตลาดน้ำ ในขณะที่ชาวบ้านจะเป็นเพียงผู้รับนโยบายและมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตาม แต่จะไม่มีโอกาสในการร่วมวางแผนกับทางเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตดลิ่งชันเลย

จะเห็นได้ว่าตลาดน้ำดลิ่งชันในช่วงนี้เกิดขึ้นมาจากแผนการท่องเที่ยวของภาครัฐ โดยสำนักงานเขตดลิ่งชันจะเป็นผู้กระจายแผนการทำงานไปสู่ฝ่ายต่างๆ โดยผ่านการดำเนินกิจกรรมของประชาคมสำนักงานเขตดลิ่งชันไปยังชาวบ้าน ซึ่งชาวบ้านที่ให้การตอบสนองต่อแผน

ก็จะให้เหตุผลว่าจะทำให้มีรายได้ดีขึ้น แต่ก็มีส่วนน้อยที่ไม่ชอบกับกิจกรรมนี้โดยให้เหตุผลว่าทำให้เกิดความไม่สะดวกยุ่งยาก

ต่อมาในปี พ.ศ. 2534 หลังจากที่ผอ.เขตตลิ่งชันหมดสมัยแล้ว จึงได้มีการเปลี่ยนแปลงองค์การบริหารในสำนักงานเขตตลิ่งชัน โดยผู้บริหารและฝ่ายบริหารชุดใหม่ไม่ได้ให้ความสนใจในการพัฒนาตลาดน้ำตลิ่งชันเท่าที่ควร ส่วนหนึ่งมาจากสาเหตุที่การดำเนินงานของตลาดน้ำตลิ่งชันในช่วงแรกยังให้ผลตอบแทนค่อนข้างต่ำ ทั้งยังแบ่งงบประมาณในการจัดการบริหารเขตไปช่วยเหลือพัฒนาปรับปรุงตลาดน้ำ ดังนั้นผู้บริหารบางท่านได้เสนอให้ยุบตลาดน้ำตลิ่งชันลง หรือตัดงบประมาณในการปรับปรุงตลาดน้ำให้ลดลง ส่วนการอำนวยความสะดวกนั้นทางเขตไม่อำนวยความสะดวกเหมือนก่อนอย่างเช่น เจ้าหน้าที่รักษาความสะอาดที่เคยมาช่วยทำความสะอาดตลาดน้ำตอนกลางวัน มาช่วยเก็บถ้วยชามที่นักท่องเที่ยวสั่งอาหารไปรับประทานบนบกไปคืนให้พ่อค้าแม่ค้า เจ้าหน้าที่ของเขตก็ให้พ่อค้าแม่ค้ามาเก็บเอง เศษขยะก็ทิ้งกันเกลื่อนผู้ค้าทนนไม่ไหวก็ต้องช่วยกันดูแลเอง ทางสำนักงานเขตตลิ่งชันให้เหตุผลว่าไม่มีงบประมาณพอที่จะจ้างเจ้าหน้าที่ทำความสะอาดเป็นพิเศษในช่วงวันหยุด เสาร์-อาทิตย์ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ตลาดน้ำตลิ่งชันถูกปล่อยปละละเลยจนเริ่มชำรุดทรุดโทรม โป๊ะแพไม่ใฝ่ผู้พัง ทางสำนักงานเขตตลิ่งชันจึงขอให้ผู้ค้ายกตลาดน้ำตลิ่งชันให้กับทางกรุงเทพมหานครเป็นผู้ดูแล แต่กระนั้นตลาดน้ำตลิ่งชันก็ยังไม่ได้รับการปรับปรุงเรื่อยมา เป็นผลให้โป๊ะแพที่เหลืออยู่เริ่มมีสภาพทรุดโทรมมากขึ้น ทำให้ประชาชนเดินทางมาใช้บริการลดน้อยลง เนื่องจากเกรงว่าจะได้รับอันตราย ผู้ค้าก็เริ่มลดลง บางรายเลิกกิจการไปเพราะไม่มีทุนในการปรับปรุงโป๊ะแพและการค้าขายขาดทุน ยังคงเหลือแต่ผู้ค้าเก่าๆ ที่เคยร่วมกันก่อตั้งตลาดน้ำตลิ่งชันและค้าขายกันมาตั้งแต่ต้น กลุ่มผู้ค้าตลาดน้ำที่ยังเหลืออยู่นี้ได้รวมตัวกันเพื่อบำรุงรักษาตลาดน้ำตลิ่งชันเอาไว้ โดยมีคุณนพดล มาเสริมสิน เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการพัฒนาตลาดน้ำตลิ่งชัน เช่น การปรับปรุงซ่อมแซมโป๊ะแพให้แข็งแรง การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของตลาดน้ำตลิ่งชัน เป็นต้น ซึ่งในช่วงนี้เป็นการรวมตัวกันเองของผู้ค้าโดยที่สำนักงานเขตตลิ่งชันไม่ได้เข้ามาเป็นพี่เลี้ยงดูแลเหมือนเมื่อก่อน แต่ก็ยังไม่สามารถทำให้ตลาดน้ำกลับมาคึกคักได้เหมือนเมื่อตอนก่อตั้งใหม่ๆ

“จนปี พ.ศ.2534 ผอ. ประชุมได้ย้ายไปดำรงตำแหน่งที่อื่นตลาดน้ำก็เริ่มซบเซา เพราะผู้บริหารคนอื่น ๆ ไม่ได้ให้ความสนใจและผู้บริหารบางชุดต้องการยุบตลาดน้ำไปเลย โป๊ะแพก็เริ่มเสื่อมสภาพ แต่ก็อยู่ได้ด้วยการทำงานที่ผู้ค้ารวมตัวกันซ่อมแซม ”

(นพดล มาเสริมสิน , สัมภาษณ์, 1 พฤศจิกายน 2548)

ในช่วงตั้งแต่ปี 2534-2540 สภาพตลาดน้ำตลิ่งชันก็เปลี่ยนแปลงไปมาก จากที่เคยมีนักท่องเที่ยวล้นหลามก็เงียบเหงา ผู้ค้าหลายรายเลิกกิจการไป ส่วนผู้ค้ารายเก่าๆ ที่ช่วยก่อตั้งยังมาตั้งร้านอยู่ แต่ก็คอยดูแลกันเอง เพราะชาวบ้านขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการ

ท่องเที่ยวและสถานที่ และยังขาดประสบการณ์ในการบริหาร กลุ่มผู้ค้าได้เริ่มรวมตัวกันโดยมี คุณนพดล มาเสริมสิน ซึ่งเคยเป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักงานเขตตลิ่งชัน และเคยทำงานกับ ผอ.เขต ตลิ่งชันในขณะนั้นมาก่อนจึงพอจะรู้วิธีการดำเนินงาน การติดต่อประสานงานเพื่อขอความช่วยเหลือจากทางราชการ และด้วยความที่เป็นคนในชุมชนตลิ่งชันจึงได้รับความไว้วางใจจาก ชาวบ้านและผู้ค้า ให้เป็นแกนนำกลุ่มในการปรับปรุงพัฒนาตลาดน้ำ โดยในตอนแรกได้เรียกรายเงิน จากผู้ค้าที่เหลืออยู่มาซ่อมแซม โป๊ะแพที่ชำรุดเสียหายให้พอใช้งานได้ บางโป๊ะแพที่เสียหายมากก็ ต้องปล่อยให้พังไป ทำให้โป๊ะแพเหลือเพียง 9 หลัง จากนั้นก็แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบกับผู้ค้าให้ ช่วยกันรักษาความสะอาดกันเอง โดยได้ติดต่อขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่รักษาความสะอาดใน การกำจัดขยะและทำความสะอาดโดยออกค่าใช้จ่ายพิเศษให้เจ้าหน้าที่ได้ช่วยทำความสะอาดนอก เวลางาน ซึ่งก็ค่อนข้างจะลำบากเนื่องจากเจ้าหน้าที่ก็ยังเกรงว่าทางหัวหน้างานจะตำหนิว่าเข้ามา ช่วยงานตลาดน้ำ เพราะผู้บริหารไม่มีนโยบายให้จัดตลาดน้ำตลิ่งชันอีก แต่ก็ด้วยความเห็นใจผู้ค้า เพราะส่วนใหญ่ก็เป็นญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านใกล้เคียงกันจึงให้ความช่วยเหลือ แต่ถึงแม้ว่าจะ พยายามปรับปรุงตลาดน้ำ แต่ก็ไม่ได้ทำให้มีสภาพคึกคักเหมือนเมื่อก่อนเพราะนักท่องเที่ยวเกิด ความผิดหวังจากประสบการณ์การมาเที่ยวครั้งก่อนๆ จึงหันไปแสวงหาแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ เช่น ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ตลาดน้ำลำพญา จังหวัดนครปฐม แทนแม้ว่าจะมีระยะ ทางไกลกว่ามากก็ตาม นอกจากนั้นตลาดน้ำตลิ่งชันยังขาดการโฆษณาประชาสัมพันธ์ แม้ว่าผู้ค้าจะ ช่วยกันโฆษณาก็ตามแต่ก็ทำได้ไม่ต่อเนื่องทั้งยังขาดงบประมาณในการโฆษณา และพัฒนาตลาดน้ำ ทำให้ตลาดน้ำซบเซาลงเรื่อยๆ

“เพราะว่าเห็นความสำคัญตรงนี้ไง มันเป็น ไปเองโดยอัตโนมัติ คือถึงเห็นว่าหลายคนมาจากหลาย อาชีพ ทั้งเกษตรกร พ่อค้า คนทำงานแล้ว คนตกงาน บางคนก็ช่วยกันคิด แต่ไม่มีใครเป็นตัวแม่ทัพ เลยต้องปวารณาตัวเอง อันนี้ควรทำอย่างนี้ อันนี้ไม่ดี คืออยู่ในกติกากองกม. เราจะถือตามนั้น เพื่อให้คนมาเที่ยวให้เค้ามาแล้วกลับไปอย่างสบายใจ”

(นพดล มาเสริมสิน , สัมภาษณ์, 1 พฤศจิกายน 2548)

ในปี พ.ศ. 2535 ตลาดน้ำตลิ่งชันก็ชำรุดทรุดโทรมและซบเซาลงไปมากจนแทบจะ ไม่มีประชาชนนักท่องเที่ยวมาใช้บริการที่ตลาดน้ำตลิ่งชันเลย แม้ว่าคุณนพดล จะ โน้มน้ำวและ ผลักดันให้ผู้ค้ารายอื่นๆ พยายามปรับปรุงสภาพตลาดน้ำขึ้นใหม่ด้วยตัวเอง แต่เนื่องจากผู้ค้ายังขาด ความมั่นใจว่าตลาดน้ำยังไม่มีคามมั่นคง อาจจะถูกยุบไปเมื่อไหร่ก็ได้ เพราะอำนาจสิทธิขาดอยู่ที่ การตัดสินใจของผอ.เขตตลิ่งชันและฝ่ายบริหาร จึงไม่เต็มใจที่จะช่วยกันปรับปรุงตลาดน้ำ คุณนพดล พยายามฟื้นฟูสภาพตลาดน้ำใหม่โดยพยายามปรับปรุงโป๊ะแพใหม่เพราะเห็นว่าจุดขาย

ของตลาดน้ำอยู่ที่โป๊ะแพซึ่งเป็นเหมือนเอกลักษณ์ของตลาดน้ำ คุณนพดลเป็นคนแรกที่ริเริ่มสร้างโป๊ะแพเหล็ก เนื่องจากได้เห็นตัวอย่างมาจากที่จังหวัดกาญจนบุรีเลยจำแบบมาสร้างที่ตลาดน้ำตลิ่งชัน โดยร่วมกับผู้ค้าอีก 2 รายใช้เงินทุนส่วนตัวช่วยกันสร้างโป๊ะแพเหล็กขนาด 7 x 14 เมตรจำนวน 1 หลัง ซึ่งเป็นโป๊ะแพที่มีความแข็งแรงและปลอดภัยกว่าโป๊ะแพไม้ไผ่ เพื่อให้ประชาชนที่มาเที่ยวรู้สึกว่ามีที่เขยแล้วปลอดภัย นอกจากนี้เพื่อเป็นแบบอย่างให้ผู้ค้ารายอื่นๆ ทำตาม แต่ก็ไม่มีผู้ค้ารายใดทำตาม เพราะยังไม่มั่นใจว่าตลาดน้ำตลิ่งชันจะไปรอดหรือไม่

“พอมาช่วงปี พ.ศ.2535 ตลาดน้ำก็ซบเซาลงไปมาก โป๊ะแพก็พังลงไป ผมเป็นคนแรกที่เริ่มสร้างโป๊ะแพเหล็ก เพราะความที่คุ้นเคยเหมือนบ้านที่สอง ที่จังหวัดกาญจนบุรีก็ได้เห็นแพพวกนี้ที่เลยจำแบบอย่างมาทำให้เค้ารู้สึกว่ามีที่เขยแล้วปลอดภัยแต่ผู้ค้ารายอื่นยังไม่กล้าทำตามเพราะไม่แน่ใจว่าตลาดน้ำจะถูกยุบเมื่อไหร่ ตัวเองเป็นคนที่ยึดทำอะไรแล้วก็ต้องทำเอาความพอใจของส่วนรวมและต้องทำให้สำเร็จ ทุนทรัพย์ก็ไม่ใช้ของผมคนเดียว ยังมีผู้ค้าบางรายนำเงินมาแชร์ด้วยแพก็เลยเป็นรูปเป็นร่างขึ้นมาใหญ่พอสมควรขนาดยาว 14 เมตร กว้าง 7 เมตร”

(นพดล มาเสริมสิน , สัมภาษณ์, 1 พฤศจิกายน 2548)

ตลาดน้ำตลิ่งชันในช่วงที่เริ่มมีการฟื้นฟูปรับปรุง ตั้งแต่ปีพ.ศ.2541จนถึงปัจจุบัน

จากการสัมภาษณ์ ประธานประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2548 นำมาสรุปได้ว่า

ตลาดน้ำตลิ่งชันอยู่ในสภาพที่ทรุดโทรมมาเป็นเวลานาน จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2541 เมื่อสำนักงานเขตตลิ่งชันได้มีการเปลี่ยนผู้บริหารชุดใหม่ โดยมีเรืออากาศโท อิราวัสส์ ปัทมะสุคนธ์ ย้ายเข้ามาดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการเขตตลิ่งชัน ผอ.เขตตลิ่งชันคนนี้เป็นชาวตลิ่งชันโดยกำเนิด เห็นการเปลี่ยนแปลงของชาวตลิ่งชันมาโดยตลอด จึงรู้และเข้าใจสภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวตลิ่งชันอย่างแท้จริง เมื่อเข้ามาดำรงตำแหน่งก็มุ่งมั่นที่จะปรับปรุงฟื้นฟูตลาดน้ำขึ้นมาใหม่ตามนโยบายที่ได้รับจากผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครที่ต้องการให้กรุงเทพมหานครมีแหล่งท่องเที่ยวทุกเขต ประกอบกับในขณะนั้นสังคมกำลังมีกระแสตื่นตัวเกี่ยวกับเรื่องการเมืองมีส่วนร่วมของประชาชน โดยแผนพัฒนากรุงเทพมหานครฉบับที่ 5 (พ.ศ.2540-2544) ที่มีแนวคิดในการสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งแนวคิดนี้เป็นแนวคิดที่กรุงเทพมหานครนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเพื่อให้เป็นไปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544)

นอกจากนี้ในปีพ.ศ.2541 ประเทศไทยอยู่ในช่วงปีอะเมซซิ่งไทยแลนด์ ซึ่งเป็นผลมาจากสภาพเศรษฐกิจตกต่ำ จึงต้องการหารายได้เข้าประเทศด้วยการนำการท่องเที่ยวมาเป็นจุดขายของประเทศเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศให้เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย จึงต้องฟื้นฟูและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่างๆขึ้นมา ทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด ซึ่งกรุงเทพมหานครก็ได้มอบนโยบายให้สำนักงานเขตต่างๆแห่งพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามศักยภาพของพื้นที่ของตน ผอ.เขตตลิ่งชันก็ได้นำเอาแผนงานพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของกรุงเทพมหานครมาปฏิบัติ โดยเล็งเห็นว่าตลาดน้ำตลิ่งชันที่มีอยู่เดิมนั้นมีศักยภาพพอที่จะปรับปรุงฟื้นฟูขึ้นมาใหม่ได้ ดังนั้น ผอ.เขตตลิ่งชันจึงได้ดำเนินการเพื่อปรับปรุงฟื้นฟูตลาดน้ำตลิ่งชันขึ้นมาใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาปรับปรุงตลาดน้ำตลิ่งชัน ดังนี้

1. เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของกรุงเทพมหานคร ที่ต้องการให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเป็นการกระจายรายได้ให้กับประชาชนในยุคเศรษฐกิจตกต่ำ โดยเป็นการสร้างงานสร้างอาชีพ ซึ่งบ้างก็เป็นอาชีพหลัก บ้างก็เป็นอาชีพเสริม
3. เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ในการทำมาหากิน หาเลี้ยงครอบครัว แทนการเที่ยวเตร่ และใช้เวลาว่างไปในทางที่ผิด
4. เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งจำหน่ายสินค้าและพืชผลทางการเกษตร เนื่องจากเขตตลิ่งชันเป็นแหล่งพันธุ์ไม้และพืชผลทางการเกษตร
5. เพื่ออนุรักษ์ของดีของเขตตลิ่งชัน คือ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้ประชาชนทั่วไปได้รู้จักและหวงแหนทรัพยากรที่มีค่า
6. เพื่อสร้างแหล่งเศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อให้มีการหมุนเวียนในการซื้อและขาย และมีการหมุนเวียนไปยังส่วนต่างๆ เป็นวัฏจักร
7. เพื่อเป็นการสร้างเสริมแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นตามเส้นทางที่ทัวร์คลองผ่าน
8. เพื่อให้เกิดเส้นทางเศรษฐกิจตามเส้นทางที่มีการท่องเที่ยวทัวร์คลอง ซึ่งจะมีผู้นำสินค้าพายเรือมาจำหน่ายตามจุดต่างๆที่เรือทัวร์ผ่าน ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น
9. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความตระหนักและรักในถิ่นฐานของตนเอง
10. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของตนเอง

สำหรับการดำเนินการเพื่อปรับปรุงฟื้นฟูตลาดน้ำตลิ่งชันนั้น ผอ.เขตตลิ่งชันได้เรียกประชุมคณะกรรมการผู้บริหารของสำนักงานเขตตลิ่งชันและกลุ่มแกนนำผู้ค้าตลาดน้ำตลิ่งชัน เพื่อมอบนโยบายในการปรับปรุงตลาดน้ำตลิ่งชันให้ช่วยกันนำไปปฏิบัติ ซึ่งในส่วนของกลุ่มแกนนำผู้ค้า

ตลาดน้ำตลิ่งชัน หลังจากได้รับนโยบายจากสำนักงานเขตตลิ่งชันในเรื่องเกี่ยวกับการจัดระเบียบผู้ค้าและการรักษาความสะอาดภายในตลาดน้ำตลิ่งชันแล้วคุณนพดล ก็ได้เรียกประชุมผู้ค้าตลาดน้ำตลิ่งชันทั้งหมดเพื่อแจ้งนโยบายของสำนักงานเขตตลิ่งชันให้ผู้ค้าตลาดน้ำทุกคนได้รับทราบและปฏิบัติตาม

ส่วนสำนักงานเขตตลิ่งชันได้จัดทำแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเสนอให้กับกรุงเทพมหานครเพื่อของบประมาณในการปรับปรุงซ่อมแซม โป๊ะแพและจัดสร้างโป๊ะแพแบบใช้ทุนแทน โป๊ะแพไม้ไผ่จำนวน 4 หลัง เป็นจำนวน 952,500 บาท เพื่อเป็นการสร้างความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งหลังจากได้รับเงินงบประมาณในการปรับปรุงโป๊ะแพแล้ว ทางสำนักงานเขตตลิ่งชันก็ได้นำโป๊ะแพที่จัดสร้างใหม่เข้าไปแทนที่โป๊ะแพเดิม แต่ก็ยังมีโป๊ะแพเดิมอยู่อีก 1 หลังที่ยังไม่ได้ซ่อมแซมและมีสภาพทรุดโทรมมาก สำนักงานเขตตลิ่งชันจึงได้จัดทำแผนงานหลักในการพัฒนาตลาดน้ำตลิ่งชันซึ่งเป็นการพัฒนาตลาดน้ำทั้งระบบ

สำหรับแผนงานหลักในการพัฒนาตลาดน้ำตลิ่งชันที่ได้ดำเนินการเรียบร้อยแล้ว นั้น ประกอบไปด้วย การพัฒนาปรับปรุงสภาพแวดล้อม สถานที่จอดรถ การวางแผนส่งเสริมการท่องเที่ยว การพัฒนาผู้ค้า การจัดระเบียบ และการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- การพัฒนาเส้นทางเข้าสู่ตลาดน้ำ ซึ่งมีเส้นทางรถ 2 เส้นทาง คือ ถนนฉิมพลีและถนนชักรพระ โดยในปี พ.ศ.2541 ได้ปรับปรุงถนนฉิมพลีตั้งแต่การจัดสร้าง สวนหย่อมมุมถนนฉิมพลีทั้ง 2 ด้านเพื่อให้เกิดความสวยงามลาดแอสฟัลท์ไหล่ทางถนนฉิมพลีเพื่อให้ถนนกว้าง และปราศจากฝุ่นละออง ตกแต่งไม้ริมทางให้ดูสวยงาม จัดสร้างสวนหย่อมในที่ว่างสาธารณะทั้งหมด และปรับปรุงทางแยกหน้าสำนักงานเขตที่จะลงสู่ตลาดน้ำ พร้อมจัดทำป้ายขนาดใหญ่บอกสัญลักษณ์ตลาดน้ำ

- ในปี พ.ศ. 2542 ได้ปรับปรุงถนนชักรพระ ซึ่งเป็นอีกเส้นทางหลัก โดยการปูแอสฟัลท์ไหล่ทาง จัดสร้างสวนหย่อมริมทาง ปรับปรุงสะพานข้ามคลองตลิ่งชันเพื่อให้เกิดความสวยงามทั่วทั้งสาย

- การปรับปรุงสถานที่จอดรถ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว โดยขอใช้ที่ดินของกรมรถไฟแห่งประเทศไทย ซึ่งต่อจากบริเวณสวนป่าหน้าสำนักงานเขต จำนวน 7 ไร่ครึ่ง เป็นสถานที่จอดรถ และสวนสาธารณะปัจจุบันได้ดำเนินการปรับปรุง ที่ดิน 2 ไร่ครึ่ง โดยการถมดินปรับพื้นเป็นลานจอดรถ ซึ่งสามารถจอดรถได้จำนวนมากรวมทั้งรถทัวร์ที่รับนักท่องเที่ยว

- ปรับปรุงลานจอดรถเพิ่มเติมเนื่องจากไม่เพียงพอ บริเวณหน้า วัดตลิ่งชัน ซึ่งอยู่ใกล้สำนักงานเขต โดยการปูแอสฟัลท์และของบประมาณในการปรับปรุงทางเดินจากวัดตลิ่งชัน

มายังเขตดลิ่งชั้นเป็นทางเดินผ่านสวนให้เกิดความสวยงามน่าเดิน โดยการปลูกต้นไม้ และติดตั้งเสาไฟฟ้าสาธารณะ เพื่อให้นักท่องเที่ยวไม่รู้สึกลัวเดินไกลและร้อน

- กำหนดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการ ประชาสัมพันธ์ อย่างต่อเนื่องทั้งกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ และกิจกรรมที่เกี่ยวกับด้านการเกษตร การอนุรักษ์ประเพณีอันดีงาม เช่น วันลอยกระทง วันสงกรานต์ การประกวดผลผลิตทางการเกษตร

- เพิ่มส่วนขายคอนบน เพื่อให้ประชาชนได้มีสถานที่ทำมาหากินเพิ่มขึ้น โดยการจัดล๊อคให้จำหน่ายสินค้าต่าง ๆ และสินค้าการเกษตรกรรม โดยตั้งเป้าการจำหน่ายพันธุ์ไม้จากผู้ผลิต เนื่องจากเขตดลิ่งชั้นเป็นแหล่งพันธุ์ไม้ที่มีชื่อ รวมทั้งการอนุรักษ์ต้นไม้ไทยที่หายากในปัจจุบัน

- จัดระเบียบผู้ค้าทั้งบนบก และในเรือ ให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย และมีเอกลักษณ์ไทย โดยการสวมเสื้อหม้อฮ่อม หรือเสื้อที่ผลิตจากผ้าไทย รวมทั้งการควบคุมดูแลการให้บริการความสะอาด การใช้ภาชนะและราคาอาหาร

- เพิ่มสีสันให้แก่ตลาดน้ำโดยการจัดดนตรีไทย เพื่อเป็นการอนุรักษ์ดนตรีไทยให้ เป็นตัวอย่างแก่รุ่นลูกหลาน และผู้ที่นำบุตรหลานมาเที่ยวเป็นประจำทุกวันเสาร์ อาทิตย์ ตั้งแต่เวลา 11.00 – 14.00 น. ซึ่งเป็นที่ชื่นชอบของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก เพราะบรรยากาศที่เป็นแบบธรรมชาติมีดนตรีไทยคลอ ปัจจุบันนี้หาได้ตามโรงแรมหรู ๆ ซึ่งต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก แต่ที่ตลาดน้ำดลิ่งชั้นได้บรรยากาศนี้ในราคาที่ถูกลง

- จัดดนตรีในสวน ในส่วนของเวทีประชามค้านบนเป็นดนตรีคาราโอเกะ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่มาเที่ยวได้แสดงความสามารถฝักร้องเพลง แสดงออกโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด ขณะนี้ได้รับความนิยมมาก

- จัดตั้ง “ประชามคตลาดน้ำ” โดยการรวมตัวของผู้ค้าทั้งหมดและให้มีการเลือกกรรมการและประธานประชามค เพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการบริหารตลาดน้ำ โดยประชามคจะรับผิดชอบในการบริหาร ดูแลผู้ค้าตลาดน้ำ รวมทั้งการเงินของตลาดน้ำ สามารถเลี้ยงดูตนเองได้ และสามารถจัดตั้งเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ได้ต่อไปในอนาคต ซึ่งสำนักงานเขตฯ ไม่ได้มีการเก็บเงินใด ๆ จากผู้ค้าเลย ให้ประชามคร่วมกันดูแล แต่ให้เป็นไปตามนโยบายและระเบียบที่สำนักงานเขตฯ กำหนด

- กลางปี พ.ศ. 2542 จัดดลิ่งชั้นทัวร์ เป็นการท่องเที่ยวทางเรือ เพื่อเสริมกิจกรรมของตลาดน้ำ โดยการจัดของประชามคตลาดน้ำ แต่ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของเขต คือ ส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ เพื่อให้นักท่องเที่ยวรู้จักเขตดลิ่งชั้นมากขึ้น ซึ่งปัจจุบันได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก

- จัดตั้งเวทีประชาคมบริเวณกลางสวนป่าหน้าสำนักงานเขตฯ เพื่อให้เป็นเวทีกลางในการแสดงออกและการแสดงความสามารถต่าง ๆ แต่ต้องเป็นการแสดงออกที่ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อน และลิดรอนสิทธิผู้อื่น ซึ่งใช้เป็นเวทีในการ จัดงานต่าง ๆ และการแสดงดนตรีกลางสวนในช่วงบ่ายวันเสาร์ เพื่อส่งเสริมการค้าขายของผู้ค้าด้านบน

- ของบประมาณปี 2542 ในการปรับปรุงโ๊ะแพเพิ่มเติมอีก 4 โ๊ะแพ เนื่องจากไม่เพียงพอที่จะรองรับนักท่องเที่ยวและใช้ทดแทนโ๊ะแพเดิมอีก 1 โ๊ะแพ ที่ยังชำรุดอยู่ ซึ่งได้รับงบประมาณจากผู้บริหาร

- ของบประมาณในการจัดทำทางเดินเรียบสวนใต้ทางรถไฟ เพื่อไปขึ้นเรือทัวร์ฯ โดยจะแยกโ๊ะแพ ซึ่งเป็นท่าเทียบเรือออก เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวมาทางเรือแต่ไม่สามารถจะขึ้นได้เนื่องจากมีเรือผู้ค้าเต็มไปหมด

- ของบประมาณปี 2543 ในการจัดสร้างโ๊ะแพเพิ่ม 2 โ๊ะแพ เพื่อทดแทนโ๊ะแพเก่าทางด้านซ้ายสุดที่ชำรุดมาก จะก่อให้เกิดอันตรายต่อนักท่องเที่ยว

- จัดสร้างสุขา แยกออกจากสำนักงานเขตตลิ่งชัน เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวใช้บริการห้องน้ำของสำนักงานเขตฯ และมีจำนวนมากในแต่ละวัน เป็นผลให้ห้องน้ำชำรุด และมีปัญหาเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดและความปลอดภัยของทางราชการ

- ในปี พ.ศ.2544 เปิดสวนอนุรักษ์ไม้ผลตลิ่งชันเป็นสวนสาธารณะแห่งแรกที่ปลูกไม้ผล ให้แหล่งพักผ่อนหย่อนใจของประชาชนและนักท่องเที่ยว รวมไปถึง สถานที่ออกกำลังกายสำหรับพี่น้องประชาชน ซึ่งขณะนี้ประชาชนมาใช้บริการจำนวนมาก

- จัดให้มีแหล่งกลางจำหน่ายพันธุ์ไม้ที่บริเวณสวนอนุรักษ์ไม้ผล เพื่อให้เกษตรกรได้นำผลผลิตทางการเกษตรมาจำหน่ายในราคาผู้ผลิตพบผู้บริโภค

- จัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวตลอดปีอย่างต่อเนื่อง เช่น เทศกาลวันสงกรานต์ เทศกาลวันลอยกระทง เป็นต้น

- จัดทำโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อของบประมาณตามโครงการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

สวนอนุรักษ์ไม้ผลเฉลิมพระเกียรติตลิ่งชัน ถูกสร้างขึ้นบนเนื้อที่ 20 ไร่เศษ บริเวณต่อเชื่อมกับตลาดน้ำตลิ่งชัน โดยได้รับอนุญาตจากการรถไฟแห่งประเทศไทยให้ใช้ที่ดิน ซึ่งเดิมพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นบ่อเป็นหลุม ต่อมาได้รับงบประมาณจากกรุงเทพมหานครในการดำเนินการ

8.8 ล้านบาท ในการก่อสร้างลานเอนกประสงค์ สระบัวขนาดใหญ่ ลานจอดรถ และ ปลูกไม้ผลและสวนหญ้า เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี 2543 แล้วเสร็จเมื่อเดือนมกราคม 2544

แนวคิดการก่อสร้างเกิดขึ้นจากเดิมที่พื้นที่ของตลิ่งชันเป็นแหล่งที่อุดมไปด้วยไม้ผลต่าง ๆ แต่เมื่อประสบปัญหาน้ำท่วมหนักเมื่อปี พ.ศ. 2529 ทำให้ไม้ผลยืนต้นเสียหาย เกษตรกรจึงหันมาปลูกพืชผักสวนครัวแทน เพราะสามารถเก็บเกี่ยวได้เร็ว ทดแทนความเสียหายที่ได้รับ ทำให้ไม้ผลที่มีอยู่ลดน้อยลงจึงเห็นว่าควรจะจัดหาที่ดินเพื่ออนุรักษ์ผลไม้เหล่านี้ไว้ให้ชนรุ่นหลังได้รู้จัก เพื่อเป็นแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อไปและให้เป็นสวนสาธารณะพักผ่อนหย่อนใจ และกำหนดให้เป็นแหล่งกลางในการจำหน่ายพันธุ์ไม้ซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิมของเกษตรกรอีกด้วย

ไม้ผลที่นำมาปลูกในสวนแห่งนี้ มีถึง 48 ชนิด เริ่มตั้งแต่ผลไม้ดั้งเดิมของท้องถิ่นที่เคยขึ้นชื่อลือชา ได้แก่ มะม่วงพราหมณ์ขायเมีย มะไฟพันธุ์ครุฑถิ่น ทูเรียน กระท้อน มะเฟือง และผลไม้อื่น ๆ เช่น มังคุด มะปราง ส้มโอ มะกอกน้ำ ละมุด ละมัย ชำมะเลียง กะลิงปลิง น้อยหน่า ฝรั่งจีนก สาเก เป็นต้น

ภาพที่ 19 : สวนอนุรักษ์ไม้ผลเฉลิมพระเกียรติ

ภาพที่ 20 : ทางเข้ามาตลาดน้ำตลิ่งชัน (ซ้าย) ถนนนิมพลี (ขวา) ถนนชักรพระ

การจัดตั้งกลุ่มประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชัน

จากการสัมภาษณ์ ประธานประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2548 นำมาสรุปได้ว่า

การจัดตั้งกลุ่มประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชัน เริ่มมาจากในขณะนั้นประชาชนในสังคมกำลังตื่นตัวกับกระแสการมีส่วนร่วมของประชาชน จากการที่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่มีบทบัญญัติให้รัฐต้องสนับสนุนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง และแผนพัฒนากรุงเทพมหานครฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2540-2544) โดยมีสาระสำคัญส่วนหนึ่ง คือ การส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง โดยกำหนดให้ใช้มาตรการในการรวมตัวของประชาชนในระดับต่างๆ คือ ระดับประชาชน ระดับประชาคมเขต ระดับประชาคมเมือง เพื่อให้องค์กรประชาชนกับภาครัฐประสานงานร่วมกันวางแผนพัฒนาและแก้ไขปัญหา เพื่อความเจริญของท้องถิ่นและการดำรงชีวิตของประชาชนอย่างมีคุณภาพ

สำนักงานเขตตลิ่งชันจึงได้เสนอตอบต่อนโยบายของผู้บริหารกรุงเทพมหานครตามแผนพัฒนากรุงเทพมหานครฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2540-2544) โดยการกำหนดเรื่องการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ใน แผนงานหลัก ในการพัฒนาตลาดน้ำตลิ่งชันด้วย

หลังจากนั้น ผอ. เขตตลิ่งชัน ได้เรียกประชุมคณะผู้บริหารของสำนักงานเขตตลิ่งชันและกลุ่มแกนนำผู้ค้าตลาดน้ำ แล้วก็ได้ออกแนวคิดเรื่องการก่อตั้ง “ประชามตลาดน้ำ” ขึ้น เพื่อให้ผู้ค้าและชาวบ้านมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการตลาดน้ำตลิ่งชันเอง โดยมีสำนักงานเขตตลิ่งชันคอยเป็นที่ปรึกษาให้ความช่วยเหลือสนับสนุนในการดำเนินงานต่างๆที่ทางประชามร้องขอ ซึ่งทางกลุ่มแกนนำผู้ค้าตลาดน้ำตลิ่งชันและคณะผู้บริหารสำนักงานเขตตลิ่งชันก็เห็นด้วยกับแนวคิดนี้ โดยทางกลุ่มแกนนำรับหน้าที่ไปชี้แจงให้สมาชิกตลาดน้ำทราบและเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาตลาดน้ำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว และการรวมกลุ่มของผู้ค้าตลาดน้ำในรูปแบบของประชามที่ทำงานประสานกันระหว่างสำนักงานเขตตลิ่งชันกับกลุ่มผู้ค้าซึ่งก็มีทั้งคนที่เข้าใจและไม่เข้าใจว่าประชามคืออะไร เพราะผู้ค้าตลาดน้ำตลิ่งชันส่วนใหญ่นั้นเป็นเพียงชาวบ้านธรรมดาไม่ได้มีการศึกษาสูงนัก

“ผู้ค้าบางคนก็ยังไม่เข้าใจความเป็นประชาม ก็เลยต้องอธิบายง่ายๆเลยแล้วกันว่าประชามหมายถึงการรวมตัวกันอยู่แล้ว แต่การรวมตัวของพวกเราที่ผ่านมายังไม่มีความหมาย เพียงแต่เรามาเจอกันแล้วต่างคนก็ต่างขายของ แต่การรวมตัวกันครั้งนี้เป็นประชามจะทำให้เป็นแกนสารมีหลักการ มีจุดมุ่งหมาย ทำให้เหมือนบ้าน ทำให้ดีขึ้น ให้มันสะอาดสะอาด อยู่ดีกินดี”

(นพดล มาเสริมสิน , สัมภาษณ์, 1 พฤศจิกายน 2548)

เมื่อผู้ค้าตลาดน้ำตลิ่งชันได้เริ่มเข้าใจนโยบายการจัดตั้งกลุ่มประชามของสำนักงานเขตตลิ่งชันในระดับหนึ่งแล้ว คุณนพดล มาเสริมสิน จึงได้แจ้งให้ทางสำนักงานเขตตลิ่งชันทราบ หลังจากนั้น ผอ. เขตตลิ่งชันก็ได้เรียกประชุมผู้ค้าตลาดน้ำตลิ่งชันทั้งหมดเพื่ออธิบายทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการจัดตั้งประชาม และบอกว่าการจัดตั้งประชามมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและประชาชน เพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันในการบริหารตลาดน้ำ ตลอดจนให้ประชาชนมีความผูกพันและรู้สึกเป็นเจ้าของตลาดน้ำร่วมกัน โดยที่ประชามจะมีหน้าที่รับผิดชอบในการบริการนักท่องเที่ยว การดูแลผู้ค้า รวมทั้งการบริหารจัดการเงินของตลาดน้ำตลิ่งชันด้วย เพื่อให้สามารถเลี้ยงดูตัวเองได้ และประสานงานกับฝ่ายต่างๆ ของสำนักงานเขตตลิ่งชัน ได้แก่ ฝ่ายปกครอง ฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม ฝ่ายโยธา ฝ่ายรายได้ ฝ่ายสิ่งแวดล้อมและสุขาภิบาล และฝ่ายเทศกิจ

หลังจากนั้น ผอ. เขตตลิ่งชัน ก็ได้จัดให้มีการเลือกตั้งคณะกรรมการประชามขึ้นในวันนั้นเลย ซึ่งผู้ที่ได้เป็นประธานประชามตลาดน้ำตลิ่งชัน คือ คุณนพดล มาเสริมสิน เนื่องจากผลการงานตั้งแต่ในอดีตที่เป็นคนกลุ่มก่อตั้งตลาดน้ำตลิ่งชันมีความน่าเชื่อถือ มีความเป็นผู้นำ และเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์ สามารถติดต่อประสานงานกับทุกๆฝ่ายได้ดี และที่สำคัญคือ

คุณพดล เป็นข้าราชการกรุงเทพมหานคร ทำให้มีศักยภาพในการจัดหาคน และมีเงินทุนมาใช้ในการปรับปรุงซ่อมแซม โป๊ะแพได้ นอกจากนั้นยังได้สร้างผลงานในการทำงานให้กับตลาดน้ำตลิ่งชันอย่างจริงจังมาโดยตลอด

จากนั้นประธานประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันได้เลือกคณะกรรมการเพื่อมาร่วมกันบริหารประชาคม ซึ่งประชาคมที่จัดตั้งขึ้นมานี้มีชื่อว่า “ประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชัน” และให้ถือเอาวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2541 เป็นวันก่อตั้งประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชัน นอกจากนี้ในวันนั้นที่ประชุมก็ได้มีการกำหนดกฎระเบียบ และข้อบังคับต่างๆ ของประชาคม เพื่อให้ผู้ค้าตลาดน้ำตลิ่งชันทุกคนถือปฏิบัติ ตลอดจนมีการจัดตั้งกองทุนขึ้นด้วย โดยใช้ชื่อว่า “กองทุนประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชัน” สำหรับกองทุนประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมทุนทรัพย์เพื่อนำมาใช้เป็นค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการบริหารงานของประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชัน และรวบรวมเป็นทุนออมทรัพย์ เพื่อให้สมาชิกประชาคมกู้ยืมไปใช้ได้ เนื่องจากว่าประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันจะต้องหาเงินเพื่อมาบริหารกิจการตลาดน้ำตลิ่งชันกันเอง โดยที่สำนักงานเขตตลิ่งชันไม่ได้มีส่วนช่วยเหลือด้านการเงินดังเช่นเมื่อก่อน

หลังจากที่มีการจัดตั้งประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันแล้ว ก็ได้มีการจัดระเบียบผู้ค้าทั้งบนบกและในน้ำโดยประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันกำหนดให้ผู้ค้าทุกคนที่จะนำสินค้ามาจำหน่ายในตลาดน้ำตลิ่งชันจะต้องแจ้งชื่อขึ้นทะเบียนเป็นสมาชิกประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชัน นอกจากนี้สมาชิกประชาคมจะต้องแจ้งต่อคณะกรรมการประชาคมด้วยว่าจะขายสินค้าประเภทใด เพื่อไม่ให้มีการจำหน่ายสินค้าซ้ำซ้อนกันมากเกินไป

นอกจากนี้ได้ทำการเปิดรับสมัครผู้ค้าตลาดน้ำตลิ่งชันรายใหม่ด้วย ปรากฏว่ามีประชาชนมาสมัครกันมากมายซึ่งมีทั้งผู้ที่ทราบข่าวเอง และผู้ที่มีญาติพี่น้องเป็นผู้ค้าอยู่ในตลาดน้ำแล้วถูกชักชวนมา และจากประกาศของทางประชาคมที่ติดอยู่หน้าสำนักงานเขตตลิ่งชันด้วยการที่มีผู้มาสมัครเป็นผู้ค้าสมาชิกรายใหม่ของประชาคมเป็นจำนวนมากทางคณะกรรมการประชาคมจึงต้องทำหน้าที่คัดเลือกผู้ค้าโดยพิจารณาจากสินค้าที่จะนำมาขาย ซึ่งต้องให้มีความหลากหลายและไม่ซ้ำกับสินค้าที่มีอยู่เดิม หลังจากนั้นจึงได้มีการแบ่งพื้นที่ตลาดน้ำออกเป็นโซนตามประเภทสินค้า เช่น โซนต้นไม้ โซนผลไม้ โซนขนม โซนอาหารและเครื่องคั้ม และโซนสินค้าเบ็ดเตล็ด

เมื่อสมัครเข้ามาเป็นสมาชิกประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันแล้ว สมาชิกประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันทุกคนจะต้องเสียค่าบำรุงตลาดน้ำตลิ่งชันด้วย โดยสมาชิกที่เป็นผู้ค้าในโป๊ะแพจะต้องเสียค่าบำรุงรายละ 100 บาท / สัปดาห์ และผู้ค้าบนบกต้องเสียค่าบำรุงรายละ 50 บาท / สัปดาห์ ถ้าสัปดาห์ไหนไม่ได้มาขายต้องเสียค่าบำรุงตลาดน้ำด้วย และถ้าสมาชิกประชาคมคนใดไม่ชำระเงินตามกำหนดเวลาที่จะต้องถูกปรับ โดยผู้ค้าในโป๊ะแพจะถูกปรับครั้งละ

50 บาท ส่วนผู้ค้าบนบกจะต้องถูกปรับครั้งละ 30 บาท ซึ่งในปัจจุบันนี้ทางตลาดน้ำตลิ่งชันได้ปรับขึ้นค่าบำรุงตลาดน้ำจากเดิม โดยอัตราใหม่ผู้ค้าที่ขายในโป๊ะแพจะต้องเสียค่าบำรุงรายละ 250-300บาท / สัปดาห์ ขึ้นอยู่กับจำนวนของ ประเภทสินค้าที่นำมาขาย ถ้าเป็นร้านที่ขายอาหารทะเลเผาพวก กุ้ง หอย ปู ปลา ก็จะเสียค่าบำรุงรายละ 300 บาท/ สัปดาห์ ร้านอาหารทั่วไปเสียรายละ 250บาท/สัปดาห์ ส่วนผู้ค้าที่อยู่บนบก ต้องเสียค่าบำรุงรายละ 140บาท / สัปดาห์ และหากผู้ค้ารายใดหยุดทำการขายติดต่อกัน 3 อาทิตย์ โดยไม่แจ้งให้คณะกรรมการบริหารประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันทราบ ต้องถูกคัดออกจากการเป็นสมาชิกประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชัน สำหรับเงินที่เรียกเก็บจากผู้ค้าแต่ละรายนั้นจะนำเข้ากองทุนประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันและแบ่งเงินในกองทุนออกเป็นสองส่วน ส่วนแรกนำมาบริหารจัดการกิจการของตลาดน้ำตลิ่งชัน และส่วนที่สองเป็นเงินสวัสดิการและเงินฌาปนกิจศพ ในกรณีที่ผู้ค้ารายใดเสียชีวิตลงทางประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันจะนำเงินในส่วนนี้มอบให้รายละ 13,500 บาท

การดำเนินกิจการของประชาคมในช่วงเริ่มแรกยังเป็นช่วงที่ค่อนข้างขลุกขลัก เพราะสมาชิกประชาคมแต่ละคนยังเป็นมือใหม่ การบริหารงานยังทำแบบลองผิดลองถูก เพราะยังไม่เคยมีประสบการณ์ในการบริหารงานในรูปแบบประชาคมมาก่อน ส่วนปัญหาที่เกิดขึ้นของประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันที่ผ่านมาไม่เคยปรากฏปัญหาหรือเหตุการณ์ขัดแย้งกันอย่างรุนแรง ส่วนใหญ่สาเหตุของปัญหาหรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจะมาจากข้อขัดแย้งภายในประชาคมเอง เช่นผู้ค้าตลาดน้ำทะเลาะวิวาทกันเอง ผู้ค้าตลาดน้ำทะเลาะกับนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวร้องเรียนว่าผู้ค้าพูดจาไม่สุภาพ ขายของแพง หรือ นำสินค้าไม่ดีมาขาย และผู้ค้าไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของประชาคม

ในกรณีที่ผู้ค้าตลาดน้ำทะเลาะวิวาทกันเอง โดยที่ผ่านมามีสาเหตุมาจากการแย่งกันขายของ การตั้งวางสินค้ารุกล้ำพื้นที่ของร้านค้าข้างเคียง เป็นต้น เมื่อกรรมการประชาคมทราบเรื่องก็จะมีการเรียกผู้ค้าทั้งกลุ่มมาเจรจากันที่บริเวณศาลาไทยริมน้ำ โดย ประธานประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันจะเป็นผู้ไกล่เกลี่ยให้ทั้งคู่เข้าใจกันและตกลงใจไม่ให้มีการทะเลาะวิวาทกันอีก ซึ่งที่ผ่านมาก็ไม่เคยมีเหตุการณ์ทะเลาะวิวาทกันอย่างรุนแรง ส่วนมากก็จะเป็นการกระทบกระทั่งกันเล็กน้อยเท่านั้น

ในกรณีที่ผู้ค้าตลาดน้ำมีปัญหาความขัดแย้งกับนักท่องเที่ยว เช่น นักท่องเที่ยวจู้จี้จุกจิกแล้วผู้ค้าแสดงกริยาที่ไม่สุภาพใส่ หรือการทะเลาะ โต้เถียงกัน เป็นต้น ถ้าหากกรรมการประชาคมคนใดอยู่บริเวณนั้น ไม่ว่าจะป็นคณะกรรมการบริหารหรือหัวหน้าโซน ก็จะเข้าไปช่วยยุติปัญหาโดยเป็นคนกลางพูดจาไกล่เกลี่ยให้ทั้งสองฝ่ายเลิกทะเลาะกันและจะขอโทษนักท่องเที่ยวแทนผู้ค้าด้วยเพราะยึดคติที่ว่าลูกค้าต้องถูกเสมอ

“ถ้ามีการกระทบกระทั่ง ทะเลาะเบาะแว้งในหมู่ผู้ค้าเนี่ยเรามีบทกำหนดโทษอยู่แล้ว ในเบื้องต้นเราจะเรียกทั้งสองฝ่ายมาเจรจา มาอมชอมกัน ซึ่งวิธีนี้หลายรายก็ทำได้ผล ก็ไม่ถึงขั้นลงโทษรุนแรง ทำความเข้าใจกันได้ ส่วนใหญ่จะเป็นผู้พิพากษาเอง เป็นคนตัดสิน ใกล้เคียง”

(นพดล มาเสริมสิน , สัมภาษณ์, 1 พฤศจิกายน 2548)

“ปัญหามันก็มีบ้างแหละนะกระทบกระทั่งกันบ้างแต่ก็ไม่รุนแรงส่วนมากจะเป็นเรื่องวางของล้าที่กันแล้วคุณนพดลเค้าก็เข้ามาใกล้เคียง ทะเลาะกับนักท่องเที่ยวก็มีเหมือนกันนะ นักท่องเที่ยวบางคนจู้จุกจิกแล้วแม่ค้าบางคนเค้าไม่ยอม ไปถึงทะเลาะกันถ้ากรรมการประชามหรือหัวหน้าโซนอยู่แถวนั้นเค้าก็จะเข้ามาจัดการให้ที่นี้จะถือว่าลูกค้าต้องถูกเสมอ”

(ผู้ประกอบการค้า , สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2548)

ในกรณีที่คณะกรรมการประชามได้รับการร้องเรียนจากนักท่องเที่ยวในเรื่องต่างๆ เช่น สินค้าราคาแพง ผู้ค้าพูดจาไม่สุภาพ ทุบทุตี เด็กเสิร์ฟแสดงกริยามารยาทที่ไม่ดี ผู้ค้านำอาหารไม่สดมาขายเมื่อซื้อไปแล้วเน่าบูด อาหารไม่สะอาด เป็นต้น ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถร้องเรียนโดยตรงได้ที่ศูนย์ประชาสัมพันธ์บริเวณศาลาไทยริมน้ำ อาจโทรศัพท์ไปร้องเรียนกับเจ้าหน้าที่เขต หรือในเว็บบไซต์ที่สำนักงานเขตตลิ่งชันจัดทำเพื่อเผยแพร่ตลาดน้ำตลิ่งชัน จากนั้นเจ้าหน้าที่เขตก็จะแจ้งให้คณะกรรมการประชามทราบ เพื่อให้ไปตักเตือนผู้ค้าตามลำดับ หลังจากนั้นเมื่อทางประชามตลาดน้ำตลิ่งชันทราบเรื่อง คุณนพดล มาเสริมสิน ประธานประชามก็จะเดินทางไปหาผู้ค้าที่ถูกร้องเรียนที่ร้านหรืออาจจะเรียกผู้ค้านั้นมาพบเป็นการส่วนตัวเพื่อสอบถามว่าได้กระทำจริงหรือไม่ และหากกระทำจริงก็จะกล่าวตักเตือนไม่ให้กระทำอีก และบอกว่าผู้ค้าทุกคนต้องแสดงกริยามารยาทที่ดีต่อนักท่องเที่ยว เพื่อให้เขาประทับใจและกลับมาเที่ยวอีก

นอกจากนั้นเมื่อมีการประชุมผู้ค้าตลาดน้ำ ก็จะมีการนำเรื่องเกี่ยวกับคำร้องเรียนของนักท่องเที่ยวมาพูดคุยกันในที่ประชุม พร้อมทั้งมีการอบรมมารยาทผู้ค้าตลาดน้ำด้วยส่วนทางสำนักงานเขตก็มีการจัดอบรมผู้ค้าเกี่ยวกับเรื่องเทคนิคการขายสินค้า ซึ่งเป็นการส่งเสริมการขายสินค้าของผู้ค้าและเป็นการสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวด้วย

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สำนักงานเขตตลิ่งชัน ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ได้บอกว่า

“ส่วนมากเค้าก็จะโทรศัพท์มา เราก็มีเจ้าหน้าที่รับเรื่องร้องเรียน เช่น เอาของไม่สะอาดมาขาย ของราคาแพง เราก็ไม่รู้ว่ามีข้อเท็จจริงมั๊ย เราก็มีหน่วยรับเรื่องร้องทุกข์ของเขตอยู่แล้ว ส่วนหนึ่งเราจะเปิดทางอินเทอร์เน็ตเป็นกระดานเสวนา เราก็เช็คข่าวกระดานเสวนาแล้วก็ไปบอกกับประธานว่ามีคนเค้าว่ามาอย่างนี้ละ เวลาที่มีข้อร้องเรียนอะไรเราก็จัดประชุมบอกคณะกรรมการเค้า เค้าก็จะไปบอกผู้ค้า”

(รุ่งโรจน์ เกศพานิช , สัมภาษณ์, 1 พฤศจิกายน 2548)

สำหรับในกรณีที่ผู้ค้าไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของประชาคม เช่น ไม่สวมหมวกคลุมผม และไม่ใส่ผ้ากันเปื้อนขายอาหาร ล้างภาชนะและทิ้งเศษอาหารลงในคลอง ตั้งวางสินค้ารुकค้าในที่สาธารณะ เป็นต้น ผู้ค้ารายนั้นก็จะถูกกล่าวตักเตือนจากกรรมการประชาคม แต่หากผู้ค้ารายใดยังไม่เชื่อฟังและยังไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของประชาคมอีกหลายครั้ง ก็จะมีการลงโทษ เช่น เสียค่าปรับ ประกาศผ่านไมโครโฟน นอกจากนี้ก็จะถูกสั่งห้ามขายของชั่วคราว จนกระทั่งให้ออกจากการเป็นสมาชิกประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันและห้ามมาขายของในตลาดน้ำตลิ่งชัน แต่ที่ผ่านมามีผู้ค้ารายใดถูกลงโทษถึงขั้นห้ามขายของในตลาดน้ำ

ปัญหาที่พบอีกอย่างในการดำเนินงานของประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันก็คืองบประมาณที่ได้มาจากกองทุนประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันมีไม่เพียงพอในการที่จะนำมาพัฒนาตลาดน้ำตลิ่งชัน เพราะเงินส่วนนี้เป็นเงินที่ได้มาจากสมาชิกประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันอย่างเดียว

“งบประมาณการพัฒนาที่ได้มาจาก กทม.ที่ผ่านมามีไม่เคยได้รับจากเขตเลย การพัฒนาตลาดน้ำต้องนำเงินจากกองทุนประชาคมมาใช้ ซึ่งก็เป็นปัญหาเพราะเงินกองทุนมีไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในการพัฒนาตลาดน้ำ”

(นพดล มาเสริมสิน , สัมภาษณ์, 1 พฤศจิกายน 2548)

เมื่อตลาดน้ำตลิ่งชันที่บริหารงานโดยประชาคมดำเนินกิจการไปได้ระยะหนึ่งทางประชาคมก็มีแนวคิดที่จะเพิ่มกิจกรรมอื่นๆ ที่นอกเหนือไปจากการขายสินค้าเพื่อเป็นการดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาชมตลาดน้ำตลิ่งชันมากขึ้น ทางประชาคมได้ปรึกษาหารือกันแล้วได้ข้อสรุปว่าควรมีการจัดกิจกรรมการแสดงเพื่อสร้างสีสันให้กับตลาดน้ำ โดยการแสดงจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นการจัดแสดงดนตรีไทย โดยทางประชาคมได้ขอความช่วยเหลือจาก คุณทวีศักดิ์ เรือนทอง ศึกษาธิการเขตตลิ่งชันให้เป็นตัวแทนของทางประชาคมเข้าไปติดต่oprสานงานกับทางโรงเรียนต่างๆ ในสังกัดกรุงเทพมหานครที่อยู่ในเขตตลิ่งชัน ให้พานักเรียนที่มีความสามารถทางดนตรีไทยมาแสดงดนตรีไทยที่บริเวณศาลาไทยริมน้ำทุกวันอาทิตย์ ตั้งแต่เวลา 11.00-14.00 น. ซึ่งแต่ละโรงเรียนจะพลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาแสดงดนตรี โดยทางประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันจะดูแลรับผิดชอบเรื่องการรับส่งเด็กนักเรียนและเครื่องดนตรี รวมทั้งอาหารกลางวันและค่าตอบแทนในการแสดงของเด็กด้วย

“ทางสำนักงานเขตตลิ่งชันได้ช่วยติดต่oprสานงานกับโรงเรียนในเขตโดยมี คุณทวีศักดิ์ เรือนทอง ศึกษาธิการเขตตลิ่งชันช่วยติดต่อให้โดยทุกโรงเรียนจะไปจัดคิวกันเพื่อพลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาแสดงดนตรี”

(นพดล มาเสริมสิน , สัมภาษณ์, 1 พฤศจิกายน 2548)

นอกจากกิจกรรมการแสดงดนตรีไทยแล้ว ยังมีกิจกรรมดนตรีในส่วนที่จัดบริเวณเวทีประชาคมซึ่งตั้งอยู่บริเวณกลางสวนป่าหน้าสำนักงานเขตตลิ่งชัน รูปแบบกิจกรรมเป็นดนตรีคาราโอเกะที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ขึ้นไปร้องเพลงคนละ 2 เพลง โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆทั้งสิ้นซึ่งจัดเป็นประจำทุกวันอาทิตย์ ตั้งแต่เวลา 14.00-16.00 น. นอกจากนี้เวทีประชาคมยังใช้เป็นเวทีกลางในการแสดงออก และเป็นเวทีสำหรับจัดงานต่างๆ ของตลาดน้ำตลิ่งชันด้วย

ต่อมาในปี พ.ศ. 2542 นอกจากกิจกรรมการแสดงดนตรีแล้วตลาดน้ำตลิ่งชันยังจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทัวร์คลองขึ้นมาเพื่อสร้างจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของตลาดน้ำตลิ่งชัน และเพื่อเป็นการหมุนเวียนนักท่องเที่ยวให้ระบายออกจากพื้นที่หน้าสำนักงานเขตเพราะพื้นที่หน้าสำนักงานเขตมีจำกัด ถ้าไม่มีการหมุนเวียนนักท่องเที่ยวออกไปตามสวนก็จะทำให้ไม่มีที่นั่งพักผ่อนแล้วในที่สุดนักท่องเที่ยวก็จะกลับออกไปจากตลาดน้ำ จึงต้องทำให้นักท่องเที่ยวอยู่ในตลาดน้ำนานที่สุด ถ้านักท่องเที่ยวเข้ามาเพื่อซื้อสินค้าและรับประทานอาหารก็จะใช้เวลาไม่นาน แต่ถ้ามีการลงเรือทัวร์คลองก็จะใช้เวลาในการท่องเที่ยวเกี่ยวกับกิจกรรมของตลาดน้ำตลิ่งชันเพิ่มอีกประมาณ 2-3 ชั่วโมง ขึ้นอยู่กับเส้นทางที่ไป ซึ่งที่มาของกิจกรรมตลิ่งชันทัวร์นี้มาจากแนวความคิดของคุณ ยอดฤดี ปัทมะสุคนธ์ หัวหน้างานประชาสัมพันธ์ เขตตลิ่งชันในขณะนั้น จากนั้นประธานประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชัน ได้นำเข้าที่ประชุมแล้วเสนอต่อผอ. เขตตลิ่งชัน ซึ่ง ผอ. ได้อนุมัติให้ทำโดยการจัดทำทัวร์ตลิ่งชันจะดำเนินการโดยประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชัน โดยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสำนักงานเขตตลิ่งชัน คือ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่เขตตลิ่งชัน และให้นักท่องเที่ยวรู้จักเขตตลิ่งชันมากขึ้น เนื่องจากปัจจุบันเขตตลิ่งชันยังมีบรรยากาศที่เป็นธรรมชาติ คลองสวยน้ำใส และบ้านเรือนสองฝั่งคลองก็ยังมีสภาพดั้งเดิมหลงเหลือให้ชมอยู่ และส่วนหนึ่งเพื่อเป็นการส่งเสริมรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่ โดยการเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรตามสวนต่างๆ ที่ทัวร์พาขึ้นไปชม

กิจการของประชาคมตลาดน้ำดำเนินไปอย่างก้าวหน้าขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่งปลายปี พ.ศ.2544 ผอ. เขตตลิ่งชัน ได้ย้ายไปดำรงตำแหน่งที่อื่น และทางสำนักงานเขตตลิ่งชันมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหาร ซึ่งคณะผู้บริหารชุดใหม่ของสำนักงานเขตตลิ่งชันก็ยังคงให้การสนับสนุนตลาดน้ำตลิ่งชัน และการทำงานของประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชัน แต่ก็ได้ลดบทบาทลงมาจากเมื่อก่อน ซึ่งประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันจะต้องพึ่งพาตนเองมากขึ้น ซึ่งทางสำนักงานเขตตลิ่งชันยังให้ความช่วยเหลือในด้านการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ตลาดน้ำตลิ่งชันผ่านสื่อประเภทต่างๆ ทั้งสื่อมวลชน สื่อเฉพาะกิจ และสื่ออินเทอร์เน็ต ให้เป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศนอกจากนี้ยังประสานงานพาตัวแทนผู้ค้าตลาดน้ำไปตั้งบูธออกร้านตามงานต่างๆ ด้วย เช่น เทศกาลอาหารที่เมืองทองธานี งานสุดยอดเรือสยาม เป็นต้น

ในปี พ.ศ.2545 ผอ.เขตดลิ่งชันคนใหม่ได้ดำเนินการปรับปรุงตลาดน้ำเพิ่มเติมจากเดิมโดยได้ดำเนินการปรับปรุงลานจอดรถเพิ่มขึ้นเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกมากขึ้น ปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ด้านสื่อต่างๆ และในปัจจุบัน สำนักงานเขตได้เข้าดำเนินการจัดโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวตลาดน้ำดลิ่งชัน งานเทศกาลเกษตรแฟร์ของเขตดลิ่งชัน ช่วงปลายเดือนพฤษภาคมของทุกปี จัดโครงการพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริการจัดทำโครงการพัฒนาสินค้า และการบริการของผู้ค้าในแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำให้มีระดับมาตรฐานสากล และจัดทำเว็บไซต์ด้านการท่องเที่ยวขึ้นเพื่อเป็นการบริการด้านการท่องเที่ยว (<http://203.155.220.217/office/talingchan>) หรือ www.Talingchan.net นอกจากนี้ในอนาคตจะได้ดำเนินการจัดหาสถานที่เพื่อแสดงสินค้าและของดีทั้ง 50 เขต เป็นจุดศูนย์รวมสินค้า OTOP รวมทั้งศิลปหัตถกรรมต่างๆ เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวของกรุงเทพมหานคร และก่อให้เกิดความหลากหลายในสินค้าให้กับนักท่องเที่ยว รวมทั้งจัดหาแหล่งเงินทุน ตลอดจนขยายพื้นที่ออกไปทางวัดดลิ่งชันหรือบริเวณต่อเนื่องใกล้เคียงตลาดน้ำดลิ่งชัน เพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยวอีกด้วย

นอกจากนี้ ในปีพ.ศ. 2545 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้กำหนดนโยบายการท่องเที่ยวให้เป็นที่นิยมซึ่งเมื่อทางสำนักงานเขตดลิ่งชันรับนโยบายเรื่องการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมาแล้ว ก็มีการประชุมกับคณะบริหารและประชาคมตลาดน้ำดลิ่งชันว่าการท่องเที่ยวของตลาดน้ำดลิ่งชันมีศักยภาพ และความพร้อมที่จะพัฒนาต่อไป ให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งเป็นรูปแบบใหม่ของการท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืนได้ ซึ่งทางประชาคมก็เห็นด้วยกับแนวคิดของสำนักงานเขตดลิ่งชันที่จะพัฒนาให้ตลาดน้ำดลิ่งชันเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อีกแห่งหนึ่งของกรุงเทพมหานคร โดยการจัดการท่องเที่ยวของตลาดน้ำดลิ่งชันจะคำนึงถึงผลกระทบต่อธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยการสร้างจิตสำนึกให้แก่สมาชิกประชาคมและนักท่องเที่ยวให้ตระหนักถึงคุณค่าของธรรมชาติและสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวและช่วยกันดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวอย่างจริงจัง

การจัดการการท่องเที่ยวตลาดน้ำดลิ่งชันในช่วงที่เริ่มมีการฟื้นฟูปรับปรุง ปี พ.ศ.2541จนถึงปัจจุบัน

การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในช่วงนี้ มีจุดเปลี่ยนที่เห็นได้ชัด ต่างจากช่วงแรกของการก่อตั้งตลาดน้ำดลิ่งชันในปี พ.ศ. 2530 ตรงที่ได้เกิดองค์กรของประชาชนที่มีชื่อว่า “ประชาคมตลาดน้ำดลิ่งชัน” ขึ้นมาแทนการบริหารจัดการโดยสำนักงานเขตดลิ่งชัน ซึ่งมีแนวคิดที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน

ประชามตลาตน้ำตลิ่งชัน ประกอบไปด้วยบุคคลที่มาจากหลายสาขาอาชีพ ทั้งข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัทเอกชน และประชาชนทั่วไป โดยที่มีการแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบเป็นฝ่ายต่างๆ ดังนี้ คือ

1. คณะกรรมการบริหารประชาม ได้แก่ ประธาน รองประธาน เลขานุการ ที่ปรึกษา และกรรมการประชาม รวมทั้งสิ้น 15 คน ซึ่งจะมาจากการเลือกตั้งของสมาชิกประชามทั้งหมด โดยสมาชิกประชามจะลงคะแนนเสียงเลือกเฉพาะประธานประชาม แล้วประชามประชามจะไปเลือกคณะกรรมการบริหารประชามจะมีวาระการทำงานครั้งละ 2 ปี ซึ่งจากการเลือกคณะกรรมการประชามทั้ง 3 ครั้งที่ผ่านมาส่วนใหญ่ก็จะได้คณะกรรมการชุดเดิม คณะกรรมการบริหารประชามตลาตน้ำตลิ่งชัน มีหน้าที่ดังนี้

1.1 กำหนดกรอบวิธีการทำงานของประชาม โดยยึดตามนโยบายที่สำนักงานเขตตลิ่งชันเป็นผู้กำหนดให้

1.2 บริการดูแลสมาชิกประชามแต่ละรายให้ปฏิบัติอยู่ในกฎระเบียบของประชาม

1.3 จัดการเรื่องการเงินและค่าใช้จ่ายต่างๆ ของประชาม เพื่อให้สามารถเลี้ยงดูตัวเองได้

1.4 เป็นตัวแทนของสมาชิกประชามตลาตน้ำตลิ่งชันทั้งหมด ประสานงานติดต่อกับตัวแทนของสำนักงานเขตตลิ่งชันหรือ หน่วยงานภายนอกอื่นๆ

2. กรรมการโซน มีทั้งหมด 9 คนเป็นตำแหน่งที่แต่งตั้งเพิ่มขึ้นมาหลังจากที่มีประชามตลาตน้ำตลิ่งชันมาแล้ว 2 ปี เพื่อดูแลผู้ค้าในแต่ละโซน ซึ่งร้านค้าที่อยู่ภายในตลาตน้ำตลิ่งชันทั้งหมดจะถูกแบ่งเป็นล็อก เป็นโซน โดยในแต่ละโซนจะมีผู้ค้าประมาณ 10 ราย

สำหรับการเลือกกรรมการโซน ผู้ค้าในแต่ละโซนที่มีอยู่ประมาณ 10 รายจะเป็นผู้เลือกกันเองโดยเลือกพร้อมกันกับคณะกรรมการบริหารประชาม ซึ่งพิจารณาตามความเหมาะสมว่าผู้ค้ารายใดในโซนที่สมควรจะได้รับเลือก ซึ่งคณะกรรมการโซนมีวาระการทำงานคราวละ 2 ปี เช่นเดียวกัน กรรมการโซน มีหน้าที่ดังนี้

2.1 เก็บเงินค่าสมาชิกประชามรายละ 140 บาท/สัปดาห์ จากผู้ค้าที่อยู่ในโซน เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายของประชาม

2.2 ถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารจากที่ประชุมให้ผู้ค้าในโซนรับทราบ

2.3 ดูแลและตักเตือนผู้ค้าในโซนให้วางสินค้าให้เป็นระเบียบและรักษาความสะอาดหน้าร้าน

3. สมาชิกประชาคม ได้แก่ ผู้ค้าในตลาดน้ำตลิ่งชันทั้งหมด ซึ่งเป็นข้อตกลงว่าผู้ที่
จะมาค้าขายในตลาดน้ำตลิ่งชันจะต้องเป็นสมาชิกของประชาคมด้วย ซึ่งในปัจจุบันประชาคมตลาด
น้ำตลิ่งชันมีสมาชิกจำนวนทั้งสิ้น 161 ราย สมาชิกประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชัน มีหน้าที่ดังนี้

3.1 ออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งประธานประชาคม

3.2 ปฏิบัติตามกฎระเบียบของประชาคม เช่น ไม่ตั้งวางสินค้าล้ำเส้นทาง
เท้าที่กำหนด กำหนดค่าสมาชิกโดยเสียค่าสมาชิกประชาคมสัปดาห์ละ 140 บาท สำหรับสมาชิก
ประชาคมที่ค้าขายอยู่บนบก และสัปดาห์ละ 250-300 บาท สำหรับสมาชิกประชาคมที่ค้าขายอยู่ใน
โป๊ะแพ

3.3 ช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดในบริเวณพื้นที่ตลาดน้ำ

3.4 เสนอแนะความคิดเห็นผ่านทางกรรมการประชาคมเพื่อนำเข้าที่
ประชุม และปฏิบัติตามมติที่ได้รับจากที่ประชุม

(ประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชัน, 2548:1)

ความสัมพันธ์ของประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันกับสำนักงานเขตตลิ่งชัน

จากการสัมภาษณ์ ประธานประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2548
นำมาสรุปได้ว่า

ภายหลังที่ได้มีการจัดตั้งประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันขึ้นมาแล้ว ทางสำนักงาน
เขตตลิ่งชันก็ได้ลดบทบาทหน้าที่ในการจัดการตลาดน้ำตลิ่งชันลงไปบ้าง แต่ยังคงช่วยเหลือ
สนับสนุนการดำเนินงานของประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันอยู่บ้าง โดยทำหน้าที่ประสานงานกับ
ประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันในด้านต่างๆ ดังนี้

ด้านนโยบายของตลาดน้ำตลิ่งชัน

ประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันจะประสานงานกับสำนักงานเขตตลิ่งชันในการบริหาร
จัดการตลาดน้ำตลิ่งชันร่วมกัน โดยที่สำนักงานเขตตลิ่งชันจะทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบายหลัก
ให้กับประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชัน เพื่อให้ประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันนำไปใช้เป็นกรอบแนวคิดและ
แนวทางในการวางแผนการปฏิบัติงาน เพื่อบริหารกิจการตลาดน้ำตลิ่งชัน ซึ่งประชาคมตลาดน้ำ
ตลิ่งชันได้นำนโยบายของสำนักงานเขตตลิ่งชันจำนวน 16 ข้อ มาแจกแจงเป็นกฎระเบียบและกฎ
ข้อบังคับจำนวน 24 ข้อ ให้ผู้ค้าตลาดน้ำตลิ่งชันทุกคนถือปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด

ด้านกิจกรรมภายในตลาดน้ำตลิ่งชัน

ประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันจะประสานงานกับสำนักงานเขตตลิ่งชันในการติดต่อขอความร่วมมือจากโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครที่อยู่ในพื้นที่เขตตลิ่งชัน ให้นำนักเรียนที่มีความสามารถทางดนตรีไทยมาแสดงดนตรีไทยที่ตลาดน้ำตลิ่งชัน ในช่วงเวลา 11.00-14.00 น. ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันไปทุกอาทิตย์ ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เยาวชนในพื้นที่เขตตลิ่งชันใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และได้แสดงความสามารถที่มีด้วย โดยประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันจะเป็นผู้ดูแลเรื่องค่าใช้จ่ายต่างๆ ได้แก่ ค่ายานพาหนะรับ-ส่ง และค่าอาหารกลางวัน

ด้านการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

ประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันและสำนักงานเขตตลิ่งชันติดต่อขอความร่วมมือกับการรถไฟฟ้า ขอบริเวณฝั่งตรงข้ามสำนักงานเขตตลิ่งชัน ซึ่งเป็นที่ดินของการรถไฟฟ้า โดยที่สำนักงานเขตตลิ่งชันใช้งบประมาณของทางราชการปรับปรุงพื้นที่บริเวณดังกล่าวเป็นที่จอดรถเพิ่มเติมของนักท่องเที่ยวตลาดน้ำตลิ่งชัน นอกเหนือจากที่จอดรถภายในสำนักงานเขตตลิ่งชัน

เจ้าหน้าที่เทศกิจของสำนักงานเขตตลิ่งชันจะสนับสนุนการทำงานของประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชัน ในด้านการอำนวยความสะดวกเรื่องการจราจรภายในตลาดน้ำตลิ่งชันและที่จอดรถของนักท่องเที่ยว ซึ่งเจ้าหน้าที่เทศกิจจะทำหน้าที่ในการ โบกธงและจัดหาที่จอดรถให้นักท่องเที่ยว โดยทางประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันจะเป็นผู้รับผิดชอบเรื่องค่าตอบแทนของเจ้าหน้าที่เทศกิจที่มาปฏิบัติหน้าที่เหล่านี้

ประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันได้ประสานกับสำนักงานเขตตลิ่งชัน ในการจัดสร้างห้องน้ำเพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว โดยห้องน้ำนี้จะแยกออกมาจากสำนักงานเขตตลิ่งชัน เนื่องจากที่ผ่านมามีนักท่องเที่ยวใช้ห้องน้ำของสำนักงานเขตตลิ่งชันเป็นจำนวนมาก เป็นผลให้ห้องน้ำของสำนักงานเขตตลิ่งชันชำรุด และมีปัญหาเรื่องการรักษาความสะอาด ตลอดจนความปลอดภัยของทางราชการด้วย

ภาพที่ 21: ห้องน้ำบริการนักท่องเที่ยว

ภาพที่ 22: ลานจอดรถบริเวณสำนักงานเขตตลิ่งชันและริมทางรถไฟ

ด้านความสะอาดของตลาดน้ำตลิ่งชัน

ประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันร่วมมือกับฝ่ายรักษาความสะอาดและสวนสาธารณะของสำนักงานเขตตลิ่งชัน ในการจ้างคนมาเก็บขยะภายในตลาดน้ำตลิ่งชันทั้งบนบกและในน้ำ เพื่อความสะอาดและสิ่งแวดล้อมที่ดีของตลาดน้ำตลิ่งชัน นอกจากนี้ทางประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันได้จัดสร้างบ่อเกราะ(บ่อดักไขมัน) ตรงบริเวณที่ล้างจานชามของผู้ค้า และประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันได้ประสานงานกับฝ่ายอนามัยของสำนักงานเขตตลิ่งชัน เพื่อดูแลความสะอาดของภาชนะที่ใส่อาหารและอาหารที่จำหน่ายภายในตลาดน้ำตลิ่งชันด้วย

ภาพที่ 23: บริเวณที่ทำความสะอาดจานชามและบ่อดักไขมัน

ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชัน

สำนักงานเขตตลิ่งชันประสานงานกับประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชัน ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางน้ำ หรือเรียกว่า “ตลิ่งชันทัวร์” ขึ้นภายในพื้นที่เขตตลิ่งชัน โดยประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันเป็นผู้ดำเนินการในการจำหน่ายตั๋วเรือ เส้นทางการท่องเที่ยว การบริการ และการรักษาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

ภาพที่ 24: ตลิ่งชันทัวร์

นอกจากนี้ประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันยังได้รับความร่วมมือจากเจ้าของสวนต่างๆ ในการอนุญาตให้ไกด์นำเที่ยวพานักท่องเที่ยวขึ้นชมสวนไม้ไทย สวนกล้วยไม้ สวนพืชผักและสวนผลไม้ตามฤดูกาลที่อยู่ในเส้นทางท่องเที่ยวของตลิ่งชันทัวร์ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันไป ตามโอกาสตลอดจนเป็นวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับพันธุ์ไม้แก่นักท่องเที่ยว รวมทั้งเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ซื้อผลผลิตทางการเกษตรและพันธุ์ไม้ได้โดยตรงจากสวนด้วย

“ไปเที่ยวสวนกล้วยไม้ เรามีวิทยากรเจ้าของสวนทำหน้าที่ในการให้ความรู้กับนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับกล้วยไม้ สวนผลไม้มีวิทยากรต่อเนื่องกัน คือเที่ยวที่นี่แล้วได้ความรู้”

(นพดล มาเสริมสิน , สัมภาษณ์, 1 พฤศจิกายน 2548)

ด้านการประชาสัมพันธ์ตลาดน้ำตลิ่งชัน

ประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันร่วมกับสำนักงานเขตตลิ่งชัน ในการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์และกิจกรรมเพื่อเผยแพร่ตลาดน้ำให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศตลอดจนเชิญชวนให้ประชาชนเดินทางมาเที่ยวที่ตลาดน้ำตลิ่งชันด้วยโดยได้ทำการ

ประชาสัมพันธ์หลากหลายรูปแบบผ่านสื่อประเภทต่างๆ ทั้งสื่อมวลชนและสื่อเฉพาะกิจ ได้แก่ แผ่นพับ ใบปลิว ป้ายผ้า สารคดีทางโทรทัศน์และวิทยุ บทความในหนังสือพิมพ์และนิตยสาร วัสดุข่าวพิเศษ การจัดงานเทศกาลต่างๆ และการจัดทำเว็บไซต์แนะนำตลาดน้ำตลิ่งชันด้วย

นอกจากนี้ประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันยังได้ประสานความร่วมมือกับสำนักงานเขตตลิ่งชันเพื่อทำแผนงานเสนอไปที่ศูนย์ท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร เพื่อของบประมาณในการทำกิจกรรมประชาสัมพันธ์ตลาดน้ำตลิ่งชันและพัฒนาสภาพแวดล้อมโดยรอบของตลาดน้ำตลิ่งชันให้อยู่ในสภาพที่ดี เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้เดินทางมาท่องเที่ยวที่ตลาดน้ำตลิ่งชัน

ความสัมพันธ์ระหว่างประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันกับกลุ่มพันธมิตร

จากการสัมภาษณ์ ประธานประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2548 นำมาสรุปได้ว่า

ในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวของประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชัน จะมีกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นที่ตลาดน้ำตลิ่งชัน อยู่ 7 กลุ่ม ดังรายละเอียดของแต่ละกลุ่มดังต่อไปนี้

1) โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครทางประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันได้ติดต่อประสานงานกับทางสำนักงานเขตตลิ่งชัน และทางสำนักงานเขตตลิ่งชัน ได้ติดต่อไปยังคุณทวีศักดิ์ เรือนทอง ศึกษาธิการเขตตลิ่งชันให้ช่วยประสานงานกับโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ในเขตตลิ่งชัน ให้จัดแสดงดนตรีไทยของนักเรียนโดยจัดการแสดงขึ้นทุกวันอาทิตย์ในเวลา 11.00-14.00 น. บริเวณศาลาไทยริมน้ำ ซึ่งทางโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครในเขตตลิ่งชัน ก็ยินดีให้ความช่วยเหลือทางประชาคม โดยจะผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาแสดงดนตรีไทยให้กับทางประชาคม โดยทางประชาคมต้องรับผิดชอบดูแลเรื่องการรับส่งเด็กนักเรียน เครื่องดนตรี อาหารกลางวัน และค่าตอบแทนแก่เด็กนักเรียนด้วย นอกจากนี้หากทางประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันจัดกิจกรรมพิเศษต่างๆ ทางกลุ่มสมาชิกของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครก็จะให้ความช่วยเหลือมาโดยตลอด

2) กลุ่มวัด ในเขตตลิ่งชันเป็นเขตที่มีวัดจำนวนมาก จะเห็นได้ว่าตลอดสองฝั่งคลองของเขตตลิ่งชัน จะมีวัดมากกว่า 10 วัดซึ่งวัดส่วนใหญ่ในเขตตลิ่งชันจะเป็นวัดเก่าแก่มิประวัติกความเป็นมายาวนาน เช่น วัดรัชฎาธิษฐาน หรือ วัดเงิน พระอารามหลวงชั้นตรี เป็นวัดเก่าแก่สร้างมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เป็นต้น ประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชัน และวัดต่างๆ

ในเขตตลิ่งชันจะมีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น เนื่องจากการจัดกิจกรรมต่างๆ ของประชาคม ตลาคน้ำตลิ่งชันจะต้องขอความร่วมมือจากทางวัด เช่น การทำบุญในช่วงเทศกาลต่างๆ เช่น สงกรานต์ ทางประชาคมตลาคน้ำตลิ่งชันจะนิมนต์พระจากวัดต่างๆ เช่น วัดช่างเหล็ก วัดตลิ่งชัน มาฉันภัตตาหารเพลและสวดมนต์ให้พรที่ตลาคน้ำตลิ่งชันมาตลอด และทางประชาคม ตลาคน้ำตลิ่งชัน ก็จะจัดพิธีทำบุญตามประเพณีต่างๆ เช่น วันเข้าพรรษา ก็มีการจัดหล่อเทียน เข้าพรรษา หรือจัดทอดกฐินกองผ้าป่านำไปถวายวัดในเขตตลิ่งชัน นอกจากนี้ในการจัดกิจกรรม ตลิ่งชันทั่วๆ ยังมีการจัดแวะให้นักท่องเที่ยวทำบุญตามวัดต่างๆ เช่น ทำบุญปล่อยปลา ปล่อยหอย และให้อาหารปลาที่วัดปากน้ำฝั่งใต้ และในเส้นทางทัวร์สวนงู ตลิ่งชันทั่วๆ ยังจัดเรือให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสการล่องพอสวดวัดปากน้ำภาษีเจริญด้วย

3) ศูนย์การท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร เป็นศูนย์ที่ให้ความช่วยเหลือในด้านการ ประชาสัมพันธ์ข่าวสารของประชาคมตลาคน้ำตลิ่งชัน และให้ความช่วยเหลือในด้านการจัดอบรม มักคุเทศก์ให้กับตลาคน้ำตลิ่งชันด้วย นอกจากนี้ทางประชาคมตลาคน้ำตลิ่งชันยังได้ประสานความร่วมมือกับทางสำนักงานเขตตลิ่งชันเพื่อทำแผนงานเสนอไปที่ศูนย์การท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร เพื่อของบประมาณในการทำกิจกรรมประชาสัมพันธ์ตลาคน้ำตลิ่งชัน และพัฒนาสภาพแวดล้อม โดยรอบของตลาคน้ำ

4) เจ้าของสวนในพื้นที่เขตตลิ่งชัน ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งตลาคน้ำตลิ่งชันขึ้นมาในปี พ.ศ. 2530 เจ้าของสวนในพื้นที่เขตตลิ่งชันก็เป็นคนกลุ่มแรกที่เข้ามามีส่วนร่วมในตลาคน้ำตลิ่งชัน เจ้าของสวนกลุ่มนี้นอกจากจะนำต้นไม้มาจำหน่ายในตลาคน้ำแล้ว ทางประชาคมตลาคน้ำตลิ่งชัน ยังขอความร่วมมือจากเจ้าของสวนเพื่อนำนักท่องเที่ยวของตลิ่งชันทั่วๆ เข้าไปชมสวน ซึ่งเจ้าของ สวนที่ให้การสนับสนุนตลิ่งชันทั่วๆ มีด้วยกันหลายราย เช่น สวนลุงพรซึ่งเป็นสวนกล้วยไม้ตัดดอก ที่ใหญ่ที่สุดในเขตตลิ่งชัน สวนแก้วมังกรซึ่งจะเปิดให้นักท่องเที่ยวขึ้นชมสวนในช่วงเดือนมิถุนายน ถึงสิงหาคม สวนสมุนไพรไทย สวนผลไม้ซึ่งปลูกผลไม้แบบสวนผสม โดยปกติสวนผลไม้เหล่านี้ จะจำหน่ายผลไม้ให้กับพ่อค้าที่มารับซื้อผลไม้ที่สวน ผลไม้จะมีด้วยกันหลายชนิด เช่น มะม่วง กระท้อน มะไฟ ชมพู ส้มโอ เป็นต้น ซึ่งทางประชาคมตลาคน้ำตลิ่งชันจะช่วยออกค่าใช้จ่ายให้กับ เจ้าของสวนที่พานักท่องเที่ยวไปชม เช่น ทางประชาคมตลาคน้ำตลิ่งชันจะต้องจ่ายค่าคูดห้องน้ำ ค่ากำจัดขยะให้กับเจ้าของสวนเป็นรายเดือน

5) สวนงูชนบุรี เป็นสวนสัตว์เอกชนรายเดียวในเขตตลิ่งชันที่เปิดให้นักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเข้าชมทุกวัน โดยเด็กจะเสียค่าบริการผ่านประตูรายละ 50 บาท ส่วน

ผู้ใหญ่จะเสียค่าบริการผ่านประตูรายละ 100 บาท ประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันต้องการให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักและมีแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมที่หลากหลายกว่าการมานั่งเรือชมบรรยากาศและวิถีชีวิตชาวตลิ่งชัน จึงได้ประสานงานไปยังเจ้าของสวนงูธนบุรี เพื่อนำนักท่องเที่ยวของตลิ่งชันทัวร์เข้าชมกิจกรรมที่ทางสวนงูจัดขึ้น ซึ่งเจ้าของสวนงูก็ให้การต้อนรับที่ดีกับนักท่องเที่ยวของตลิ่งชันทัวร์ โดยจัดการแสดงงูเพิ่มเมื่อมีนักท่องเที่ยวจากตลิ่งชันทัวร์เข้ามาชมการแสดง ซึ่งการแสดงของสวนงูนอกจากจะมีสัตว์ป่า เช่น เสือดาว หมี ลิง งู นกและสัตว์อีกหลายชนิด ยังมีการแสดงการจับงู การรีดพิษงู และการให้ความรู้เกี่ยวกับงูชนิดต่างๆ นอกจากการจัดแสดงต่างๆ แล้วทางสวนงูยังมีร้านขายของที่ระลึกไว้บริการนักท่องเที่ยวด้วย

6) ชาวบ้านในเขตตลิ่งชัน เป็นกลุ่มบุคคลสำคัญที่ก่อให้เกิดการท่องเที่ยวขึ้นมาได้นอกจากชาวบ้านในเขตตลิ่งชันจะมีส่วนร่วมในการเข้ามาเป็นผู้ค้า เป็นนักท่องเที่ยวแล้ว ยังทำหน้าที่เป็นเจ้าบ้านที่ดี ที่นักท่องเที่ยวจากท้องถิ่นอื่นจะเข้ามาชื่นชมภาพบรรยากาศวิถีชีวิตของชาวตลิ่งชัน จากสภาพวิถีชีวิตที่ยังดำรงอยู่ในรูปแบบและเอกลักษณ์ของชาวสวนชาวน้ำ เมื่อประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันจัดทัวร์ตลิ่งชันขึ้นมาก็มุ่งหวังให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจและพบเห็นวิถีชีวิตและธรรมชาติของตลิ่งชัน ชาวบ้านนอกจากจะทำหน้าที่เป็นเจ้าบ้านที่ดีแล้วช่วยต้อนรับนักท่องเที่ยวแล้ว ยังมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือสถานที่ท่องเที่ยวให้มีระเบียบเรียบร้อยอีกด้วย เนื่องจากทางประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันมีอำนาจหน้าที่ในการจัดการดูแลสิ่งแวดล้อมเฉพาะบริเวณหน้าสำนักงานเขตตลิ่งชันเท่านั้น จึงได้ขอความช่วยเหลือจากทางสำนักงานเขตตลิ่งชันให้ช่วยประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชน โดยเฉพาะแม่น้ำลำคลอง ซึ่งทางสำนักงานเขตตลิ่งชันก็ได้ช่วยประชาสัมพันธ์ให้และได้มีการรณรงค์ให้ชาวบ้านจัดระเบียบบริเวณบ้านเรือนให้สะอาดเรียบร้อย โดยมีการประกวดหน้าบ้านนำมองขึ้น ซึ่งชาวบ้านก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี โดยการนำต้นไม้ ดอกไม้ มาประดับตกแต่งหน้าบ้านให้สวยงาม นอกจากนี้จะทำให้สภาพแวดล้อมในชุมชนเป็นระเบียบเรียบร้อยแล้วยังเป็นการช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วย ซึ่งเมื่อนักท่องเที่ยวนั่งเรือผ่านก็จะพบทัศนียภาพที่สวยงามสร้างความประทับใจได้เป็นอย่างดี นอกจากการจัดประกวดหน้าบ้านนำมองแล้ว ทางสำนักงานเขตตลิ่งชันยังมีการจัดบริการเรือเก็บขยะเพื่อให้บริการชาวบ้านที่อยู่ห่างไกลถนนได้ทิ้งขยะได้สะดวกขึ้น โดยจะมีเรือกำจัดขยะแล่นเข้าไปเก็บขยะในชุมชนวันละ 2 รอบ นอกจากนี้ยังมีเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมอยู่ตลอดเวลา โดยทุกๆ 6 เดือนจะมีการตรวจคุณภาพน้ำในคลองของเขตตลิ่งชันด้วย

7) นักท่องเที่ยว ตลาดน้ำตลิ่งชันเริ่มเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากขึ้นกว่าในอดีตซึ่งในอดีตนักท่องเที่ยวที่เข้ามานั้น ส่วนใหญ่จะเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่นิยมชมชอบการ

ปลูกต้นไม้ ซึ่งจะเข้ามาเพื่อซื้อต้นไม้กลับไปประดับตกแต่งบ้านเรือน แต่หลังจากที่ได้มีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารตลาดน้ำออกไปทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ทำให้มีนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเริ่มเข้ามาในตลาดน้ำตลิ่งชันมากขึ้น

ประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันได้มีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารการท่องเที่ยวผ่านสื่อต่างๆ เนื่องจากทางประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันมีงบประมาณในการประชาสัมพันธ์จำกัด จึงต้องขอความช่วยเหลือจากสื่อมวลชนต่างๆ ทั้งทางรายการวิทยุ เช่น รายการของคลื่น จ.ส. 100 ทางโทรทัศน์ของช่องรายการปกติ และทางเคเบิลทีวี โดยมีการเชิญสื่อมวลชนมาถ่ายทำสารคดีและเขียนบทความต่างๆ เพื่อเผยแพร่ไปทั่วโลก มีการจัดทำแผ่นพับ โฆษณาประชาสัมพันธ์ไปวางตามจุดประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวต่างๆ เช่น สถานีรถไฟฟ้ามหานคร ศูนย์ท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย รวมทั้งการจัดทำเว็บไซต์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลการท่องเที่ยวด้วย ซึ่งผลจากการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเป็นที่น่าพอใจมาก เพราะมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเข้ามาท่องเที่ยวตลาดน้ำตลิ่งชันเพิ่มมากขึ้น

นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ โดยส่วนใหญ่จะทราบข่าวสารจากเว็บไซต์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และทางรายการโทรทัศน์และนิตยสารการท่องเที่ยวต่างๆ นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เข้ามาท่องเที่ยวในตลาดน้ำตลิ่งชันนั้นมีทั้งที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวเอเชีย เช่น ญี่ปุ่น ฮองกง เกาหลี และนักท่องเที่ยวชาวไต้หวัน ส่วนนักท่องเที่ยวชาวตะวันตกจะมีทั้งที่มาจาก อเมริกา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และแคนาดา ซึ่งนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศกลุ่มนี้จะมีรูปแบบของการเดินทางมาท่องเที่ยวแบบเป็นส่วนตัวเป็นกลุ่มขนาดเล็ก ไม่ได้มากับคณะทัวร์

นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่จะทราบข่าวสารจากสื่อวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสารการท่องเที่ยว และจากการชักชวนของคนรู้จักที่เคยมาเที่ยว ซึ่งบางคนก็เป็นคนในท้องถิ่น บางคนก็มาจากต่างจังหวัด ซึ่งนักท่องเที่ยวชาวไทยหลายคนกลายเป็นลูกค้าประจำของตลาดน้ำตลิ่งชัน ส่วนหนึ่งก็มาจากเหตุผลที่ว่าเดินทางมาสะดวก ค่าใช้จ่ายน้อย และการจัดการต้อนรับของประชาคมดี ทำให้ไม่รู้สึกรับการดูแลที่แตกต่างจากนักท่องเที่ยวต่างชาติแต่อย่างใด

จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวตลาดน้ำตลิ่งชัน 2 ราย ได้บอกว่า

“มาเที่ยวบ่อยค่ะ ปกติก็จะมากับเพื่อน รู้จักที่นี่ก็เพราะเพื่อนมาบอกอีกที พอมาแล้วก็รู้สึกชอบ อาหารอร่อยหลายอย่าง บางทีก็ซื้อกลับไปฝากคนที่บ้านด้วย ชอบทัวร์คลองด้วยสนุกดีได้เห็นสภาพชีวิตของชาวบ้านริมคลอง บรรยากาศทำให้นึกถึงความเป็นสวนชนบท เพราะเดี๋ยวนี้บรรยากาศแบบนี้หาไม่ได้แล้วในกรุงเทพ เดินทางมานี้ใกล้มากเลยเหมาะสำหรับคน

กรุงเทพฯ คงไม่ต้องเดินทางไปไกล บางทีถ้าไม่ได้เอารถส่วนตัวมา ก็จะสามารถมาได้ เพราะบางที่ที่จอดรถไม่ค่อยมีอยากให้เห็นที่จอดรถด้วย”

(นักท่องเที่ยว , สัมภาษณ์, 6 พฤศจิกายน 2548)

“มาครั้งแรกค่ะเห็นจากรายการทีวีก็เลยอยากมาเที่ยวดู แต่รู้สึกว่ารูปร่างแบบของตลาดน้ำจะไม่เหมือนตลาดน้ำแบบธรรมชาติ ที่เกิดที่อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรีตอนเด็กๆ ก็จะเคยเห็นตลาดน้ำที่เป็นแบบธรรมชาติจริงๆ มีแม่ค้าพายเรือมาขายของพอสายๆ ตลาดก็วายแล้ว บางทีรู้สึกว่าสิ่งที่เรียกว่าตลาดน้ำตลิ่งชันที่ว่ามันฟังดูขัดกับความเป็นจริงอยากให้เห็นว่าตลาดริมน้ำตลิ่งชันมากกว่า โดยรวมแล้วกิจกรรมต่างๆ ก็ดีนะคะมีหลากหลายดีแม่น้ำลำคลองก็ยังใช้ได้อยู่ มาที่นี่ส่วนใหญ่ที่ชอบดูพวกต้นไม้แล้วก็สินค้าของชุมชนมาให้เลือกเยอะดี ”

(นักท่องเที่ยว , สัมภาษณ์, 6 พฤศจิกายน 2548)

กิจกรรมการท่องเที่ยวตลาดน้ำตลิ่งชันในช่วงที่เริ่มมีการฟื้นฟูปรับปรุง ปี พ.ศ.2541 จนถึงปัจจุบัน

ภาพที่ 25: บรรยากาศภายในตลาดน้ำตลิ่งชัน

ตลาดน้ำตลิ่งชัน ดิถตลาดทุกวันเสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ ตั้งแต่เวลา 8.30-17.00 น. นอกจากนี้ในวันจันทร์-ศุกร์ก็ยังมีผู้ค้าบางรายที่เป็นสมาชิกประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันมาขายของที่ตลาดน้ำตลิ่งชันด้วยโดยไม่ต้องเสียค่าบำรุง ตลาดน้ำตลิ่งชันในช่วงนี้ได้เพิ่ม

กิจกรรมต่างๆ ที่หลากหลายมากขึ้นกว่าในช่วงแรกของการจัดตั้งตลาดน้ำ จากการเข้าไปสังเกตกิจกรรมการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันในช่วงนี้มีกิจกรรมเกิดขึ้นดังต่อไปนี้

1) กิจกรรมการซื้อขายสินค้า เป็นกิจกรรมหลักที่ทางตลาดน้ำตลิ่งชันได้ริเริ่มมาตั้งแต่เริ่มก่อตั้งตลาดน้ำขึ้นมาใหม่ โดยมีจุดประสงค์หลักของกิจกรรมนี้ก็เพื่อสร้างรายได้ให้กับผู้ค้าของตลาดน้ำ ซึ่งผู้ค้าส่วนใหญ่ของตลาดน้ำตลิ่งชันก็คือชาวบ้านในท้องถิ่นนั่นเอง ซึ่งสินค้าที่มีการซื้อขายกันในตลาดน้ำชั้นนี้ ก่อนที่ผู้ค้าจะนำสินค้ามาขายได้นั้นจะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการของประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันเสียก่อน เนื่องจากทางประชาคมต้องการให้เกิดความหลากหลายของสินค้าในตลาดน้ำ นอกเหนือไปจากสินค้าประเภทต้นไม้ และผลไม้ที่มีขายอยู่แล้ว ตั้งแต่แรกเริ่มจัดตั้งตลาดน้ำ ในช่วงนี้ได้มีการนำสินค้าประเภทอื่นๆ เข้ามาขายเพิ่มเติมเพื่อให้มีความหลากหลายและดึงดูดใจผู้ที่มาเที่ยวมากขึ้น ประเภทของสินค้าที่เพิ่มเติมเข้ามาได้แก่

ผักพื้นบ้าน ผักปลอดสารพิษ ผักพื้นบ้านที่นำมาจำหน่ายในตลาดน้ำตลิ่งชัน นอกจาก ตำลึง ผักบุ้งไทย ผักกระถิน แล้วพ่อค้าแม่ค้ายังนำผักปลอดสารพิษของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตลิ่งชันมาขายด้วย เช่น ผักคะน้า ผักไฮโดรโปนิก นอกจากนี้ยังมีชิงคองที่เป็นสินค้าของชุมชนที่มีชื่อเสียงอีกอย่างหนึ่งผลิตโดยกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เป็นชิงคองสูตรโบราณ คองชิงในน้ำส้มมีสีชมพูสวย รสชาติเยี่ยม และอีกชนิดที่ได้รับความนิยมอย่างมากคือ ชิงคองเต้าเจี้ยว ที่มีวิธีการผลิตที่ได้คุณภาพ ไม่ใส่สารกันบูด รสชาติแบบไทยๆ ไว้รับประทานกับข้าวต้ม

ภาพที่ 26: ร้านค้าขายต้นไม้ ไม้ดอกไม้ประดับ

ขนมหวาน ขนมหวานที่ขายในตลาดน้ำตลิ่งชันมีด้วยกันหลายชนิด อาหารว่าง เช่น เมี่ยงคำ ถั่วต้ม สาकुไส้หมู ข้าวเกรียบปากหม้อ ขนมเบ็องฉวน เป็นต้น ขนมหวานไทยๆ เช่น ลูกชุบ ทองหยิบ ทองหยอด ขนมตาล ขนมกล้วย ขนมหยกมณี เป็นต้น ขนมแห้ง เช่น นางเล็ด ข้าวตัง ข้าวแต่น ทองม้วน เป็นต้น

ภาพที่ 27: ร้านค้าขายขนมหวานไทยๆ

อาหาร อาหารที่วางขายในตลาดน้ำตลิ่งชันแบ่งออกเป็น 2 พื้นที่

- บนบก อาหารที่วางขายบนบกมีทั้งที่นักท่องเที่ยวสามารถนั่งรับประทานที่ร้านได้ หรือเป็นอาหารที่ซื้อกลับไปรับประทานที่บ้านได้

- อาหารที่ซื้อกลับไปรับประทานที่บ้านจะเป็นอาหารสำเร็จรูป และกับข้าวใส่ถุง เช่น น้ำพริก เมี่ยงคำ ห่อหมก ปลาเผา ปลาต้มเค็ม ซึ่งผู้ค้าจะทำใส่ถุงหรือภาชนะเตรียมไว้เพื่อสะดวกต่อการนำกลับไปรับประทานที่บ้าน

- อาหารที่รับประทานที่ตลาดน้ำได้ จะเป็นอาหารที่ทางร้านมีภาชนะใส่ให้ลูกค้านั่งรับประทานภายในซุ้มอาหารบริเวณสวนอนุรักษ์ไม้ผลเฉลิมพระเกียรติ หรือหากจะสั่งไปนั่งรับประทานบนแพอาหารก็ได้ อาหารประเภทนี้ได้แก่ กวยจั๊บ ส้มตำ ขนมหุ้น

ภาพที่ 28: (ซ้าย) ร้านค้าขาย น้ำพริก เครื่องเทศชนิดต่างๆ (ขวา) ร้านค้าขายปลาย่าง

ภาพที่ 29: (ซ้าย) บริเวณที่นั่งรับประทานอาหารในสวนอนุรักษ์ไม้ผลเฉลิมพระเกียรติ
(ขวา) ร้านค้าขายส้มตำ และร้านค้าขายผักผลไม้

- บน โป๊ะแพ โป๊ะแพที่ทางประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันสร้างขึ้นมาในปัจจุบันมีสภาพเป็นโป๊ะแพเหล็กมีจำหน่ายทั้งหมด 9 หลัง บรรยากาศภายในโป๊ะแพจะปูด้วยเสื่อน้ำมันและมีโต๊ะญี่ปุ่นไว้บริการนักท่องเที่ยวที่นั่งรับประทานอาหาร โดยนักท่องเที่ยวจะสั่งอาหารจากเจ้าหน้าที่หรือเดินไปสั่งเองกับแม่ค้าที่จอดเรือเทียบโป๊ะแพอยู่ก็ได้ อาหารบนโป๊ะแพนั้นมีด้วยกันหลายชนิด เช่น ก๋วยเตี๋ยว ซึ่งมีทั้งก๋วยเตี๋ยวหมู ไก่ เนื้อ ราคาประมาณชามละ 20-25 บาท หอยทอด ผัดไท ส้มตำ ยำต่างๆ ราคาประมาณ 20-40 บาทอาหารเผา เช่น กุ้งเผา ปูเผา ปลาเผา หอยแครง-หอยแมลงภู่เผาปลาหมึกเผา อาหารประเภทนี้จะคิดราคาตามน้ำหนัก และก็ยังมีความสะอาด ลูกชิ้นปิ้ง และขนมจีน เป็นต้น

เครื่องดื่ม เครื่องดื่มที่มีจำหน่ายในตลาดน้ำตลิ่งชันทั้งบนบก และใน โป๊ะแพ มีด้วยกันดังนี้

- น้ำสมุนไพร เช่น น้ำใบข้าวบัก น้ำลูกยอ น้ำเก๊กฮวย น้ำเจ๊ก้วย น้ำผลไม้ เช่น น้ำส้ม น้ำองุ่น น้ำผักผลไม้ เช่น น้ำแครอท น้ำบิทูท น้ำเสาวรศ น้ำผลไม้เหล่านี้จะบรรจุอยู่ในขวดพลาสติกขุ่นขนาดเล็ก ราคาขวดละ 10-15 บาท

- ร้านกาแฟโบราณ บนบกจะมีร้านกาแฟโบราณทั้งหมด 4 ร้าน ตั้งอยู่ห่างกันร้านกาแฟโบราณจะมีเครื่องดื่มทั้งชา กาแฟ น้ำเปล่า น้ำอัดลม

- ร้านกาแฟสด จะมีอยู่ร้านเดียวบนโป๊ะแพ โดยผู้ค้าจะนำเมล็ดกาแฟมาจากร้านค้ายาค้า

ภาพที่ 30: บรรยากาศการรับประทานอาหารเช้าใน โป๊ะแพ

ภาพที่ 31: แม่ค้าที่จอดเรือขายอาหารเทียบ โป๊ะแพ

ภาพที่ 32: บรรยากาศของประชาชนใน โป๊ะแพ

ภาพที่33: บริเวณศาลาไทยริมน้ำและศูนย์ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

เสื้อผ้า สินค้าประเภทเสื้อผ้าที่วางจำหน่ายในตลาดน้ำตลิ่งชันจะเป็นเสื้อผ้าไทย เช่น ผ้าฝ้าย ผ้าไหม ซึ่งจะมีทั้งที่ตัดเย็บเป็นเสื้อ กระโปรง ผ้าถุง ผ้าพันคอ ผ้าคลุมไหล่ นอกจากนี้ยังมีเสื้อผ้าพิมพ์ลายต่างๆ เช่น ลายช้าง ซึ่งเป็นสัตว์สัญลักษณ์ของไทย และลวดลายสถานที่ท่องเที่ยวของประเทศไทย เช่น ตลาดน้ำ ทะเล เป็นต้น ซึ่งสินค้าประเภทเสื้อผ้านักท่องเที่ยวให้ความสนใจเข้ามาชมเป็นประจำ เนื่องจากราคาจะไม่ตั้งไว้สูงนักผู้ค้าจะไปเลือกซื้อสินค้ามาจากตลาดนัดสวนจตุจักร ตลาดประตุน้ำ และตลาดโบ๊เบ๊ โดยเลือกมาละแบบกัน

เครื่องประดับ นอกจากเสื้อผ้าแล้วตลาดน้ำตลิ่งชันยังมีจำหน่ายเครื่องประดับ เช่น สร้อยข้อมือ โบว์ กิ๊บ ต่างหู สร้อยคอ เข็มกลัด และที่นิยมคือ เครื่องประดับที่เป็นหินสีธรรมชาติมีทั้งที่ร้อยสำเร็จหรือสั่งให้ร้อยตามแบบ ซึ่งจะเป็นที่ชื่นชอบของนักท่องเที่ยวต่างชาติ

ของที่ระลึก ของที่ระลึกที่วางจำหน่ายที่ตลาดน้ำตลิ่งชันนี้มีทั้งสินค้าที่เป็นตุ๊กตา หินสี เครื่องจักรสาน เช่น หมวก กอบ พัดงานกระเบื้องดินรูปถ้ายนักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวมานั่งเรือ เครื่องปั้นดินเผา สินค้าจากภาคเหนือ เช่น ตะเกียงน้ำมัน น้ำมันหอม โมบายไม้ไผ่ ซึ่งสินค้าที่ระลึกเหล่านี้เป็นสินค้าที่มาจากแหล่งผลิตที่อื่นทั้งหมดไม่ได้เป็นสินค้าที่ผลิตในชุมชนตลิ่งชัน

สมุนไพรไทย เป็นสินค้าที่ผลิตจากกลุ่มแม่บ้านทั้งจากกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในเขตตลิ่งชันเองและมาจากแหล่งผลิตอื่นๆ เช่น สมุนไพรของโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร เป็นต้น ซึ่งสินค้าในกลุ่มนี้ได้แก่ สมุนไพร ยาสระผม ครีมนวดผม ครีมอาบน้ำ สมุนไพรอบตัว ลูกประคบ น้ำมันหอม ยาหม่องน้ำ สินค้าประเภทนี้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจะให้ความสนใจ สำหรับนักท่องเที่ยวชาวเอเชีย เช่น นักท่องเที่ยวชาวไต้หวัน ฮองกง จะชอบสินค้าพวกที่เป็นยาหม่องน้ำที่

เป็นจี้สิ่งสำหรับทาแก้ปวด บวม ช้ำ ส่วนนักท่องเที่ยวชาวตะวันตกจะสนใจสินค้าที่เป็นสมุนไพร เช่น สมุนไพรมะละกอ สมุนไพรมังคุด สมุนไพรขมิ้น เป็นต้น

ของเล่น สินค้าประเภทของเล่นจะเป็นของเล่นเด็กอายุตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นของเล่นที่ทำมาจากพลาสติก เช่น รถลาก ชุดทำอาหาร ชุดกาแฟ ตัวต่อ เป็นต้น จากการสอบถามเจ้าของร้านขายของเล่นทำให้ทราบว่าของเล่นพวกนี้ขายได้เรื่อยๆ ถึงจะไม่ได้มากนักก็ตาม ส่วนใหญ่คนที่ซื้อจะเป็นคนไทยที่พาเด็กเล็กๆ มาด้วย พ่อเด็กเห็นก็อ่อนไหวให้ผู้ปกครองซื้อให้แล้วก็พานั่งเล่นบริเวณสวนสาธารณะบ้าง หรือเอากลับไปเล่นที่บ้านบ้าง เพราะบางครอบครัวมานั่งพักผ่อนที่ตลาดน้ำตลิ่งชันทั้งวันพอตอนบ่ายๆ เด็กก็เริ่มงอแงก็ต้องหาอะไรให้เล่นเพลินๆ

ภาพที่ 34: ร้านค้าขายเสื้อผ้า เครื่องประดับของที่ระลึก และสมุนไพรไทย

จากสินค้าประเภทต่างๆ ที่กล่าวไปแล้วนั้นจะเห็นได้ว่ามีความหลากหลายมากทั้งที่เป็นสินค้าจากชุมชนท้องถิ่นเองและสินค้าที่มาจากที่ผลิตจากภายนอกชุมชน ซึ่งความหลากหลายของสินค้าก็เป็นเสน่ห์อีกอย่างหนึ่งของตลาดน้ำตลิ่งชันได้ ซึ่งกิจกรรมการค้าขายสินค้าของตลาดน้ำถือเป็นกิจกรรมหลักที่นักท่องเที่ยวทุกคนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งกิจกรรมการค้าขายเป็นกิจกรรมที่มุ่งสร้าง และกระจายรายได้ให้กับชุมชนโดยตรง ประโยชน์จากกิจกรรมนั้นนอกจากจะเกิดประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวที่ได้สินค้าไปแล้ว ผู้ค้าในตลาดน้ำก็ได้รับผลกำไรจากการขายสินค้า และทางสำนักงานเขตก็ยังสามารถได้ประโยชน์จากค่าเช่าพื้นที่และค่าภาษีที่ทางประชาคมต้องจ่ายให้สำนักงานเขตตลิ่งชันด้วย

2) กิจกรรมการแสดง นอกจากนักท่องเที่ยวจะได้ของฝากคิดไม้ติดมือกลับไปแล้ว ในการมาเที่ยวตลาดน้ำตลิ่งชันนักท่องเที่ยวยังได้รับความบันเทิงจากกิจกรรมการแสดงที่ทาง

ตลาดน้ำตลิ่งชันจัดขึ้นด้วย ซึ่งกิจกรรมการแสดงที่ตลาดน้ำตลิ่งชันจัดขึ้นจะมีทุกๆ วันอาทิตย์ตั้งแต่เวลา 11.00-16.00 น. ประกอบไปด้วย

- กิจกรรมการแสดงดนตรีไทย ซึ่งทางประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันได้ขอความร่วมมือจากทางสำนักงานเขตตลิ่งชัน ให้ช่วยประสานงานกับทางโรงเรียนต่างๆ ในเขตตลิ่งชัน ซึ่งทางศึกษาธิการเขตตลิ่งชันได้ช่วยจัดลำดับของโรงเรียนต่างๆ ในเขตตลิ่งชัน ให้มาแสดงดนตรีไทยบรรเลงขับกล่อมให้นักท่องเที่ยวได้รับความเพลิดเพลิน และยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมไทยให้นักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติได้ชื่นชมด้วยการแสดงดนตรีไทยของนักเรียนจะเริ่มตั้งแต่เวลา 11.00-14.00 น. ทุกวันอาทิตย์ ซึ่งในช่วงเวลานี้จะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในตลาดน้ำมากที่สุดช่วงเวลานึง ซึ่งวงดนตรีไทยที่มาแสดงนั้นจะผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาจากโรงเรียนในเขตตลิ่งชัน โดยทางประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันจะอำนวยความสะดวกให้แก่ทางโรงเรียนในการจัดรถรับส่งนักเรียน อาหารกลางวันสำหรับนักดนตรีและค่าตอบแทนเล็กๆ น้อยๆ เพื่อเป็นทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนที่มาแสดงดนตรีด้วย โดยการแสดงดนตรีไทยจะจัดขึ้นบริเวณศาลาไทยริมน้ำ

- กิจกรรมการแสดงดนตรีสากล นอกจากกิจกรรมการแสดงดนตรีไทยแล้วทางประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชัน ยังได้จัดให้มีดนตรีสากล และคาราโอเกะสำหรับให้นักท่องเที่ยวขึ้นไปร่วมกิจกรรม ร้องเพลงแสดงความสามารถ ซึ่งการแสดงดนตรีสากลจะจัดขึ้นในบริเวณเวทีประชาคม ตั้งแต่เวลา 14.00-16.00 น. ซึ่งนักท่องเที่ยวไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ ในการร่วมกิจกรรม

กิจกรรมการแสดงดนตรีทั้งการแสดงดนตรีไทยและดนตรีสากล นอกจากจะสร้างความบันเทิงและสร้างสีสันให้กับตลาดน้ำตลิ่งชันแล้ว ยังเป็นการสนับสนุนให้เยาวชนในเขตตลิ่งชันรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ด้วย ซึ่งเป็นไปตามความตั้งใจของประชาคมตลาดน้ำ

ภาพที่ 35: การแสดงบนเวทีประชาคม

3) กิจกรรมพิเศษในช่วงเทศกาลและงานประเพณีประจำปีของเขตตลิ่งชัน ทางประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันจะจัดกิจกรรมพิเศษในช่วงเทศกาลและงานประเพณีประจำปีของเขตตลิ่งชัน โดยจะจัดขึ้นที่บริเวณตลาดน้ำตลิ่งชันเป็นประจำทุกปีเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ตลาดน้ำตลิ่งชันรวมทั้งเผยแพร่ของดีของเขตตลิ่งชันให้เป็นที่รู้จักแก่ประชาชนทั่วไป เช่น งานเทศกาลกระท้อนห่อที่จัดขึ้นประมาณช่วงเดือนมิถุนายนถึงเดือนกรกฎาคมซึ่งเป็นฤดูกระท้อน งานเทศกาลวันสงกรานต์ วันลอยกระทง วันเข้าพรรษา และประเพณีชักพระ

สำหรับกิจกรรมในช่วงเทศกาลวันสงกรานต์ ทางประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันจะจัดกิจกรรมสงกรานต์รดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ และเล่นสาดน้ำ โดยทางประชาคมจะจัดกิจกรรมด้วยกัน 3 วันในเช้าวันแรกจะมีการตักบาตรข้าวสารอาหารแห้งแก่พระสงฆ์ และในช่วงสายจะจัดถวายภัตตาหารเพลแก่พระสงฆ์บริเวณลานหน้าสำนักงานเขตตลิ่งชันบริเวณศาลาวัฒนธรรม พระสงฆ์จะสวดมนต์ เพื่อให้พรเป็นสิริมงคลแก่นักท่องเที่ยวและสมาชิกประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชัน จากนั้นก็จะมีพิธีรดน้ำดำหัวผู้อาวุโสที่เป็นที่เคารพนับถือของชาวตลิ่งชัน สำหรับนักท่องเที่ยวตลิ่งชันทัวร์จะจัดทัวร์รอบพิเศษขึ้น เป็นการทัวร์ปิดทองไหว้พระ 9 วัด โดยทางตลิ่งชันทัวร์จะพานักท่องเที่ยวนั่งเรือไปตามวัดต่างๆ ในเขตตลิ่งชัน เพื่อทำบุญปิดทองพระเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตในช่วงเทศกาลวันปีใหม่นี้ โดยระหว่างนั่งเรือไปนักท่องเที่ยวจะได้รับการต้อนรับจากชาวบ้านสองฝั่งคลองด้วยการสาดน้ำใส่ ซึ่งทางตลิ่งชันทัวร์ได้เตรียมขันน้ำและร่มไว้สำหรับนักท่องเที่ยวใช้สาดน้ำใส่ชาวบ้านริมคลองด้วย โดยเรือจะจอดตามวัดต่างๆ ที่ทางประชาคมตลาดน้ำได้ติดต่อไว้ นอกจากนี้ยังมีการจัดประกวดเทพีสงกรานต์ด้วยที่บริเวณเวทีประชาคม

จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวรายหนึ่ง ได้บอกว่า

“ช่วงสงกรานต์จะมาเที่ยวที่ตลาดน้ำทุกปี ไม่เคยผิดหวัง สนุกกว่าไปเล่นสาดน้ำที่อื่นเพราะเขาไม่เล่นกันรุนแรง แล้วยังได้ทำบุญเป็นสิริมงคลด้วย”

(นักท่องเที่ยว, สัมภาษณ์, 6 พฤศจิกายน 2548)

ส่วนประเพณีชักพระเดิมเคยจัดชบวนวันแรม 2 ค่ำ เดือน 12 ต่อมาทางกรุงเทพมหานครได้เข้ามามีส่วนในการจัดงานประเพณีโดยให้เปลี่ยนมาจัดงานประเพณีในวันเสาร์ เดือน 12 แทน เพื่อเป็นการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาร่วมกิจกรรมของทางกรุงเทพมหานคร ซึ่งชบวนชักพระจะแล่นเรือผ่านบริเวณหน้าสำนักงานเขตตลิ่งชัน ซึ่งนักท่องเที่ยวที่มาตลาดน้ำตลิ่งชันสามารถมาร่วมทำบุญกับชบวนแห่พระบรมสารีริกธาตุได้

4) กิจกรรมการท่องเที่ยวทั่วคลอง ซึ่งทางประชาคมตลาดน้ำได้ริเริ่มจัดรูปแบบการท่องเที่ยวที่เรียกว่า “ตลิ่งชันทัวร์” ขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เห็นสภาพวิถีชีวิตของชาวตลิ่งชัน ซึ่งยังมีความผูกพันถึงแม่น้ำลำคลองความอุดมสมบูรณ์ของเขตตลิ่งชัน และยังเป็นการสร้างรายได้ให้กับเจ้าของสวนต่างๆ ที่ทัวร์พานักท่องเที่ยวไปชมและเลือกซื้อสินค้าตามสวนต่างๆ ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวทั่วคลองของตลิ่งชันทัวร์จะมีขึ้นทุกวันเสาร์- อาทิตย์ ตั้งแต่เวลา 8.30-17.00 น. โดยใช้เวลาประมาณรอบละ 2 ชั่วโมง เส้นทางที่เรือของตลิ่งชันทัวร์ผ่านคือ เส้นทางจากหน้าสำนักงานเขตตลิ่งชัน แล่นเรือไปตามคลองบางกอกน้อย ผ่านวัดต่างๆ ริมคลองซึ่งเขตตลิ่งชันเป็นเขตที่มีวัดริมคลองมากแห่งหนึ่ง จากหน้าสำนักงานเขตตลิ่งชันตามเส้นทางเรือจะผ่านวัดช่างเหล็ก วัดเรไร วัดป่าเชิงเลน เลี้ยวเข้าคลองชักพระผ่านวัดปากน้ำฝิ่งเหนือและวัดปากน้ำฝิ่งใต้ ทัวร์จะจอดเรือให้อาหารปลาหน้าวัด ส่วนใครจะทำบุญโดยการปล่อยปลา ปล่อยหอย ทางวัดก็มีไว้ให้บริการตามศรัทธา ซึ่งทัวร์จะหยุดจอดหน้าวัดประมาณ 10 นาที จากนั้นจะแล่นเรือตามคลองชักพระ ผ่านวัดเกาะ วัดกำแพง วัดทอง วัดบางเชือกหนัง วัดพิบูล วัดตะล่อม วัดมะพร้าวเตี้ย เพื่อไปจอดขึ้นสวนกล้วยไม้ลุงพร ซึ่งจุดนี้ทัวร์จะจอดเรือให้นักท่องเที่ยวขึ้นไปชมสวนกล้วยไม้ของลุงพร ซึ่งเป็นสวนกล้วยไม้ตัดดอกที่ใหญ่ที่สุดในเขตตลิ่งชัน ที่สวนกล้วยไม้จะจัดบริการน้ำดื่มและห้องน้ำไว้บริการแก่นักท่องเที่ยวเมื่อนักท่องเที่ยวเลือกซื้อกล้วยไม้เสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็จะแล่นเรือต่อไปเข้าสู่คลองรัตนเหนียว ผ่านสวนผลไม้ของชาวบ้านเพื่อเข้าสู่คลองบางกอกน้อย เรือจะจอดอีกจุดหนึ่งบริเวณร้านค้าริมคลอง ซึ่งเป็นจุดที่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตลิ่งชันนำสินค้ามาจำหน่าย ซึ่งสินค้าที่มีชื่อของที่นี่คือ จิงคองเต้าเจี้ยว และจิงคองโบราณ เมียงคำ นอกจากจิงคองแล้วยังมีผลไม้หลายชนิดทั้งมะพร้าวน้ำหอม ขนุน มะม่วง นอกจากอาหารแล้วยังมีสินค้าหัตถกรรมของแม่บ้าน เช่น โม่บายปลาตะเพียน ตุ๊กตา ลูกบิด เป็นต้น จากนั้นเรือก็จะแล่นต่อไปผ่านวัดบางสะพาน วัดกระโสมทอง วัดเกาะ วัดปากน้ำฝิ่งเหนือ และวัดปากน้ำฝิ่งใต้ มุ่งสู่สำนักงานเขตตลิ่งชัน

ภาพที่ 36: สวนต้นไม้มัดดอกไม้ประดับ

เส้นทางเดินเรือปกติ คือ นั่งเรือเที่ยวสวนกล้วยไม้ หรือถ้าหากเป็นหน้าผลไม้ตามฤดูกาลก็จะพานักท่องเที่ยวขึ้นชมสวนผลไม้ เช่น ในเดือนตุลาคมจะเป็นช่วงของกระท้อนออกผล ก็จะพานักท่องเที่ยวขึ้นชมสวนกระท้อน และในช่วงเดือนมิถุนายนซึ่งเป็นช่วงที่แก้วมังกรออกผล ก็จะพานักท่องเที่ยวชมสวนแก้วมังกรซึ่งอัตราค่าบริการในการนั่งเรือของตลิ่งชันทัวร์ในเส้นทางปกติ เด็กราคา 40 บาทต่อคน และผู้ใหญ่ราคา 70 บาทต่อคน

นอกจากเส้นทางปกติแล้วในวันอาทิตย์ตลิ่งชันทัวร์จะเปิดเส้นทางพิเศษพานักท่องเที่ยวไปชมสวนงู ซึ่งเส้นทางพิเศษนี้จะจัดขึ้นในช่วงวันอาทิตย์ เวลา 14.00-16.30 น. ซึ่งจำนวนรอบของทัวร์จะขึ้นอยู่กับจำนวนของนักท่องเที่ยว ถ้าหากสัปดาห์นั้นมีนักท่องเที่ยวที่ต้องการไปชมสวนงูมาก ก็จะเพิ่มรอบจาก 1 รอบ อาจเพิ่มเป็น 2-3 รอบ โดยอัตราค่าโดยสารเรือเพื่อไปชมสวนงูธนบุรี เด็กราคา 60 บาทต่อคน และผู้ใหญ่ราคา 120 บาทต่อคน ซึ่งปกติสวนงูธนบุรีจะเปิดเฉพาะวันเสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดราชการเท่านั้น หากนักท่องเที่ยวที่ต้องการจะไปชมเองโดยไม่เดินทางไปกับตลิ่งชันทัวร์จะต้องเช่าเหมาเรือไปเองจากท่าเดียนและซื้อบัตรเข้าชมในอัตราเด็กคนละ 50 บาท และผู้ใหญ่คนละ 100 บาท ซึ่งเส้นทางพิเศษในวันอาทิตย์นั้นนอกจากจะพาไปชมสวนงูแล้วยังพาไปแวะนมัสการหลวงพ่อดวงค์ปากน้ำภาษีเจริญด้วย

กิจกรรมการนั่งเรือตลิ่งชันทัวร์นี้ตลอดการเดินทางจะมีมัคคุเทศก์บรรยายสภาพชีวิตของชาวบ้านริมสองฝั่งคลองและประวัติความเป็นมาของวัดแต่ละแห่งที่นั่งเรือผ่าน นอกจากนี้ยังบรรยายถึงสภาพแวดล้อมของเขตตลิ่งชัน พืช ผัก ผลไม้ ต้นไม้ต่างๆ ที่ขึ้นอยู่ริมตลิ่งชัน เช่น บรรยายถึงต้นลำพู ต้นแสม ต้นไม้พวกนี้จะขึ้นในบริเวณป่าชายเลนที่มีน้ำกร่อย ซึ่งในอดีตเขตตลิ่งชันเป็นพื้นที่ที่น้ำทะเลเข้ามาถึง ทำให้น้ำมีสภาพเป็นน้ำกร่อย สิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ตามคลอง เช่น ตัวเงินตัวทองที่มีชุกชุมในบริเวณที่มีระบบนิเวศอุดมสมบูรณ์ และนอกจากจะให้ความบันเทิงกับลูกทัวร์แล้วมัคคุเทศก์ยังมีส่วนสำคัญที่ให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติให้ลูกทัวร์ด้วย

ภาพที่ 37: (ซ้าย) สถานที่จำหน่ายตั๋วตลิ่งชันทัวร์ (ขวา) ท่าลงเรือ ตลิ่งชันทัวร์

ภาพที่ 38: นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับกิจกรรมตลิ่งชันทัวร์

จากการสัมภาษณ์ประธานประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันเกี่ยวกับเรื่องมัคคุเทศก์และนายท้ายเรือหางยาว เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2548 นำมาสรุปได้ว่า

สำหรับกลุ่มเจ้าหน้าที่มัคคุเทศก์ เป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายหนึ่งของประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชัน มัคคุเทศก์ของประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ซึ่งทางประชาคมตลาดน้ำจะรับสมัครจากประชาชนท้องถิ่น ซึ่งมีทั้งที่เป็นข้าราชการ พนักงานบริษัทเอกชน และนักเรียนนักศึกษาที่อยู่ในเขตตลิ่งชันที่ต้องการหารายได้พิเศษ โดยทางประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันจะเปิดรับสมัครมัคคุเทศก์โดยประกาศผ่านสำนักงานเขตตลิ่งชัน

หลังจากการประกาศรับสมัครแล้ว เมื่อมีผู้สมัครมาลงชื่อกับทางประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันแล้ว ทางประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันจะประสานงานกับทางสำนักงานเขตตลิ่งชันให้จัดอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นขึ้น โดยทางสำนักงานเขตตลิ่งชันจะติดต่อประสานงานไปยังการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานครในการส่งเจ้าหน้าที่มาจัดอบรมให้ โดยทางประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันจะออกค่าใช้จ่ายในการจัดอบรมทั้งหมดให้กับทางการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานครและทางสำนักงานเขตตลิ่งชัน ซึ่งปัจจุบันมัคคุเทศก์ของตลาดน้ำตลิ่งชันมีจำนวน 8 คน แต่ถ้าสัปดาห์ไหนที่มีมัคคุเทศก์ไม่พอ ทางกลุ่มแกนนำประชาคมก็จะทำหน้าที่มัคคุเทศก์จำเป็น เนื่องจากในช่วงเริ่มจัดกิจกรรมตลิ่งชันทัวร์ ช่วงแรกนั้นยังไม่มีมัคคุเทศก์ ทางแกนนำของประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชัน เช่น คุณนพดล ต้องกลายมาเป็นมัคคุเทศก์จำเป็น เพราะรู้ประวัติของตลิ่งชันเป็นอย่างดี มัคคุเทศก์ของประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันส่วนใหญ่จะเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นที่ไม่มีใบอนุญาตแต่บางคนก็มีใบอนุญาต โดยมัคคุเทศก์ทุกคนจะได้ค่าตอบแทนเท่ากันทุกคน คือ มัคคุเทศก์แต่ละคนจะได้ค่าตอบแทนครั้งละ 250 บาท ต่อทัวร์ 1 รอบ ซึ่งมัคคุเทศก์ทุกคนก็พอใจกับค่าตอบแทนที่ได้รับ

จากการสัมภาษณ์มัคคุเทศก์รายหนึ่งได้บอกว่า

“มาเป็นมัคคุเทศก์ได้ปีกว่าแล้ว รู้มาจากเพื่อนที่เคยเป็นมัคคุเทศก์ที่นี้มาก่อน เห็นเราเป็นคนมนุษยสัมพันธ์ดี คุยสนุก แล้วเป็นคนในพื้นที่ก็เลยพาไปสมัครกับประชาคม ทางประชาคมเค้าขาดคนพอดีก็เลยรับไว้ แล้วก็ฝึกให้แรกๆก็นั่งเรือไปกับพี่ต๋อย หัวหน้าไกด์ ก็ศึกษาวิธีพูดแล้วก็ข้อมูลเกี่ยวกับตลิ่งชัน พอทางประชาคมจัดอบรมมัคคุเทศก์อย่างเป็นทางการเราก็เข้าไปอบรมกับเค้าด้วย”

(มัคคุเทศก์, สัมภาษณ์, 6 พฤศจิกายน 2548)

นอกจากมัคคุเทศก์แล้วผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการท่องเที่ยวทัวร์คลองก็คือนายท้ายเรือหรือคนขับเรือหางยาว ซึ่งคนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะเป็นชาวบ้านในเขตตลิ่งชันแต่บางคนก็เป็นชาวบ้านท้องถิ่นอื่น คนกลุ่มนี้จะได้รับการติดต่อจากประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันให้มาขับเรือพานักท่องเที่ยวทัวร์คลอง ในวันเสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ แต่ในวันจันทร์-วันศุกร์ คนขับเรือกลุ่มนี้จะขับเรือรับส่งผู้โดยสารตามจุดต่างๆ เช่น ที่ท่าเตียน ที่สะพานตากสินหรือท่าหน้าวัดอรุณ ซึ่งในตอนแรกนั้นก็จะมีเรือมาวิ่งรับส่งผู้โดยสารให้เพียง 5 ลำ ต่อมาเมื่อมีนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นตลิ่งชันทัวร์ก็เพิ่มรอบเรือทัวร์ขึ้นอีก จึงต้องเพิ่มจำนวนเรืออีก ซึ่งในปัจจุบันนี้ทางประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันมีเรือหางยาวที่มารับส่งลูกทัวร์จำนวนทั้งสิ้น 30 ลำ โดยจัดเที่ยวให้ตามลำดับก่อนหลังโดยพนักงานขับเรือจะได้ค่าตอบแทนในการขับเรือรอบละ 200 บาท ซึ่งในแต่ละสัปดาห์จำนวนของเรือที่มารับส่งลูกทัวร์อาจมีมากน้อยไม่เท่ากันนอกจากจะรับขับเรือทัวร์แล้ว หากมีนักท่องเที่ยวต้องการเช่าเหมาลำทางประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันก็อนุญาตให้นายท้ายเรือขับเรือออกนอกเส้นทางได้ตามแต่นักท่องเที่ยวต้องการ โดยให้พนักงานขับเรือคิดราคาเอง แต่ก็ต้องรองให้นักท่องเที่ยวในราคาที่ไมสูงเกินไปเพื่อรักษาชื่อเสียงของประชาคมด้วย ว่าไม่ได้จุดริคนักท่องเที่ยวซึ่งทางประชาคมจะคอยดูแลไม่ให้พนักงานขับเรือทำผิดกฎระเบียบข้อบังคับที่ทางประชาคมได้ตกลงไว้กับหัวหน้ากลุ่ม เช่น ขับเรือเร็วหรือทำให้เกิดอุบัติเหตุกับนักท่องเที่ยว ทางหัวหน้ากลุ่มจะตักเตือนและลงโทษพนักงานขับเรือคนนั้น โดยงดไม่ให้มาขับเรือที่ตลาดน้ำตลิ่งชัน 1 สัปดาห์ หากไม่เชื่อฟังก็จะตัดออกจากกลุ่ม

โครงการพัฒนาและปรับปรุงตลาดน้ำตลิ่งชัน

จากการสัมภาษณ์ประธานประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชัน เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2548
นำมาสรุปได้ว่า

ตลาดน้ำตลิ่งชันได้เปิดดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 เรื่อยมาจนถึงปัจจุบันเป็นเวลาเกือบ 20 ปีแล้ว ตลาดน้ำตลิ่งชันได้รับคำชมจากนักท่องเที่ยวผู้มาเยือนว่าเป็นตลาดน้ำแห่งเดียวของกรุงเทพมหานคร ที่เป็นแหล่งรวมของวัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นแหล่งรวมของพืชผักผลไม้ ไม้ดอกไม้ประดับ เป็นแหล่งพักผ่อนทางน้ำที่ดีที่สุด จนถึงปัจจุบันสิ่งก่อสร้างต่างๆ และภูมิทัศน์ได้ชำรุดทรุดโทรมไปบ้างเป็นบางส่วน และต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุง เพื่อความสวยงามและยั่งยืน ความปลอดภัยที่มีต่อนักท่องเที่ยว เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่จะเข้ามาท่องเที่ยว

ภาพที่ 39: ตลาดน้ำตลิ่งชัน

วัตถุประสงค์ของการพัฒนาตลาดน้ำตลิ่งชัน

1. เพื่อปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์และสิ่งก่อสร้างบางส่วน
2. เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาเขตตลิ่งชันให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวให้ได้รับความสะดวกและปลอดภัย
4. เพื่อความสวยงามเป็นหน้าเป็นตาของกรุงเทพมหานคร และเขตตลิ่งชัน

ประโยชน์ของการพัฒนา

สร้างความเจริญยั่งยืนให้กับตลาดน้ำตลิ่งชัน ตลอดจนให้เป็นแหล่งรวมของวัฒนธรรมประเพณีของชาวมุสลิมตลิ่งชัน เพื่อเป็นการให้ความรู้กับประชาชนผู้มาท่องเที่ยวตาม

แนวทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายเรื่องการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยที่จะให้ตลาดน้ำตลิ่งชันพัฒนาต่อไปให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การปรับปรุงด้านสิ่งแวดล้อมและภูมิทัศน์

1. สร้างหลังคาลานจอดรถใหญ่ 2 ไร่ครึ่ง
2. จัดสร้างพื้นที่จอดรถเพิ่มเติมเลียบริมทางรถไฟ
3. จัดสร้างป้ายประชาสัมพันธ์ชื่อ “ตลาดน้ำตลิ่งชัน” บริเวณทางเข้า
4. จัดสร้างหลังคาโถงทางเข้าตลาดน้ำตลิ่งชันจนถึงทางลงโป๊ะแพ
5. จัดสร้างชายคาต่อจากหลังคาโถงเพื่อกันแดดผู้ค้าบนบก
6. จัดสร้างห้องสุขาเพิ่มขึ้น
7. ปรับปรุงซุ้มขายของเป็นแบบทรงไทย
8. จัดสร้างทางเดิน คสล. (คอนกรีตเสริมเหล็ก) เลียบคลองซึกพระ 100 เมตร
9. จัดสร้างหลังคาบังแดดผู้ค้าจร ทอดโป๊ะแพ 200 เมตร
10. จัดสร้างโป๊ะแพใหม่ 9 หลังเป็นแบบทรงไทย
11. จัดสร้างศูนย์ประชาสัมพันธ์นักท่องเที่ยว
12. จัดสร้างป้ายประชาสัมพันธ์พื้นที่ท่องเที่ยว เขตตลิ่งชัน
13. จัดสร้างแผ่นพับเพื่อการประชาสัมพันธ์ตลาดน้ำ
14. ปรับปรุงพื้นที่ถนนหน้าสำนักงานเขตตลิ่งชัน

การปรับปรุงด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว

1. ขยายพื้นที่ค้าขายเพื่อรองรับกลุ่มผู้ค้าที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคตซึ่งพื้นที่ค้าขายนั้นจะอยู่ด้านหลังของตลาดน้ำติดกับลานจอดรถซึ่งในบริเวณนั้นก็จะมีเรือนไทยอีกหลังหนึ่งซึ่งน่าจะเป็นจุดขายได้อีกจุดหนึ่ง และบริเวณด้านหน้าเวทีประชาคมอีกจุดหนึ่ง สำหรับกลุ่มผู้ค้าที่จะเพิ่มขึ้นนั้นก็จะเป็นประชาชนในเขตตลิ่งชันเช่นเคย ซึ่งทางประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันจะจัดแบ่งพื้นที่ในการค้าขายให้กับชุมชนแต่ละชุมชน ประมาณชุมชนละ 2 เมตร และในแต่ละชุมชนก็ต้องหาคนมาขายประมาณ 2 รายหรือมากกว่านั้นก็ได้ในพื้นที่ 2 เมตร ที่จัดแบ่งไว้ให้ ซึ่งในการมาขายของที่ตลาดน้ำตลิ่งชันนั้นผู้ค้าจะต้องเสียค่าบำรุงด้วยและเงินค่าบำรุงที่ได้มาจากการเก็บจากผู้ค้าจะนำไปเป็นสวัสดิการให้กับชุมชนแต่ละชุมชนที่มาค้าขายที่ตลาดน้ำตลิ่งชันเช่น เวลาเจ็บไข้ได้ป่วย เป็นต้น
2. กิจกรรมทัวร์คลองในอนาคตจะทำเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้น จะเพิ่มโปรแกรมท่องเที่ยว จากที่เคยไปชมสวนกล้วยไม้อย่างเดียว ก็จะมีการไปชมสวนมะม่วง เป็นต้น และในปัจจุบันการท่องเที่ยวแบบทัวร์ตามคลองกำลังได้รับความนิยม ซึ่งในอนาคตจะทำ

เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางน้ำ คือ จะเป็นการท่องเที่ยวทางน้ำไม่เฉพาะแต่บริเวณตลาดน้ำตลิ่งชันเท่านั้น แต่จะเชื่อมโยงไปถึงวัดพระแก้ว เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี คลองมหาสวัสดิ์ เป็นต้น ในอนาคตจะมีการยกระดับการท่องเที่ยวให้มากขึ้นและจะมีการรับนักท่องเที่ยวจากที่อื่นมาเที่ยวตลาดน้ำตลิ่งชันด้วย

งบประมาณดำเนินงานโครงการ

ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ จากกองการท่องเที่ยว สำนักวัฒนธรรม กีฬาและการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร โดยใช้งบประมาณผูกพัน 3 ปี ระหว่างปี พ.ศ. 2550-2552 จำนวน 18 ล้านบาท

ตลาดน้ำตลิ่งชันกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากการสัมภาษณ์ประธานประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชัน เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2548 นามาสรุปลได้ว่า

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 เป็นต้นมากิจกรรมการทัวร์คลองก็ได้เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวมากขึ้น ซึ่งในเวลาต่อมาเมื่อมีกระแสความตื่นตัวเรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้นมา แนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้เข้ามามีบทบาทกับการท่องเที่ยวของประเทศไทยมากขึ้น ซึ่งก็รวมถึงกรณีของตลาดน้ำตลิ่งชันด้วย ประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันจึงได้ใช้โอกาสนี้นำแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาใช้ในการจัดการท่องเที่ยวทัวร์คลอง

โดยคณะกรรมการบริหารประชาคมได้ส่งเจ้าหน้าที่ไปฝึกอบรมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แล้วให้เจ้าหน้าที่เหล่านี้มาถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิกประชาคมรับทราบ ซึ่งส่วนใหญ่สมาชิกประชาคมก็ให้การสนับสนุนแนวคิดนี้โดยปฏิบัติตามแผนการอนุรักษ์ที่กำหนดไว้ เช่น โดยการไม่ทิ้งขยะและสิ่งโสโครกลงในบริเวณลำคลองหรือไม่ซักล้างภาชนะในลำคลอง แต่ก็ยังมีสมาชิกอีกส่วนหนึ่งที่รับรู้ว่านโยบายแต่ก็ไม่ได้ให้ความร่วมมือในการทำตามนโยบายอย่างจริงจัง โดยยังมีการใช้ภาชนะย่อยสลายยากอยู่ เช่น พลาสติกและภาชนะโฟมใส่อาหาร

นอกจากนี้ทางประชาคมยังได้ชี้แจงทำความเข้าใจกับกลุ่มพันธมิตรในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยขอความร่วมมือไปยังสำนักงานเขตให้ช่วยประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านทราบและช่วยอนุรักษ์สภาพแวดล้อม ทางสำนักงานเขตก็ให้ความช่วยเหลือโดยการประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านช่วยกันรักษาความสะอาดของแม่น้ำลำคลองและบริเวณบ้านเรือนให้สะอาด ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่ที่อยู่ริมคลองก็ให้ความร่วมมือกับทางสำนักงานเขต แต่ก็มีส่วนน้อยที่เป็นชาวบ้านที่อยู่ในสวนที่ไม่ได้ให้ความสนใจเท่าใดนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพราะเห็นว่า

คนไม่ได้มีส่วนร่วมอะไรในการจัดการการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชัน ในส่วนของกิจกรรมทัวร์คลองกลุ่มมัคคุเทศก์จะเป็นกลุ่มคนที่มียุทธศาสตร์ในการนำความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไปเผยแพร่ให้นักท่องเที่ยวได้ตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรของแหล่งท่องเที่ยว

“พอมีการประชาสัมพันธ์ออกไปชาวบ้านเค้าก็ให้ความร่วมมือดี บางบ้านมีการเอาต้นไม้มาประดับตกแต่งหน้าบ้าน แต่บางคนที่อยู่ในสวนเค้าก็ไม่อยากที่จะให้ความร่วมมือซึ่งเราควรที่จะต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้มากกว่านี้ เรื่องแบบนี้ต้องใช้เวลา เราจะไปบังคับเค้ามันก็ไม่ใช้เรื่องที่ต้องทำถึงขนาดนั้น”

(นพดล มาเสริมสิน , สัมภาษณ์, 1 พฤศจิกายน 2548)

ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงของตลาดน้ำตลิ่งชัน

จากเนื้อหาที่ได้นำเสนอมาทั้งหมดในบทนี้อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า พัฒนาการของการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชัน แบ่งออกได้เป็น 3 ช่วงใหญ่ๆ ได้แก่ ช่วงที่ยังไม่ได้มีการจัดตั้งตลาดน้ำตลิ่งชันอย่างเป็นทางการ หรือช่วงตลาดน้ำตลิ่งชันในอดีต (ก่อน พ.ศ.2530) ช่วงหลังจากที่จัดตั้งตลาดน้ำตลิ่งชันในรูปแบบตลาดนัดสินค้าการเกษตร(พ.ศ. 2530-2540) และช่วงที่เริ่มมีการฟื้นฟูตลาดน้ำตลิ่งชันขึ้นมาใหม่และจัดให้มีการท่องเที่ยวทัวร์คลองและพัฒนาการไปสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเวลาต่อมา(พ.ศ.2541-ปัจจุบัน) โดยในแต่ละช่วงมีปัจจัยของการเปลี่ยนแปลง รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่มีรายละเอียดแตกต่างกัน ซึ่งสรุปโดยสังเขปได้ดังนี้

1) ช่วงของตลาดน้ำตลิ่งชันในอดีต (ก่อน พ.ศ. 2530)

ปัจจัยประการแรกของการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในช่วงนี้คือ การประกาศใช้พระราชบัญญัติการจราจรทางน้ำเมื่อปี พ.ศ. 2484 ที่ต้องการจัดระเบียบการใช้พื้นที่ทางน้ำของประชาชน ได้ส่งผลให้ชาวบ้านที่อยู่อาศัยในเรือนแพริมน้ำต้องอพยพขึ้นมาอาศัยบนบก ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในเรือนแพบางส่วนก็ต้องอาศัยเช่าพื้นที่ริมคลองบริเวณเดิมเพื่อสร้างบ้านเรือนพักอาศัย แต่ชาวบ้านบางส่วนก็ต้องย้ายเข้าไปเช่าพื้นที่ส่วนที่อยู่ลึกเข้าไปจากคลองทำให้ชุมชนริมน้ำต้องกลายสภาพเป็นชุมชนบก ตลาดน้ำที่เคยเป็นแหล่งศูนย์กลางการค้าขายของชาวบ้านกับซบเซาลงเพราะตลาดบกได้กลายเป็นศูนย์กลางการค้าขายแทน

ปัจจัยประการที่สองของการเปลี่ยนแปลงในช่วงนี้คือ การเกิดน้ำท่วมครั้งใหญ่ในปี พ.ศ. 2485 ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อชาวสวนตลิ่งชันโดยตรง คือ ทำให้เกิดภาวะสวนล่ม ชาวสวนจึงต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินของตนเอง โดยการเพาะปลูกพืชล้มลุกและพืชสวนครัวเพื่อให้สามารถนำผลผลิตบางส่วนไปขายได้ ชาวสวนบางรายได้คิดค้นวิธีการขยายพันธุ์พืชแบบใหม่ คือ การทาบกิ่งเพื่อให้สามารถขยายพันธุ์พืชยืนต้นให้เจริญอย่างรวดเร็วขึ้น การเกิดน้ำท่วมใหญ่ไม่เพียงทำให้สวนล่มยังส่งผลกระทบทำให้ตลาดน้ำตลิ่งชันในช่วงนั้นซบเซา เนื่องจากพ่อค้าแม่ค้าชาวสวนต่างก็ไม่มีผลผลิตออกมาขาย

ปัจจัยประการที่สามที่ทำให้ตลาดน้ำในช่วงนี้ต้องล่มสลายไปสืบเนื่องมาจากการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) ที่ทำให้เกิดการพัฒนาสาธารณูปโภคต่างๆ ทำให้ต้องถมคูคลองที่ชาวบ้านใช้คมนาคมเพื่อสร้างถนนรองรับการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม ทำให้ทางคูคลองที่ชาวบ้านเคยสัญจรไปมากลับถูกตัดขาดจากรายน้ำในคลองก็เน่าเสีย เพราะไม่สามารถระบายน้ำออกไปไหนได้ ในที่สุดชาวบ้านส่วนใหญ่ก็หันมาใช้เส้นทางบนบกแทนการเดินทางด้วยเรือ และแล้วตลาดน้ำตลิ่งชันในช่วงนี้ที่เคยเฟื่องฟูก็กลับล่มสลายไปในที่สุด

2) ช่วงหลังจากที่จัดตั้งตลาดน้ำตลิ่งชันในรูปแบบตลาดนัดสินค้าเกษตร (พ.ศ.2530-2540)

ในปี พ.ศ. 2530 ก็มีการฟื้นฟูตลาดน้ำตลิ่งชันขึ้นมาใหม่ ปัจจัยสำคัญที่มีส่วนกระตุ้นให้เกิดการฟื้นฟูตลาดน้ำตลิ่งชันในช่วงนี้ก็คือ นโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวของกระทรวงการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยโดยการจัดให้มีปีท่องเที่ยวไทยขึ้น เพื่อหวังกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศให้มีรายได้เพิ่มขึ้น โดยรัฐบาลได้มอบนโยบายให้หน่วยงานราชการและส่วนภูมิภาคนำไปปฏิบัติทางสำนักงานเขตตลิ่งชันก็ได้ดำเนินนโยบายนี้มาจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนโดยการจัดหาสินค้าเกษตรและพัฒนาพื้นที่ให้เป็นตลาดสินค้าเกษตรแบบที่มีโป๊ะแพขายอาหารจนกลายเป็นตลาดน้ำตลิ่งชัน การจัดการการท่องเที่ยวในช่วงตลาดนัดสินค้าการเกษตรนี้ เป็นการดำเนินงานโดยเจ้าหน้าที่จากสำนักงานเขตเองทั้งหมด ซึ่งทำหน้าที่ในการวางแผนการดำเนินงาน การลงทุนก่อสร้าง การดำเนินการและติดต่อประสานงาน การจัดสถานที่และสาธารณูปโภคต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้ค้าตลอดจนหาสาเหตุและแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในตลาด เช่น การเกิดกรณีพิพาทระหว่างผู้ค้ากับผู้ค้า ผู้ค้าและสำนักงานเขต หรือผู้ค้ากับนักท่องเที่ยว ในขณะที่ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการของตลาดน้ำโดยเป็นเพียงผู้ค้าเท่านั้น ซึ่งเมื่อชาวบ้านได้ทราบข่าวการเปิดตลาดน้ำของสำนักงานเขตและมองเห็น โอกาสในการสร้างรายได้จึงเข้ามาสมัคร

เป็นผู้ค้า เมื่อการค้าดำเนินไปช่วงหนึ่งผู้ค้าเริ่มรวมตัวกันได้ก็ทำให้กลายเป็นกลุ่มที่มีอำนาจในการต่อรองกับสำนักงานเขตขึ้น

ตลาดน้ำตลิ่งชันมาถึงช่วงซบเซาอีกครั้งหนึ่งในช่วงปี พ.ศ. 2534 ซึ่งก็เป็นผลสืบเนื่องมาจากหลายเหตุปัจจัย ทั้งภาวะเศรษฐกิจโลกตกต่ำในช่วงหลังสงครามอ่าวเปอร์เซีย และจากภาวะความไม่สงบภายในประเทศหลังจากเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 ซึ่งทำให้การท่องเที่ยวของประเทศไทยซบเซาลงไปแล้ว นอกจากนี้ยังเป็นผลมาจากการที่สำนักงานเขตตลิ่งชันเปลี่ยนผู้บริหารชุดใหม่ ซึ่งผู้บริหารชุดนี้ไม่มีแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของตลาดน้ำ ด้วยปัจจัยหลักๆ 3 ประการนี้ส่งผลทำให้ตลาดน้ำตลิ่งชันซบเซาลงไปมาก แต่ที่ตลาดน้ำตลิ่งชันยังคงอยู่ได้เนื่องจากกลุ่มพ่อค้ารายเก่าที่เข้มแข็งได้พยายามดำเนินกิจการเองโดยการร่วมลงทุนซ่อมแซมโป๊ะแพใหม่ แต่เนื่องจากการดำเนินงานของผู้ค้ารายเก่ายังขาดประสบการณ์และขาดกำลังเสริมจากฝ่ายอื่นๆ ดังนั้นแม้ว่าตลาดน้ำตลิ่งชันยังดำเนินกิจการอยู่แต่ก็ไม่สามารถฟื้นฟูตลาดน้ำให้กลับมาคึกคักดังแต่ก่อนได้แต่ก็ไม่ถึงขั้นเลิกกิจการหรือปิดตลาด

3) ช่วงที่เริ่มมีการฟื้นฟูตลาดน้ำตลิ่งชันขึ้นมาใหม่ (พ.ศ.2541-ปัจจุบัน)

ตลาดน้ำตลิ่งชันกลับมามีความเคลื่อนไหวคึกคักขึ้นอีกครั้งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 เป็นต้นมาซึ่งเป็นช่วงที่ตลาดน้ำตลิ่งชันเริ่มเข้าสู่ช่วงการจัดการท่องเที่ยวทัวร์คลอง โดยมีกิจกรรมการแสดงดนตรีและการจัดการท่องเที่ยวทัวร์คลองเพิ่มเติมขึ้นมาเหนือจากกิจกรรมการขายสินค้าที่มีอยู่เดิม เนื่องจากในปี พ.ศ. 2540 เป็นช่วงที่ภาครัฐมีความพยายามฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศครั้งใหญ่หลังจากผ่านวิกฤตเศรษฐกิจ มีการกำหนดแนวทางการพัฒนาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) โดยการเน้นฟื้นฟูเศรษฐกิจและสร้างรายได้ให้ประเทศ รัฐบาลเห็นว่าการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมสร้างรายได้ให้ประเทศได้มากและรวดเร็วกว่าอุตสาหกรรมอื่นๆ จึงเร่งประชาสัมพันธ์และส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้กำหนดให้ พ.ศ. 2541-2542 นี้เป็นปี “อะเมซซิ่งไทยแลนด์” เพื่อส่งเสริมให้ชาวต่างประเทศเข้ามาท่องเที่ยวประเทศไทยมากขึ้น

ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้ตลาดน้ำตลิ่งชันในช่วงนี้พัฒนาขึ้นมาอย่างรวดเร็วก็เนื่องมาจากในปี พ.ศ. 2541 ทางสำนักงานเขตตลิ่งชันได้ผลักดันให้เกิดการก่อตั้ง “ประชามตลาดน้ำตลิ่งชัน” ขึ้นมาทำหน้าที่ดำเนินงานบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนเอง ซึ่งก็เป็นแนวทางดำเนินงานที่สอดคล้องตามแผนพัฒนากรุงเทพมหานครฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2540-2544) ที่ต้องการให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น โดยภาครัฐได้ลดบทบาทในการบริหารงานลงไป ทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ร่วมวางแผนและติดตามประเมินผลการทำงานเท่านั้น

ประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันจะมีส่วนในการดำเนินกิจการทุกอย่างทั้งการวางแผนการดำเนินงาน การลงทุนก่อสร้าง เช่น การก่อสร้างและซ่อมแซมโป๊ะแพ และร่วมประเมินผลการจัดกิจกรรมกับ ทางสำนักงานเขตตลิ่งชันด้วย นอกจากนี้ยังได้สนับสนุนให้คนกลุ่มอื่นๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการ จัดการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันด้วย ด้วยการชักชวนให้กลุ่มพันธมิตรต่างๆ เช่น กลุ่มวัด กลุ่มโรงเรียน และกลุ่มเจ้าของสวน และเจ้าของสวนงูให้เข้ามามีส่วนในการปฏิบัติการในด้าน ต่างๆ ในตลาดน้ำตลิ่งชันด้วย

เมื่อตลาดน้ำตลิ่งชันกลับมาเป็นที่นิยมอีกครั้ง ทางประชาคมตลาดน้ำเล็งเห็น โอกาสที่จะดึงให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาใช้เงินและใช้เวลาในตลาดน้ำมากขึ้น จึงได้เกิดแนวคิดที่จะ ทำทัวร์คลองขึ้นในปี พ.ศ. 2542 ซึ่งปรากฏผลว่า “การท่องเที่ยวทัวร์คลอง” นี้ได้รับความนิยมจาก นักท่องเที่ยวอย่างมาก ต่อมาเมื่อมีกระแสเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเข้ามา ทางประชาคมตลาดน้ำ ก็ได้นำแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้กับการท่องเที่ยวทัวร์คลอง โดยนำเสนอในรูปแบบของการท่องเที่ยว ชมธรรมชาติและบรรยากาศวิถีชีวิตของชาวบ้าน ซึ่งได้กลายเป็นจุดขายที่โดดเด่นอันหนึ่งของการท่องเที่ยวตลาดน้ำตลิ่งชันตามกระแสนิยม

นอกจากนี้ยังได้มีการอบรมเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวและ สภาพแวดล้อมในชุมชน เพื่อให้การท่องเที่ยวในตลาดน้ำตลิ่งชันไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมเดิมของชุมชน และพยายามคงไว้ซึ่งสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมเดิมของชุมชน ด้วย ในช่วงนี้ได้มีการนำแนวคิดของการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชนมาใช้ในการจัด กิจกรรมการท่องเที่ยว และพยายามสนับสนุนให้ชาวบ้านในชุมชนเข้ามาจัดการท่องเที่ยวของ ชุมชนเองผ่านทางประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชัน ด้วย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชัน

การศึกษาเรื่อง “ผลกระทบของตลาดน้ำตลิ่งชันต่อชุมชนริมน้ำคลองชักพระ แขวงคลองชักพระ เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร” วิธีการเก็บข้อมูล นอกจากศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา วิทยานิพนธ์ และฐานข้อมูลของหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องรวมถึงการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้องและการสังเกตแบบมีส่วนร่วมแล้วยังมีการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในบริเวณชุมชนริมน้ำคลองชักพระจำนวน 100 คนจาก 3 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนริมคลองชักพระ 10 คน ชุมชนวัดช่างเหล็ก-เรไร 70 คน และชุมชนวัดปากน้ำฝั่งเหนือ 20 คน และเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการค้าบริเวณตลาดน้ำตลิ่งชันที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 70 คน จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสัมภาษณ์ของประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในชุมชนริมน้ำคลองชักพระ และกลุ่มตัวอย่าง ผู้ประกอบการค้าบริเวณตลาดน้ำตลิ่งชันมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการบรรยายประกอบตาราง การแจกแจงความถี่ และการกระจายอัตราร้อยละ โดยแบ่งเป็นส่วนต่างๆ ดังนี้

ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

(1) ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่อยู่ริมน้ำคลองชักพระ

- เพศหญิง เป็นสัดส่วนสูงสุดร้อยละ 61 ส่วนเพศชาย ร้อยละ 39
- อายุระหว่าง 40- 49 ปี เป็นสัดส่วนสูงสุด คือ ร้อยละ 27 รองลงมาเป็นกลุ่มที่มีอายุระหว่าง 30 – 39 ปี ร้อยละ 24
- สถานภาพการสมรสพบว่า แต่งงานแล้วเป็นสัดส่วนสูงสุด ร้อยละ 49 รองลงมาเป็นโสดร้อยละ 33
- ระดับการศึกษาพบว่าจบการศึกษาระดับประถมศึกษาและระดับปริญญาตรีเป็นสัดส่วนสูงสุด มีอัตราร้อยละเท่ากันคือ ร้อยละ 25 รองลงมาจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าคิดเป็นร้อยละ 20
- สถานภาพการทำงานพบว่าค้าขายเป็นสัดส่วนสูงสุด ร้อยละ 35 รองลงมาเป็นพนักงานบริษัทร้อยละ 32
- ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในเขตตลิ่งชันจนถึงปัจจุบันพบว่า อาศัยอยู่ในเขตตลิ่งชันตั้งแต่ 40 – 49 ปีเป็นสัดส่วนสูงสุด ร้อยละ 24 รองลงมา 30 – 39 ปี ร้อยละ 23

- ด้านภูมิภานามีภูมิภานาเดิมอยู่ที่แขวงริมคลองชักพระเป็นสัดส่วนสูงสุด โดยคิดเป็นร้อยละ 88 ส่วนผู้ที่ย้ายมาจากพื้นที่อื่นคิดเป็นร้อยละ 12
- โดยย้ายมาจากเขตอื่นๆ ของกรุงเทพมหานครเป็นสัดส่วนสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 41.67 รองลงมาย้ายมาจากภาคกลางร้อยละ 33.33
- ระยะเวลาที่ย้ายมาอยู่ที่แขวงริมคลองชักพระย้ายมาไม่เกิน 9 ปีเป็นสัดส่วนสูงสุด โดยคิดเป็นร้อยละ 41.67 รองลงมาคือผู้ที่ย้ายมาเมื่อ 10 – 19 ปีที่แล้ว คิดเป็นร้อยละ 25
- สาเหตุของการย้ายมาอยู่ย้ายมาอยู่ร่วมกับครอบครัวเป็นสัดส่วนสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 83.33 และย้ายมาเพื่อค้าขายมีเพียงร้อยละ 16.67 เท่านั้น

ตารางที่ 3: การกระจายอัตราร้อยละลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่อยู่ริมน้ำคลองชักพระ

	ข้อมูลส่วนบุคคล	ร้อยละ
	N=100	
<u>เพศ</u>	ชาย	39
	หญิง	61
<u>อายุ</u>	ต่ำกว่า 20 ปี	3
	20 – 29 ปี	22
	30- 39 ปี	24
	40 – 49 ปี	27
	50 – 59 ปี	19
	60 ปี ขึ้นไป	5
<u>สถานภาพสมรส</u>	โสด	33
	แต่งงาน	49
	หย่า/หม้าย	17
	แยกกันอยู่	1
<u>ระดับการศึกษา</u>	ประถมศึกษา	25
	มัธยมศึกษาตอนต้น	15
	มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า	20
	อนุปริญญา	10
	ปริญญาตรี	25
	สูงกว่าปริญญาตรี	-

ข้อมูลส่วนบุคคล	ร้อยละ
N=100	
<u>ระดับการศึกษา</u> กำลังศึกษาอยู่	5
<u>สถานภาพการทำงาน</u> รับจ้าง	-
ค้าขาย	35
แม่บ้าน	16
พนักงานบริษัท	32
ข้าราชการ	12
นักเรียน/นักศึกษา	5
ธุรกิจส่วนตัว	-
<u>เป็นผู้ประกอบการค้าบริเวณตลาดน้ำตลิ่งชัน</u>	
เป็น	-
ไม่เป็น	100
<u>ปัจจุบันอาศัยอยู่ที่</u>	
แขวงคลองชักพระ เขตตลิ่งชัน	100
<u>ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในเขตตลิ่งชันจนถึงปัจจุบัน</u>	
ต่ำกว่า 10 ปี	5
10 – 19 ปี	6
20 – 29 ปี	20
30 – 39 ปี	23
40 – 49 ปี	24
50 – 59 ปี	17
60 ปี ขึ้นไป	5
<u>ภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่แขวงริมคลองชักพระ</u>	
ใช่	88
ไม่ใช่	12
<u>ผู้ที่ไม่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่แขวงริมคลองชักพระ</u>	ร้อยละ
N=12	100
<u>ย้ายมาจาก</u> ภาคกลาง	33.33
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	16.67
ภาคใต้	8.33
เขตอื่นๆ ในกรุงเทพมหานคร	41.67
<u>ย้ายมาเมื่อ</u> ไม่เกิน 9 ปี	41.67

ผู้ที่ไม่มีภูมิคุ้มกันเดิมอยู่ที่แขวงเวมคองซั๊กพระ		ร้อยละ
	N=12	100
ย้ายมาเมื่อ	10 – 19 ปีที่แล้ว	25
	20 – 29 ปีที่แล้ว	16.67
	30 – 39 ปีที่แล้ว	16.67
สาเหตุในการย้ายมาอยู่ที่นี่	ค้าขาย	16.67
	อยู่ร่วมกับครอบครัว	83.33

(2) ลักษณะทั่วไปของ กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการค้าบริเวณตลาดน้ำตลิ่งชัน

- เพศหญิง เป็นสัดส่วนสูงสุด ร้อยละ 67.1 ส่วนเพศชาย ร้อยละ 32.9
- อายุระหว่าง 40- 49 ปี เป็นสัดส่วนสูงสุด คือ ร้อยละ 40 รองลงมาเป็นกลุ่มที่มีอายุระหว่าง 30 – 39 ปี ร้อยละ 21.4
- สถานภาพการสมรสพบว่า แต่งงานแล้วเป็นสัดส่วนสูงสุด ร้อยละ 64.3 รองลงมาเป็นโสดร้อยละ 25.7
- ระดับการศึกษาพบว่า จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า เป็นสัดส่วนสูงสุด ร้อยละ 33.0 รองลงมาจบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 27.1
- สถานภาพการทำงานพบว่า ค้าขาย เป็นสัดส่วนสูงสุด โดยคิดเป็นร้อยละ 60 รองลงมารับจ้าง ร้อยละ 21.4
- สินค้าที่นำมาขายบริเวณตลาดน้ำตลิ่งชัน พบว่า ขายอาหารและเครื่องดื่ม เป็นสัดส่วนสูงสุด ร้อยละ 54.3 รองลงมาขายพืชผักและผลไม้ ร้อยละ 21.4
- ระยะเวลาที่ประกอบกิจการที่ตลาดน้ำตลิ่งชัน พบว่า อยู่ที่ช่วงเวลา 6 – 10 ปี เป็นสัดส่วนสูงสุด ร้อยละ 31.4 รองลงมา 1 – 5 ปี ร้อยละ 28.5
- รายได้จากการค้าขายที่ตลาดน้ำตลิ่งชัน/เดือน พบว่า ผู้ประกอบการค้ามีรายได้ประมาณ 4,001 – 6,000 บาท ต่อเดือน เป็นสัดส่วนสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 31.4 รองลงมา มากกว่า 10,000 บาท ร้อยละ 17.2
- ปัจจุบันอาศัยอยู่ที่เขตตลิ่งชัน โดยมาจากแขวงคองซั๊กพระเป็นสัดส่วนสูงสุด ร้อยละ 23 รองลงมาแขวงบางพรหม ร้อยละ 20
- ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในเขตตลิ่งชันจนถึงปัจจุบันพบว่า อาศัยอยู่ในเขตตลิ่งชันตั้งแต่ 40 – 49 ปี เป็นสัดส่วนสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 35.7 รองลงมา 20 – 29 ปี คิดเป็นร้อยละ 18.6

- ด้านภูมิภานามีภูมิภานาเดิมอยู่ที่เขตตลิ่งชันเป็นสัดส่วนสูงสุด โดยคิดเป็นร้อยละ85.7 ส่วนผู้ที่ย้ายมาจากพื้นที่อื่นคิดเป็นร้อยละ 14.3
- ย้ายมาจากเขตอื่นๆ ของกรุงเทพมหานครเป็นสัดส่วนสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมาย้ายมาจากภาคกลาง ร้อยละ 30
- ระยะเวลาที่ย้ายมาอยู่ที่เขตตลิ่งชัน ย้ายมาเมื่อ 10 – 19 ปีที่แล้ว เป็นสัดส่วนสูงสุด ร้อยละ90 และไม่เกิน 9 ปี ร้อยละ 10
- สาเหตุของการย้ายมาอยู่ ย้ายมาอยู่ร่วมกับครอบครัวเป็นสัดส่วนสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 90 และย้ายบ้านมีเพียงร้อยละ 10 เท่านั้น

ตารางที่4: การกระจายอัตราร้อยละลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการค้าบริเวณตลาดน้ำตลิ่งชัน

	ข้อมูลส่วนบุคคล	ร้อยละ
	N=70	
<u>เพศ</u>	ชาย	32.9
	หญิง	67.1
<u>อายุ</u>	ต่ำกว่า 20 ปี	-
	20 – 29 ปี	20.0
	30- 39 ปี	21.4
	40 – 49 ปี	40.0
	50 – 59 ปี	15.7
	60 ปี ขึ้นไป	2.9
<u>สถานภาพสมรส</u>	โสด	25.7
	แต่งงาน	64.3
	หย่า/หม้าย	5.7
	แยกกันอยู่	4.3
<u>ระดับการศึกษา</u>	ประถมศึกษา	12.8
	มัธยมศึกษาตอนต้น	18.6
	มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า	33.0
	อนุปริญญา	7.1
	ปริญญาตรี	27.1
	สูงกว่าปริญญาตรี	1.4

ข้อมูลส่วนบุคคล	ร้อยละ
N=70	
<u>ระดับการศึกษา</u>	
กำลังศึกษาอยู่	-
<u>สถานภาพการทำงาน</u>	
รับจ้าง	21.4
ค้าขาย	60.0
แม่บ้าน	2.9
พนักงานบริษัท	1.4
ข้าราชการ	8.6
นักเรียน/นักศึกษา	-
ธุรกิจส่วนตัว	5.7
<u>เป็นผู้ประกอบการค้าบริเวณตลาดน้ำตลิ่งชัน</u>	
เป็น	100
ไม่เป็น	-
<u>ประเภทของสินค้าที่นำมาขายบริเวณตลาดน้ำตลิ่งชัน</u>	
พืชผักและผลไม้	21.4
ต้นไม้ ไม้ดอก และไม้ประดับ	15.7
อาหารและเครื่องดื่ม	54.3
อื่นๆ (เสื้อผ้า/เครื่องประดับ/ของตกแต่งบ้าน)	8.6
<u>ระยะเวลาที่ประกอบกิจการที่ตลาดน้ำตลิ่งชัน</u>	
น้อยกว่า 1 ปี	4.3
1 – 5 ปี	28.5
6 – 10 ปี	31.4
11 – 15 ปี	12.8
16 – 20 ปี	23.0
<u>รายได้จากการค้าขายที่ตลาดน้ำตลิ่งชัน/เดือน</u>	
2,000 บาทและต่ำกว่า	11.4
2,001 – 4,000 บาท	14.3
4,001 – 6,000 บาท	31.4
6,001 – 8,000 บาท	14.3
8,001 – 10,000 บาท	11.4
มากกว่า 10,000 บาท	17.2

ข้อมูลส่วนบุคคล	ร้อยละ
N=70	
<u>ปัจจุบันอาศัยอยู่ที่</u>	
แขวงตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน	12.8
แขวงคลองซึกพระ เขตตลิ่งชัน	23.0
แขวงฉิมพลี เขตตลิ่งชัน	15.7
แขวงบางพรหม เขตตลิ่งชัน	20.0
แขวงบางระมาด เขตตลิ่งชัน	14.3
แขวงบางเขื่อนหนึ่ง เขตตลิ่งชัน	14.3
<u>ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในเขตตลิ่งชันจนถึงปัจจุบัน</u>	
ต่ำกว่า 10 ปี	1.4
10 – 19 ปี	12.8
20 – 29 ปี	18.6
30 – 39 ปี	15.7
40 – 49 ปี	35.7
50 – 59 ปี	12.8
60 ปี ขึ้นไป	2.9
<u>ภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่เขตตลิ่งชัน</u>	
ใช่	85.7
ไม่ใช่	14.3
<u>ผู้ที่ไม่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่เขตตลิ่งชัน</u>	ร้อยละ
N=10	100
<u>ย้ายมาจาก</u>	
ภาคกลาง	30
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	10
ภาคใต้	10
เขตอื่นๆ ในกรุงเทพมหานคร	50
<u>ย้ายมาเมื่อ</u>	
ไม่เกิน 9 ปี	10
10 – 19 ปีที่แล้ว	90
20 – 29 ปีที่แล้ว	-
30 – 39 ปีที่แล้ว	-
<u>สาเหตุในการย้ายมาอยู่ที่นี้</u>	
ค้าขาย	-
อยู่ร่วมกับครอบครัว	90
ย้ายบ้าน	10

ความคิดเห็นในเรื่องผลกระทบของตลาดน้ำตลิ่งชันต่อชุมชนริมน้ำคลองชักพระของกลุ่มตัวอย่าง

(1) ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่อยู่ริมน้ำคลองชักพระที่มีต่อตลาดน้ำตลิ่งชัน

จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่อยู่ริมน้ำคลองชักพระที่มีต่อตลาดน้ำตลิ่งชัน โดยมีข้อความจำนวน 20 ข้อ เพื่อใช้วัดผลกระทบของตลาดน้ำตลิ่งชันต่อชุมชนริมน้ำคลองชักพระโดยอาศัยความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่อยู่ริมน้ำคลองชักพระเป็นหลัก และได้มีการประเมินผลกระทบ ดังนี้ (เกณฑ์การประเมินผลกระทบคู่มือหน้า 11)

ผลกระทบทางบวก ระดับผลกระทบมากที่สุด

ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

- การสร้างงานสร้างอาชีพและก่อให้เกิดรายได้แก่ประชาชนในท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ยผลกระทบ 3.52)

ผลกระทบด้านสังคมและวัฒนธรรม

- การจัดการการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันในปัจจุบัน โดยกลุ่มประชาคมตลาดน้ำนำความเจริญมาสู่ชุมชนในท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ยผลกระทบ 3.3)

- มีการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ยผลกระทบ 3.26)

- สิ่งสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันคือความร่วมมือระหว่างสำนักงานเขตตลิ่งชัน และประชาชนในท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ยผลกระทบ 3.32)

- ต้องการให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันต่อไปในอนาคต (ค่าเฉลี่ยผลกระทบ 3.58)

ผลกระทบทางบวก ระดับผลกระทบมาก

ผลกระทบด้านกายภาพ

- ประชาชนในท้องถิ่นได้รับความสะดวกสบายจากบริการสาธารณูปโภค และสาธารณูปการของรัฐ (ค่าเฉลี่ยผลกระทบ 2.82)

ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

- ทำให้มีสินค้าและบริการหลากหลาย (ค่าเฉลี่ยผลกระทบ 3.2)

- สินค้า บริการราคาถูกลงเพราะมีร้านให้เลือกซื้อเยอะ (ค่าเฉลี่ยผลกระทบ 2.87)

ผลกระทบด้านสังคมและวัฒนธรรม

- การพัฒนาการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันที่ผ่านมา โดยการจัดการของสำนักงานเขตตลิ่งชันร่วมกับกม. นำความเจริญมาสู่ชุมชนในท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ยผลกระทบ 3.01)

- การจัดการการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันในปัจจุบัน โดยกลุ่มประชาคมตลาดน้ำทำให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันมากขึ้น (ค่าเฉลี่ยผลกระทบ 3.21)

- ประชาชนในท้องถิ่นมีจิตสำนึกในการรักษา และหวงแหนสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ (ค่าเฉลี่ยผลกระทบ 2.92)

ผลกระทบทางลบ ระดับผลกระทบมาก

ผลกระทบด้านกายภาพ

- สภาพแวดล้อมของคลองชักพระและชุมชนที่อยู่ริมน้ำคลองชักพระเสื่อมโทรมลงซึ่งมาจากการกระทำของผู้ประกอบการค้าบริเวณตลาดน้ำ (ค่าเฉลี่ยผลกระทบ 2.55)

- เกิดเสียงดังรบกวนชุมชนที่อยู่ริมน้ำคลองชักพระซึ่งมาจากเสียงรถยนต์ที่วิ่งจากกิจกรรมตลิ่งชันทาว์ (ค่าเฉลี่ยผลกระทบ 2.63)

ผลกระทบทางลบ ระดับผลกระทบน้อย

ผลกระทบด้านกายภาพ

- สภาพแวดล้อมของคลองชักพระและชุมชนที่อยู่ริมน้ำคลองชักพระเสื่อมโทรมลง ซึ่งมาจากการกระทำของนักท่องเที่ยว (ค่าเฉลี่ยผลกระทบ 2.19)

ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

- ค่าครองชีพสูงขึ้น (ค่าเฉลี่ยผลกระทบ 2.04)

ผลกระทบทางด้านสังคมและวัฒนธรรม

- คนในท้องถิ่นถูกแย่งงานแย่งรายได้จากคนต่างถิ่น (ค่าเฉลี่ยผลกระทบ 1.76)

- วัฒนธรรมท้องถิ่นเสื่อมลง (ค่าเฉลี่ยผลกระทบ 2.11)

- ปัญหาอาชญากรรม (ค่าเฉลี่ยผลกระทบ 1.89)

- ปัญหาเสพติด (ค่าเฉลี่ยผลกระทบ 1.84)

ผลกระทบทางลบ ระดับผลกระทบน้อยที่สุด

ผลกระทบทางด้านสังคมและวัฒนธรรม

- มีบุคคลต่างถิ่นมาทำงาน ประกอบกิจการต่างๆ เพิ่มขึ้น (ค่าเฉลี่ยผลกระทบ 1.68)

ตารางที่ 5: การกระจายอัตราร้อยละและค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่อยู่ริมน้ำคลองชักพระที่มีต่อตลาดน้ำตลิ่งชัน

N=100

	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด	ค่าเฉลี่ย
1)การพัฒนาการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันที่ผ่านมาโดยการจัดการของสำนักงานเขตตลิ่งชันร่วมกับกรุงเทพมหานครนำความเจริญมาสู่ชุมชนในท้องถิ่น	15	75	6	4	3.01
2) การจัดการการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันในปัจจุบันโดยกลุ่มประชาคมตลาดน้ำนำความเจริญมาสู่ชุมชนในท้องถิ่น	38	54	8	-	3.3
3) การจัดการการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันในปัจจุบันโดยกลุ่มประชาคมตลาดน้ำทำให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันมากขึ้น	40	46	9	5	3.21
4) การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้มีบุคคลต่างถิ่นมาทำงานประกอบกิจการต่างๆ เพิ่มขึ้น	3	4	51	42	1.68
5) การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันเป็นการสร้างงาน สร้างอาชีพ และก่อให้เกิดรายได้แก่ประชาชนในท้องถิ่น	66	25	4	5	3.52
6)การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้มีสินค้าและบริการหลากหลาย	26	68	6	-	3.2
7) การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้สินค้าและบริการราคาถูกลง เพราะมีร้านให้เลือกซื้อเยอะ	21	45	34	-	2.87
8)การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้ประชาชนในท้องถิ่นถูกแย่งงานแย่งรายได้จากคนต่างถิ่น	2	4	62	32	1.76
9) การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันมีส่วนทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้น	9	11	55	25	2.04
10) การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้ประชาชนในท้องถิ่นได้รับความสะดวกสบายจากบริการสาธารณูปโภคและสาธารณูปการของรัฐ	20	54	14	12	2.82
11)การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้ประชาชนในท้องถิ่นรักษาและหวงแหนสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ	28	42	24	6	2.92
12)การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้มีการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่น	52	30	10	8	3.26
13)การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันมีผลทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรม	-	27	35	38	1.89
14)การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันมีผลทำให้เกิดปัญหาสุขภาพจิต	-	16	52	32	1.84
15)การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้วัฒนธรรมท้องถิ่นเสื่อมลง	15	10	46	29	2.11
16)การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้สภาพแวดล้อมของคลองชักพระและชุมชนริมน้ำเสื่อมโทรมลง เพราะการกระทำของนักท่องเที่ยว	17	9	50	24	2.19

	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด	ค่าเฉลี่ย
17)การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้สภาพแวดล้อมของคลองซึกพระและชุมชนริมน้ำเสื่อมโทรมลงเพราะการกระทำของผู้ประกอบการค้าบริเวณตลาดน้ำ	23	21	44	12	2.55
18)การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้เกิดเสียงดังรบกวนชุมชนริมน้ำคลองซึกพระซึ่งมาจากเสียงเรือยนต์ที่วิ่งจากกิจกรรมตลิ่งชันทัวร์	12	50	27	11	2.63
19)สิ่งสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันคือ ความร่วมมือระหว่างสำนักงานเขตตลิ่งชัน และประชาชนในท้องถิ่น	42	48	10	-	3.32
20)ท่านต้องการให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันต่อไปในอนาคต	64	30	6	-	3.58

(2) ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการค้าที่มีต่อตลาดน้ำตลิ่งชัน

จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการค้าที่มีต่อตลาดน้ำตลิ่งชันโดยมีข้อความจำนวน 20 ข้อ เพื่อใช้วัดผลกระทบของตลาดน้ำตลิ่งชันต่อชุมชนริมน้ำคลองซึกพระโดยอาศัยความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการค้าเป็นหลัก และได้มีการประเมินผลกระทบ ดังนี้ (เกณฑ์การประเมินผลกระทบอยู่ที่หน้า 11)

ผลกระทบทางบวก ระดับผลกระทบมากที่สุด

ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

- การสร้างงาน และก่อให้เกิดรายได้แก่คนในท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ยผลกระทบ 3.46)

ผลกระทบทางด้านสังคมและวัฒนธรรม

- การจัดการการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันในปัจจุบันโดยกลุ่มประชาคมตลาดน้ำนำความเจริญมาสู่ชุมชนในท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ยผลกระทบ 3.3)
- การพัฒนาการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันที่ผ่านมาโดยการจัดการของสำนักงานเขตตลิ่งชันร่วมกับกทม.นำความเจริญมาสู่ชุมชนในท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ยผลกระทบ 3.29)
- สิ่งสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันคือ ความร่วมมือระหว่างสำนักงานเขตตลิ่งชัน และประชาชนในท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ยผลกระทบ 3.26)
- ต้องการให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันต่อไปในอนาคต (ค่าเฉลี่ยผลกระทบ 3.64)

ผลกระทบทางบวก ระดับผลกระทบมาก

ผลกระทบด้านกายภาพ

- ประชาชนในท้องถิ่นได้รับความสะดวกสบายจากบริการสาธารณูปโภค และสาธารณูปการของรัฐ (ค่าเฉลี่ย ผลกระทบ 2.71)

ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

- ทำให้มีสินค้าและบริการหลากหลาย (ค่าเฉลี่ยผลกระทบ 3.17)
- สินค้า บริการราคาถูกลงเพราะมีร้านให้เลือกซื้อเยอะ (ค่าเฉลี่ยผลกระทบ 2.87)

ผลกระทบทางด้านสังคมและวัฒนธรรม

- การจัดการการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันในปัจจุบัน โดยกลุ่มประชาคมตลาดน้ำทำให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันมากขึ้น (ค่าเฉลี่ยผลกระทบ 3.19)

- ประชาชนในท้องถิ่นมีจิตสำนึกในการรักษา และหวงแหนสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ (ค่าเฉลี่ยผลกระทบ 3.21)

- มีการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ยผลกระทบ 3.21)

ผลกระทบทางลบ ระดับผลกระทบน้อย

ผลกระทบด้านกายภาพ

- สภาพแวดล้อมของคลองชักพระและชุมชนที่อยู่ริมน้ำคลองชักพระเสื่อมโทรมลงซึ่งมาจากการกระทำของผู้ประกอบการค้าบริเวณตลาดน้ำ (ค่าเฉลี่ยผลกระทบ 1.77)

ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

- ค่าครองชีพสูงขึ้น (ค่าเฉลี่ยผลกระทบ 2.21)

ผลกระทบทางลบ ระดับผลกระทบน้อยที่สุด

ผลกระทบด้านกายภาพ

- สภาพแวดล้อมของคลองชักพระและชุมชนที่อยู่ริมน้ำคลองชักพระเสื่อมโทรมลง ซึ่งมาจากการกระทำของนักท่องเที่ยว (ค่าเฉลี่ยผลกระทบ 1.53)

- เกิดเสียงดังรบกวนชุมชนที่อยู่ริมน้ำคลองชักพระซึ่งมาจากเสียงเรือยนต์ที่วิ่งจากกิจกรรมตลิ่งชันทัวร์ (ค่าเฉลี่ยผลกระทบ 1.74)

ผลกระทบทางด้านสังคมและวัฒนธรรม

- มีบุคคลต่างถิ่นมาทำงาน ประกอบกิจการต่างๆ เพิ่มขึ้น (ค่าเฉลี่ยผลกระทบ 1.66)
- คนในท้องถิ่นถูกแย่งงานแย่งรายได้จากคนต่างถิ่น (ค่าเฉลี่ยผลกระทบ 1.67)
- วัฒนธรรมท้องถิ่นเสื่อมลง (ค่าเฉลี่ยผลกระทบ 1.46)
- ปัญหาอาชญากรรม (ค่าเฉลี่ยผลกระทบ 1.57)
- ปัญหายาเสพติด (ค่าเฉลี่ยผลกระทบ 1.44)

ตารางที่ 6: การกระจายอัตราร้อยละและค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการค้าที่มีต่อตลาดน้ำตลิ่งชัน

N=70

	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด	ค่าเฉลี่ย
1)การพัฒนาการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันที่ผ่านมาโดยการจัดการของเขตตลิ่งชันร่วมกับกรุงเทพมหานครนำความเจริญมาสู่ชุมชนในท้องถิ่น	35.7	58.6	4.3	1.4	3.29
2) การจัดการการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันในปัจจุบันโดยกลุ่มประชาคมตลาดน้ำนำความเจริญมาสู่ชุมชนในท้องถิ่น	41.4	48.6	8.6	1.4	3.3
3) การจัดการการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันในปัจจุบันโดยกลุ่มประชาคมทำให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันมากขึ้น	35.7	48.6	14.3	1.4	3.19
4) การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้มีบุคคลต่างถิ่นมาทำงานประกอบกิจการต่างๆ เพิ่มขึ้น	1.4	7.1	47.1	44.3	1.66
5) การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันเป็นการสร้างงาน สร้างอาชีพ และก่อให้เกิดรายได้แก่ประชาชนในท้องถิ่น	54.3	37.1	8.6	-	3.46
6)การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้มีสินค้าและบริการหลากหลาย	27.1	62.9	10	-	3.17
7) การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้สินค้าและบริการราคาถูกลง เพราะมีร้านให้เลือกซื้อเยอะ	25.7	38.6	32.9	2.8	2.87
8)การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้ประชาชนในท้องถิ่นถูกแย่งงานแย่งรายได้จากคนต่างถิ่น	2.8	2.8	52.9	41.4	1.67
9) การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันมีส่วนทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้น	8.6	25.7	44.3	21.4	2.21
10) การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้ประชาชนในท้องถิ่นได้รับความสะดวกสบายจากบริการสาธารณูปโภคและสาธารณูปการของรัฐ	17.1	41.4	37.2	4.3	2.71
11)การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้ประชาชนในท้องถิ่นรักษาและหวงแหนสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ	34.3	52.9	12.8	-	3.21
12)การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้มีการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่น	35.7	50	14.3	-	3.21
13)การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันมีผลทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรม	2.8	5.7	37.2	54.3	1.57
14)การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันมีผลทำให้เกิดปัญหาสุขภาพจิต	2.8	2.8	30	64.4	1.44
15)การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้วัฒนธรรมของท้องถิ่นเสื่อมลง	1.4	8.6	24.3	65.7	1.46
16)การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้สภาพแวดล้อมของคลองซั๊กพระและชุมชนริมน้ำเสื่อมโทรมลง เพราะการกระทำของนักท่องเที่ยว	-	8.6	35.7	55.7	1.53
17)การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้สภาพแวดล้อมของคลองซั๊กพระและชุมชนริมน้ำเสื่อมโทรมลงเพราะการกระทำของผู้ประกอบการค้า	5.7	10	40	44.3	1.77

	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด	ค่าเฉลี่ย
18)การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้เกิดเสียงดังรบกวนชุมชนที่อยู่ริมน้ำคลองซ้กพระซึ่งมาจากเสียงรถยนต์ที่วิ่งจากกิจกรรมตลิ่งชันทัวร์	1.4	10	50	38.6	1.74
19)สิ่งสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันคือ ความร่วมมือระหว่างสำนักงานเขตตลิ่งชัน และประชาชนในท้องถิ่น	45.7	40	8.6	5.7	3.26
20)ต้องการให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันต่อไปในอนาคต	68.6	27.1	4.3	-	3.64

จากการประเมินผลกระทบ โดยใช้ค่าเฉลี่ยผลกระทบที่มาจากความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างประชาชนริมน้ำคลองซ้กพระและความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการค้า จะเห็นได้ว่ามีความคิดเห็นสอดคล้องกัน ในเรื่องผลกระทบทางบวกและผลกระทบทางลบ ทั้งทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม โดยมีค่าเฉลี่ยของผลกระทบอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน ถ้าเป็นผลกระทบทางบวกค่าเฉลี่ยผลกระทบจะอยู่ในระดับมาก และระดับมากที่สุด ถ้าเป็นผลกระทบทางลบค่าเฉลี่ยผลกระทบจะอยู่ในระดับน้อยและระดับน้อยที่สุด ดูจากตารางที่ 7 ประกอบ

อย่างไรก็ตามได้พบความแตกต่างของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม ในส่วนของผลกระทบทางลบนั้นพบว่าผลกระทบด้านกายภาพมีบางเรื่องที่กลุ่มตัวอย่างประชาชนริมน้ำคลองซ้กพระและกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการค้ามีความคิดเห็นไม่สอดคล้องกัน ดังนี้

- สภาพแวดล้อมของคลองซ้กพระและชุมชนที่อยู่ริมน้ำคลองซ้กพระเสื่อมโทรมลงซึ่งมาจากการกระทำของผู้ประกอบการค้าบริเวณตลาดน้ำ กลุ่มตัวอย่างประชาชนมีค่าเฉลี่ยผลกระทบจากความคิดเห็นอยู่ในระดับผลกระทบมาก ส่วนกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการค้ามีค่าเฉลี่ยผลกระทบจากความคิดเห็นอยู่ในระดับผลกระทบน้อย การที่กลุ่มตัวอย่างประชาชนบอกว่ามีผลกระทบมากเพราะคิดว่าผู้ประกอบการค้าบริเวณตลาดน้ำตลิ่งชันมีพฤติกรรมก่อกวนก่อกวนในคลองซ้กพระซึ่งทำให้สภาพแวดล้อมของคลองซ้กพระเสื่อมโทรมลง แต่ก็ก็เป็นเพียงผู้ประกอบการค้าบางคนที่มีพฤติกรรมเช่นนี้แต่ถึงแม้จะเป็นเพียงผู้ค้าบางคนก็อาจจะทำให้สภาพแวดล้อมของคลองซ้กพระเสื่อมโทรมลงไปได้ แม้ในปัจจุบันคุณภาพน้ำในคลองซ้กพระยังอยู่ในเกณฑ์ดีแต่ถ้าไม่มีการป้องกันตั้งแต่ต้นก็อาจทำให้คุณภาพน้ำเสื่อมโทรมได้เช่นเดียวกัน

- เกิดเสียงดังรบกวนชุมชนที่อยู่ริมน้ำคลองซ้กพระซึ่งมาจากเสียงรถยนต์ที่วิ่งจากกิจกรรมตลิ่งชันทัวร์ กลุ่มตัวอย่างประชาชนมีค่าเฉลี่ยผลกระทบจากความคิดเห็นอยู่ในระดับผลกระทบมาก ส่วนกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการค้ามีค่าเฉลี่ยผลกระทบจากความคิดเห็นอยู่ในระดับ

ผลกระทบน้อยที่สุด ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่าในบริเวณตลาดน้ำตลิ่งชันมีกิจกรรมต่างๆเกิดขึ้นมากมายทำให้ผู้ประกอบการค้าได้รับความเคยชินสำหรับเสียงที่ดังจากกิจกรรมต่างๆรวมถึงเรือท่องเที่ยว จึงได้คิดว่ามีผลกระทบน้อย ในขณะที่ประชาชนที่อยู่บ้านริมน้ำไม่เคยชินกับเสียงเรือท่องเที่ยวที่วิ่งผ่านด้วยความเร็วจนทำให้เกิดเสียงดัง จึงทำให้รู้สึกรำคาญ และในอดีตก็ไม่เคยมีเรือท่องเที่ยวมาวิ่งเหมือนทุกวันนี้เพราะพื้นที่นี้ในอดีตการสัญจรทางน้ำเป็นการขนส่งผลิตผลทางการเกษตร หรือการเดินทางแต่เป็นเรือส่วนตัว เช่นเรือพาย จึงได้คิดว่ามีผลกระทบมาก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 7: ค่าเฉลี่ยผลกระทบของตลาดน้ำตลิ่งชันต่อชุมชนริมน้ำคลองชักพระที่มาจากความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างประชาชนและกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการค้าโดยแยกเป็นผลกระทบด้านบวกและผลกระทบด้านลบ

	ประชาชน				ผู้ประกอบการค้า			
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
การท่องเที่ยวของตลาดน้ำโดยการจัดการของเขตร่วมกับกทม. นำความเจริญมาสู่ชุมชนในท้องถิ่น		3.01			3.29			
การจัดการการท่องเที่ยวของตลาดน้ำในปัจจุบันโดยกลุ่มประชาคมนำความเจริญมาสู่ชุมชนในท้องถิ่น	3.3				3.3			
ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวมากขึ้น		3.21				3.19		
เป็นการสร้างงาน สร้างอาชีพ และก่อให้เกิดรายได้แก่ประชาชนในท้องถิ่น	3.52				3.46			
มีสินค้าและบริการหลากหลาย		3.2				3.17		
สินค้าบริการราคาถูกลงเพราะมีร้านให้เลือกซื้อ		2.87				2.87		
ประชาชนในท้องถิ่นได้รับความสะดวกสบายจากบริการสาธารณูปโภคและสาธารณูปการของรัฐ		2.82				2.71		
ประชาชนรักษาและหวงแหนสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ		2.92				3.21		
มีการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่น	3.26					3.21		
สิ่งสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวของตลาดน้ำคือความร่วมมือของเขตตลิ่งชันกับประชาชนในท้องถิ่น	3.32				3.26			
ต้องการให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันต่อไปในอนาคต	3.58				3.64			
มีบุคคลต่างถิ่นมาทำงาน ประกอบกิจการ เพิ่มขึ้น				1.68				1.66
ประชาชนถูกแย่งงานแย่งรายได้จากคนต่างถิ่น			1.76					1.67
ค่าครองชีพสูงขึ้น			2.04				2.21	
เกิดปัญหาอาชญากรรม			1.89					1.57

	ประชาชน				ผู้ประกอบการค้า			
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
เกิดปัญหาหาหาเสฟติด			1.84					1.44
วัฒนธรรมของท้องถิ่นเสื่อมลง			2.11					1.46
สภาพแวดล้อมของคลองชักพระและชุมชนริมน้ำ เสื่อมโทรมลง ซึ่งมาจากการกระทำของนักท่องเที่ยว			2.19					1.53
สภาพแวดล้อมคลองชักพระและชุมชนริมน้ำเสื่อม โทรมลงมาจากการกระทำของผู้ประกอบการค้า		2.55					1.77	
เกิดเสียงดังรบกวนประชาชนซึ่งมาจากเสียงเรือทัวร์ ของตลาดน้ำ		2.63						1.74

 = ผลกระทบด้านบวก = ผลกระทบด้านลบ

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่อยู่ริมน้ำคลองชักพระและกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการค้า
ในเรื่องสิ่งดึงดูดใจที่ทำให้ นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวที่ตลาดน้ำตลิ่งชัน

จากตารางที่ 8 พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนที่อยู่ริมน้ำคลองชักพระและ
กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการค้าตอบว่าการเดินทางที่สะดวกรวดเร็วมาเป็นอันดับหนึ่ง ส่วนอันดับ
สองกลุ่มตัวอย่างประชาชนและกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการค้าก็ตอบเหมือนกันคือได้ชมบรรยากาศ
ริมสองฝั่งคลองชักพระที่เป็นวิถีชีวิตแบบไทยๆ ส่วนอันดับสามประชาชนตอบว่าเป็นการจำลอง
บรรยากาศของตลาดน้ำได้เหมือนในอดีต ส่วนผู้ประกอบการค้าตอบว่ามีอาหารอร่อย มีให้เลือก
มากมาย

ตารางที่ 8: ลำดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่อยู่ริมน้ำคลองชักพระและกลุ่มตัวอย่าง
ผู้ประกอบการค้าในเรื่องสิ่งดึงดูดใจที่ทำให้ นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวที่ตลาดน้ำตลิ่งชัน

สิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวที่ตลาดน้ำตลิ่งชัน	อันดับที่	
	ประชาชน	ผู้ประกอบการค้า
การเดินทางสะดวกรวดเร็ว	1	1
เสียค่าใช้จ่ายถูก	7	4
เป็นการจำลองบรรยากาศของตลาดน้ำได้เหมือนในอดีต	3	8
ได้ชมบรรยากาศริมสองฝั่งคลองชักพระที่เป็นวิถีชีวิตแบบไทยๆ	2	2

สิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวที่ตลาดน้ำตลิ่งชัน	อันดับที่	
	ประชาชน	ผู้ประกอบการค้า
อาหารอร่อย มีให้เลือกมากมาย	4	3
มีสินค้าทางการเกษตรมากมาย เช่น ต้นไม้ ผลไม้ ไม้ดอกไม้ประดับ	6	5
กิจกรรมตลิ่งชันทั่วทั้งปีเป็นการท่องเที่ยวทางเรือ	5	6
บรรยากาศรอบๆตลาดน้ำตลิ่งชัน เช่น สวนสาธารณะ คนตรีไทย	8	7
การโฆษณาประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่างๆ	9	9

สรุปผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันต่อชุมชนริมน้ำคลองชักพระ

จากการศึกษาถึงประวัติความเป็นมา สภาพของตลาดน้ำ และรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่เกิดขึ้นของตลาดน้ำตลิ่งชัน โดยเก็บข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตการณ์ รวมถึงการใช้แบบสอบถามในการสอบถามความคิดเห็นของประชาชนที่อยู่ริมน้ำคลองชักพระและผู้ประกอบการค้าที่มีต่อตลาดน้ำตลิ่งชัน จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดทำให้สามารถนำมากำหนดแนวทาง ในการวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นของตลาดน้ำตลิ่งชันต่อชุมชนริมน้ำคลองชักพระ โดยแบ่งผลกระทบเป็น 3 ด้าน ดังนี้

- ผลกระทบต่อชุมชนริมน้ำคลองชักพระด้านกายภาพ
- ผลกระทบต่อชุมชนริมน้ำคลองชักพระด้านเศรษฐกิจ
- ผลกระทบต่อชุมชนริมน้ำคลองชักพระด้านสังคมและวัฒนธรรม

ผลกระทบต่อชุมชนริมน้ำคลองชักพระด้านกายภาพ

(1) คุณภาพน้ำในคลองชักพระและความสะอาดบริเวณตลาดน้ำ

ในเรื่องของคุณภาพน้ำในคลองชักพระ ทางประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันได้ประสานงานโดยผ่านทางสำนักงานเขตตลิ่งชัน ไปยังกองจัดการคุณภาพน้ำ สำนักการระบายน้ำ กรุงเทพมหานคร เข้ามาทำการตรวจวัดคุณภาพน้ำในคลองชักพระอย่างต่อเนื่องทุกๆ 6 เดือนพบว่า คุณภาพน้ำคลองชักพระยังอยู่ในเกณฑ์ดี และทางทท.ก็ได้กำหนดเขตรักษาพันธุ์สัตว์น้ำบริเวณคลองชักพระ บริเวณ หน้าวัดเรไร หน้าวัดช่างเหล็ก หน้าสำนักงานเขตตลิ่งชัน และหน้าวัดปากน้ำฝั่งใต้ แขวงคลองชักพระ เขตตลิ่งชัน เพื่อสงวนพื้นที่ไว้สำหรับเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและแพร่ขยายพันธุ์ของสัตว์น้ำ รวมทั้งเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำในบริเวณดังกล่าวด้วย เนื่องจาก

บริเวณดังกล่าวมีสัตว์น้ำมาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ห้ามมิให้บุคคลใดทำการจับสัตว์น้ำ หรือ เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในบริเวณดังกล่าว

ภาพที่ 40: คลองชักพระที่ยังใสสะอาด

อย่างไรก็ตามในเรื่องปัญหาความสะอาดของคลองชักพระ และบริเวณพื้นที่ที่อยู่บนบกโดยพบว่ายังมีประชาชนบางส่วน และผู้ประกอบการค้าบางส่วนทิ้งขยะลงในคลองและบริเวณที่นึ่งรับประทานอาหารในสวน ซึ่งในเรื่องนี้ทางสำนักงานเขตตลิ่งชันและกลุ่มประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันต้องมีความเข้มงวดในเรื่องมาตรการการลงโทษอย่างจริงจัง แต่โดยภาพรวมแล้วในเรื่องความสะอาดนั้นถือว่าอยู่ในเกณฑ์ดี เพราะว่าทางประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันได้ร่วมมือกับฝ่ายรักษาความสะอาดและสวนสาธารณะของสำนักงานเขตตลิ่งชัน ในการจ้างคนมาเก็บขยะภายในตลาดน้ำตลิ่งชันทั้งบนบกและในน้ำเพื่อความสะดวก และสิ่งแวดล้อมที่ดีของตลาดน้ำตลิ่งชัน นอกจากนี้ทางประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันได้จัดสร้างบ่อเกราะ(บ่อดักไขมัน) ตรงบริเวณที่ล้างจานชามของผู้ค้าอีกด้วย และทางสำนักงานเขตตลิ่งชันยังมีการจัดบริการเรือเก็บขยะเพื่อให้บริการชาวบ้านที่อยู่ห่างไกลถนนได้ทิ้งขยะได้สะดวกขึ้น โดยจะมีเรือกำจัดขยะแล่นเข้าไปเก็บขยะในชุมชนวันละ 2 รอบ ดังนั้นผลกระทบในเรื่องขยะมูลฝอยจึงเกิดขึ้นเฉพาะที่บริเวณตลาดน้ำเท่านั้น ไม่ส่งผลกระทบไปยังชาวบ้านริมน้ำแต่อย่างใดเนื่องจากตลาดน้ำตลิ่งชันมีพื้นที่น้อย และพื้นที่ถูกจำกัดไม่ได้ขยายไปในส่วนอื่นๆ มีเฉพาะที่หน้าสำนักงานเขตเท่านั้น จึงทำให้มีความสะดวกในการดูแลเรื่องความสะอาด

ในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างประชากรทั้งสองกลุ่ม จากตารางที่ 5 พบว่ากลุ่มตัวอย่างประชาชนตอบว่าการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้สภาพแวดล้อมของคลอง

ชักพระและชุมชนที่อยู่ริมน้ำคลองชักพระเสื่อมโทรมลง ซึ่งมาจากการกระทำของนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ตอบว่ามีผลกระทบน้อยร้อยละ50 และน้อยที่สุด ร้อยละ24 และตอบว่าการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้สภาพแวดล้อมของคลองชักพระและชุมชนที่อยู่ริมน้ำคลองชักพระเสื่อมโทรมลง ซึ่งมาจากการกระทำของผู้ประกอบการค้า ส่วนใหญ่ตอบว่ามีผลกระทบน้อยร้อยละ44 และน้อยที่สุด ร้อยละ12

จากตารางที่ 6 กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการค้าส่วนใหญ่ตอบว่า การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้สภาพแวดล้อมของคลองชักพระและชุมชนที่อยู่ริมน้ำคลองชักพระเสื่อมโทรมลง ซึ่งมาจากการกระทำของนักท่องเที่ยว มีผลกระทบน้อยที่สุดร้อยละ55.7 และมีผลกระทบน้อยร้อยละ 35.7 และตอบว่าการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้สภาพแวดล้อมของคลองชักพระและชุมชนที่อยู่ริมน้ำคลองชักพระเสื่อมโทรมลง ซึ่งมาจากการกระทำของผู้ประกอบการค้า ส่วนใหญ่ตอบว่ามีผลกระทบน้อยที่สุดร้อยละ44.3และมีผลกระทบน้อยร้อยละ 40

สรุปได้ว่าคุณภาพของน้ำในคลองชักพระบริเวณตลาดน้ำตลิ่งชันยังอยู่ในเกณฑ์ที่ดี เห็นได้ชัดจากการที่มีปลาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ถึงกับต้องมีการประกาศให้เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์น้ำ การที่มีตลาดน้ำตลิ่งชันขึ้นมาทำให้หน่วยงานของรัฐและกลุ่มประชาคมให้ความสนใจในเรื่องความสะอาดของคลองชักพระมากขึ้นซึ่งนับว่าเป็นผลดีอย่างหนึ่ง จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่อยู่ริมคลอง ได้บอกว่า ก่อนหน้าที่จะมีการจัดตั้งตลาดน้ำตลิ่งชัน คุณภาพน้ำในคลองชักพระเริ่มแย่ลง ซึ่งมาจากปัญหามลภาวะเป็นพิษจากการขยายตัวของเมือง แต่ในปัจจุบันพอมีการจัดตั้งตลาดน้ำตลิ่งชันคุณภาพน้ำเริ่มดีขึ้น แต่อย่างไรก็ตามก็ยังมีผู้ประกอบการค้าและนักท่องเที่ยวบางส่วนที่ทิ้งเศษขยะลงในคลองชักพระ ซึ่งทางสำนักงานเขตตลิ่งชันและกลุ่มประชาคมต้องมีความเข้มงวดให้มากในเรื่องนี้ และควรมีการลงโทษอย่างจริงจัง

(2) คุณภาพเสียง

การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันโดยเฉพาะกิจกรรมตลิ่งชันทัวร์ ได้ส่งผลกระทบต่อด้านเสียงคือ เรือยนต์ที่ทัวร์คลองเล่นเร็วและมีเสียงดัง จึงทำให้รบกวนประชาชนที่อยู่ริมน้ำทำให้ประชาชนรู้สึกรำคาญเสียงเรือยนต์ สาเหตุที่เรือวิ่งเร็วจนเกิดเสียงดังก็เพราะว่าต้องการทำเวลาในการทัวร์แต่ละรอบให้ทันเวลา ประชาชนที่อยู่ริมคลองชักพระบอกว่าในอดีตไม่เคยมีเรือท่องเที่ยวมาวิ่งเหมือนทุกวันนี้เพราะพื้นที่นี้ในอดีตการสัญจรทางน้ำเป็นการขนส่งผลิตผลทางการเกษตร หรือการเดินทางแต่เป็นเรือส่วนตัว เช่นเรือพาย

ในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างประชากร จากตารางที่ 5 พบว่ากลุ่มตัวอย่างประชาชนริมคลองชักพระส่วนใหญ่ตอบว่าการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้เกิดเสียงดังรบกวนชุมชนที่อยู่ริมน้ำคลองชักพระซึ่งมาจากเสียงเรือยนต์ที่วิ่งจากกิจกรรมตลิ่งชันทัวร์

ส่งผลกระทบต่อมากร้อยละ 50 และมากที่สุดร้อยละ 12 และจากตารางที่ 6 กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการค้าส่วนใหญ่ตอบว่าส่งผลกระทบต่อมากร้อยละ 50 และน้อยที่สุดร้อยละ 38.6 ที่เป็นเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะว่าบริเวณตลาดน้ำตลิ่งชันมีกิจกรรมต่างๆเกิดขึ้นมากมายทำให้ผู้ประกอบการค้าได้รับความเคยชินสำหรับเสียงที่ดังจากกิจกรรมต่างๆรวมถึงเรือท่องเที่ยว ในขณะที่ประชาชนที่อยู่บ้านริมน้ำกลับรู้สึกรำคาญกับเสียงเรือท่องเที่ยวที่วิ่งผ่านด้วยความเร็วจนทำให้เกิดเสียงดัง เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่าการที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวทางน้ำได้ส่งผลกระทบต่อประชาชนริมน้ำในเรื่องเสียงของเรือท่องเที่ยวที่มีเสียงดังจนทำให้ชาวบ้านรู้สึกรำคาญ

(3) บริการสาธารณูปโภคและสาธารณูปการของรัฐ

การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันได้ส่งผลกระทบในด้านบริการสาธารณูปโภค และสาธารณูปการของรัฐ ทำให้การเดินทางมาตลาดน้ำตลิ่งชันของนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางได้สะดวกเพราะมีรถเมล์สาย 79 วิ่งเข้ามาถึงบริเวณตลาดน้ำตลิ่งชันเลย นอกจากนี้บริเวณถนนที่เข้ามาถึงตลาดน้ำตลิ่งชันก็สามารถเข้ามาได้หลายเส้นทาง และถนนก็มีการพัฒนาให้ดีขึ้นจากการสัมพันธภาพชาวบ้านทำให้ทราบว่าแต่ก่อนที่จะมีการจัดตั้งตลาดน้ำตลิ่งชันทางเข้าที่จะเข้ามาสำนักงานเขตตลิ่งชันนั้นไม่ได้มีการตกแต่งอะไรเป็นพิเศษ ถนนนั้นก็ไม่ได้กว้างมากมาย บางที่พื้นผิวของถนนก็ไม่เรียบเป็นหลุมเป็นบ่อ แต่พอมีการจัดตั้งตลาดน้ำตลิ่งชันขึ้นมาโดยเฉพาะในช่วงที่มีการฟื้นฟูตลาดน้ำขึ้นมาใหม่ในช่วงปี 2541 ก็ได้มีการพัฒนาเส้นทางเข้าสู่ตลาดน้ำ ซึ่งมีเส้นทางรถ 2 เส้นทาง คือ ถนนฉิมพลีและถนนชักรพระ โดยในปี พ.ศ. 2541 ได้ปรับปรุงถนนฉิมพลีตั้งแต่การก่อสร้างสวนหย่อมมุมถนนฉิมพลีทั้ง 2 ด้านเพื่อให้เกิดความสวยงามลาดแอสฟัลท์ไหล่ทางถนนฉิมพลีเพื่อให้ถนนกว้าง และปราศจากฝุ่นละออง ตกแต่งไม้ริมทางให้ดูสวยงาม จัดสร้างสวนหย่อมในที่ว่างสาธารณะทั้งหมด และปรับปรุงทางแยกหน้าสำนักงานเขตที่จะลงสู่ตลาดน้ำ พร้อมจัดทำป้ายขยายใหญ่บอกสัญลักษณ์ตลาดน้ำ และในปี พ.ศ. 2542 ได้ปรับปรุงถนนชักรพระ ซึ่งเป็นอีกเส้นทางหลัก โดยการปูแอสฟัลท์ไหล่ทาง จัดสร้างสวนหย่อมริมทาง ปรับปรุงสะพานข้ามคลองตลิ่งชันเพื่อให้เกิดความสวยงามทั่วทั้งสาย จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันจะนำมาซึ่งการปรับปรุงเส้นทางคมนาคมและทัศนียภาพโดยรอบๆให้เกิดความสวยงามซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจและอยากที่จะกลับมาเที่ยวอีกครั้ง

ภาพที่41:รถเมล์สาย79วิ่งเข้ามาที่ตลาดน้ำตลิ่งชัน

ในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างประชากร จากตารางที่5พบว่ากลุ่มตัวอย่างประชาชนส่วนใหญ่ตอบว่า การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้ประชาชนในท้องถิ่นได้รับความสะดวกสบายจากบริการสาธารณูปโภคและสาธารณูปการของรัฐ ส่งผลกระทบมากร้อยละ54 และมากที่สุดร้อยละ20 และจากตารางที่6กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการค้าส่วนใหญ่ตอบว่าส่งผลกระทบมากร้อยละ 41.4 และมากที่สุดร้อยละ17.1 และจากตารางที่ 8 ที่ได้ให้กลุ่มตัวอย่างประชาชนที่อยู่ริมน้ำคลองชักพระ และกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการค้าบริเวณตลาดน้ำตลิ่งชัน จัดอันดับว่าสิ่งดึงดูดใจที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวที่ตลาดน้ำตลิ่งชันเรียงจากอันดับ1-9 ทั้งประชาชนและผู้ประกอบการค้าตอบเหมือนกันว่าอันดับหนึ่ง คือ การเดินทางสะดวกรวดเร็ว

ผลกระทบต่อชุมชนริมน้ำคลองชักพระด้านเศรษฐกิจ

(1) การสร้างงานและสร้างรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่น

การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชัน ได้ส่งผลกระทบในเรื่องการสร้างงานและสร้างรายได้ให้แก่คนในท้องถิ่น นับตั้งแต่มีการจัดตั้งตลาดน้ำตลิ่งชันในปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมาในยุคแรกที่เป็นตลาดน้ำเพื่อการเกษตรได้มีชาวบ้านในเขตตลิ่งชันมาค้าขายพืชผลทางการเกษตรเป็นจำนวนมาก พอมาในช่วงปี พ.ศ. 2541 ที่ตลาดน้ำได้รับการพัฒนาขึ้นมาใหม่รูปแบบของตลาดจากตลาดนัดเพื่อการเกษตรเปลี่ยนเป็นตลาดน้ำตลิ่งชันมีการเพิ่มพื้นที่ในการค้าขายมากขึ้น และในช่วงนี้ประเทศไทยตกอยู่ในภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ประชาชนตกงานเป็นจำนวนมาก การมีตลาดน้ำในช่วงนี้นอกจากเป็นการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านในท้องถิ่นได้มาค้าขายแล้ว ยังเป็นการสร้างอาชีพใหม่ในการค้าขายให้กับผู้ที่ตกงานในช่วงวิกฤตทางเศรษฐกิจที่เกิดการผันแปรของค่าเงินบาทด้วย

และก็มีผู้มาประกอบการค้าเป็นจำนวนมากซึ่งรับเฉพาะผู้ที่อยู่ในพื้นที่เขตตลิ่งชันเท่านั้น ทำให้บุคคลเหล่านี้มีรายได้มาเลี้ยงครอบครัว และยังเป็นการสร้างงานสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นภายในท้องถิ่นทำให้คนในท้องถิ่นไม่ต้องออกไปประกอบอาชีพที่อื่น พอมาในปี พ.ศ. 2542 ได้มีกิจกรรมตลิ่งชันทัวร์เกิดขึ้น ทำให้มีบุคคลอีกหลายกลุ่มที่ได้รับประโยชน์จากกิจกรรมนี้นั่นคือ กลุ่มเกษตรกรตามสวนต่างๆ เพราะกิจกรรมตลิ่งชันทัวร์ได้มีการนำนักท่องเที่ยวไปชมสวนผลไม้ต่างๆ ตามฤดูกาล และนักท่องเที่ยวก็สามารถซื้อสินค้าจากสวนได้ตามความต้องการอันเป็นการสร้างรายได้ให้กับชาวสวนด้วย และตลอดเส้นทางทัวร์คลองก็จะมีกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมานั่งขายของตามจุดที่เรือผ่านของที่นำมาขาย เช่น มะพร้าว น้ำหอม ขนุนกวน เป็นต้นทำให้ชาวบ้านกลุ่มนี้มีรายได้เพิ่มขึ้นด้วย และก็ยังนับได้ว่าตลาดน้ำตลิ่งชันได้มีส่วนในการส่งเสริมอาชีพทางเกษตรกรรมไม่ให้สูญหายไปด้วยเพราะในปัจจุบันนี้ที่มีการขยายตัวของเมืองชาวบ้านที่เป็นเกษตรกรส่วนใหญ่ได้ขายที่ดินให้กับนักลงทุนสร้างบ้านจัดสรรและเลิกประกอบอาชีพเกษตรกรรมโดยหันมาประกอบอาชีพรับจ้างกันมากขึ้น อาชีพมัคคุเทศก์ก็เป็นอีกอาชีพที่ได้รับประโยชน์จากกิจกรรมตลิ่งชันทัวร์ของตลาดน้ำตลิ่งชัน มัคคุเทศก์ทางตลาดน้ำตลิ่งชันจะรับสมัครจาก นักเรียน นักศึกษา บุคคลทั่วไปที่อยู่ในเขตตลิ่งชัน และมีเวลาว่าง ต้องการหารายได้พิเศษ เมื่อมาเป็นมัคคุเทศก์แล้วทางประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันจะประสานงานกับทางสำนักงานเขตตลิ่งชันให้จัดอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นขึ้น ปัจจุบันมัคคุเทศก์ของตลาดน้ำตลิ่งชันมีจำนวน 8 คนโดยมัคคุเทศก์ทุกคนจะได้ค่าตอบแทนเท่ากันทุกคน คือ มัคคุเทศก์แต่ละคนจะได้ค่าตอบแทนครั้งละ 250 บาท ต่อทัวร์ 1 รอบ นอกจากมัคคุเทศก์แล้วผู้ที่ได้รับประโยชน์อีกกลุ่มคือ นายท้ายเรือหรือคนขับเรือหางยาว ซึ่งคนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะเป็นชาวบ้านในเขตตลิ่งชันแต่บางคนก็เป็นชาวบ้านท้องถิ่นที่อื่นคนกลุ่มนี้จะได้รับการติดต่อจากประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันให้มาขับเรือพานักท่องเที่ยวทัวร์คลอง ในวันเสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ แต่ในวันจันทร์-วันศุกร์ คนขับเรือกลุ่มนี้จะขับเรือรับส่งผู้โดยสารตามจุดต่างๆ เช่น ที่ท่าเตียน ที่สะพานตากสิน หรือทำน้าวัดอรุณฯ โดยพนักงานขับเรือจะได้ค่าตอบแทนในการขับเรือรอบละ 200 บาท นอกจากจะขับเรือทัวร์แล้ว หากมีนักท่องเที่ยวต้องการเช่าเหมาลำทางประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันก็อนุญาตให้นายท้ายเรือขับเรือออกนอกเส้นทางได้ตามแต่นักท่องเที่ยวต้องการ โดยให้พนักงานขับเรือคิดราคาเอง แต่ก็ต้องรองให้นักท่องเที่ยวในราคาที่ไม่สูงเกินไปเพื่อรักษาชื่อเสียงของประชาคมด้วยว่าไม่ได้ขูดรีดนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมดนตรีไทย มีการนำนักเรียนจากโรงเรียนต่างๆ ในเขตตลิ่งชัน หมุนเวียนกันมาแสดง โดยทางประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันจะอำนวยความสะดวกให้แก่ทางโรงเรียนในการจัดรถรับส่งนักเรียน อาหารกลางวันสำหรับนักดนตรีและค่าตอบแทนเล็กๆ น้อยๆ เพื่อเป็นทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนที่มาแสดงดนตรีด้วย

ภาพที่ 42: ผู้ประกอบการค้าร้านต้นไม้ และร้านอาหารนานาชาติที่ตลาดน้ำตลิ่งชัน

ในการสัมภาษณ์กลุ่มประชากร จากตารางที่ 5 พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนตอบว่า การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันเป็นการสร้างงาน สร้างอาชีพ และก่อให้เกิดรายได้แก่ประชาชนในท้องถิ่น ส่งผลกระทบต่อมากที่สุด ร้อยละ 66 และมาก ร้อยละ 25 และจากตารางที่ 6 กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการค้าตอบว่าส่งผลกระทบต่อมากที่สุด ร้อยละ 54.3 และมาก ร้อยละ 37.1

จากตารางที่ 4 ที่แสดงถึงลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการค้าบริเวณตลาดน้ำตลิ่งชัน โดยเฉพาะในส่วนของรายได้จากการค้าขายที่ตลาดน้ำตลิ่งชัน/เดือนของกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการค้าพบว่ารายได้จะกระจายไปตามช่วงต่างๆ ผู้ประกอบการค้าจะมีรายได้ประมาณ 4,001 – 6,000 บาท/เดือนเป็นสัดส่วนสูงสุด ร้อยละ 31.4 รองลงมาคือ มากกว่า 10,000 บาท ร้อยละ 17.2

แสดงให้เห็นว่าตลาดน้ำตลิ่งชันได้สร้างรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่นเป็นอย่างมากเนื่องจากรายได้ที่ได้รับจากการค้าขายที่ตลาดน้ำตลิ่งชัน ส่วนใหญ่จะเป็นรายได้เสริมในวันเสาร์ อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ของคนในท้องถิ่น เนื่องจากในวันธรรมดาบางคนก็ไปค้าขายในบริเวณชุมชนของตนเอง หรือบางคนก็รับราชการหรือทำงานบริษัทก็ไปทำงานตามปกติ

อย่างไรก็ตามยังมีประชาชนอีกเป็นจำนวนมากที่ต้องการมาค้าขายที่ตลาดน้ำตลิ่งชัน แต่ก็ถูกจำกัดด้วยพื้นที่ค้าขายที่ไม่เพียงพอ ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ก็เข้าใจในสภาพของปัญหาที่เกิดขึ้นดี เพราะเขาคิดว่า ในช่วงที่ตลาดน้ำตลิ่งชันชบเซาตั้งแต่ปี 2535-2540 ไม่มีชาวบ้านคนไหนอยากมาขายของที่ตลาดน้ำตลิ่งชันเพราะคิดว่าตลาดน้ำไม่รอดและพอมีการปรับปรุงตลาดน้ำขึ้นมาใหม่ในปี 2541 ชาวบ้านก็คิดว่าตลาดน้ำคงจะไม่ได้รับการตอบรับจากนักท่องเที่ยวมากขนาดนี้ กอปรกับในตอนนั้นประชาชนที่ไม่ได้มาค้าขายที่ตลาดน้ำเพราะแต่ละคนก็ประกอบการค้าอยู่ที่บริเวณชุมชนของตนอยู่แล้วจึงไม่ได้สนใจตลาดน้ำตลิ่งชันมากนัก ซึ่งทาง

ประชาคมก็ได้รับรู้ถึงปัญหาตรงนี้ดี และได้วางแผนในการขยายพื้นที่ค้าขายบริเวณตลาดน้ำตลิ่งชัน ออกไปอีกตามที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 4

(2) ค่าครองชีพ ราคาสินค้าและบริการ

การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันส่งผลกระทบต่อในเรื่องค่าครองชีพ ราคาสินค้าและบริการ คือการมีสินค้าหลากหลายให้ได้เลือกซื้อเป็นจำนวนมากทั้ง ต้นไม้ ไม้ดอก ไม้ประดับ สินค้า เครื่องประดับ เสื้อผ้า ของเล่น สินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่น อาหารคาวหวาน นานาชนิด ทั้งบนบกและในแพ ซึ่งสินค้าต่างๆ จะไม่ซ้ำกันเนื่องจากทางประชาคมได้มีนโยบาย ตั้งแต่แรกว่าให้ผู้มาค้าขายที่ตลาดน้ำห้ามขายของซ้ำกันเพราะต้องการให้มีสินค้าหลากหลาย ในด้านราคาพบว่า ราคาอาหารอยู่ในเกณฑ์ปกติไม่ถูกไม่แพงเกินไป เหมาะสมตามราคา แต่ก็มีข้อร้องเรียนของประชาชนและผู้ประกอบการค้าบางส่วนที่บอกว่าราคาอาหารสูงไปนิดหนึ่ง อยากให้ราคาถูกลงกว่านี้หน่อย โดยเฉพาะอาหารในแพประเภทอาหารทะเลเผาที่มีราคาสูง จากการที่ตลาดน้ำตลิ่งชันถูกจัดตั้งขึ้นในพื้นที่ของทางราชการและมาจากนโยบายของสำนักงานเขตตลิ่งชัน ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐ ในการเข้ามาควบคุมดูแลการดำเนินงานตั้งแต่แรกเพราะฉะนั้นในเรื่องของราคาสินค้าอาหารและบริการที่สูงเกินไป หรือเป็นการเอาเปรียบนักท่องเที่ยวจึงเกิดขึ้นน้อยมาก ถึงแม้ว่าในปัจจุบันกลุ่มประชาคมจะเป็นผู้ดูแลในเรื่องนี้แต่ทางสำนักงานเขตตลิ่งชันก็ต้องเป็นผู้ควบคุมในเรื่องนโยบายต่างๆอีกทีซึ่งจะต่างจากในกรณีของตลาดน้ำดำเนินสะดวก จากการศึกษาของนวล สารสอน พบว่าที่ตลาดน้ำดำเนินสะดวกมีปัญหาในเรื่องการเอาเปรียบหลอกลวงนักท่องเที่ยว คือมีการขายสินค้าเกินราคา ขายสินค้าไม่ได้คุณภาพ รวมถึงการให้บริการที่ไม่สุภาพ เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก และตลาดน้ำดำเนินสะดวกมีจุดเริ่มต้นมาจากตลาดขายของทางน้ำของชาวบ้านในชุมชนและจังหวัดใกล้เคียง ต่อมาเมื่อตลาดน้ำเริ่มเป็นที่รู้จักมากขึ้นก็ได้มีนายทุนจากภายนอกที่ดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวเข้ามาดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวที่ตลาดน้ำดำเนินสะดวกมากขึ้น โดยเฉพาะธุรกิจด้านการจัดทัวร์ชมตลาดน้ำ และพื้นที่ของตลาดน้ำดำเนินสะดวกเป็นพื้นที่ของเอกชน จากสภาพที่เกิดขึ้นทำให้หน่วยงานของรัฐเข้าไปควบคุมได้ไม่เต็มที่ ผู้ประกอบการค้าไม่ให้ความร่วมมือ โดยมุ่งหาผลประโยชน์ของตนเป็นสำคัญโดยไม่คำนึงถึงภาพลักษณ์ของตลาดน้ำและชุมชน

ในการสัมภาษณ์กลุ่มประชากร จากตารางที่ 5 พบว่ากลุ่มตัวอย่างประชาชนตอบว่าการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้มีสินค้าและบริการหลากหลาย มีผลกระทบมากร้อยละ 68 และมากที่สุด ร้อยละ 26, การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้มีสินค้าและบริการราคาถูกลงเพราะมีร้านให้เลือกซื้อจำนวนมากมีผลกระทบมากร้อยละ 45 และมากที่สุด

ร้อยละ 21, การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันมีส่วนทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้นมีผลกระทบน้อย ร้อยละ 55 และน้อยที่สุด ร้อยละ 25

จากตารางที่ 6 พบว่ากลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการคำตอบว่าการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้มีสินค้าและบริการหลากหลาย มีผลกระทบมากร้อยละ 62.9 และมากที่สุด ร้อยละ 27.1, การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้มีสินค้าและบริการราคาถูกลงเพราะมีร้านให้เลือกซื้อ มากมีผลกระทบมากร้อยละ 38.6 และมากที่สุดร้อยละ 25.7, การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันมีส่วนทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้นมีผลกระทบน้อยร้อยละ 44.3 และน้อยที่สุดร้อยละ 21.4

ผลกระทบต่อชุมชนริมน้ำคลองซึกพระด้านสังคมและวัฒนธรรม

(1) การสร้างความเจริญให้กับชุมชนในท้องถิ่น

โดยภาพรวมแล้วการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันมีผลกระทบด้านบวกมากกว่าด้านลบ นำความเจริญมาสู่ท้องถิ่นในด้านต่างๆ การสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่คนในท้องถิ่น มีส่วนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนเนื่องจากการปรับปรุงพื้นที่คมนาคม สาธารณูปโภคให้ได้มาตรฐาน นอกจากนี้ยังมีส่วนช่วยให้มีการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีของท้องถิ่น เช่น ประเพณีชักพระ อันเป็นการกระตุ้นให้คนในชุมชนและนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมสนใจในประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมท้องถิ่น และตลาดน้ำตลิ่งชันก็ได้สร้างชื่อเสียงให้กับชุมชนในเขตตลิ่งชันด้วย และตลาดน้ำตลิ่งชันได้มีส่วนในการรักษาสภาพวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นให้คงอยู่ไว้เนื่องจากว่าในอดีตที่เขตตลิ่งชันได้เคยมีตลาดน้ำแบบธรรมชาติมาก่อน พอมีการตัดถนนผ่านเข้ามาทำให้ตลาดน้ำต้องเลิกไป และในยุคปัจจุบันที่เมืองได้มีการขยายตัวมากขึ้นทำให้พื้นที่ในเขตตลิ่งชันกำลังเกิดการเปลี่ยนแปลง ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิตของผู้คน การประกอบอาชีพ แต่ศักยภาพของเขตตลิ่งชันยังพอมีอยู่บ้างวิถีชีวิตแบบชาวสวนยังคงมีอยู่ การประกอบอาชีพเกษตรกรรมก็ยังไม่สูญหายไปเสียทีเดียว ด้วยเหตุนี้จึงได้มีนโยบายในการจัดตั้งตลาดน้ำตลิ่งชันขึ้นมาเพื่อเป็นการอนุรักษ์วิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบเดิมเอาไว้

ในการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรจากตารางที่ 5 พบว่ากลุ่มตัวอย่างประชาชนตอบว่าการจัดการการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันในปัจจุบัน โดยกลุ่มประชาคมตลาดน้ำนำความเจริญมาสู่ชุมชนในท้องถิ่น มีผลกระทบมากร้อยละ 54 และมากที่สุดร้อยละ 38 และจากตารางที่ 6 กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการคำตอบว่ามีผลกระทบมากร้อยละ 48.6 และมากที่สุดร้อยละ 41.4

(2) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันส่งผลกระทบต่อในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวจากแนวคิดของแผนพัฒนากรุงเทพมหานครฉบับที่ 5 (พ.ศ.2540-2544) และ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ที่มีแนวคิดในการสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ดังนั้นในปี พ.ศ. 2542 ผอ.เขตตลิ่งชันในขณะนั้นจึงได้มีนโยบายในการจัดตั้งประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชัน ซึ่งสมาชิกประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันนี้จะมาจากกลุ่มผู้ประกอบการค้าที่ตลาดน้ำตลิ่งชันที่จะมาร่วมกันดูแลกิจการของตลาดน้ำ ซึ่งก่อนหน้านี้ทางสำนักงานเขตตลิ่งชันเป็นคนบริหารจัดการตลาดน้ำทั้งหมด แต่ในปัจจุบันทางสำนักงานเขตได้ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาและคอยดูแลในเรื่องความเป็นระเบียบเรียบร้อยของการบริหารงานตลาดน้ำตลิ่งชัน

ในการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรจากตารางที่ 5 พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนตอบว่าการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันในปัจจุบัน โดยกลุ่มประชาคมตลาดน้ำ ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันมากขึ้น มีผลกระทบมากร้อยละ 46 และมากที่สุดร้อยละ 40 จากตารางที่ 6 กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการค้าตอบว่ามีผลกระทบมากร้อยละ 48.6 และมากที่สุดร้อยละ 35.7

(3) การย้ายถิ่นฐาน

ผลกระทบในด้านการย้ายถิ่นของประชากรจากพื้นที่อื่นเพื่อมาค้าขายที่ตลาดน้ำตลิ่งชันถือว่ามีน้อยมาก เพราะประชาชนส่วนใหญ่ที่มาค้าขายที่ตลาดน้ำตลิ่งชันเป็นคนในพื้นที่ดั้งเดิม แต่ก็มีส่วนหนึ่งที่ย้ายมาจากพื้นที่อื่น แต่ก็เป็นการย้ายมาเพื่ออยู่ร่วมกับครอบครัว นโยบายหลักของการก่อตั้งตลาดน้ำตลิ่งชันก็เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับคนในท้องถิ่น ดังนั้นการรับคนมาค้าขายที่ตลาดน้ำตลิ่งชันจึงรับเฉพาะประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตตลิ่งชันเท่านั้น ซึ่งจะแตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ เช่น พัทยา เกาะสมุย ที่ไม่มีข้อจำกัดในเรื่องนี้เพราะเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ จึงมีประชาชนอพยพย้ายถิ่นฐานมาประกอบอาชีพกิจการการค้าการท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก

จากตารางที่ 3 ที่แสดงลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างประชาชนริมน้ำคลองชักพระ พบว่าภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่แขวงริมคลองชักพระเป็นสัดส่วนสูงสุด โดยคิดเป็นร้อยละ 88 ส่วนผู้ที่ย้ายมาจากพื้นที่อื่นคิดเป็นร้อยละ 12 โดยย้ายมาจากเขตอื่นๆ ของกรุงเทพมหานครเป็นสัดส่วนสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 41.67 ส่วนระยะเวลาที่ย้ายมาอยู่ที่แขวงริมคลองชักพระ พบว่าย้ายมาไม่เกิน 9 ปีเป็นสัดส่วนสูงสุดโดยคิดเป็นร้อยละ 41.67 สำหรับสาเหตุของการ

ย้ายมาอยู่พบว่าย้ายมาอยู่ร่วมกับครอบครัวเป็นสัดส่วนสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 83.33 และย้ายมาเพื่อค้าขายมีเพียงร้อยละ 16.67 เท่านั้น

จากตารางที่ 4 ที่แสดงลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการค้าบริเวณตลาดน้ำตลิ่งชันพบว่าผู้มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่เขตตลิ่งชันเป็นสัดส่วนสูงสุดโดยคิดเป็นร้อยละ 85.7 ส่วนผู้ที่ย้ายมาจากพื้นที่อื่นคิดเป็นร้อยละ 14.3 โดยย้ายมาจากเขตอื่นๆ ของกรุงเทพมหานครเป็นสัดส่วนสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 50 ส่วนระยะเวลาที่ย้ายมาอยู่ที่เขตตลิ่งชันพบว่าย้ายมาเมื่อ 10 – 19 ปีที่แล้วเป็นสัดส่วนสูงสุดร้อยละ 90 สำหรับสาเหตุของการย้ายมาอยู่พบว่าย้ายมาอยู่ร่วมกับครอบครัวเป็นสัดส่วนสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 90 และย้ายบ้านมีเพียงร้อยละ 10 เท่านั้น

จากตารางที่ 5 กลุ่มตัวอย่างประชาชนตอบว่า การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้มีบุคคลต่างถิ่นมาทำงาน ประกอบกิจการต่างๆ เพิ่มขึ้น ส่งผลกระทบน้อยร้อยละ 51 และน้อยที่สุด ร้อยละ 42, การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้ประชาชนในท้องถิ่นถูกแย่งงานแย่งรายได้จากคนต่างถิ่น ส่งผลกระทบน้อยร้อยละ 62 และน้อยที่สุดร้อยละ 32

จากตารางที่ 6 กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการค้าตอบว่า การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้มีบุคคลต่างถิ่นมาทำงาน ประกอบกิจการต่างๆ เพิ่มขึ้น ส่งผลกระทบน้อยร้อยละ 47.1 และน้อยที่สุด ร้อยละ 44.3, การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้ประชาชนในท้องถิ่นถูกแย่งงานแย่งรายได้จากคนต่างถิ่นส่งผลกระทบน้อยร้อยละ 52.9 และน้อยที่สุดร้อยละ 41.4

(4) จิตสำนึกของประชาชนในการรักษาและหวงแหนสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันมีผลกระทบต่อการสร้างจิตสำนึกของประชาชนในการรักษาและหวงแหนสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยที่ประชาชนในท้องถิ่นได้ให้ความร่วมมือกับทางประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชัน โดยมีส่วนร่วมในการช่วยดูแลสถานที่ท่องเที่ยวให้เป็นระเบียบเรียบร้อย มีการนำต้นไม้ ดอกไม้ มาประดับตกแต่งหน้าบ้านให้สวยงาม นอกจากนี้จะทำให้สภาพแวดล้อมในชุมชนเป็นระเบียบเรียบร้อยแล้วยังเป็นการช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งเมื่อนักท่องเที่ยวนั่งเรือผ่านก็จะพบทัศนียภาพที่สวยงามสร้างความประทับใจได้เป็นอย่างดี

จากตารางที่ 5 กลุ่มตัวอย่างประชาชนตอบว่า การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้ประชาชนในท้องถิ่นรักษาและหวงแหนสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ส่งผลกระทบบรร้อยละ 42 และมากที่สุดร้อยละ 28 และจากตารางที่ 6 กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการค้าตอบว่าส่งผลกระทบบรร้อยละ 52.9 และมากที่สุด ร้อยละ 34.3

(5) การฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่น

การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันจึงมีผลกระทบต่อการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่น ในการจัดตั้งตลาดน้ำตลิ่งชันขึ้นมาในวัดอุปสมงค์หลัก นอกจากการสร้างรายได้ให้กับคนในท้องถิ่นแล้ว ยังเป็นการฟื้นฟูตลาดน้ำขึ้นมาใหม่ เพราะในอดีตเขตตลิ่งชันมีเอกลักษณ์อย่างหนึ่งคือเป็นถิ่นกำเนิดของตลาดน้ำแท้ๆ แต่วิถีชีวิตของตลาดน้ำเริ่มซบเซาลง เมื่อมีการสร้างถนน การคมนาคมทางน้ำเริ่มหมดความสำคัญลงไป การขนส่งสินค้าก็เปลี่ยนมาใช้รถเพราะรวดเร็วกว่า เป็นเหตุให้เรือที่เคยขนส่งสินค้าน้อยลงจนไม่มีความเป็นตลาดน้ำหลงเหลืออยู่ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ไม่มีตลาดน้ำไปโดยปริยายตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม ด้วยเหตุนี้จึงมีการจัดสร้างตลาดน้ำตลิ่งชันขึ้นมาใหม่ เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ.2530 บริเวณหน้าสำนักงานเขตตลิ่งชัน นับจากนั้นเป็นต้นมาตลาดน้ำตลิ่งชันได้มีส่วนในการช่วยอนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่นมาโดยตลอด ทางประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันจะจัดกิจกรรมพิเศษในช่วงเทศกาลและงานประเพณีประจำปีของเขตตลิ่งชัน โดยจะจัดขึ้นที่บริเวณตลาดน้ำตลิ่งชันเป็นประจำทุกปีเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ตลาดน้ำตลิ่งชันรวมทั้งเผยแพร่ของดีของเขตตลิ่งชันให้เป็นที่รู้จักแก่ประชาชนทั่วไป เช่น งานเทศกาลกระท้อนห่อ งานเทศกาลวันสงกรานต์ วันลอยกระทง วันเข้าพรรษา ประเพณีชักพระ ซึ่งการจัดกิจกรรมต่างๆก็ได้มีทั้งนักท่องเที่ยวจากที่อื่นและชาวบ้านในพื้นที่เดินทางมาร่วมงานเป็นจำนวนมาก นับได้ว่าตลาดน้ำตลิ่งชันได้มีส่วนอย่างมากในการเป็นเวทีกลางในการที่จะให้ประชาชนจากหลากหลายที่โดยเฉพาะคนในชุมชนได้มารวมตัวกันในการร่วมกิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้น เนื่องจากว่าในอดีตก่อนที่มีการจัดตั้งตลาดน้ำตลิ่งชันชาวบ้านในบริเวณชุมชนริมคลองชักพระได้มีกิจกรรมต่างๆร่วมกันอาทิเช่น การรวมตัวกันไปวัดในวันหยุด การร่วมกันทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา การทำกิจกรรมร่วมกันในวันสงกรานต์ มีการรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ ประเพณีลอยกระทง การเผาเทียน เล่นไฟ รวมถึงประเพณีของชุมชนคือประเพณีชักพระ แต่พอเริ่มมีการขยายตัวของเมือง สภาพแวดล้อมได้เปลี่ยนแปลงไป วิถีชีวิตของผู้คนเปลี่ยนไป กิจกรรมต่างๆ ที่เคยทำร่วมกันได้ลดน้อยลงไปจากเดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่มีก็จะละเลยไม่ได้สนใจถึงวัฒนธรรมประเพณีที่เคยมีมาในอดีต แต่พอมีการจัดตั้งตลาดน้ำตลิ่งชันขึ้นมา การทำกิจกรรมร่วมกัน ประเพณีต่างๆ ของคนในท้องถิ่นก็ได้กลับมาอีกครั้งให้คนในท้องถิ่นได้มีโอกาสกลับมาทำกิจกรรมประเพณีอันดีงามอีกครั้งเพื่อเป็นการรักษาอนุรักษ์ความเป็นไทย รวมถึงความสัมพันธ์อันดีงามของคนในชุมชนก็จะได้กลับมาอีกครั้ง และโดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนที่ได้หันมาสนใจวัฒนธรรมของไทย เช่น กลุ่มเยาวชนที่มาเล่นดนตรีไทยตามนโยบายของทางกลุ่มประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันที่ต้องการแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมไทยให้นักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติได้ชื่นชมด้วย

จากตารางที่ 5 กลุ่มตัวอย่างประชาชนตอบว่า การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้ มีการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่น ส่งผลกระทบบมากที่สุดร้อยละ 52 และมาร้อยละ 30 และจากตารางที่ 6 กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการค้าตอบว่าส่งผลกระทบบมากที่สุดร้อยละ 50 และมากที่สุด ร้อยละ 35.7

(6) ความเสื่อมของวิถีชีวิต และวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันจึงมีผลกระทบน้อยมากในเรื่องของความเสื่อมของวิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชุมชนริมน้ำคลองชักพระซึ่งรวมถึงเรื่องปัญหาอาชญากรรมและปัญหาเสพติดด้วย การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและมีพื้นที่ในการท่องเที่ยวไม่มาก การเข้ามาของนักท่องเที่ยวก็ถูกจำกัดด้วยเรื่องพื้นที่ เวลา สถานที่ทำกิจกรรมแหล่งท่องเที่ยว เพราะนักท่องเที่ยวไม่ได้ใช้เวลานานพอในการทำกิจกรรมในชุมชน ที่จะนำไปสู่การเลียนแบบทางวัฒนธรรมหรือการสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวได้ การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันจะมีกิจกรรมที่เป็นรูปแบบเฉพาะ เช่น การซื้อสินค้า การรับประทานอาหารในแพ ทัวร์คลอง ไม่เหมือนกับการท่องเที่ยวแบบ โฮมสเตย์ หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ต้องใช้เวลาเป็นวันๆ อยู่ในชุมชน หรือการท่องเที่ยวตามเมืองท่องเที่ยวอย่าง พัทยา เกาะสมุย ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวแบบนี้จะมีทั้งนักธุรกิจ นักท่องเที่ยวเข้ามา มากหน้าหลายตา พื้นที่ถูกเปิดกว้าง ทั้งเข้ามาทำธุรกิจ หรือเพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งก็จะมีทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติ และผู้ที่เข้ามาทำธุรกิจหรือท่องเที่ยวก็จะใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่เป็นเวลานาน เป็นอาทิตย์ หรือเป็นเดือน สำหรับการท่องเที่ยวที่ตลาดน้ำตลิ่งชันคนในชุมชนยังเป็นคนไทยและ ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวก็เป็นคนไทยเหมือนกัน ดังนั้นผลกระทบทางวัฒนธรรมจึงมีน้อยมาก กิจกรรมการท่องเที่ยวจะถูกจำกัดอยู่เฉพาะในตลาดน้ำ การนั่งเรือชมคลองก็เป็นการเที่ยวชม ธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่มิมีโอกาสติดต่อกับคนในชุมชนน้อยมาก ส่วนใหญ่มักคุเทศก์จะเป็นผู้ให้ ข้อมูลทางวัฒนธรรมแทนคนในชุมชน และในสังคมไทยชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ห่างไกล ความเจริญจะได้รับผลกระทบด้านลบจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากกว่าชุมชนที่เจริญแล้ว ใกล้ตัวเมือง เพราะกิจกรรมการท่องเที่ยวอาจกลายเป็นแหล่งรายได้สำคัญที่สุดในชุมชน มีผลทำให้ คนในท้องถิ่นเต็มใจปรับพฤติกรรมและวิถีชีวิตให้เข้ากับการท่องเที่ยว

จากตารางที่ 5 กลุ่มตัวอย่างประชาชนตอบว่า การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้ วัฒนธรรมของท้องถิ่นเสื่อมลงส่งผลกระทบบน้อยร้อยละ 46 และน้อยที่สุดร้อยละ 29, การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรม ส่งผลกระทบบน้อยที่สุดร้อยละ 38 และน้อยร้อยละ 35, การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้เกิดปัญหาเสพติด ส่งผลกระทบบน้อย ร้อยละ 52 และน้อยที่สุดร้อยละ 32

จากตารางที่ 6 กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการคัดค้านว่าการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้ วัฒนธรรมของท้องถิ่นเสื่อมลงส่งผลกระทบต่อร้อยละ 65.7 และร้อยละ 24.3, การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรม ส่งผลกระทบต่อร้อยละ 54.3 และร้อยละ 37.2, การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้เกิดปัญหาเสพติด ส่งผลกระทบต่อร้อยละ 64.4 และร้อยละ 30

ปัญหาที่เกิดขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันตามความคิดเห็นที่สอดคล้องกันของกลุ่มตัวอย่างประชาชนริมน้ำคลองชักพระและกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการค้า

(1) การบริการ

- โป๊ะแพที่มีอยู่คับแคบไม่เพียงพอทำให้เกิดความแออัดในการสัญจรไปมาระหว่างนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการค้า

- โต๊ะ เก้าอี้ หรือสถานที่นั่งรับประทานอาหารบริเวณในสวนสาธารณะที่จัดไว้เพื่อบริการนักท่องเที่ยวมีไม่เพียงพอ นักท่องเที่ยวไม่อยากจะยืนหรือต้องเดินรับประทานอาหาร ถ้ามีที่นั่งสบายๆ และร่มรื่นจะเป็นการส่งเสริมการขายสินค้าบริเวณตลาดน้ำด้วย

- ห้องน้ำในปัจจุบันมีไม่เพียงพอ และน้ำประปาไหลช้ามาก

- สถานที่จอดรถมีน้อยไม่เพียงพอ

- ราคาสินค้าที่ขายในตลาดน้ำ โดยเฉพาะอาหารที่ขายในโป๊ะแพนั้นมีราคาสูงเกินไปหน่อย

(2) สภาพแวดล้อมในบริเวณตลาดน้ำตลิ่งชันและคลองชักพระ

- ห้องน้ำในปัจจุบันไม่สะอาด

- คลองชักพระมีผักตบชวา สะวะเยอะทำให้เกิดทัศนียภาพที่ไม่สวยงาม และบางครั้งผู้ประกอบการค้าและนักท่องเที่ยวก็ทิ้งขยะลงไปในคลองชักพระ

- เสียงเรือท่องเที่ยวที่วิ่งเร็วจนเกิดเสียงดังรบกวนชาวบ้านที่อยู่ริมคลองชักพระ

ข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่างประชาชนและผู้ประกอบการค้าในเรื่องการแก้ไขและลดผลกระทบทางลบ รวมถึงข้อเสนอแนะในด้านการบริการของตลาดน้ำตลิ่งชัน

(1) คุณภาพน้ำในคลองชักพระและความสะอาดบริเวณตลาดน้ำ

ในเรื่องปัญหาความสะอาดของคลองชักพระ และบริเวณพื้นที่ที่อยู่บนบก โดยพบว่ามีประชาชนบางส่วน และผู้ประกอบการค้าบางส่วนทิ้งขยะลงในคลองและบริเวณที่น้ำ

รับประทานอาหารในสวน ซึ่งในเรื่องนี้ทางสำนักงานเขตตลิ่งชันและกลุ่มประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันต้องมีความเข้มงวดในเรื่องมาตรการการลงโทษอย่างจริงจัง พฤติกรรมที่เกิดขึ้นนี้เป็นการกระทำของคนเพียงกลุ่มหนึ่งเท่านั้น ในกรณีของผู้ประกอบการค้าที่มีพฤติกรรมเช่นนี้ ที่ผ่านมาทางประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันยังไม่มีความเข้มงวดอย่างเพียงพอในบางครั้งพบว่าผู้ประกอบการค้าที่อยู่ในโป๊ะแพ่ได้มีการทิ้งเศษขยะถึงแม้จะมีปริมาณเพียงน้อยนิดเท่านั้นแต่ถ้ามีการกระทำกันหลายคนก็อาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำในคลองชักพระได้ การลงโทษของทางประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันที่ผ่านมามากไม่ค่อยเด็ดขาด การว่ากล่าวตักเตือนคงจะไม่เพียงพอ ทางประชาคมควรจะประสานงานกับทางเทศกิจให้เข้ามาดูแลในเรื่องนี้อย่างจริงจัง และหาบทลงโทษที่เหมาะสม นอกจากนี้ทางประชาคมและสำนักงานเขตตลิ่งชันควรที่จะต้องมีการปลูกฝังจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อมและภาพลักษณ์ของตลาดน้ำตลิ่งชันให้กับผู้ประกอบการค้าทุกคนให้ได้รับรู้และควรให้ผู้ประกอบการค้า คอยสอดส่องดูแลพฤติกรรมของผู้ประกอบการค้าด้วยกันเองว่าใครมีพฤติกรรมในการทิ้งขยะลงคลอง ก็สามารถว่ากล่าวตักเตือนกันได้เลย ส่วนการกระทำของนักท่องเที่ยวที่เช่นกันควรมีมาตรการในการแก้ไขปัญหาในเรื่องนี้ ถึงแม้นักท่องเที่ยวที่ทิ้งขยะไม่เป็นที่จะมีไม่มากแต่ก็จะเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีแก่ผู้ที่พบเห็น โดยเฉพาะเด็กๆ การแก้ปัญหาอาจจะมี การว่ากล่าวตักเตือน และควรมีการปลูกฝังจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อมเช่นเดียวกัน หรืออาจจะมีการณรงค์ในการขอความร่วมมือนักท่องเที่ยวให้ช่วยกันรักษาความสะอาดในบริเวณตลาดน้ำตลิ่งชัน โดยผ่านการประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย

(2) คุณภาพเสียงของเรือน้ำเที่ยว

เรือยนต์ที่ทัวร์คลองวิ่งเร็วและมีเสียงดัง จึงทำให้รบกวนประชาชนที่อยู่ริมน้ำทำให้ประชาชนรู้สึกรำคาญเสียงเรือยนต์ สาเหตุที่เรือวิ่งเร็วจนเกิดเสียงดังก็เพราะว่าต้องการทำเวลาในการทัวร์แต่ละรอบให้ทันเวลา ทางสำนักงานเขตตลิ่งชันได้เคยประสานไปยังกรมเจ้าท่าให้เข้ามาตรวจสอบดูแลในเรื่องนี้ซึ่งก็เป็นเพียงช่วงระยะเวลาสั้นๆเท่านั้น ไม่ได้มีการกระทำอย่างต่อเนื่องและจริงจังปัญหาจึงเกิดขึ้นอีก ประชาชนที่อยู่ริมคลองชักพระบอกว่าในอดีตไม่เคยมีเรือท่องเที่ยววิ่งเหมือนทุกวันนี้เพราะพื้นที่นี้ในอดีตการสัญจรทางน้ำเป็นการขนส่งผลิตผลทางการเกษตร หรือการเดินทางแต่เป็นเรือส่วนตัว เช่นเรือพาย จากปัญหาที่เกิดขึ้นทางประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันและทางสำนักงานเขตตลิ่งชันควรริบดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ควรที่จะประสานงานไปยังกรมเจ้าท่าให้เข้ามาดูแลในเรื่องนี้อย่างจริงจังและควรมีการกระทำอย่างต่อเนื่องเพื่อให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย ส่วนสาเหตุที่เรือวิ่งเร็วเพราะต้องทำเวลาในการทัวร์แต่ละรอบให้ทันเวลานั้น อันที่จริงระยะทางในการทัวร์ก็ไม่ได้ไกลมากการขับเรือจึงไม่จำเป็นต้องใช้ความเร็วมากอาจจะลดระดับความเร็วลงมาอีกนิดหนึ่ง

(3) ค่าครองชีพที่สูงขึ้น

ปัจจุบันการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันมีสินค้าหลากหลายให้เลือกซื้อเป็นจำนวนมากทั้ง ต้นไม้ ไม้ดอก ไม้ประดับ สินค้า เครื่องประดับ เสื้อผ้า ของเล่น สินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่น อาหารคาว หวาน นานานชนิด ทั้งบนบกและในแพ ราคาอาหารอยู่ในเกณฑ์ปกติ ไม่ถูกไม่แพงเกินไป เหมาะสมตามราคา แต่ก็มีข้อร้องเรียนของประชาชนและผู้ประกอบการค้าบางส่วนที่บอกราคาอาหารสูงไปนิดหนึ่ง อยากให้ราคาถูกลงกว่านี้หน่อย โดยเฉพาะอาหารในโป๊ะแพประเภทอาหารทะเลเผาที่มีราคาสูง ดังนั้นทางประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันควรมีการกำหนดราคาให้ได้มาตรฐานเท่าเทียมกันเพื่อให้เป็นที่พอใจแก่ทุกฝ่าย นอกจากนี้ในการกำหนดราคาอาหาร สินค้าให้ได้มาตรฐานทางประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันควรประสานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในเรื่องการควบคุมราคาอาหารและสินค้าเพื่อการอุปโภคบริโภค ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้นได้เข้ามาดูแลในเรื่องมาตรฐานราคาอาหารและสินค้าด้วย

ข้อเสนอแนะในด้านการบริการ

- ควรมีการจัดสร้าง โป๊ะแพเหล็กเพิ่มขึ้น เพื่อเป็นการขยายพื้นที่ในการประกอบการค้าด้วย และจะได้ไม่เกิดความแออัดในการสัญจรไปมาระหว่างนักท่องเที่ยวและผู้ค้า
- ควรมีการจัดสร้างห้องน้ำสาธารณะเพิ่มขึ้น และควรมีให้มีเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาดอย่างสม่ำเสมอเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการค้าด้วยตนเอง
- ควรเพิ่มที่จอดรถ และควรจัดหาสถานที่จอดรถสำหรับผู้มาเที่ยวตลาดน้ำตลิ่งชันไว้ในบริเวณที่เหมาะสม นอกจากนี้ควรจัดสถานที่จอดรถเพิ่มเติมโดยการพัฒนาลานจอดรถบริเวณวัดและโรงเรียนตลิ่งชันอย่างจริงจัง และจัดให้มีเจ้าหน้าที่ดูแลซึ่งจะสร้างความเชื่อมั่นให้นักท่องเที่ยว
- ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ตลาดน้ำตลิ่งชันให้มากกว่านี้ผ่านทางสื่อต่างๆ ทั้งสื่อมวลชนและสื่อบุคคลเพื่อให้ประชาชนรู้จักตลาดน้ำตลิ่งชันให้มากขึ้นและการประชาสัมพันธ์ต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง
 - พัฒนาดูแลรอบๆ บริเวณสวนสาธารณะ สระน้ำให้มีความร่มรื่นอยู่ตลอดเวลา
 - ควรเพิ่มจำนวนโต๊ะ เก้าอี้ สำหรับนั่งพักผ่อนและรับประทานอาหารทั้งบนบกและใน โป๊ะแพให้เหมาะสม และจัดวางอย่างเป็นระเบียบ
 - ควรจัดโปรแกรมทัวร์ให้มีความหลากหลาย สถานที่ที่ไปทัวร์ควรมีการพัฒนาให้น่าสนใจอยู่ตลอดเวลา นักท่องเที่ยวจะได้มีความประทับใจและกลับมาเที่ยวอีก
 - ควรจัดสถานที่ให้สะดวกสบาย แก่ผู้มาท่องเที่ยวตลาดน้ำตลิ่งชันให้มากขึ้น โดยเฉพาะ โขนชายต้นไม้ที่ยังไม่มีหลังคาตาข่ายกรองแสง เพื่อให้เดินชมต้นไม้ได้สบายขึ้น

บทที่ 6

สรุป และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 ที่เป็นจุดเริ่มต้นของการจัดตั้งตลาดน้ำตลิ่งชันตามนโยบายของทางกรุงเทพมหานครที่ต้องการให้ทุกเขตมีแหล่งท่องเที่ยวของตนเอง เพื่อต้อนรับปีการท่องเที่ยวไทย จากนั้น ผอ.เขตตลิ่งชันในขณะนั้นจึงได้มีแนวคิดในการจัดตั้งตลาดน้ำตลิ่งชันเพราะในอดีตเขตตลิ่งชันนับเป็นแหล่งที่เป็นต้นกำเนิดของตลาดน้ำแท้ๆ ซึ่งเดิมอยู่ที่หน้าวัดช่างเหล็ก พอมีการขยายตัวของเมืองมีการตัดถนนเข้ามามากขึ้น ตลาดน้ำจึงได้รับความนิยมน้อยลงเพราะคนหันมาใช้บริการตลาดบกมากขึ้น ด้วยเหตุนี้ จึงมีนโยบายที่จะฟื้นฟูตลาดน้ำขึ้นมาใหม่ และเพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับคนในท้องถิ่นอีกด้วย ในระยะแรกรูปแบบของตลาดน้ำตลิ่งชันเป็นตลาดนัดสินค้าการเกษตร พัฒนามาอย่างต่อเนื่องจนมาเป็นตลาดน้ำตลิ่งชัน มีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจและเดินทางมาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2534 ที่ตลาดน้ำเริ่มซบเซาลงและผู้บริหารคนใหม่ของเขตตลิ่งชันก็ไม่มีนโยบายในการปรับปรุงพัฒนาตลาดน้ำ จึงทำให้ตลาดน้ำถูกละเลยไป จนมาในปี พ.ศ. 2541 ตลาดน้ำตลิ่งชันได้รับการปรับปรุงและพัฒนาขึ้นมาใหม่จากนโยบายของ ผอ.เขตตลิ่งชันคนต่อมา ได้มีนโยบายในการที่จะพัฒนาตลาดน้ำตลิ่งชันให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและให้เป็นของดีของเขตตลิ่งชัน ต้องการที่จะสร้างงานสร้างรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่นด้วย โดยเฉพาะผู้ที่ตกงานจากวิกฤตทางเศรษฐกิจในยุค IMF ตลาดน้ำตลิ่งชันมีจุดเด่นคือ การเดินทางมาที่สะดวกรวดเร็ว เนื่องจากในการฟื้นฟูตลาดน้ำขึ้นมาครั้งนั้น ทางเขตตลิ่งชันได้มีการปรับปรุงเส้นทางรถราง 2 เส้นทางที่เข้ามาสู่ตลาดน้ำตลิ่งชันให้ดีขึ้นคือถนนฉิมพลีและถนนซีกพระ โดยได้ลาดแอสฟัลท์ให้กว้างขึ้น และปราศจากฝุ่นละออง ตกแต่งต้นไม้ริมทางให้ดูสวยงาม นอกจากนี้ถ้าไม่นำรถมาเองนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางมาได้โดยใช้บริการของ ขสมก. สาย 79 เข้ามาถึงบริเวณตลาดน้ำตลิ่งชันเลย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ตลาดน้ำตลิ่งชันกลับมาได้รับความนิยมอีกครั้ง นักท่องเที่ยวเริ่มเดินทางมาเที่ยวกันมากขึ้น ต่อมาในปี พ.ศ. 2542 มีนโยบายในการที่จะจัดตั้งประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวด้วยตัวเอง ซึ่งแต่เดิมทางสำนักงานเขตเป็นคนดูแลจัดการตลาดน้ำตลิ่งชันมาโดยตลอด การจัดตั้งประชาคมนั้นเพื่อเป็นการรองรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 และแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 5 ที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน จากนั้นเป็นต้นมาตลาดน้ำตลิ่งชันได้รับการบริหารจัดการโดยกลุ่มประชาคม

ซึ่งสมาชิกของประชาคมส่วนใหญ่ก็จะเป็นกลุ่มผู้ประกอบการค้าที่ตลาดน้ำตลิ่งชัน การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันได้รับความนิยมมากขึ้น มีกิจกรรมต่างๆ เกิดขึ้น ในปี พ.ศ.2542 ได้มีกิจกรรมตลิ่งชันทัวร์เกิดขึ้น เพื่อเป็นการท่องเที่ยวทางเรือให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักวิถีชีวิตของผู้คนริมฝั่งคลอง รู้จักเขตตลิ่งชันมากขึ้น และไปชมสวนผลไม้ต่างๆ ตามฤดูกาล กิจกรรมตลิ่งชันทัวร์ได้รับความนิยมอย่างมาก นอกจากนี้ภายในตลาดน้ำตลิ่งชันยังมีกิจกรรมต่างๆ อีกเช่น การซื้อขายสินค้า ทั้งของฝากของที่ระลึก ผลิตภัณฑ์ชุมชน อาหารคาว หวาน ต้นไม้ดอกไม้ประดับ กิจกรรมดนตรีในสวน ดนตรีไทย ที่ให้นักเรียนจากโรงเรียนต่างๆ ในเขตตลิ่งชันผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาแสดงทุกอาทิตย์ นอกจากกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในตลาดน้ำตลิ่งชันแล้ว ตลาดน้ำตลิ่งชันยังได้มีส่วนร่วมในการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น อาทิ เช่น ประเพณีชักพระ ประเพณีลอยกระทง และประเพณีสงกรานต์ ซึ่งกิจกรรมต่างๆ ก็ได้มีผู้เดินทางมาร่วมงานเป็นจำนวนมากทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ รวมถึงประชาชนที่อยู่ในเขตตลิ่งชันด้วย

จากพัฒนาการการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันที่ผ่านมา นับได้ว่าตลาดน้ำตลิ่งชันกำลังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก จากการวิเคราะห์ผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันต่อชุมชนริมน้ำคลองชักพระ พบว่า การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันได้ก่อให้เกิดผลกระทบด้านบวกและผลกระทบด้านลบ โดยผลกระทบด้านบวก ได้แก่ สาธารณูปโภคและสาธารณูปการของรัฐ มีการปรับปรุงเส้นทางในการเข้ามายังตลาดน้ำตลิ่งชัน การสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับคนในท้องถิ่น การอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่น การมีสินค้าและบริการหลากหลาย การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น ในการจัดการการท่องเที่ยวในรูปแบบของกลุ่มประชาคม ส่วนผลกระทบด้านลบที่เห็นได้ชัดได้แก่ มลภาวะทางเสียงของเรือนำเที่ยว ส่วนคุณภาพน้ำในคลองชักพระและความสะอาดบริเวณตลาดน้ำ มีผลกระทบเล็กน้อยเพราะมีคนเพียงบางคนที่มั่วพฤติกรรมทิ้งขยะไม่ถูกที่ ส่วนปัญหาในเรื่องค่าครองชีพ ราคาสินค้าและบริการ การย้ายถิ่นฐานจากพื้นที่อื่น ความเสื่อมของวัฒนธรรม รวมถึงปัญหาอาชญากรรม และปัญหาเสพติด มีผลกระทบน้อยมากหรือแทบจะไม่มีเลย

นอกจากผลกระทบในด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นแล้ว จากการศึกษายังพบถึงปัญหาการดำเนินงานของกลุ่มประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชัน โดยพบว่ากลุ่มประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันมีปัญหาในการบริหารจัดการเนื่องจากไม่มีความเด็ดขาดเท่าที่ควรในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นเช่นเรื่องพฤติกรรมทิ้งขยะของผู้ประกอบการค้าประชาชน และนักท่องเที่ยว ทำให้ขาดระเบียบในการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และอีกประการก็คือการที่กลุ่มประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันยังต้องพึ่งพาหน่วยงานของรัฐอย่างมากในด้านงบประมาณและบุคลากรที่ใช้ในการบำรุงรักษาตลาดน้ำจนบางครั้งต้องพบกับปัญหาในเรื่องงบประมาณไม่พอกับการบริหารจัดการตลาดน้ำ และมีปัญหาในเรื่องของนิยามของคำว่าตลาดน้ำ จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวพบว่านักท่องเที่ยวได้บอกถึง

ภาพลักษณ์และรูปแบบของตลาดน้ำตลิ่งชันว่าไม่เหมือนตลาดน้ำสมัยก่อนควรเรียกว่าตลาดริมน้ำมากกว่าตลาดน้ำ และในเรื่องของการพัฒนาตลาดน้ำตลิ่งชันให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยทางประชาคมได้รับนโยบายดำเนินการมาโดยมีกิจกรรมตลิ่งชันทัวร์เกิดขึ้น อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์ประธานประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้พบว่าแนวคิดหรือความเข้าใจที่ตรงกันและการให้ความร่วมมือของหลายๆฝ่ายในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นยังมีคนบางกลุ่มที่ไม่ให้ความร่วมมือ เช่นในเรื่องการรักษาความสะอาดของสิ่งแวดล้อมเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว ปัญหาต่างๆในส่วนนี้จะได้นำเสนอในข้อเสนอแนะจากการศึกษา ต่อไป

จากการศึกษาผลกระทบของตลาดน้ำตลิ่งชันต่อชุมชนริมน้ำคลองชักพระได้ปรากฏผลออกมาแล้วว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นมีทั้งผลกระทบด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ทั้งที่เป็นผลด้านบวกและผลด้านลบ จากผลการศึกษาสามารถนำมาอธิบายร่วมกับแนวคิดในการศึกษาของบทที่ 2 ในเรื่องของความสัมพันธ์ของชุมชนท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย แนวคิดนี้ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของชุมชนท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งมี 2 ลักษณะ คือประโยชน์ที่ชุมชนได้รับ ทั้งด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม อีกประการหนึ่งคือผลกระทบทางลบที่ชุมชนได้รับ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาและสามารถนำมาอธิบายได้ดังนี้

ประโยชน์ที่ชุมชนริมน้ำคลองชักพระได้รับจากการจัดตั้งตลาดน้ำตลิ่งชัน พบว่า

- ด้านเศรษฐกิจ เกิดการสร้างงานเกิดขึ้นใหม่สืบเนื่องจากการท่องเที่ยว ตลาดน้ำตลิ่งชันมีวัตถุประสงค์หลักในเรื่องการสร้างรายได้ให้กับคนในท้องถิ่นอยู่แล้ว นับจากมีการจัดตั้งตลาดน้ำตลิ่งชันขึ้นมามีคนหลายกลุ่มอาชีพที่ได้รับผลประโยชน์จากการประกอบอาชีพเป็นจำนวนมากบางคนก็เป็นรายได้หลัก บางคนก็เป็นรายได้เสริม เช่นกลุ่มพ่อค้า-แม่ค้าที่มาขายของบริเวณตลาดน้ำตลิ่งชันบางคนก็มีงานประจำเป็นข้าราชการ พนักงานบริษัท แต่ใช้เวลาช่วงเสาร์-อาทิตย์ในการมาหารายได้เสริมจากการขายของที่นี้ เกษตรกรตามสวนต่างๆ ที่มีนักท่องเที่ยวได้ไปเข้าชมและซื้อสินค้าจากสวนกลับไป นักเรียนตามโรงเรียนต่างๆ ในเขตตลิ่งชันที่แวะเวียนกันมาเล่นดนตรีไทยที่ศาลาริมน้ำบริเวณตลาดน้ำตลิ่งชันและก็จะได้ค่าตอบแทนกลับไป มีคฤหาสน์ซึ่งส่วนมากจะเป็นนักเรียน นักศึกษาที่มาหารายได้เสริมในช่วงวันหยุด ก็จะได้ค่าตอบแทนจากการพานักท่องเที่ยวชมสภาพวิถีชีวิตริมคลองชักพระโดยได้ค่าตอบแทนรอบละ 250 บาท และคนขับเรือหางยาวก็จะได้ค่าตอบแทนจากการขับเรือทัวร์ด้วย นอกจากนี้ยังมีความหลากหลายของสินค้าที่นำมาขายภายในบริเวณตลาดน้ำตลิ่งชันมีทั้งสินค้าตกแต่งบ้าน ต้นไม้ ดอกไม้ สมุนไพรไทย ผลไม้

นานาชนิด อาหารประเภทต่างๆ ทั้งอาหารทานเล่น อาหารทะเล ขนมหวานนานาชนิดที่เป็นขนมแบบไทยๆ รวมถึงเสื้อผ้า เครื่องประดับ สินค้าต่างๆ เหล่านี้ส่วนหนึ่งก็เป็นสินค้าที่ผลิตกันภายในชุมชนหรือที่เรียกว่าสินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่น จากการทำมีการท่องเที่ยวที่เกี่ยวเนื่องจะทำให้สินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นมีชื่อเสียงมากขึ้นและส่วนหนึ่งก็เป็นการส่งเสริมการสร้างรายได้ให้กับคนในท้องถิ่นด้วย และนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาส่วนใหญ่ก็จะชอบสินค้าเหล่านี้โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มักจะนิยมซื้อกลับไป

ด้านสังคม เกิดสัญญาทางสังคมอันเนื่องมาจากการตกลงในสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบร่วมกันของสมาชิกในสังคม การพัฒนาด้านการสร้างสรรค์ และมีการติดต่อทางสังคมที่มีรูปแบบมากขึ้น จากการศึกษาพบว่าการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันได้มีการนำแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวมาใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยว นับจากปี 2542 เป็นต้นมา ตามแนวทางการพัฒนาประเทศของแผนพัฒนาประเทศฉบับที่ 8 และนโยบายของทางกทม. ดังนั้นจึงได้มีการจัดตั้งกลุ่มประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันขึ้นเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวด้วยตัวเองซึ่งก่อนหน้านี้ทางเขตจะเป็นผู้ดูแลแต่เพียงอย่างเดียว แต่ปัจจุบันเขตได้ลดบทบาทลงโดยเป็นเพียงที่ปรึกษาให้กับทางประชาคมในการขอคำปรึกษาหรือช่วยในเรื่องของการติดต่อประสานงานไปยังหน่วยงานอื่นๆ รวมถึงการประชาสัมพันธ์กลุ่มประชาคมที่จัดตั้งขึ้นนี้จะมีการเลือกตั้งประธานประชาคมขึ้น สมาชิกของประชาคมจะเป็นผู้ประกอบการค้าที่ตลาดน้ำตลิ่งชันทั้งหมด ดังนั้นเมื่อมีการจัดตั้งประชาคมแล้วสมาชิกทุกคนจะต้องเกิดการตกลงกันในรายละเอียดของการดำเนินงาน สมาชิกทุกคนต้องเคารพในกฎที่ทางประชาคมได้วางไว้ในเรื่องของการปฏิบัติตนให้ถูกต้องในการประกอบการค้า เช่น ห้ามทิ้งขยะลงในคลอง ห้ามวางสินค้าล้าที่คนอื่น เป็นต้น และต้องมีความรับผิดชอบร่วมกัน เช่น ถ้าพบว่าผู้ประกอบการค้าด้วยกันทำผิดก็ควรรีบแจ้งให้ทางประชาคมรับรู้ กลุ่มประชาคมยังได้มีการพัฒนาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เช่นการจัดตั้งกองทุนประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชัน มีการสร้างรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง เช่น กิจกรรมตลิ่งชันทัวร์ คนตรีในสวน การแสดงดนตรีไทย เป็นต้น และเกิดการพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการให้บริการเพิ่มขึ้นด้วย เช่นมีการพัฒนาการบริการของมัคคุเทศก์โดยมัคคุเทศก์ของตลาดน้ำตลิ่งชันจะได้รับการอบรมจากการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานครซึ่งแต่ก่อนในช่วงแรกๆมัคคุเทศก์จะไม่มีอบรมโดยเป็นการทำกันเอง นอกจากนี้กลุ่มประชาคมยังได้มีการติดต่อกับกลุ่มพันธมิตรต่างๆ ในเรื่องการขอความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งกลุ่มพันธมิตรนั้นก็จะมีส่วนในกิจกรรมการท่องเที่ยวด้วย เช่น กลุ่มโรงเรียนที่ส่งนักเรียนมาแสดงดนตรีไทย เจ้าของสวนในพื้นที่ที่นักท่องเที่ยวเข้าไปชม ชาวบ้านในพื้นที่ที่ช่วยกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมบริเวณบ้านเรือนของตนให้สวยงาม เป็นต้น

- นอกจากนี้การจัดตั้งตลาดน้ำตลิ่งชันยังนำมาซึ่งการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคต่างๆ เช่น การปรับปรุงถนนทางเข้ามายังตลาดน้ำตลิ่งชัน ทั้งถนนซักพระ และถนนฉิมพลี มีการลาดยางเพิ่มไหล่ทางให้กว้าง ประดับตกแต่งด้วยต้นไม้ริมสองข้างทางให้สวยงาม มีการเอาใจใส่ในเรื่องความสะอาดของคลองซักพระมากขึ้น มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาตรวจวัดคุณภาพน้ำอย่างสม่ำเสมอทำให้คุณภาพน้ำยังอยู่ในเกณฑ์ดี

ผลกระทบทางลบที่เกิดกับชุมชน

- มีเพียงเรื่องของเสียงเรือทัวร์ที่ดังรบกวนชาวบ้านริมน้ำ และพฤติกรรมของผู้ค้าและนักท่องเที่ยวบางคนที่ทิ้งขยะลงในคลองและบริเวณบนบก ส่วนเรื่องของความเสื่อมโทรมของวัฒนธรรม ปัญหาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม เกิดขึ้นน้อยมากด้วยพื้นที่การท่องเที่ยว และรูปแบบการท่องเที่ยวที่จำกัด และนักท่องเที่ยวก็ไม่ได้เข้าไปอยู่หรือใช้ชีวิตในชุมชนเป็นเวลานาน ปัญหาเหล่านี้จึงไม่เกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นน้อยมาก

นอกจากนี้ยังมีแนวความคิดในเรื่องผลกระทบของการท่องเที่ยวที่ศึกษาโดยมหาวิทยาลัยมหิดล ก็สามารถนำผลการศึกษาที่ได้มาอธิบายร่วมกับแนวคิดดังกล่าวได้เช่นเดียวกัน จากแนวคิดของมหาวิทยาลัยมหิดลพบว่าผลกระทบจากการท่องเที่ยวจะมีการพิจารณาถึงสภาพของชุมชนก่อนที่จะมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น และผลกระทบของชุมชนหลังจากที่มีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นแล้ว จากการศึกษาพบว่าความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับชุมชนริมน้ำคลองซักพระนั้นมาจากการขยายตัวของเมือง เมื่อมีถนนตัดผ่าน ทำให้ชุมชนเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง วิถีชีวิต การประกอบอาชีพ เริ่มเปลี่ยนไป แต่การจัดตั้งตลาดน้ำตลิ่งชันเป็นการช่วยอนุรักษ์ความเป็นชุมชนริมน้ำเอาไว้ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของชุมชน กิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้ชาวสวน ชาวไร่ได้มีรายได้จากการทำอาชีพเกษตรกรรมเพิ่มขึ้น เนื่องจากในปัจจุบันชาวบ้านนิยมไปประกอบอาชีพรับจ้าง การบริการกันมากขึ้นจนละทิ้งอาชีพเกษตรกรรมที่เคยมีมา ผลกระทบของตลาดน้ำตลิ่งชันที่เกิดกับชุมชนริมน้ำคลองซักพระนั้นพบว่าด้านสังคมและวัฒนธรรม ได้สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน มีการฟื้นฟูประเพณีท้องถิ่น สร้างจิตสำนึกให้กับประชาชนในการรักษาสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ต่อไป ด้านเศรษฐกิจพบว่า สร้างงานสร้างรายได้ให้กับคนในท้องถิ่น ด้านกายภาพ พบว่า มีการปรับปรุงถนนทางเข้าตลาดน้ำให้ดีขึ้น ผลกระทบด้านลบคือ เสียงเรือท่องเที่ยววิ่งเร็วทำให้รบกวนชาวบ้านที่อยู่ริมน้ำ และประชาชนบางคนทิ้งขยะไม่เป็นที่เป็นทาง

จากการศึกษาพบว่าผลกระทบทางลบที่เกิดขึ้นควรที่จะต้องมีการแก้ไขโดยต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกๆฝ่ายที่เกี่ยวข้อง แนวคิดหนึ่งที่จะนำมาอธิบายถึงแนวทางการจัดการกับผลกระทบทางลบที่เกิดขึ้นนั้นก็คือ แนวคิดเชิงซ้อนทางนิเวศวิทยา ผลกระทบของตลาดน้ำตลิ่งชันที่เกิดขึ้นกับชุมชนริมน้ำคลองซักพระ คือ ปัญหาเรื่องเสียงของเรือท่องเที่ยวที่วิ่งดัง ปัญหาการทิ้งขยะ

ของบางคนลงในคลองชักพระและบริเวณตลาดน้ำตลิ่งชันบนบก ตามแนวคิดเชิงซ้อนทางนิเวศวิทยานั้นกล่าวไว้ว่า คนย่อมมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ดังนั้นเมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นสิ่งหนึ่งที่ต้องเกิดตามมาเสมอนั้นก็คือผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนริมน้ำคลองชักพระ ทั้งทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมโดยมีทั้งผลกระทบด้านบวกและด้านลบ และความรุนแรงของผลกระทบก็จะแตกต่างกันออกไปตามสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นซึ่งต้องมีการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นระหว่างคนและสิ่งแวดล้อม แนวคิดเชิงซ้อนทางนิเวศวิทยาได้กล่าวไว้ว่าการจัดการกับปัญหานั้นประกอบไปด้วย การใช้เทคโนโลยี การวางกฎระเบียบ ข้อบังคับ การสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชน และการกระจายประชากรในพื้นที่ให้เกิดความสมดุล จากการศึกษาพบว่า ตลาดน้ำตลิ่งชันมีแนวทางในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นตามแนวคิดเชิงซ้อนทางนิเวศวิทยา คือ มีการใช้เทคโนโลยีโดยการสร้างบ่อดักไขมันบริเวณที่ทำความสะอาดภาชนะของผู้ประกอบการค้าเพื่อป้องกันไม่ให้เศษขยะสิ่งสกปรกลงสู่คลองชักพระ มีการออกกฎระเบียบ ข้อบังคับโดยประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันในการให้ผู้ประกอบการค้ารักษาความสะอาดในบริเวณตลาดน้ำ รวมถึงแนวทางในการกระจายนักท่องเที่ยวออกสู่พื้นที่ต่างๆภายในเขตตลิ่งชันด้วยรูปแบบของกิจกรรมการทัวร์คลองเพราะว่าการมีนักท่องเที่ยวมากเกินไปอาจเป็นการสร้างมลภาวะให้กับสิ่งแวดล้อมได้ อย่างไรก็ตามอีกแนวทางหนึ่งที่สำคัญก็คือ การสร้างจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศวิทยาของชุมชน โดยที่ทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็น คนในชุมชน นักท่องเที่ยว และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องมีความร่วมมือกันในการสร้างกระบวนการเรียนรู้และการเกิดจิตสำนึกที่ดีในการรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งแนวคิดนี้มีความสอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งเป็นผลมาจาก กระแสของการพัฒนาที่ยั่งยืนจึงทำให้เกิดการท่องเที่ยวรูปแบบนี้เกิดขึ้น คือเป็นการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่นและชุมชนนั้นสามารถที่จะเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงประสานความร่วมมือไปยังหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้องในการร่วมมือกันจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น และนอกจากจะเป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับความเพลิดเพลินแล้วยังได้ศึกษาถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน สิ่งแวดล้อม และศิลปวัฒนธรรม ควบคู่ไปกับการตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและไม่ไปเบียดเบียนสิ่งแวดล้อม เคารพในกฎเกณฑ์ และวัฒนธรรมของคนในชุมชน โดยผ่านการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้คงอยู่ต่อไป

การศึกษาผลกระทบของตลาดน้ำตลิ่งชันต่อชุมชนริมน้ำคลองชักพระที่ผ่านมาทั้งหมดก็ได้ทำให้ทราบถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นในด้านต่างๆ ทั้งผลกระทบด้านบวกและผลกระทบด้านลบ ดังนั้นแนวทางการพัฒนาตลาดน้ำตลิ่งชันต่อไปในอนาคตสิ่งที่ดีที่เป็นประโยชน์ต่อคนในท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นเรื่องการกระจายรายได้โดยเท่าเทียมกัน การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และ

ประเพณีที่ดั้งเดิมของชุมชน การสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว สิ่งเหล่านี้คือสิ่งที่จะมีการสนับสนุนต่อไป ในเรื่องที่จะพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรปลูกฝังจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชนกับประชาชนทุกคนที่เกี่ยวข้อง และให้ทุกฝ่ายมีความเข้าใจตรงกันในเรื่องนี้ เชื่อว่าตลาดน้ำตลิ่งชันจะสามารถพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้แน่นอน เพราะการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้นจะต้องมีองค์ประกอบครบทั้ง 3 ด้านคือ *ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม* ประชาชนมีจิตสำนึกร่วมกันในการรักษาสีเขียวเพื่อเป็นการอนุรักษ์ไว้ให้คนรุ่นลูกรุ่นหลานต่อไป *ความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ* มีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรมในการมาค้าขายของคนในท้องถิ่น และ*ความยั่งยืนด้านสังคม* การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้นต้องไม่ไปทำลายวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนในชุมชน ต้องไม่มีในเรื่องของอาชญากรรม ยาเสพติด ในทางกลับกันต้องมีการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และประเพณีอันดีงามของชุมชนสืบต่อไปยังรุ่นลูกรุ่นหลาน และให้ผู้มาเยือนได้เรียนรู้ถึงวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์สืบไป

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

(1) การสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่คนในท้องถิ่น

จากการสัมภาษณ์ประชาชนที่อยู่ในชุมชนริมน้ำคลองชักพระพบว่ายังมีประชาชนอีกเป็นจำนวนมากที่ต้องการมาค้าขายที่ตลาดน้ำตลิ่งชัน แต่ก็ถูกจำกัดด้วยพื้นที่ค้าขายที่ไม่เพียงพอ ถ้าในอนาคตตลาดน้ำตลิ่งชันได้ขยายพื้นที่ในการที่จะให้ประชาชนได้มาประกอบการค้าเพิ่มขึ้น แนวทางหนึ่งที่น่าจะไปใช้ คือ ควรกำหนดจำนวนผู้ที่จะมาประกอบการค้าโดยกำหนดเป็นโควตาในแต่ละชุมชน และควรกำหนดจำนวนผู้มาขายครัวเรือนละหนึ่งคนเท่านั้น เพราะในปัจจุบันพบว่าในครัวเรือนหนึ่งๆ มีผู้มาประกอบการค้าถึงสองคนด้วยกัน โดยเฉพาะการเป็นญาติพี่น้องที่อยู่บ้านหลังเดียวกัน ข้อเสนอแนะนี้เพื่อเป็นการกระจายโอกาสในการมาค้าขายโดยทั่วถึงกัน และในกรณีที่มีผู้ประกอบการค้ามากซึ่งมีข้อจำกัดในเรื่องพื้นที่ ก็ควรมีการกำหนดว่ากลุ่มผู้ค้ากลุ่มที่หนึ่งมาขายวันเสาร์ และกลุ่มผู้ค้ากลุ่มที่สองมาขายวันอาทิตย์ และอาจจะสลับให้กลุ่มผู้ค้ากลุ่มที่หนึ่งมาขายวันอาทิตย์ และกลุ่มผู้ค้ากลุ่มที่สองมาขายวันเสาร์ บ้างก็น่าจะเป็นทางออกที่ดีอีกทางหนึ่ง ถ้ามีการนำแนวทางนี้ไปปฏิบัติให้เกิดผลอย่างจริงจังก็น่าจะเป็นแนวทางในการกระจายโอกาสในการมาค้าขายของชาวบ้านให้เกิดความเท่าเทียมกันทุกคนและก็จะนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในที่สุด

(2) การบริหารจัดการของกลุ่มประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชัน

ควรที่จะให้หน่วยงานของรัฐเข้ามาดูแลในด้านการบริหารจัดการที่อยู่นอกเหนืออำนาจการจัดการ และความสามารถของประชาคม เนื่องจากกลุ่มประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันยังไม่มีอำนาจทางกฎหมาย เช่น การบังคับใช้กฎหมายเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยในตลาดน้ำตลิ่งชัน โดยเฉพาะความเข้มงวดในเรื่องความสะอาดของคลองชักพระและพฤติกรรมของผู้ประกอบการค้าและนักท่องเที่ยวที่ทิ้งขยะลงคลองหรือตามบริเวณที่นั่งรับประทานอาหาร การควบคุมราคาอาหารและสินค้าต่างๆ ให้ได้มาตรฐานเดียวกัน สินค้าที่นำมาจำหน่ายในบริเวณตลาดน้ำตลิ่งชันควรให้มีความหลากหลาย สะอาด ปลอดภัย ราคาไม่แพง เพื่อเป็นการเพิ่มสีสันและบรรยากาศของตลาดน้ำตลิ่งชันด้วย นอกจากนี้รัฐควรที่จะสนับสนุนด้านงบประมาณด้านสิ่งก่อสร้างในการพัฒนาตลาดน้ำ ทั้งนี้ต้องเป็นการช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง มีแผนดำเนินการที่แน่ชัด เพื่อการวางแผนระยะยาวของประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชัน สำหรับเรื่องงบประมาณก็เป็นปัญหาของกลุ่มประชาคมเช่นกัน เพราะงบประมาณที่ได้มาจากกองทุนประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันมีไม่เพียงพอในการที่จะนำมาพัฒนาตลาดน้ำตลิ่งชัน เพราะเงินส่วนนี้เป็นเงินที่ได้มาจากสมาชิกประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชัน เพราะฉะนั้นแล้วความต้องการของกลุ่มประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันจึงมีความคาดหวังต่อหน่วยงานของรัฐค่อนข้างสูงในการที่จะขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐในเรื่องงบประมาณที่จะนำมาใช้บริหารจัดการตลาดน้ำตลิ่งชัน ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า ตลาดน้ำแห่งนี้ตั้งอยู่ในที่ดินของรัฐ เกิดขึ้นได้โดยงบประมาณและความสนับสนุนของสำนักงานเขตตลิ่งชันมาตั้งแต่แรกจึงยังเกิดความเลขาขึ้นต้องการให้หน่วยงานของรัฐให้ความช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง เพราะเห็นว่าหน่วยงานของรัฐมีอำนาจในการตัดสินใจสั่งการและบังคับกฎระเบียบต่างๆ ได้ดีกว่าให้ประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันดำเนินการเอง ความต้องการนี้สวนทางกับสำนักงานเขตตลิ่งชันที่ต้องการให้ชุมชนเข้ามารับผิดชอบการบริหารงานมากขึ้นให้ชุมชนดูแลตัวเองได้โดยใช้งบประมาณที่ได้จากกองทุนประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชัน และการจัดกิจกรรมหารายได้ต่างๆ เช่น กิจกรรมตลิ่งชันทัวร์ แต่ทางกลุ่มประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันเห็นว่ายังมีเงินส่วนกลางน้อยไม่สามารถทำอะไรได้มากนัก หากได้หน่วยงานของรัฐมาช่วยจะทำให้ดำเนินงานได้คล่องตัว นี่เป็นปัญหาหนึ่งที่พบอยู่เสมอในกรณีที่หน่วยงานของรัฐทำหน้าที่เป็นที่เลี้ยงในระยะแรกให้แก่องค์กรชุมชน ดังนั้นกลุ่มประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันจึงบริหารงานแบบกึ่งราชการ โดยใช้หน่วยงานรัฐเข้ามาควบคุมกฎระเบียบในตลาดน้ำ จะทำให้สามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และการที่ตลาดน้ำตลิ่งชันประสบความสำเร็จดังเช่นทุกวันนี้ มีการกระจายผลประโยชน์ให้คนในชุมชนได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรมก็เพราะใช้หน่วยงานรัฐเข้ามาควบคุมตั้งแต่เริ่มก่อตั้งตลาดน้ำจนถึงทุกวันนี้

(3) ภาพลักษณ์และรูปแบบของตลาดน้ำตลิ่งชัน

ตลาดน้ำตลิ่งชันเป็นตลาดน้ำที่ถูกจัดตั้งโดยสำนักงานเขตตลิ่งชัน จึงมักไม่ได้รับการยอมรับว่าเป็นตลาดน้ำที่แท้จริง เพราะยึดติดอยู่กับนิยมเดิมของตลาดน้ำที่เป็นการขายเรือมาขายของเพียงแต่ซื้อขายสินค้า อาหารเพียงเท่านั้น แนวทางในการแก้ปัญหาภาพลักษณ์และนิยมของตลาดน้ำตลิ่งชัน คือ ต้องมีการทบทวนข้อมูลและความหมายของตลาดน้ำในสังคมและวัฒนธรรมไทยเสียใหม่ ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ชี้ให้เห็นว่าตลาดบกจำนวนมากพัฒนาขึ้นมาจากตลาดน้ำโดยเริ่มต้นเดินทางมาค้าขายทางน้ำก่อน ต่อมาเมื่อมีทางเกวียนหรือถนนเข้ามาที่ตลาดก็จะขยับขยายพื้นที่การค้าขึ้นมามากด้วย ในที่สุดเมื่อการคมนาคมทางบกเจริญมากขึ้นและคนใช้เรือน้อยลงก็จะกลายเป็นตลาดบกที่อยู่ติดริมน้ำแทน เช่น ปากคลองตลาด ตลาดพลู ตลาดบางแค เป็นต้น หากเรายอมรับว่าตลาดน้ำสามารถจะมีรูปแบบที่หลากหลายได้ ไม่จำเป็นต้องเป็นตลาดน้ำที่ต้องลงเรือขายไปมาเพื่อขายของในภาพลักษณ์ที่คุ้นเคยกันดี ตลาดน้ำที่จัดตั้งขึ้นมาใหม่จึงเป็นตลาดน้ำอีกรูปแบบหนึ่งเท่านั้นที่มีการประยุกต์ให้เข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป หากพิจารณาในแง่มุมนี้เราก็สามารถจำลองตลาดน้ำในสภาพต่างๆ กันตามความเหมาะสมของท้องที่เพื่อเป็นสถานที่ท่องเที่ยวได้ และสามารถจะให้ความสำคัญกับหน้าที่และบทบาทของตลาดน้ำที่มีต่อชุมชนในด้านอื่นนอกจากการค้าได้ ดังนั้นตลาดน้ำตลิ่งชันก็อาจเป็นตลาดน้ำที่ถูกต้องได้ เป็นตลาดที่คนในชุมชนและบริเวณใกล้เคียงไปใช้บริการจริง แต่บทบาทของตลาดเปลี่ยนไปเป็นตลาดน้ำเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจของคนในชุมชนเมือง ดังนั้นจึงมีรูปแบบและกิจกรรมที่สนองความต้องการของคนเมืองที่ต้องการกลับไปใกล้ชิดธรรมชาติ ไปเรียนรู้วิถีชีวิตตามลำคลองและแม่น้ำ

(4) การพัฒนาการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การนำแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาใช้ในการจัดการท่องเที่ยว ต้องทำให้กลุ่มคนที่เกี่ยวข้องได้เข้าใจตรงกันถึงแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและนำแนวคิดนี้ไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมที่จะนำไปสู่การอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ต้องปลูกฝังจิตสำนึกให้กับประชาชนในท้องถิ่น ผู้ประกอบการค้า และนักท่องเที่ยวในการช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไปเพราะว่าแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นไม่ใช่เพื่อประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจในการขายสินค้าและบริการเพียงอย่างเดียวเท่านั้นหากยังมุ่งประสานผลประโยชน์ทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมเข้าไว้ด้วยการพัฒนาการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันในอนาคตที่จะนำไปสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศสิ่งที่ไม่ควรมองข้ามคือผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชน ถึงแม้ว่าในปัจจุบันการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันจะส่งผลกระทบเพียงแค่บางเรื่องเท่านั้น โดยที่ผลกระทบทางด้านการย้ายถิ่น ความเสื่อมโทรมของวัฒนธรรม ปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด ปัญหาสิ่งแวดล้อม

จะเกิดขึ้นน้อยมากเนื่องจากสภาพพื้นที่ของตลาดน้ำตลิ่งชันมีจำกัดไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้เป็นจำนวนมาก กิจกรรมการท่องเที่ยวมีระยะเวลาสั้นทำให้นักท่องเที่ยวไม่ได้เข้าไปสัมผัสหรือใช้ชีวิตร่วมกับชาวบ้านเป็นเวลานาน ซึ่งต่างจากการท่องเที่ยวแบบ โฮมสเตย์ และนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ก็เป็นคนไทย ปัญหาทางด้านการเลียนแบบทางวัฒนธรรมจึงเกิดขึ้นได้น้อยมาก ซึ่งก็รวมถึงปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด และปัญหาสิ่งแวดล้อม แต่ในอนาคตนั้นถ้ามีการขยายพื้นที่ของตลาดน้ำตลิ่งชันออกไปรวมถึงรูปแบบการท่องเที่ยวที่เน้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือรูปแบบของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ การเป็นศูนย์กลางทางการท่องเที่ยวที่จะมีการรับนักท่องเที่ยวจากที่อื่นมาเที่ยวที่ตลาดน้ำตลิ่งชัน ซึ่งจะทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ซึ่งจะต้องคำนึงถึงเรื่องผลกระทบที่จะตามมาทั้งเรื่องของวิถีชีวิต วัฒนธรรมของคนในชุมชน ปัญหาสิ่งแวดล้อม อาชญากรรม และปัญหายาเสพติด

แนวทางหนึ่งที่จะนำมาใช้ในการป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบในพื้นที่ท่องเที่ยวก็คือการควบคุมนักท่องเที่ยว ถ้าตลาดน้ำตลิ่งชันจะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรที่จะมีการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับขนาดและศักยภาพของตลาดน้ำตลิ่งชัน หากมีนักท่องเที่ยวมากเกินไปจะสร้างมลภาวะให้กับสภาพแวดล้อม ทำลายบรรยากาศความสงบร่มรื่นของตลาดน้ำที่นักท่องเที่ยวคาดหวัง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่ควรมุ่งเน้นส่งเสริมให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวมากๆ เพราะเป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวมีโอกาสเข้าไปสัมผัสกับวิถีชีวิตของผู้คนซึ่งจะมีผลกระทบด้านลบมากกว่าด้านบวก การที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวมากเกินไปมีส่วนในการทำลายบรรยากาศความเป็นธรรมชาติของตลาดน้ำ วิธีควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยววิธีหนึ่ง ได้แก่การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องหลายๆ รูปแบบ เพื่อกระจายจำนวนนักท่องเที่ยวออกไปยังจุดอื่นในชุมชน ไม่ให้มารวมตัวกันอยู่ในจุดเดียว ก็จะเป็นการลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นได้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กฤษฎา นัยนภาเลิศ. ประธานชุมชนวัดปากน้ำฝิ่งเหนือ. สัมภาษณ์, 9 ตุลาคม 2548.

กาญจนา แก้วเทพ. การพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สภาคาทอลิกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา, 2538.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: อัสซา, 2544.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. พัฒนาการท่องเที่ยวไทยในทิศทางที่ยั่งยืน. (ม.ป.ท.), 2539.

เกียรติ จิวะกุลและคนอื่นๆ. ตลาดในกรุงเทพมหานคร: การขยายตัวและการพัฒนาการ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.

เขตตลิ่งชัน, สำนักงาน. ข้อมูลชุมชนและกลุ่มต่างๆในพื้นที่เขตตลิ่งชัน. (ม.ป.ท.), 2548.

ชัยนต์ วรรณะภูติ. การกำหนดกรอบคิดในการวิจัยเชิงคุณภาพ. คู่มือการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่องานพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 3. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา, 2544.

สุทธิศรี ชูชาติ. อุตสาหกรรมท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ 4. เชียงใหม่: ลานนาการพิมพ์, 2546.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. วิถีไทย: การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง, 2540.

ฐิติพร อนุพันธ์. ประธานชุมชนวัดช่างเหล็ก-เรไร. สัมภาษณ์, 9 ตุลาคม 2548.

ดำรงราชนุกภาพ, สถาบัน. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: แอล.ที.เพรส, 2543.

ดำเนินนอก. องค์ประกอบที่สำคัญทางการท่องเที่ยว. ธุรกิจท่องเที่ยว (ธันวาคม 2533): 54-55.

ตลาดน้ำตลิ่งชัน, ประชาคม. เอกสารการดำเนินงานของประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชัน. (ม.ป.ท.), 2548. (อัดสำเนา)

ดุษฎี ชุมสาย, หม่อมหลวง. ปฐมบทวิชาการท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2527.

เต็มศักดิ์ ภาณุวรรณ. ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงของชุมชนริมน้ำในคลองบางกอกน้อย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

ธรรมรงค์ อุทัยรังสี. ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อการตั้งถิ่นฐานและการใช้ที่ดินบริเวณ
เกาะสมุย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

นพดล มาเสริมสิน. ประธานประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชัน. สัมภาษณ์, 1 พฤศจิกายน 2548.

นวล สารสอน. ผลกระทบของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพสังคม-เศรษฐกิจที่ตลาดน้ำ
ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชามานุษยวิทยา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2533.

นักท่องเที่ยว. สัมภาษณ์, 6 พฤศจิกายน 2548.

เนตรชนก นันท์. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม: กรณีศึกษาชุมชนวัดพระบาทห้วยต้ม
อำเภอเถิน จังหวัดลำพูน, การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาการจัดการ
อุตสาหกรรมบริการท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544.

ประชาสัมพันธ์, หน่วย. ตลาดน้ำตลิ่งชัน[ออนไลน์]. สำนักงานเขตตลิ่งชัน: หน่วยประชาสัมพันธ์,
2545. แหล่งที่มา: [http:// 203.155.220.217/office/talingchan](http://203.155.220.217/office/talingchan) หรือ www.talingchan.net
[25 กรกฎาคม 2547]

ประหยัด ตะคอนรัมย์. แนวทางการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา ตลาด
น้ำดอนหวาย จ.นครปฐม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ภาควิชาการวางแผนภาคและ
เมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

ปรีชา อุปโยธิน และ สุรียา วีรวงศ์. ผลกระทบของการท่องเที่ยวด้านสังคมและวัฒนธรรมใน
ประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.

ปิยะนุช คงวิทยากุล. ผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดินและสภาพแวดล้อม
ของเกาะสมุย จ.สุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ภาควิชาการวางแผนภาค
และเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

ผู้ประกอบการค้า. สัมภาษณ์, 25 ตุลาคม 2548.

พรรณทิพย์ เปี่ยมพุทธานุกุล. วิวัฒนาการชุมชนและตลาดน้ำดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

ไพฑูรย์ เครือแก้ว ณ ลำพูน. ลักษณะสังคมไทย. พิมพ์ครั้งที่3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ปัทม,
2518.

ภูสวรรค์ สุขเลี้ยง. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม: กรณีศึกษาหมู่บ้านห้วยโป่งผาลาด
อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาการจัดการ
อุตสาหกรรมบริการท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.

- มรดกโลก จำกัด, บริษัท. รายงานโครงการการศึกษาความเหมาะสมและออกแบบรายละเอียดการให้แสงสว่างโบราณสถานในตัวเมืองเชียงใหม่. กรุงเทพมหานคร: เพทายการพิมพ์, 2537.
- มนัส สุวรรณ และคณะ. การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. รายงานขั้นสุดท้าย สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2544.
- มหิตล, มหาวิทยาลัย. ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรม กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่. กรุงเทพมหานคร, 2529.
- มัทคุเทศก์. สัมภาษณ์, 6 พฤศจิกายน 2548.
- บุศดี เสตพรรณ. ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่3. กรุงเทพมหานคร: พิษณุการพิมพ์, 2543.
- รักษน กชานูบาล. เอกสารอ่านประกอบรายวิชา มนุษยนิเวศวิทยา. (ม.ป.ท.), 2546. (อัดสำเนา)
- รุ่งโรจน์ เกสพานิช. ตลาดน้ำตลิ่งชัน. กรุงเทพมหานคร: หน่วยประชาสัมพันธ์ ฝ่ายปกครองสำนักงานเขตตลิ่งชัน, 2547. (อัดสำเนา)
- รุ่งโรจน์ เกสพานิช. เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ สำนักงานเขตตลิ่งชัน. สัมภาษณ์, 1 พฤศจิกายน 2548.
- วนิดา วิชยประเสริฐกุล. ผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพแวดล้อมเมืองพัทยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- วรรณ วลัยวานิช. ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่1. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539.
- วิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, สถาบัน. การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ. (ม.ป.ท.), 2540.
- วิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, สถาบัน. การศึกษากำหนดแนวทางการควบคุมพัฒนาการท่องเที่ยว เกาะเต่าและเกาะนางยวน. (ม.ป.ท.), 2537.
- ศรัณญา วรากุลวิทย์. ปฐมนิเทศอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เฟื่องฟ้าพรินต์ติ้ง, 2546.
- ศรีพร สมบุญธรรม. การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. จุลสารการท่องเที่ยว(เมษายน-มิถุนายน 2536): 26-30.
- สดี ไส สร้างไสรก และคณะ. โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อหารูปแบบและแนวทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนของพื้นที่ป่าดงนาทาม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี. (ม.ป.ท.), (ม.ป.ป.).
- สมชาย เดชะพรหมพันธุ์ และคณะ. การบริหารและการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2545.

- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. การพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2525.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่11. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เฟื่องฟ้า พรินติ้ง, 2544.
- สุภางค์ จันทวานิช. วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่12. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- สุภาพร มากแจ้ง. หลักมัลลเทศก์. พิมพ์ครั้งที่1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2534.
- สุวัฒนา ธาตานิติ. เอกสารอ่านประกอบรายวิชาผลกระทบทางสังคมของการพัฒนา. (ม.ป.ท.), 2546. (อัดสำเนา)
- อภิญา พัดพาดิ. ความคิดเห็นของผู้ประกอบการที่มีต่อตลาดน้ำตลิ่งชัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2543.
- อุทัย หิรัญโต. สารานุกรมศัพท์ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา. พิมพ์ครั้งที่1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2526.
- เข้า กนกจารุรักษ์. ประชาชนชุมชนริมคลองชักพระ. สัมภาษณ์, 9 ตุลาคม 2548.

ภาษาอังกฤษ

- Wisoot Wiseschinda and Orawan Sukasem. Socio-Economic Impact of the Development of Tourism in Cha-Am and Hua-Hin. Bangkok: Chulalongkorn University Social Research Institute, 1995.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์ประกอบการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง
“ผลกระทบของตลาดน้ำตลิ่งชันต่อชุมชนริมน้ำคลองชักพระ
แขวงคลองชักพระ เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร”

โดย นาย ศรัณยพงศ์ โชติวรรณ

นิสิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์ประชาชนในชุมชนริมน้ำคลองชักพระและผู้ประกอบการค้าที่ตลาดน้ำตลิ่งชัน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง () และเติมคำลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

1. เพศ () 1. ชาย () 2. หญิง
2. อายุ ปี
3. สถานภาพสมรส () 1. โสด () 2. แต่งงาน () 3. หย่า/หม้าย () 4. แยกกันอยู่
4. ระดับการศึกษา
5. อาชีพ
6. ท่านเป็นผู้ประกอบการค้าบริเวณตลาดน้ำตลิ่งชันหรือไม่
() 1. เป็น () 2. ไม่เป็น (ข้ามไปตอบข้อ 10)
7. ประเภทของสินค้าที่นำมาขายในบริเวณตลาดน้ำตลิ่งชัน
() 1. พืชผักและผลไม้ () 2. ต้นไม้ ไม้ดอกและไม้ประดับ
() 3. อาหารและเครื่องดื่ม () 4. กลุ่มบริการทางการท่องเที่ยว
() 5. อื่นๆระบุ.....
8. ระยะเวลาที่ประกอบกิจการในตลาดน้ำตลิ่งชัน.....ปี
9. รายได้ที่ได้จากการค้าขายบริเวณตลาดน้ำตลิ่งชันเฉลี่ยประมาณเดือนละ.....บาท
10. ปัจจุบันท่านพักอาศัยอยู่ที่ชุมชน.....
11. ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในเขตตลิ่งชันจนถึงปัจจุบัน..... ปี
12. ท่านมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่แขวงริมคลองชักพระ ใช่หรือไม่
() 1. ใช่ (ข้ามไปตอบข้อ 16) () 2. ไม่ใช่
13. ท่านย้ายมาจาก ตำบล/แขวง..... อำเภอ/เขต..... จังหวัด.....
14. ท่านย้ายมาอยู่ที่นี่เมื่อไหร่.....
15. สาเหตุในการย้ายมาอยู่ที่นี่ () 1. รับราชการ/งานบริษัท/โรงงาน () 2. ค้าขาย
() 3. อยู่ร่วมกับครอบครัว () 4. อื่นๆระบุ.....

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นด้านการท่องเที่ยว

16. ท่านคิดว่าสิ่งใดต่อไปนี่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวที่ตลาดน้ำตลิ่งชันมากที่สุด (เรียงตัวเลขจาก 1-9)

- () 1. การเดินทางสะดวกรวดเร็ว
- () 2. เสียค่าใช้จ่ายถูก
- () 3. เป็นการจำลองบรรยากาศของตลาดน้ำได้เหมือนในอดีต
- () 4. ได้ชมบรรยากาศริมสองฝั่งคลองซีกพระที่เป็นวิถีชีวิตแบบไทยๆ
- () 5. อาหารอร่อย มีให้เลือกมากมาย
- () 6. มีสินค้าทางการเกษตรมากมาย เช่น ต้นไม้ ผลไม้ ไม้ดอกและไม้ประดับ
- () 7. กิจกรรมตลิ่งชันทัวร์ที่เป็นการท่องเที่ยวทางเรือ
- () 8. บรรยากาศรอบๆตลาดน้ำตลิ่งชัน เช่น สวนสาธารณะ คนตรีในสวน คนตรีไทย
- () 9. การโฆษณาประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่างๆ

17. โปรดพิจารณาข้อความต่อไปนี้แล้วทำเครื่องหมาย✓ ในช่องว่างให้ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดเพียงคำตอบเดียว

ข้อความ	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
1) การพัฒนาการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันที่ผ่านมาโดยการจัดการของเขตตลิ่งชันร่วมกับกรุงเทพมหานครนำความเจริญมาสู่ชุมชนในท้องถิ่น				
2) การจัดการการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันในปัจจุบันโดยกลุ่มประชาคมตลาดน้ำนำความเจริญมาสู่ชุมชนในท้องถิ่น				
3) การจัดการการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันในปัจจุบันโดยกลุ่มประชาคมทำให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันมากขึ้น				
4) การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้มีบุคคลต่างถิ่นมาทำงาน ประกอบกิจการต่างๆ เพิ่มขึ้น				
5) การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันเป็นการสร้างงาน สร้างอาชีพ และก่อให้เกิดรายได้แก่ประชาชนในท้องถิ่น				
6) การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้มีสินค้าและบริการหลากหลาย				
7) การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้มีสินค้าและบริการราคาถูกเพราะมีร้านให้เลือกซื้อเยอะ				
8) การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้ประชาชนในท้องถิ่นถูกแย่งงานแย่งรายได้จากคนต่างถิ่น				
9) การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันมีส่วนทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้น				

ข้อความ	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
10) การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้ประชาชนในท้องถิ่นได้รับความสะดวกสบายจากบริการสาธารณูปโภคและสาธารณูปการของรัฐ				
11) การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้ประชาชนในท้องถิ่นรักษาและหวงแหนสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ				
12) การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้มีการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่น				
13) การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันมีผลทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรม				
14) การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันมีผลทำให้เกิดปัญหาสุขภาพ				
15) การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้วัฒนธรรมของท้องถิ่นเสื่อมลง				
16) การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้สภาพแวดล้อมของคลองชักพระและชุมชนริมน้ำเสื่อมโทรมลง เพราะการกระทำของนักท่องเที่ยว				
17) การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้สภาพแวดล้อมของคลองชักพระและชุมชนริมน้ำเสื่อมโทรมลง เพราะการกระทำของผู้ประกอบการค้า				
18) การท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันทำให้เกิดเสียงดังรบกวนชุมชนที่อยู่ริมน้ำคลองชักพระซึ่งมาจากเสียงเรือยนต์ที่วิ่งจากกิจกรรมตลิ่งชันทัวร์				
19) สิ่งสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันคือ ความร่วมมือระหว่างสำนักงานเขตตลิ่งชัน และประชาชนในท้องถิ่น				
20) ต้องการให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันต่อไปในอนาคต				

ส่วนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชัน

18. ท่านมีปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันในด้านต่างๆ อย่างไร

1. สภาพแวดล้อมในปัจจุบันของคลองชักพระและชุมชนที่อยู่ริมน้ำคลองชักพระ

.....

.....

2. การเปิดโอกาสให้ประชาชนมาประกอบกิจการการค้าบริเวณตลาดน้ำตลิ่งชัน

.....

.....

3. สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ เช่น ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา

.....

.....

4. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

.....
.....

5. ความร่วมมือระหว่างสำนักงานเขตตลิ่งชัน และกลุ่มประชาคมตลาดน้ำในการจัดการ
ด้านการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชัน

.....
.....

6. ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมของตลาดน้ำตลิ่งชันหรือไม่ อย่างไร

.....
.....

7. ข้อเสนอแนะอื่นๆ โปรดระบุ

.....
.....

ขอขอบคุณที่ท่านร่วมมือตอบแบบสัมภาษณ์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แนวคำถามในการสัมภาษณ์รายบุคคล

1. ประธานประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชัน มีคำถามดังนี้

- ความเป็นมาของตลาดน้ำตลิ่งชันมีความเป็นมาอย่างไร
- สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงตลาดน้ำตลิ่งชันในช่วงปีพ.ศ.2541และมีการฟื้นฟูปรับปรุงอย่างไร
- กิจกรรมการท่องเที่ยวของตลาดน้ำตลิ่งชันในปัจจุบันรวมถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะดำเนินการในอนาคตมีอะไรบ้าง
- การบริหารงานของตลาดน้ำตลิ่งชันในปัจจุบันและในอนาคตมีการบริหารงานอย่างไร รวมถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในการบริหารงานของตลาดน้ำตลิ่งชัน

2. ผู้ประกอบการค้าบริเวณตลาดน้ำ มีคำถามดังนี้

- การค้าขายบริเวณตลาดน้ำตลิ่งชันประสบปัญหาอะไรบ้าง

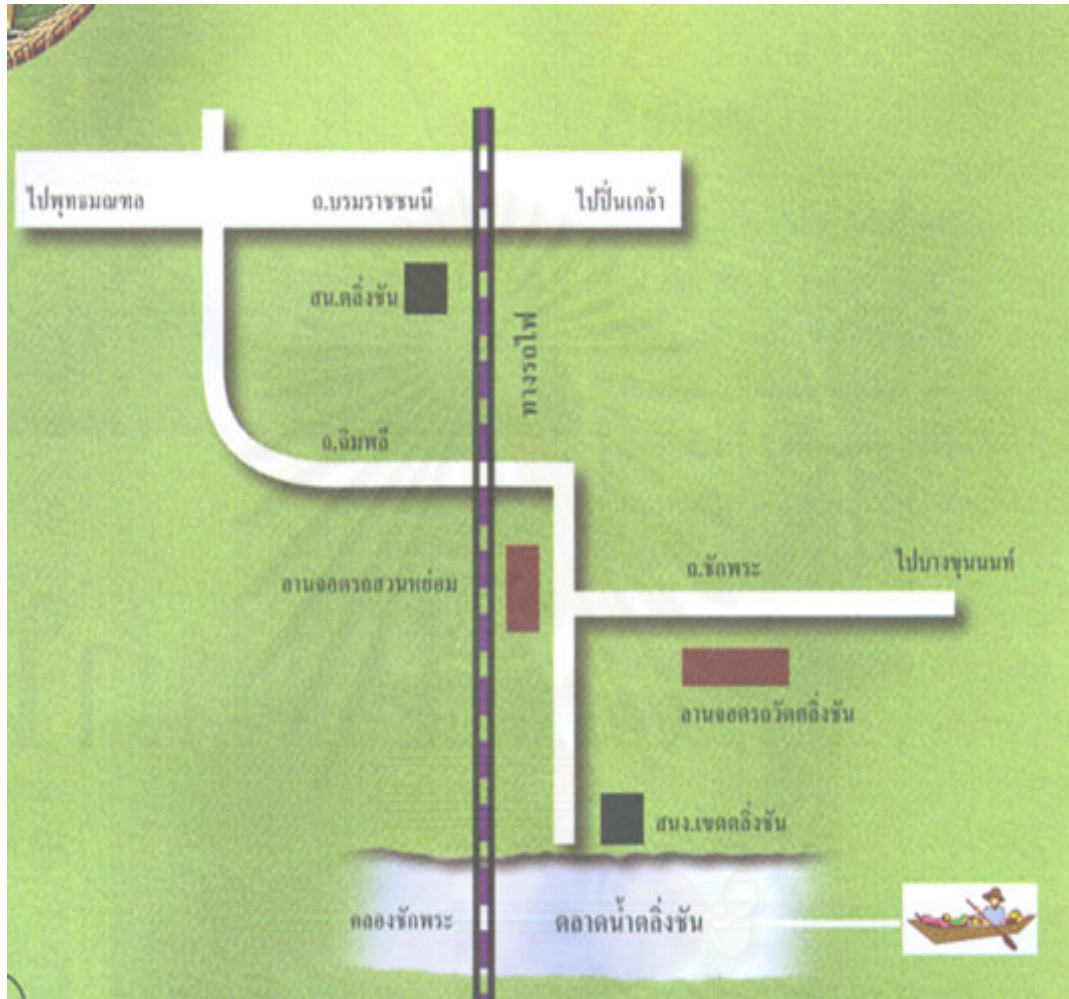
3. ผู้นำชุมชนในแต่ละชุมชนที่อยู่ริมคลองชักพระ มีคำถามดังนี้

- สภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมของชุมชนในช่วงก่อนมีตลาดน้ำตลิ่งชันและในช่วงที่มีตลาดน้ำตลิ่งชัน

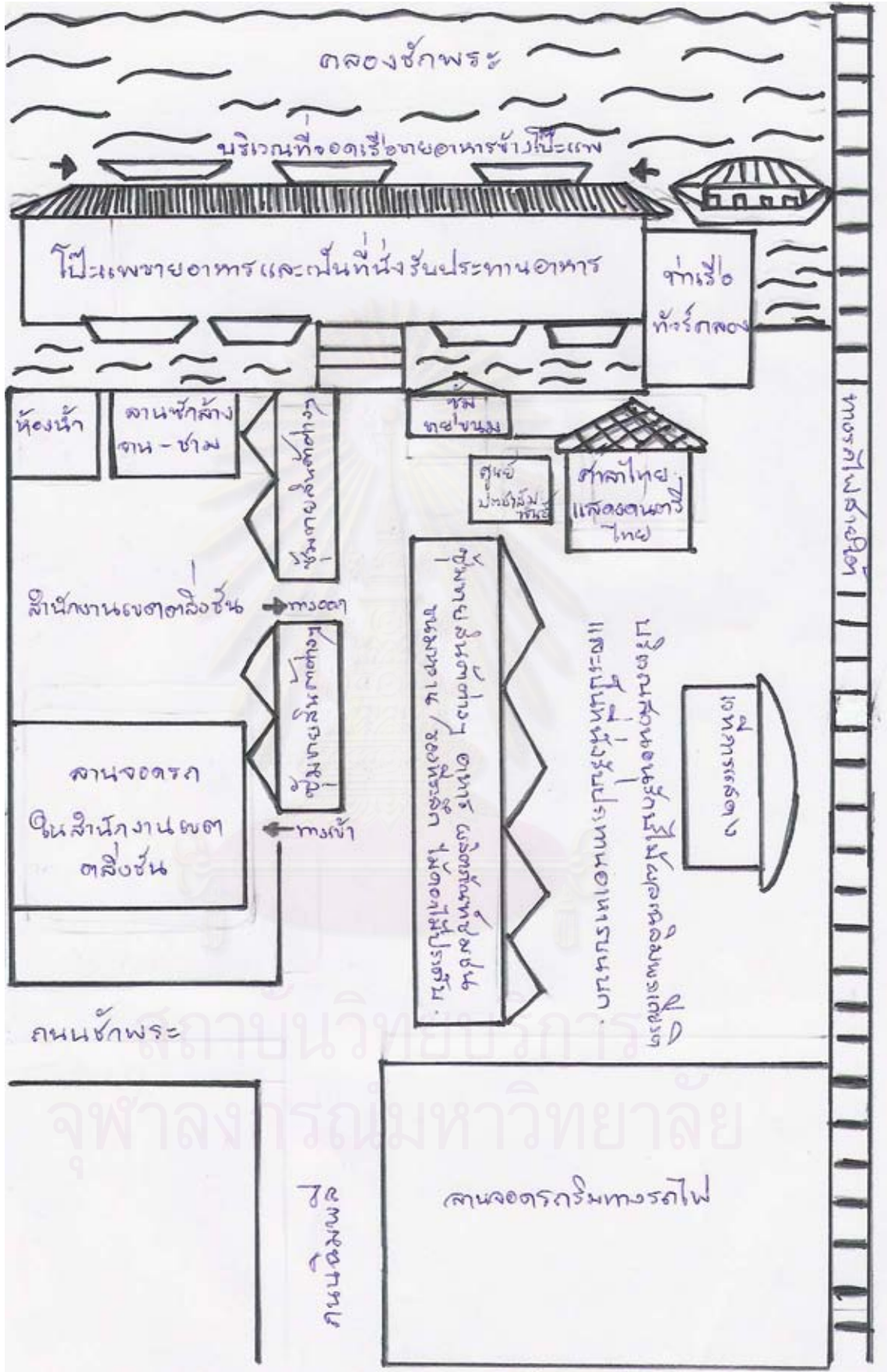
4. นักท่องเที่ยว มีคำถามดังนี้

- ท่านมาประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวด้านใดบ้างที่ตลาดน้ำตลิ่งชัน
- ท่านเลือกเดินทางมาเที่ยวที่ตลาดน้ำตลิ่งชัน เพราะเหตุใด
- ท่านมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างไรเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก และสภาพแวดล้อมในบริเวณตลาดน้ำตลิ่งชัน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ทางเข้าตลาดน้ำคลังชั้น
สถาบันนวัตกรรมการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนผังแสดงการใช้พื้นที่ของตลาดน้ำตลิ่งชัน

นโยบายของตลาดน้ำตลิ่งชัน

ประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันได้นำนโยบายของสำนักงานเขตตลิ่งชันจำนวน 16 ข้อ มาแจกแจงเป็นกฎระเบียบและกฎข้อบังคับจำนวน 24 ข้อ ให้ผู้ค้าตลาดน้ำตลิ่งชันทุกคนถือปฏิบัติ ตามอย่างเคร่งครัด ดังต่อไปนี้

- 1) ผู้ประกอบการค้าที่มีรายชื่อถูกต้องตามที่ฝ่ายเทศกิจ สำนักงานเขตตลิ่งชัน อนุญาต ต้องจัดทำทะเบียนและบัตรประจำตัวผู้ค้า กับประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันทุกท่าน
- 2) ผู้ประกอบการค้าต้องเป็นสุภาพชน แต่งกายสุภาพแบบไทยๆ และมีวาจา มารยาทสุภาพเรียบร้อยในการค้าขาย
- 3) ห้ามทะเลาะวิวาทกับผู้ซื้อ และผู้ประกอบการค้าด้วยกัน กับให้มีความสามัคคี ในหมู่ผู้ค้าเพื่อความเจริญก้าวหน้าของตลาดน้ำ
- 4) ต้องวางแผงลอยในเขตที่จัดให้ ความกว้างรายละเอียด 1.50 เมตรและลึกเข้าไปถึง แนวรั้วคอนกรีต
- 5) ลักษณะแผงลอยให้จัดทำเป็น โต๊ะ หรือนั่งร้านให้เรียบร้อย ความกว้างไม่เกิน 1.50 เมตร และต้องไม่ต่ำกว่า 0.60 เมตร
- 6) ให้ตั้งวางสินค้าบนแผงลอย ห้ามวางไว้บนพื้นบาทวิถี
- 7) ส่วนประกอบในการค้าขาย ห้ามตั้งล้ำเกินขอบเขตที่กำหนด
- 8) ห้ามตอกตะปู ผูกโยงเชือกกับต้นไม้ เสาไฟฟ้าและรั้วคอนกรีต
- 9) ห้ามตั้งวางสินค้าบนรั้ว หรือแขวนสินค้ากับเสาไฟฟ้า และต้นไม้
- 10) ห้ามส่งเสียงดัง หรือใช้เครื่องขยายเสียง หรือเครื่องกำเนิดไฟฟ้าที่ส่งเสียงดัง ในการขายสินค้า
- 11) ห้ามดื่มสุราในขณะที่บริการลูกค้า
- 12) ให้ผู้ค้าแต่ละรายจัดหาภาชนะรองรับขยะและจานชามที่ใช้แล้วห้ามกองไว้กับ พื้น และบนโป๊ะแพ
- 13) บริเวณทางขึ้น-ลง โป๊ะแพ ห้ามตั้งวางถุงขยะ จานชามที่ใช้แล้ว ยกเว้นภาชนะที่ จัดไว้เพื่อรองรับ
- 14) ห้ามวางสินค้าบน โป๊ะแพ จนเป็นเหตุให้เกิดขวางทางสัญจร
- 15) ห้ามประกอบอาหารบน โป๊ะแพ
- 16) ห้ามชำระล้างภาชนะหรือสินค้าบนทางเท้า บน โป๊ะแพ และบริเวณทางขึ้นลง
- 17) ให้ผู้ประกอบการค้านำภาชนะหรือสินค้าล้างทำความสะอาดในที่ที่จัดไว้ให้
- 18) ห้ามนำภาชนะและสินค้าชำระล้างในแม่น้ำลำคลอง

- 19) ห้ามทิ้งขยะลงท่อระบายน้ำ และแม่น้ำลำคลอง
- 20) ผู้ประกอบการค้าประเภทอาหาร ให้สวมหมวกและสวมใส่ผ้ากันเปื้อนตามแบบที่กรุงเทพมหานครกำหนด
- 21) ผู้ประกอบการค้าประเภทปิ้งย่าง หรือทอด ต้องระวังป้องกันมิให้เกิดเหตุเดือดร้อนรำคาญ อันเนื่องมาจากกลิ่นและควัน และให้ใช้ความระมัดระวังมิให้เกิดอัคคีภัย
- 22) ให้ร่วมกันรักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยบริเวณที่ทำการค้าของแต่ละรายในระหว่างทำการค้าและหลังจากเลิกทำการค้าแล้ว
- 23) ผู้ประกอบการค้ารายใดที่ประสงค์จะเลิกกิจการหรือโอนกิจการให้ทายาทโปรดแจ้งล่วงหน้าให้ประชาคมตลาดนัดถึงชั้นทราบด้วย
- 24) ห้ามโอนหรือเช่าแผงลอยหรือที่จอดรถให้ผู้อื่น
- ถ้าพบว่าผู้ค้ารายใดฝ่าฝืน ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ และกฏข้อบังคับที่กำหนดไว้ให้คณะกรรมการบริหารประชาคมตลาดนัดถึงชั้น ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายเทศกิจ สำนักงานเขตตลิ่งชันเป็นผู้ดำเนินการดังนี้
- ครั้งแรก ให้ว่ากล่าวตักเตือน และให้แก้ไขให้ถูกต้อง
 - ครั้งที่สองหากยังฝ่าฝืนคณะกรรมการประชาคมตลาดนัดถึงชั้นจำเป็นต้องให้สำนักงานเขตตลิ่งชันในฐานะผู้ควบคุมนโยบายพิจารณาดำเนินการตามควรแก่กรณีไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นาย ศรัณยพงศ์ โชติวรรณ เกิดเมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2521 ที่ กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนสามเสนวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2538 และสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี จากภาควิชาบริหารรัฐกิจ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ในปีการศึกษา 2543 จากนั้นได้เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโท สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2546 และได้สำเร็จการศึกษา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2549

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย